EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

76. ISTUNGJÄRK

8.–11. juuni 1992

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 76. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

8. juuni 1992 4

Istungjärgu päevakorra kinnitamine 4

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigis alaliselt elavate kodakondsuseta isikute õigusliku seisundi kohta" eelnõu esimene lugemine 8

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi etalonkujutiste kinnitamise kohta" eelnõu esimene lugemine 28

Eesti Vabariigi lastekaitseseaduse eelnõu teine lugemine 33

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduses" eelnõu esimene lugemine 38

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 76. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

9. juuni 1992 49

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi pensioniseaduses" eelnõu esimene lugemine 53

Eesti Vabariigi töökaitseseaduse eelnõu teine lugemine 58

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 76. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

10. juuni 1992 71

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi käibemaksuseaduses" eelnõu esimene lugemine 73

Eesti Vabariigi seaduseelnõude "Õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse määramise ja kompenseerimise ulatuse kohta", "Õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse viisi ja korra kohta" ning "Endisel individualiseeritud kujul säilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta" esimene lugemine 86

Eesti Vabariigi pankrotiseaduse eelnõu teine lugemine 99

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti NSV ettevõtteseaduses" eelnõu teine lugemine 109

Maa kasutuse kohta 116

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 76. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

11. juuni 1992 124

Ants Leemetsa kinnitamine Lääne-Viru maavanemaks 126

Vitali Menšikovi kinnitamine Sillamäe linnapeaks 128

Avo Greebe ennetähtaegne vabastamine kohtuniku kohustest 132

Eesti Vabariigi seaduse "Avalduste esitamise tähtaegade ennistamise korrast õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamisel ja kompenseerimisel" eelnõu teine lugemine 134

Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenevate seaduste eelnõude väljatöötamisest 139

Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee sõltumatu teadlasest liikme asendaja kohta 149

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses" eelnõu esimene lugemine 158

Välisvaluutaseaduse rakendamise kohta 163

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU
76. ISTUNGJÄRK
ESIMENE ISTUNG
8. juuni 1992

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)
Tere päevast, kolleegid! Asugem töökohtadele, oleks aeg alustada järgneva, 76. istungjärgu tööga. Kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll! Kohal on 65 rahvasaadikut, puudub 33. Nagu ikka, istungite eel antakse meile üle seadusandlike aktide eelnõusid. Ma paluksin kõigepealt presiidiumi nimel kõnetooli härra Kirise.

A. Kiris
Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium esitab käesoleva istungjärgu päevakorda võtmiseks kiireloomulise küsimusena kaks otsuse projekti, mis tulenevad kohalike omavalitsuste aluste seadusest: Vitali Menšikovi Sillamäe linnapeaks kinnitamise kohta ja Ants Leemetsa Lääne-Virumaa maavanemaks kinnitamise kohta.

Juhataja
Kiireloomulised?

A. Kiris
Jah. Ülemnõukogu Presiidium otsustas tagasi võtta oma otsuse-eelnõu "Eesti Vabariigi Valimiskomisjoni moodustamise kohta", mis oli esitatud k.a. 6. aprillil, kuid mis jäi praktiliselt käiguta seetõttu, et Ülemnõukogu lahendas selle küsimuse oma 16. aprilli otsusega juba ära.

Juhataja
Suur tänu! Võtame arvesse. Ma usun, kolleegid, et teil ei ole selle vastu midagi, kui juhatus võtab endale juhtiva komisjoni rolli nendes küsimustes, kus kõne all on persoonide

kinnitamine täiskogu poolt. Ma pean silmas nii Sillamäe linnapead kui ka Lääne-Virumaa maavanemat. Olete nõus? Juhtivaks komisjoniks jääb juhatus. Nüüd ma paluksin valitsuse nimel kõnetooli proua Krista Kilveti.

K. Kilvet

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Lubage teile esitada kaks kiireloomulist küsimust. Kõigepealt esitame Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemisest mõnedes Eesti Vabariigi seadustes". See eelnõu puudutab maksuseadusi. Ettekandega esineb teie ees rahandusministri esimene asetäitja härra Roose. Palume teise küsimuse samuti võtta kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu istungjärgu päevakorda. Keskkonnaministeeriumi poolt ette valmistatud Eesti Vabariigi majandusvööndi seaduse eelnõu ja Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi majandusvööndi seaduse kehtestamise kohta" projektid. Ning samas lubage ka tagasi võtta mõned eelnõud. Kõigepealt Ülemnõukogu menetluses oleva seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti NSV 1990. aasta riigieelarve kohta" eelnõu ja teiseks, otsuse "Saue Alevivalitsusele tema halduses oleva riikliku elamufondi müügileandmise kohta" eelnõu. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Need eelnõud, mis on seotud majandusvööndiga ja tema rakendusotsusega, peaksid kuuluma keskkonnakomisjoni kompetentsi. Minu meelest peaks juhtivkomisjon olema keskkonnakomisjon. Põgusal tutvumisel saan ma teha järelduse, et mõnede Eesti Vabariigi seaduste muudatuste eelnõu peaks kuuluma eelarve-majanduskomisjoni kompetentsi, kuna valdavalt on tegemist maksuseadustega. Tagasivõetud eelnõud võetakse täiskogu ja juhatuse poolt teadmiseks. Palun kõnetooli Valeri Koisi!

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Möödunud nädalal oli mul valmis seaduseelnõu, mille ma tahan esitada teile arutamiseks. See on seaduseelnõu Eesti Vabariigi kõrgeima seadusandliku organi liikmete töö tasustamise ja mõningate sotsiaalsete tagatiste kohta. See puudutab nii tulevast Riigikogu kui ka meid. Kuulsin rõõmuga, et neljapäeval öeldi, et õiguskomisjon võtab enda peale koordineerija osa selles küsimuses. Annan seaduseelnõu meie spiikrile üle ja ma arvan, et ta annab selle edasi õiguskomisjonile. Ilmselt on meil praegu kõik küsimused kiireloomulised – seepärast ma arvan, et ka see küsimus võiks olla kiireloomuline. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Tegemist on kiireloomulise küsimusega, sellepärast peame juhtivkomisjoni täna ära määrama ja lähtudes autori, kolleeg Valeri Koisi argumentidest, arvan ka mina, et antud juhtumil peaks juhtivkomisjon olema õiguskomisjon. Kolleeg Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Arvestades seda, et Ülemnõukogu juhatus langetas just täna pool tundi tagasi otsuse, et küsimus Eesti Rojalistliku Partei registreerimisest võetakse päevakorda neljapäevasel Ülemnõukogu Presiidiumi istungil juhatuse ettepanekul, söandan ma 21 saadikuga konsulteerimata siiski praegu selle tingimusega küsimuse tagasi võtta.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Asugem päevakorda arutama ja otsustama, kas me kinnitame pakutud päevakorra. Kas Mart Laaril on küsimus? Mart Laar.

M. Laar

Austatud härra Nugis, austatud kolleegid! Saadikurühm "Isamaa Ühendus" arutas tänast päevakorda ning meil on mõningad ettepanekud töö organiseerimiseks. Meile tundub, et arvestades seda pingelist graafikut, mis Ülemnõukogu ees seisab, on mõningad küsimused, mis on päevakorda lülitatud, meie meelest ülearused ja meie teeksime ettepaneku päevakorda natuke lühendada, et Ülemnõukogu saaks tõesti tegelda nende seadustega, mida Eesti Vabariik praegu hädasemalt vajab.

Ettepanek on jätta Ülemnõukogu päevakorrast välja kolm eelnõu. See on seaduseelnõu Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi etalonkujutiste kinnitamise kohta esimene lugemine ja saadikurühma "Mõõdukad" poolt esitatud Eesti Vabariigi täiskasvanute koolituse seaduse kohta ning kolmandaks Ülemnõukogu liikmete Andrejevi, Sirendi ja Tarandi poolt esitatud Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Säästuarengu rahvusprogrammist" eelnõu kohta. Tõsta neljapäeval kolmandast punktist teisipäevale või äärmisel juhul kolmapäeva hommikule pankrotiseaduse eelnõu arutamine – vastasel juhul, arvestades meie kogemusi, ei jõua me seda arutada.

Juhataja

Pankrotiseaduse?

M. Laar

Jah, pankrotiseadus tõsta ettepoole kas teisipäevaks või kolmapäevaks. Ma hea meelega kuulaksin ära härra Reinsoni kui komisjoni esimehe seisukoha, kas komisjon on valmis seda lugema juba teisipäeval või siis äärmisel juhul kolmapäeval esimese punktina.

Juhataja

On ka teisi asjaolusid, mille tõttu palutakse neljapäevaks planeeritud kolmas punkt – pankrotiseaduse eelnõu – tõsta kolmapäevale. Üks asjaosalistest, dotsent Paul Varul ei saa neljapäeval Tartust tulla. Sellest lähtudes ma paluksin juba eelnevalt, n.-ö. projekti koostamise staadiumis tõsta neljapäevaks planeeritav kolmas punkt kolmapäevale. Paneme selle kolmapäeval kuuendaks. Ma kardan, et selleks ajaks võib meil ajagraafik juba kiireloomuliste tõttu mõnevõrra muutuda, aga las ta praegu olla kuues. See on juba projekti tasemel tehtud muudatus.

Mis aga puudutab pakutud kolme päevakorrapunkti väljajätmist, siis see eeldab Ülemnõukogu täiskogu otsustust. Kas me võime asuda hääletama? Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll! Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 26. Kõigepealt oleks täiskogul vaja langetada otsus juhatusse saabunud eelnõude kohta. Antud juhtumil oleks tegemist ainult ühe otsustusega. Kõne all on juurdlus-, uurimis- ja prokuratuuriorganite ning kohtu ebaseaduslike tegudega kodanikele tekitatud kahju hüvitamise korra eelnõu. Ja nimetame seda juhatuse otsuseks nr. 1. Täiskogu kas kinnitab selle või jätab kinnitamata.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et jätta päevakorra projektist välja neljapäevaks planeeritav esimene päevakorrapunkt, saadikurühma "Mõõdukad" poolt esitatud seaduseelnõu, mis käsitleb täiskasvanute koolitust? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 33 rahvasaadikut, vastu on 22, erapooletuid on 9. See päevakorrapunkt jääb projektist välja.

Ja kolmas ettepanek puudutab neljapäevaks planeeritavat viiendat päevakorrapunkti – Viktor Andrejevi, Arvo Sirendi, Andres Tarandi poolt esitatud säästuarengu rahvusprogrammi eelnõu. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et päevakorra projektist jääks välja neljapäevaks planeeritud viies punkt, kus arutusele oleks tulnud säästuarengu rahvusprogramm? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 31 rahvasaadikut, vastu on 20, erapooletuks jäid 9. See ettepanek leidis toetust, viies päevakorrapunkt jääb neljapäevast välja.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada 76. istungjärgu päevakord? Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu on 3, üks jäi erapooletuks. Päevakord on kinnitatud.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigis alaliselt elavate kodakondsuseta isikute õigusliku seisundi kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid! Nii palju kiireloomulisi taotlusi ei ole veel kunagi olnud – kokku 23 päevakorrapunkti, millest peaaegu pooled on juba juhtivkomisjonide poolt läbi vaadatud. Vastavalt meie reglemendile olen ma kohustatud alustama nendest kiireloomulistest küsimustest, mille kohta on juhtivkomisjoni seisukoht olemas ning muud normitehnilised nõuded täidetud. Kolleegid! Teile hakatakse välja jagama rahvussuhete komisjoni esitatud seaduseelnõu Eesti Vabariigis alaliselt elavate kodakondsuseta isikute õigusliku seisundi kohta. Ma näen, et kaks rahvasaadikut on registreerunud. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker! Ma arvan, et teil juhatuse esimehena on koos juhatusega vaja rangemalt suhtuda kiireloomulistesse küsimustesse. Paljud küsimused, mida esitatakse kiireloomulistena, ei ole tegelikult kiireloomulised. Võib-olla tuleks järele mõelda, kuidas seda asja korrastada, et meil ei oleks nii palju selliseid küsimusi. Tänan!

Juhataja

Kolleeg Lebedev! Ka mina leian, et praeguse reglemendi järgi ei saa saadiku suveräänseid õigusi piirata. Kõik, kes tulevad ette, omavad selleks õigust, kuid minu meelest paljud küsimused ei ole kiireloomulised. Kaido Kama.

K. Kama

Austatud härra juhataja! Meie fraktsiooni ettepanek on seda küsimust päevakorda mitte võtta.

Juhataja

Kuid, Kaido Kama, seda ei öelda niimoodi välja, siis hääletatakse lihtsalt vastu. Me ei ole veel jõudnud arutelu juurde. Kolleeg! Teil on seaduseelnõu käes. Teadmiseks nii palju, et juhtivkomisjon, Ülemnõukogu rahvussuhete komisjon, toetab selle seaduseelnõu lülitamist päevakorda. Me palusime veel ka õiguskomisjoni arvamust, minu raamatupidamises seda praegu ei ole. Võib-olla enne, kui me hääletame, ütleb Tõnu Anton ühe lausega välja õiguskomisjoni arvamuse.

T. Anton

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu juhatuse 19. mai otsuse alusel pidi antud päevakorraküsimuses õiguskomisjon tegema kaasettekande. Kaasettekannet on täiesti võimalik taandada mõneks sõnaks ja ma loen selle ette.

Juhataja

Ei, kui on kaasettekanne, siis sellisel juhtumil peame kaasettekande. Ärge siis edasi rääkige.

T. Anton

Lugupeetud juhataja! Õiguskomisjon talitas vastavalt Ülemnõukogu juhatuse otsusele 19. maist, mille sisu on selline, et õiguskomisjonil tuleb teha kaasettekanne.

Juhataja

Selge, ma tänan, Tõnu Anton! Kolleegid! Asugem siis otsustama.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleks seaduseelnõu Eesti Vabariigis alaliselt elavate kodakondsuseta isikute õigusliku seisundi kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 28 rahvasaadikut, vastu on 22, erapooletuid on 10. See ettepanek leidis toetust. Päevakorda täiendatakse. Kas juhtivkomisjoni ja autorite nimel teeb ettekande härra Leisson? Palun, härra Leisson, kõnetooli!

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! 9. aprillil tegi Ülemnõukogu Presiidium rahvussuhete komisjonile ülesandeks võtta seisukoht Narva nõudmiste küsimuses. Rahvussuhete komisjon tutvus esitatud dokumentidega. Rahvussuhete komisjoni liikmed viibisid korduvalt Narvas ja asi kulmineerus 6. mail Ülemnõukogu täiskogule üle antud seaduseelnõuks, mida me praegu asume arutama. Kahjuks on asi liialt viibinud, pinged püsivad. Aga võib-olla aitab tänase arutelu alustaminegi positiivselt asja lahendamisele kaasa.

Narva nõudmistest kuuluvad Ülemnõukogu kompetentsi kaks punkti. Esiteks, Venemaaga sõlmitud riikidevaheliste aluste lepingu 3. artikliga seonduv kodakondsusküsimuse lahendamine ja teiseks, mittekodanikest elanikkonna õigusliku staatuse küsimuse lahendamine. Nende lahendamiseks on meil vaid kaks teed. Esimene – rahumeelne poliitiline tee, teine – jõu ja võitluse tee. Kontseptuaalselt on küsimus asetatud meie ette nii, et kas põhirahvus, põlisrahvas, annab rahvusvähemustele mingeid õiguslikke garantiisid või peavad

nad võitlema nende eest viimse veretilgani. Riigiehituslikult ja poliitiliselt on küsimus võimu olemuses. Demokraatliku riigi puhul, mis seisneb enamuse tahte elluviimises ja vähemuste kaitses, on meil vaid poliitiline lahendustee. Meie sotsiaal-majanduslikust olukorrast tingituna on meil alati vähemusi palju. Kord on need muulased, kord pensionärid, kord invaliidid, kord korteriüürnikud, kord ühistranspordi kasutajad, kord tarbijad, kord kurjategijad või kuritegevuse ohvrid või endised omanikud või heausksed omanikud. Seda loetelu võiks lõpmatuseni jätkata. Tekkinud on paradoksaalne olukord, kus *summa summarum* on vähemuses kogu Eesti rahvas. See on ka põhjustanud üldrahvaliku rahulolematuse Ülemnõukogu tööga.

Probleemist endast. 15. jaanuari Eesti-Vene lepingu 3. punktis jõudis Ülemnõukogu täpselt samale seisukohale, millele jõudsid narvalased nüüd. Täpselt samale seisukohale! Ülemnõukogu nägi ohtu ja see osutus ettenägelikuks tarkuseks. Ettekandja Marju Lauristin veenis meid, et tegemist on aluste, ma rõhutan, aluste lepinguga, millest tulenevad tulevikus jätkulepingud, konkreetsed riikidevahelised lepingud. Mitte midagi pole sellest tulenenud peale probleemi kandumise siit saalist rahva hulka. Kes on selles süüdi? Kas Lauristin tõmbas Ülemnõukogu alt? Ei usu. Ma ütleksin nii, et Ülemnõukogu laskis ennast ära petta. Üheaegselt käesoleva seaduseelnõuga valmistasime me ette ka projekti Eesti-Vene, Vene Föderatsiooni ja Eesti Vabariigi riikidevaheliste suhete aluste lepingu täitmise kontrolli komisjoni moodustamise kohta. See otsus on ühel lehel ja siit on puudu vaid kuus nime. Neid kuute nime ei suutnud Ülemnõukogu õiguskomisjon, Justiitsministeerium ja Välisministeerium siia sisse kirjutada. Ei suutnud, aga võib-olla ei tahtnud. Saadik Lauristin väidab, et komisjoni moodustamine kuulub valitsuse kompetentsi. See oleks siis korruptsiooni tippsaavutus ja musternäide! Valitsus peab läbirääkimisi, valitsus kontrollib läbirääkimiste käiku! Minu arvates ei kannata saadik Lauristini seisukoht elementaarset kriitikat.

Nüüd õiguslikust seisundist. Me oleme siin saalis korduvalt arutanud ja katkestanud ja jälle arutanud ja nii seitse korda meie heade kolleegide Tiit Käbini ja Johannes Kassi samasisulisi ettepanekuid ja me ei ole jõudnud kokkuleppele, kes on mittekodanikud. Kui me ütleme, et nad on endise NSV Liidu kodanikud, siis võib paljudel tekkida kiusatus meie hulgast hakata otsima ka Rooma impeeriumi õigusjärgseid kodanikke ja siis me jõuame veel sinna, et me kõik oleme Vene impeeriumi õigusjärgsed kodanikud. See on ummiktee. Tegemist on mittekodanikega ja nii me peame neid nimetama. Kuid niisugust mõistet nagu mittekodanik saab laiendada mitmes suunas. See võib olla välisriigi kodanik, see võib olla samas riigis elav kodakondsuseta isik, kodakondsusest loobunud isik, see võib olla mõne muu riigi kodanikkonnast mingil moel väljalangenud inimene. Kuid vaieldamatult on tegemist

juriidilise terminiga. Mittekodanikku tuleb Eesti Vabariigis tõlgendada kui kodakondsuseta isikut, juhul kui tal enne seda oli ENSV kodakondsus.

Vaadakem, kuidas on seadusetäht lahendanud ENSV kodakondsuse. Avame selle ilusa suure vapiga raamatu sellel kohal, kus on § 31, ja loeme: "Vastavalt NSV Liidus kehtestatud ühtsele kodakondsusele on iga ENSV kodanik ühtlasi NSV Liidu kodanik." Võime raamatu kinni panna, sest probleem on selge igale inimesele, kes vähegi tähelepanelikult seda teksti kuulas. Mitte NSV Liidu kodakondsusest ei tulenenud ENSV kodakondsus, vaid ENSV kodakondsusest tulenes Nõukogude Liidu kodakondsus. Kas me saame rääkida välismaalastest? Kas välisriik saab olla ENSV? Ei saa. Tegemist on vaieldamatult kodakondsusetute isikutega, kes on kodakondsuse kaotanud koos ENSV kadumisega ja 1938. aasta kodakondsuse seadustamisega.

Samas on mõnel juhul tegemist äärmiselt absurdse situatsiooniga. Näiteks välismaal sündinud ja mitte kunagi Eesti Vabariigiga mingit õiguslikku sidet omanud Marian Rikken on kodanik, ütleksin koguni aukodanik, aga Eestis sündinud ja siin alaliselt elav lätlane, leedulane, ukrainlane, soomlane, tatarlane, sakslane, juut, poolakas on välismaalased. Me üritame neile inimestele, kes jäid kodakondsusetuteks, omistada mingit kodakondsust. Küll püüame neid külge pookida Vene Föderatsioonile, küll Ukrainale, küll Valgevenele, seda rahvuslikust printsiibist lähtudes. Oled valgevenelane, oled Valgevene kodanik – mis sest, et sa ei ole Valgevenes kunagi käinudki, hoopis Eestis sündinud, Eestis õppinud ja kasvanud. Me hülgame nad lihtsalt printsiibil "naši – vaši". Ma ütlen selle sihilikult vene keeles, et tuua paralleel meie poolt nii väga taunitud Nevzorovi "našiga". Me oleme võtnud endale voli, mida ei ole võtnud ükski teine parlament maailmas. Me oleme hakanud jagama suveräänsete võõrriikide kodakondsust või vähemalt üritanud seda teha.

On olemas võimalus määratleda üht osa muulastest terminiga "kolonistid, okupandid". Tõepoolest, see võimalus on. Käesoleva sajandi alguses olid 200 000 eestlast ehk kolmandik kogu meie natsioonist kolonistid, kes koloniseerisid Venemaad. Me võime kasutada terminit "okupandid" nende kohta, kes tulid Eestimaale relvaga selleks, et seda maad alistada, ahistada relva jõul. Me peame tõdema, et selliseid inimesi on. Me ütleme, et need kõik on okupatsiooni viljad. Oi ei, kulla kolleegid, esialgu me maitseme Eesti seadusliku vabariigi seadusliku valitsuse kapitulatsiooni vilju. Esialgu me maksame vannet murdnud presidendi Konstantin Pätsi üleliidulise tähtsusega personaalpensioni kinni. Okupatsiooni viljadeni on veel kümmekond aastat! Selles veendusin ma äsja Ungaris viibides.

Meie ees on väga keeruline probleemide pundar, mis tuleb meil lahti harutada. See on aastakümnete jooksul meelevaldselt kokku käkerdatud, kuid selles ei ole süüdi ei eesti ega

leedu ega ukraina rahvas. Selles on süüdi kuritegelik võim. Alles üsna hiljuti lõpetas oma töö Põhiseaduse Assamblee ja kui te mäletate, oli ühes esimeses valminud projektis, mis ka Ülemnõukokku jõudis, sees nn. § 56, mis kutsus esile tõsiseid ja õigustatud proteste. Ma tsiteerin teile valitud kohti Põhiseaduse Assamblee 30. istungi stenogrammist 10. aprillil.

Jutt oli nn piirangute lahtikirjutamisest mittekodanike suhtes. Kooskõlastuskomisjoni esimees, proua Liia Hänni: "Õigusabile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral on sotsiaalne õigus. See seondub ühiskonnaga, antud riigiga ja on päris loomulik, et riik võib siin teha teatud vahet kodanike ja mittekodanike vahel."

Põhiseaduse Assamblee saadik Arjukese: "Lugupeetud ettekandja! Mina tahaksin teile vastu vaielda, sest kui inimene, olgu ta välismaalane või kohalik inimene, kodanik või mittekodanik, on töötanud ja maksnud oma maksud riigile, siis peavad tal ka olema vastavad õigused. Vastupidi võiks olla ainult sel juhul, kui kogu sotsiaalsüsteem käiks näiteks omavalitsuste kaudu või kindlustussüsteemi kaudu. Aga niikaua, kui see käib riigimaksude kaudu, ei saa see paragrahv kehtida ainult kodanike kohta. Tänan!"

Liia Hänni: "Kusagil ei ole öeldud, et riik ei võiks anda seda abi mittekodanikele, sest kui me loeme § 9, siis on seal öeldud, et Eestis viibivatel välisriikide kodanikel ja kodakondsuseta isikutel on Eesti kodanikega võrdsed õigused, kui seaduses ei nähta ette teist korda." Aga seda seadust ei ole. Proua Liia Hänni jätkab: "§ 9 ütleb, et need õigused laienevad ka välisriikide kodanikele ja kodakondsuseta isikutele, kui seadus ei sätesta teisiti. Seadust, mis praegu eristaks välisriikide kodanike ja kodakondsuseta isikute ning Eesti Vabariigi kodanike õiguslikku seisundit selle konkreetse õiguse puhul, ei ole, ja ei ole seda ühegi teise sotsiaalse õiguse suhtes."

Põhiseaduse Assamblee saadik härra Mart Laar: "Austatud härra spiiker, austatud ettekandja! Ka mul on selles suhtes teatavad kahtlused. Ja mitte sellepärast, et härra Lebedev ähvardab kõik ära rääkida, mis siin saalis täna räägitakse. Ma arvan, et me ei peaks siiski orienteeruma Venemaa kogemusele – sellele, mida Venemaa teeb või on teinud, vaid vaatama selles suunas, kuhu me tahame minna. See on Euroopa poole. Ja Euroopas tundub selline piirang ausalt öeldes kohatuna ja vastuvõetamatuna. Inimestel, kes on maksnud makse, kes on töötanud ühel maal, peaks kõigil see õigus olema, sõltumata sellest, mis kodakondsuses nad on. Ma arvan, et just see punkt, kus pensioniseaduses saab vahet teha nende vahel, kes on elanud ja töötanud ühel maal ja sellega oma pensioni seal ära teeninud, ning nende vahel, kes seda mitte teinud ei ole."

Ettekandja Liia Hänni: "Kuigi ma kannan ette neid seisukohti, mis on kirjas, ei tähenda see seda, et ma neid ise jagaksin. Saatus on tõepoolest meile, parlamentääridele, niisuguse olukorra varunud, kus me tihtipeale peame rääkima seda, mida me ise ei mõtle."
Kuid ma usun, et härrased Laar, Arjukese ja paljud, paljud teised meile kõigile tuntud parempoolsed ERSP liidrid rääkisid seda, mida mõtlesid, ja see on leidnud fikseerimist rahvussuhete komisjoni poolt teile pakutavas eelnõus. Eelnõu on sedavõrd lühike, et pole vist tarvidust seda ette lugema hakata. Ma tänan teid, härrased saadikud, tähelepanu eest ja juhin veel vaid ühele punktile tähelepanu.
Nimelt koos selle seaduseelnõu arutamisega teeksin ma ka ettepaneku väljendada oma suhtumist Vene Föderatsiooni ja Eesti Vabariigi riikidevaheliste suhete aluste lepingu täitmise kontrolli komisjoni moodustamisse. Kas me peaksime seda tegema? Seda arvamust tegelikult vaja ei ole, sest see on meie poolt fikseerituna 1991. aasta Riigi Teatajas nr. 2. Ma loen selle protokolli 1. artikli ette: "Et tagada lepingu, eeskätt lepingu 2., 3., 4. ja 5. artiklist tulenevate kohustuste täitmine kõrgete lepingupoolte poolt, moodustatakse Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi ja Eesti Vabariigi vahel 12. jaanuaril 1991 sõlmitud riikidevaheliste suhete aluste lepingu täitmise kontrolli komisjon, mida edaspidi nimetatakse komisjoniks. Komisjonis on 12 liiget, mõlemad kõrged lepingupooled nimetavad käesoleva protokolli jõustumisest 30 päeva jooksul komisjoni koosseisu kuus liiget." Protokoll jõustus ratifitseerimiskirjade vahetamisega, mis toimus veebruarikuus Vene välisministri Andrei Kozõrevi viibimise ajal Eesti Vabariigis. Vastasel korral peame me denonsseerima Eesti-Vene riikidevahelise aluste lepingu, kuna me ei suvatsegi asuda seda täitma. Tänan teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kas meil on härra Leissonile küsimusi? Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! See on väga hea, et puudutasite Vene-Eesti lepinguga ja selle protokolliga seotud teemat. Minu teada liiguvad just praegu Venemaa parlamendis jutud selle lepingu denonsseerimisest. Seda põhjendatakse asjaoluga, et ei Vene ega Eesti pool ei täida lepingu protokolli. Aga mul on kaks küsimust seaduseelnõu kohta.
Esiteks. § 2 lõiked 2, 3 ja 7 ei ole kooskõlas põhiseaduse eelnõuga. Kuidas toimida siis, kui põhiseadus 25. juuni referendumil vastu võetakse ja see seadus satub vastuollu põhiseaduse paragrahvidega?

Teiseks. Kas teile ei näi, et praegu apatriidide, s.t. 40% elanike probleemidega tegeldes paneme me vankri hobuse ette? Võib-olla oleks vaja tegelda kodakondsuseta isikute arvu vähendamisega, nagu seda tehakse kogu maailmas, ja hiljem hakata arutama apatriidide õigusliku staatusega seotud küsimusi. Neid küsimusi on väga palju ja need tuleb lahendada ka rahvusvaheliste suhete tasandil. Näiteks apatriidipassiga seotud probleemid. Sellest seadusest on meile vähe, on vaja sellealaseid rahvusvahelisi kokkuleppeid. Tänan!

E. Leisson

Lugupeetud härra Lebedev! Ma alustan viimasest. Et midagi vähendada, peab olema see objekt, mida vähendada. Kõigepealt peavad olema kodakondsuseta isikud, alles seejärel saab asuda nende arvukust vähendama, mida käesolev seaduseelnõu ette näeb. Võimalusi on palju ja kindlasti on valitsus nendest ka teadlik.

Mis puudutab küsimuse juriidilist külge, siis arvestades asjaolu, et see teema oli meie komisjonis üleval juba palju varem, vahetult pärast kodakondsuse seaduse taasjõustamist, siis selle eelnõu väljatöötamisega oleme me tegelnud pikemat aega. Ja õigusliku kvaliteedi kohta ma võin teile öelda vaid seda, et selle eelnõu on läbi vaadanud ja parandanud vajalikul määral nii Ülemnõukogu Presiidiumi nõunik härra Kiris kui ka nüüd juba manalasse varisenud professor Edgar Talvik. Need kaks inimest on tunnistanud eelnõu juriidilisest küljest kvaliteetseks.

Juhataja

Suur tänu! Rein Veidemann.

R. Veidemann

Härra juhataja, lugupeetud ettekandja! Hiljaaegu televisioonis esinedes toetas migratsiooniameti peadirektor Andres Kollist niisuguse staatuse kehtestamist, kuigi ta kasutas kodakondsuseta isiku staatuse asemel minu mäletamist mööda endise NSV Liidu kodaniku määratlust. Kas migratsiooniamet on üldiselt osa võtnud sellise seadusandliku akti väljatöötamisest? Kuuldavasti on töös mingi alternatiivne akt.

E. Leisson

Jah, ma olen sellest teadlik. Meile teadmata organiseeris Eesti Komitee isegi ühe ürituse, mida ta algselt nimetas pressikonverentsiks ja mida ta kasutas nn. dekoloniseerimise protsessi algatamiseks Eestis, kus ta laskis meil Kollistiga sarvi pidi kokku minna. Ma olen teadlik, et

niisugust eelnõu tehakse, kuid see määratlus ise – endise NSV Liidu kodanik – on lai määratlus 300 miljoni inimese kohta. Me ei saa ju siin Eestis 300 miljonist endise NSV Liidu kodanikust rääkida, me saame rääkida Eesti NSV kodanikest. Nii sai ka Narva ja Sillamäe esindajaile öeldud. Seadusest me mööda minna ei saa – kodakondsuse seadus on niisugune, nagu see on, hea või halb, aga see on olemas ja ülejäänud inimestel tuleb leppida rahvusvaheliselt omaks võetud terminiga "kodakondsuseta isik". Teisi termineid oleks naiivne kasutada. Me saame rääkida selle seaduse vastavusest rahvusvaheliselt tunnustatud normidele ja tavadele, sest niisugust õigust nagu rahvusvaheline õigus pole ka olemas – on olemas rahvusvaheliselt tunnustatud printsiibid. Nendest see seadus mööda ei hiili, vastupidi, see püüab neid maksimaalselt järgida vastavuses meie tulevase põhiseadusega.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij.

K. Sergij

Lugupeetud härra Leisson! Palun öelge, kas komisjon käsitles ka Eestis alaliselt elavate mittekodanike poliitilisi õigusi. Miks on siin kindlaks määratud ainult sotsiaalsed ja majanduslikud õigused?

E. Leisson

Lugupeetud proua Sergij! Kui ma vastasin Rein Veidemannile, siis te ilmselt olite oma küsimuse formuleerimisega ametis. Selles vastuses oli vastus ka teie küsimusele. Poliitilisi õigusi mittekodanikel ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Valeri Kois.

V. Kois

Aitäh! Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Möödunud aasta sügisel kinnitas meie Ülemnõukogu umbes 40 või 45 mitmesugust rahvusvahelist dokumenti ja võttis endale kohustuse neid täita. Väga ettenägelikult ei olnud nende dokumentide hulka võetud konventsiooni apatriidide staatuse kohta. Võib-olla tuleks meil sellest alustada: ratifitseerida see konventsioon ja hiljem kindlaks määrata mingid erilised apatriidide elutingimused Eestis. Tänan!

E. Leisson

Liidetavate järjekorrast summa ei muutu.

Juhataja

Suur tänu! Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, väga austatud Enn Leisson! Te ütlesite väga kuldsed sõnad, et seadusest me mööda minna ei saa. See kehtis juba Vana-Rooma riigis. Minu küsimuse ajendas just teie märkus selle kohta, et Eesti Komitee taotleb Eesti dekoloniseerimise protsessi jätkamist. Minu meelest peaksid need jõud, kes räägivad Eesti dekoloniseerimisest, eelkõige taotlema, et ÜRO kuulutaks Eesti koloniseeritud maaks. Teatavasti on ÜRO tunnistanud Eestit kui iseseisvat riiki. Kas te ei leia, et dekoloniseerimise küsimuse püstitamine on täielik poliitiline absurd või nonsenss? Aitäh!

E. Leisson

Kallis kolleeg Lembit Annus! Kuna neli ÜRO Julgeolekukomitee viiest liikmest on ise olnud suurkolonisaatorid, siis vaevalt on meil loota, et meid kolooniaks kuulutatakse. Ma ei usu sellesse, see on võimatu. Siis, kui neil oli vaja selle pealt punkte teenida, tunnistasid nad Filipiinid ja osa Aafrikast koloniaalmaadeks, kuid mitte näiteks Alžeeriat.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja! Ma vaatan § 2 punkti 7 teist lauset, kus on öeldud, et kaitseteenistuses olevale Eesti Vabariigis alaliselt elanud kodakondsuseta isikule tehakse ettepanek astuda Eesti Vabariigi kodakondsusesse. Ma ei saa aru, kuidas see kodakondsuseta isik üldse kaitseteenistusse võib sattuda. Mulle on see arusaamatu. Aitäh!

E. Leisson

Kaitseteenistusse satub kodakondsuseta isik ainult vabatahtlikuna, kui me seda lubame.

Juhataja

Suur tänu! Nikolai Zahharov.

N. Zahharov

Härra Leisson! Tahtsin tegelikult esitada sarnase küsimuse § 2 alapunkti 7 kohta, lähtudes aga mõnevõrra teistsugusest aspektist. Kas võib meil juba vastu võetud kodakondsuse seadusest ja paljudest muudest seadusandlikest otsustest lähtudes teha ettepaneku võtta kodakondsus? Võib-olla tuleks meil laiendada seda punkti ja teha Ülemnõukogu saadikutele ja paljudele teistele kodanike kategooriatele või apatriidide kategooriatele ettepanek võtta kodakondsus. Kuidas seda kodakondsust hakatakse komisjoni arvates võtma? Kes seda hakkab tegema?

E. Leisson

Lugupeetud kolleeg Zahharov! Kõik on meie võimuses. Me oleme seaduseandjad, seaduseelnõu on avatud, tehke ettepanek. Kui see leiab toetust, ei ole autorid selle vastu.

Juhataja

Suur tänu, härra Leisson! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandega õiguskomisjoni nimel esineb härra Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu juhatus võttis 19. mail vastu otsuse, millega kohustas õiguskomisjoni esinema kaasettekandega arutatavas päevakorrapunktis. Ülemnõukogu juhatuse otsuse täitmiseks arutati meie ees olevat seaduseelnõu 1. juunil. Õiguskomisjon võttis vastu järgmise sisuga otsuse. Üksnes kodakondsuseta isikute ringi eristamine on põhjendamatu. Vajalik on sama aktiga määrata nii kodakondsuseta isikute kui ka välismaalaste õiguslik seisund ning lähtuda seejuures ka põhiseaduse eelnõu teise peatüki sätteist. Samas pole otstarbekas eristada neid isikuid tulenevalt ajutise või alatise elamisloa olemasolust. Üksmeelselt otsustas õiguskomisjon teha Ülemnõukogule ettepanek seaduseelnõu selle esimesel lugemisel tagasi lükata.

Lugupeetud kolleegid! Ma soovin täiendavalt selgitada, et õiguskomisjon, samamoodi nagu kolleeg härra Leisson ja rahvussuhete komisjon, leiab, et antud valdkonnas on ühiskondlikud suhted vaja õiguslikult reguleerida. Kuid õiguskomisjon leiab, et antud seaduseelnõu läbitöötluse aste on selle küsimuse lahendamiseks liiga väike. Õiguskomisjon teeb ettepaneku arutatav seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Tänan!

V. Väljas

Härra õiguskomisjoni esimees! Teie kaasettekanne ei olnud see, mida Ülemnõukogu õiguskomisjonilt ootab. Te kandsite selle väga lakooniliselt ette ega toonud ühtegi õiguslikku argumenti. Te olete selleks, et anda seaduseelnõule õiguslik hinnang. Ma ei leidnud esitatud postulaatides mitte ühtegi, mis ei vastaks kehtivatele rahvusvahelistele normidele ja mis kalduksid selles osas kõrvale. Teie kui spetsialistid peate meile, parlamendiliikmetele, veenvalt selgeks tegema argumentatsiooni. Tõestage meile!

T. Anton

Suur tänu, härra Väljas! Ma tänan võimaluse eest püüda veenvalt selgeks teha, et härra Leissoni poolt ja rahvussuhete komisjoni poolt esitatud seaduseelnõu on vähese läbitöötlusastmega ja seetõttu arutamiseks kõlbmatu. Lugupeetud kolleegid! Vastavalt härra Väljase taotlusele ma palun, et te tähelepanelikult koos minuga uuriksite meie ees oleva seaduseelnõu § 2, eeskätt 6. ja 7. lõiget.

Härra Leisson põhjendas meile, et on vaja täpsustada, kas ja kuivõrd on kodakondsuseta isikutel õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Vaadakem koos 6. lõiget – kas meile esitatav seaduseelnõu annab meile pildi sellest, kuivõrd ja millistel tingimustel nimetatud kodakondsuseta isikud nendes küsimustes riigi abile loota saavad. Õiguskomisjon on seisukohal, et paraku ei anta seaduseelnõus selles tähtsas küsimuses lahendit. Lõikes 6 on esitatud vaid see printsiip, mis on üle toodud põhiseaduse eelnõust. Lõike 6 teises lõigus selgitatakse, et juhtudel, kui pensioni määramiseks on tarvis teatud tööstaaži, arvestatakse selle staaži hulka ka töötamine välismaal. On lisatud, et selline kokkulepe on võimalik vaid siis, kui välisriigiga on sõlmitud vastav kokkulepe. Kas see tingimus aitab meil paremini mõista, missugusele Eesti riigi abile saavad loota kodakondsuseta isikud vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral? Ka sellele küsimusele peab õiguskomisjon kahjuks vastama eitavalt, sest me leiame üksmeelselt, et selle printsiibi esitamine antud seaduseelnõus ei lisa midagi lõikele 6.

Õiguskomisjoni arvates on vajalik seaduseelnõule hinnangu andmiseks loomulikult tutvuda kogu seaduseelnõuga, kuid teatud läbilõikelise pildi seaduseelnõu kvaliteedist annab kindlasti ka esitatud lõige 6. Ma ei püüa analüüsida lõiget 7, sest õiguskomisjonile tundus ja ka minule isiklikult tundub, et lõige 7 ei vaja mingisuguseid kommentaare. Kodakondsusküsimust on käsitletud vägivaldselt.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra Tõnu Anton! Mulle näib, et me püüame praegu ülepolitiseerida ka seda seaduseelnõu, nagu me pikka aega tegime kodakondsuse seadusega. Te arvatavasti teate massiteabevahendite kaudu, et reedel toimus Narva ja Sillamäe linnavalitsuse, Narva ametiühingukeskuse ja Eestimaa Vene Demokraatliku Liikumise ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu komisjoni töörühma neljas ühisnõupidamine. Teates neljanda nõupidamise tulemuste kohta on öeldud, et ka töörühma liikmed soovitasid, et Ülemnõukogu rahvussuhete komisjon ja õiguskomisjon korraldaksid ühise istungi, arutamaks lahkarvamusi rahvussuhete komisjoni esitatud seaduseelnõu suhtes. Arutelule tuleks kutsuda ka töörühma esindajad.

Seda projekti esitades nägime me ette, et selles võib olla ka puudusi ja mõningaid vastuolusid põhiseadusega. Muide, põhiseadus ei ole veel vastu võetud. Sellepärast oli arvatavasti õigus selle projekti autoril Enn Leissonil, kui ta ütles, pöördudes oma kolleegide poole Ülemnõukogus, et tuleb tööle asuda, sest see on meie arvates praegu kõige tähtsam dokument, mis me peame vastu võtma. Seda ei tohi edasi lükata. Me peaksime kokku tulema – ma arvan, et juba kolmapäeval – ja seda asja arutama. Ees on teine ja kolmas lugemine ja me oleme lihtsalt kohustatud tegema hea seaduse. See stabiliseerib nii poliitilise kui ka majandusliku olukorra vabariigis. Me ei räägi enam kodakondsuse seadusest. Nüüd me räägime mitte-eestlastest elanike, see tähendab Eesti Vabariigi mittekodanike sotsiaalsetest ja majanduslikest õigustest. Tahaksime näha teis esimesi abilisi selle seaduse täiustamisel. Peaksime arvatavasti täna lõpetama esimese lugemise ning esimese ja teise lugemise vahel tegema kogu Ülemnõukoguga tõsist tööd. Eelkõige peaksid seda tegema meie komisjonid. Tänan!

Juhataja

Kolleegid! Ma siiski tuletan teile meelde, et me praegu esitame küsimusi kaasettekandjale.

T. Anton

Ma tänan ettepaneku eest, kuid ei pea päris normaalseks, et alaliste komisjonide esimehed suudavad omavahel suhelda vaid sel teel. Ma istun kaks rida teist tagapool, härra Sovetnikov, ja olen alati meeleldi valmis teiega koostööd tegema.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, kallis ja palavasti armastatud Tõnu Anton! Minu tunnete siiruses pole sul põhjust kahelda, need on alati olnud ühesed. Ja sellepärast ma tahan sinu käest

küsida. Kas sa informeerisid USA suursaadikut, presidenti või Kongressi või Senatit, et nimetasid neid vägivallatsejateks, tõlgendades just nimelt selliste sõnadega eelnõu § 2 alapunkti 7? Kas USA valitsus on lollakas, et võttis oma teenistusse kodakondsuseta Jüri ja Tõnu Toomepuu ning tegi neile teenistuses olles ettepaneku võtta kodakondsus? Kuidas seda mõista? Tänan!

T. Anton

Seaduseelnõu § 8 lõikes 7 on kaks järgmist rida: "Kaitseteenistuses olevale Eesti Vabariigis alaliselt elanud kodakondsuseta isikule tehakse ettepanek astuda Eesti Vabariigi kodakondsusesse." Ma usun, et lugupeetud kolleegid, aga samuti härra Leisson, pole unustanud, mis on kirjas 1938. aasta kodakondsuse seaduses ja otsuses selle seaduse rakendamise kohta. Julgen veel kord kinnitada, et antud lõik, need kaks ja pool rida, on vägivaldne suhtumine 1938. aasta kodakondsuse seadusesse ja Ülemnõukogu poolt vastu võetud otsusesse nimetatud seaduse rakendamise kohta.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Tõnu Anton! Ma annan endale aru, et ma võib-olla talitan valesti, kuid ma haaran kinni teie poolt kaks korda korrutatud küsimusest, et selle seadusega on tarvitatud vägivalda kodakondsuse seaduse suhtes. Nüüd, kui te püüdsite komisjoni poolt ülepolitiseerida kogu seda küsimust, siis te rääkisite pikalt ja laialt sellest, et § 2 lõikes 6 on palju valesti, kuid te ei öelnud kordagi, mida komisjoni arvates tuleks teha, et see § 2 lõige 6 oleks õigesti formuleeritud. Võib-olla nimetaksite kahe sõnaga. Aitäh!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud härra Annus! Õiguskomisjon kindlasti ei käsitlenud esitatud seaduseelnõu domineerivalt poliitilisest, vaid juriidilisest aspektist. Ja selleks, et nii härra Annus kui ka teised kolleegid seda mõistaksid, loen ma veel kord ette selle, mille ma kord teile juba esitasin õiguskomisjoni otsusena. Härra Annus! Palun ka teie tähelepanu!

Põhjendamatu on ainult kodakondsuseta isikute ringi eristamine, sama aktiga on vaja määrata nii kodakondsuseta isikute kui ka välismaalaste õiguslik seisund ning lähtuda seejuures ka põhiseaduse eelnõu teise peatüki sätteist. Samas pole otstarbekas eristada nende isikute kategooriaid ajutise või alalise elamisloa olemasolust tulenevalt.

Härra Annus! Ma julgen veel kord kinnitada, et õiguskomisjon pole nende küsimuste arutamisel domineerivalt juhindunud poliitilistest kriteeriumidest. Küsimuse sihiks oli teha

õiguskomisjonile ettepanek antud seaduseelnõu parandada, mitte tagasi lükata. Õiguskomisjon on seisukohal, et seaduseelnõu on võimalik arendada selliseks seaduseks, mis lahendaks vajalikus kvaliteedis küsimused kodakondsuseta isikutest ja välismaalastest. Õiguskomisjon on aga seisukohal, et sellise seaduseelnõu väljatöötamine ja vastuvõtmine Ülemnõukogu poolt on üsna ebareaalne ja saaks toimuda ainult väga suures ajahädas, mis omakorda halvendaks sellise seaduse kvaliteeti. Õiguskomisjon ei ole seisukohal, et neid küsimusi pole vaja õiguslikult reguleerida. Ma kordan täna teist korda, et õiguskomisjon peab väga tähtsaks selle valdkonna õiguslikku reguleerimist, kuid leiab, et antud seaduseelnõus on need küsimused liiga pinnapealselt läbi töötatud. Samas ei ole piisavalt aega, et neid küsimusi täiendavalt läbi töötades saavutada vajalikku kvaliteeti.

V. Pohla

Lugupeetud ettekandja! Kas te ettekandjana ei esitaks õiguskomisjoni või isiklikult enda poolt pädeva, korrektse, juriidilise määrangu mõistele "kodakondsuseta isik"? Me saaksime paremini veenduda seaduseelnõus toodud määrangu juriidilises kirjaoskamatuses. Pärast seda on meie edasine vaidlus siin mõttetu. Tänan!

T. Anton

Härra Pohla! Paraku on nii, et kodakondsuseta isiku mõiste on keerulisem kui § 1 lõikes 1 esitatu. Selgitamaks seda väidet, toon ma teile ühe näite. Kodakondsuseta isikuid elab kindlasti ka Vene territooriumil. Kui sellisel isikul on alaline elukoht Venemaal, kas siis tema õiguslik seisund Eestis on võrdne selle isikuga, kes on sündinud Eestis ja kelle alaline elukoht on sündimisest saadik olnud Eestis? Kindlasti mitte. Sellepärast peabki õiguskomisjon esitatud seaduseelnõu liiga pinnapealseks. Ainult sellise mõisteaparaadiga, sellel tasemel küsimusele lähenemisega, nagu on selles seaduseelnõus, ei ole need ülikeerulised probleemid lahendatavad.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Milline oli õiguskomisjoni suhtumine § 2 lõikesse 2? Kas see kutsus ka esile kahtlusi?

T. Anton

§ 2 lõiked 2, 3 ja 4 kutsusid tõepoolest esile õiguskomisjoni kahtlusi. Mis puudutab 2. lõiget, siis on siin sõnaselgelt kirjas põhimõte, mida õiguskomisjoni arvates Ülemnõukogu pole seni

toetanud ega toeta ka praegu. Nimelt, et Eestis alaliselt elavatel kodakondsuseta isikuil on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Lisatud on, et seda õigust saavad nad kasutada samas korras, samadel alustel nagu Eesti Vabariigi kodanikud.

Päris kindlasti tuleb säilitada Eesti riigile põhiseaduse eelnõus soovitatud võimalus teha mõningaid piiranguid kodakondsuseta isikute õigustes vabalt valida tegevusala, elukutset, töökohta. Kindlasti kujuneb Eesti riigis välja riigiõiguse selline osa, mis käsitleb riigiteenistujaid, ja tõenäoliselt minnakse seda teed, et vähemalt juhtivad riigiteenistujad saavad olla vaid Eesti Vabariigi kodanikud. Seega ei ole võimalik kodakondsuseta isikutel tõenäoliselt töötada Eesti Vabariigi riigiteenistuses kõrgematel ametikohtadel.

Tõenäoliselt on hulgaliselt ka teisi piiranguid, mis oleksid vastuolus seaduseelnõus pakutud lahendiga. Jutt on § 2 lõikest 2. Õiguskomisjon on seisukohal, et kui Ülemnõukogu peaks nimetatud õigused kodakondsuseta isikuile andma, siis see tooks endaga kaasa olulised õiguslikud tagajärjed. Õiguskomisjon on seisukohal, et on ülimalt keeruline, võib-olla võimatu pärast § 2 lõikes 2 esitatud õiguste Ülemnõukogu poolt kehtestamist neid õigusi edaspidi piirata.

N. Aksinin

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Mul tekkis järgmine mõte. Te viitate väga sageli õiguskomisjoni arvamusele. Kas teil on seal siis üksmeel, nagu oli Stalini ajal? Kas ei tehtud mingeid muid ettepanekuid? Kas ei olnud mingeid lahkarvamusi?

Teiseks. Kodakondsuseta isikule on juba ammu maailmas nimetus antud, mis esineb kõigis entsüklopeediates ja sõnastikes. See on apatriid. Ja hakata muud nime välja mõtlema tähendab ainult raisata aega. Aga jutt on muust. Jutt on peamisest – apatriidil ei ole poliitilisi õigusi. See on juba teatud tunnusmärk. Aga ka kodakondsuseta inimesel, kui ta ei ole Eesti kodanik, ei ole neid õigusi ja mis peamine, tal ei ole õigust omandile. Kui see seadus taandada kõige tähtsamale, milleks on õigus omandile, siis lahenevad kõik probleemid. Lõppkokkuvõttes on jutt ju õigusest omandile. Kuidas suhtub sellesse komisjon? Tänan!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Seaduseelnõule andis õiguskomisjon hinnangu üksmeelselt. Tavaliselt õiguskomisjoni arutelu nii suure üksmeelega ei lõpe, kuid antud seaduseelnõu suhtes oli õiguskomisjon tõepoolest üksmeelne.

Mis puudutab kodakondsuseta isikute ja välismaalaste õiguste kaitset, siis mina olen isiklikult seisukohal, et õiguskomisjoni karm, reaalne, kuid minu arvates põhjendatud seisukoht kaitseb

kodakondsuseta isikute ja välismaalaste õigusi paremini kui seaduseelnõu vastuvõtmine, mis on puudulikult läbi töötatud ja mis tekitab alusetuid illusioone, tekitaks vääritimõistmist ja mida tõenäoliselt peaks korrigeerima Riigikogu.

Õiguskomisjon on seisukohal, et mida keerulisem on valdkond, seda rohkem peab olema kannatust, et neid sõlmi lahti harutada, mitte raiuda. Seda rohkem peab olema aega selleks, et kõik küsimused läbi mõelda ja suuta vastutada ka kõigi saabuvate tagajärgede eest. Ka antud seaduseelnõu reguleerib kahtlematult valdkonda, mida õiguslikult on vaja reguleerida. Kuivõrd see valdkond on üks keerulisemaid, siis õiguskomisjon on tõepoolest selles küsimuses väga ettevaatlik ja soovitab kõigil lugupeetud kolleegidel – ka neil, kes sooviksid, et välismaalaste ja kodakondsuseta isikute õiguslik seisund oleks selline, nagu seaduseelnõus kirjas – neid asju ilma põhjalikult läbi mõtlemata mitte vastu võtta. Parem on lubada vähem, kui üldse mitte midagi lubada. Õiguskomisjoni seisukoht aitab palju paremini kodakondsuseta isikuid ja välismaalasi kui antud projekt.

P. Panfilov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Arvestades teie komisjoni sellist üksmeelset seisukohta selle probleemi suhtes, võib veel kaua asja arutada, ettepanekuid teha ja uus seadus välja töötada. Aga mina olen inimene, mul on vaja töötada. Kas teie komisjoni seisukoht tähendab seda, et ma pean täna minema Venemaa saatkonda ja paluma Vene kodakondsust? Kas see on antud juhul teie õiguskomisjoni soovitus mulle?

T. Anton

Lugupeetud kolleeg Panfilov, lugupeetud teised kolleegid! Õiguskomisjon soovitaks kõigile, nii Ülemnõukogu liikmetele kui ka Eesti Vabariigi elanikele, samasugust rahulikkust, ettevaatlikkust, nagu on õiguskomisjonil. Ei maksa astuda kiirustades ettevaatamatuid samme. Isiklikult mõistan kärsitust, tahet ühe ropsuga lahendada ülikeerulisi küsimusi, kuid samas kutsun üles rahulikkusele ja arusaamisele, et kõike seda, mida härra Panfilov ja võib-olla ka teised kolleegid loodavad lahendada kahe kuuga, ei õnnestu lahendada isegi mitte kahe aastaga. Ettevaatlikkust peab jätkuma vähemalt kümneks aastaks, võib-olla kauemakski. Tegemist on kõige õrnemate, kõige keerulisemate küsimustega ja ma loodan, et ei härra Panfilov ega ka teised ei käitu järelemõtlematult.

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan kaasettekande eest.

Kolleegid! Täpsustame asjaolusid. Meil on tegemist seaduseelnõu esimese lugemisega, kuid protseduur on kiireloomuline. Sellest lähtudes toimub ka selle põhjalik arutelu esimesel lugemisel. Õiguskomisjon valmistas ette kaasettekande ja õiguskomisjon tegi meile teatavaks oma seisukoha. Kuid juhtivkomisjon selles küsimuses on rahvussuhete komisjon. Reglement väidab, et kui juhtivkomisjon toetab esimese lugemise lõpetamist ning ükski saadikufraktsioon vastu ei vaidle, siis lõpetatakse esimene lugemine hääletamata. See aga ei keela rahvasaadikutel läbirääkimistel oma arvamust välja öelda. Praegu on registreerinud kõneks ainult üks. Juba kaks. Mul on palve – kuna tegemist on juba enam-vähem väljakujunenud hoiakutega, palun registreerige, kes soovivad kõnet pidada, ja teeme siis ettepaneku läbirääkimiste lõpetamiseks.

Nii, kutsume saadikud saali ja viime läbi kohalolekut kontrolli, et langetada esimene protseduuriline otsus. Kohalolekut kontroll. Kolleegid! Käib kohaloleku kontroll. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 25.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised pärast Genik Israeljani kõnet ja Sergei Sovetnikovi sõnavõttu? Palun hääletada! Jah, enne ma tutvustan teile, kes soovivad kõnet pidada: Vladimir Lebedev, Valeri Kois, Genik Israeljan. Kolm kõnesoovijat ja sõna soovib Sergei Sovetnikov. Nüüd võib hääletada. Tõstetud käsi kahe haamrilöögi vahel tähendab protesti. Selle ettepaneku poolt on 45 rahvasaadikut, vastu on 2, 6 jäid erapooletuks. Avan läbirääkimised. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et pole vaja hakata oma sõnu kordama. Mõlemad pooled on oma argumendid esitanud. Tahan ainult tänada Enn Leissonit tema mehisuse ja julguse eest, mida ta siin ilmutas. Ja tahan öelda suur tänu kolleeg Tõnu Antonile, kes kahjuks läks ära, aga arvan, et õiguskomisjoni liikmed istuvad siin. Tahan teda veel kord tänada selle eest, et ta näitas meile kätte meie koha. Isegi see vähene, mida pakkus välja rahvussuhete komisjon, näis olevat liiga palju. Meile tuletati meelde vana ütlust "Ära topi oma kärssa igale poole". Tänan veel kord õiguskomisjoni!

Ja veel üks asi. Ausalt öeldes andsin endale juba ammu sõna, et ma ei hakka millegi eest hoiatama ega esine Kassandra osas, aga tahan ainult öelda, et ei maksa loota, et Eestis on tulevikus 40% elanikest kodakondsuseta isikud ja et nad kõik sõidavad Venemaale. Ärge seda

lootke! Nad võtavad Vene kodakondsuse. Ja on selline vene vanasõna "Külvad tuult, lõikad tormi". Tänan!

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kõige rumalam ja ohtlikum olukord nii eesti rahvale kui ka siin elavatele venelastele tekib siis, kui siin elavad venelased võtavad Vene kodakondsuse. See on selline mõttetus ja võib ainult sõjani viia. Ei taha sellest rääkidagi. Ilmselt sõidab ajalooratas veel paljudest üle. Aga nüüd konkreetselt sellest seaduseelnõust.

Esiteks tahaksin veel rääkida meie õiguskomisjoni rollist viimastel kuudel, ehkki härra Antonit ei ole saalis. Olen endine parteitöötaja, sellepärast mäletan veel, kuidas töötas partei rajoonikomitee büroo. Meie õiguskomisjon on ka muutumas millekski sellise parteibüroo taoliseks organiks, kes annab poliitilisi, mitte aga õiguslikke hinnanguid. Tegelikult opereerib õiguskomisjon Ülemnõukogus viimasel ajal ainult kahe argumendiga. Esiteks: "see pole otstarbekas, seda ei tasu arutada" ja teiseks: "selleks pole aega".

Just nagu saabuks maailma lõpp, kui Ülemnõukogu laiali läheb. Aga ees on ju veel Riigikogu. Jätame selle seaduse Riigikogule vastu võtta, aga töötame selle korralikult välja. Aga ei, kasutatakse ainult neid kahte argumenti. Seaduseelnõu kohta võiks ju teha mingeid asjalikke märkusi: üks asi ei ole näiteks vastavuses teisega jne. Võiks teha ettepaneku esitada need arutamiseks Ülemnõukogule või saata ekspertiisi. Mul on väga kahju, et härra Anton on muutunud pärast seda, kui ta Põhiseaduse Assambleed juhatas. Üldiselt ei mõjunud see talle eriti hästi.

Nüüd aga mõned konkreetsed märkused. Ma ei tea, kuhu me trügime. Eesti kaotab veel palju ja teda tabab veel palju hädasid, kui ta ei hakka tegutsema tsiviliseeritult, s.t. ei võta vastu rahvusvahelisi seadusi. Aga need on ju ammu vastu võetud. 1954. aastal võeti vastu konventsioon apatriidide staatuse kohta, mille esimeses artiklis on öeldud, kes on apatriid: "Käesolevas konventsioonis mõeldakse apatriidi all isikut, keda mingi riik ei pea kodanikuks oma seaduse alusel." Aga seesama on kirjas ka selles seaduseelnõus, ainult Eesti kohta. See jurist, kes kinnitab, et seaduseelnõu on asjatundmatult koostatud, ei ole ilmselt ise seda tähelepanelikult läbi lugenud.

Mis aga puutub õigustesse, mida tahetakse selle seaduseelnõu alusel saavutada, siis nende üle võib tõepoolest vaielda. Need ei ole kõik vastuvõetavad. Seaduseelnõu viimistlemisel oleks võinud neid parandada. Aga ma tahan öelda, et Eesti peab niikuinii selle konventsiooniga ühinema, kui me tahame tsiviliseeritud maailma jõuda. Siin on aga tegelikult esitatud ka kõik üldised kohustused, on paragrahv diskrimineerimise lubamatuse ja õigusliku staatuse kohta.

On juttu kinnis- ja vallasvarast, palgatööst, sotsiaalkindlustusest. Seal on ka paragrahvid valitsuse abi, tööseadusandluse ja sotsiaalhoolduse kohta.

Tegelikult piisab meile ühest seaduseelnõust, mis tunnistaks selle konventsiooni Eesti territooriumil kehtivaks, ja edaspidi võiks kõike juba töö käigus viimistleda. Seoses sellega on meil minu arvates kaks väljapääsu: kas teha praegu ettepanek katkestada teatud ajaks selle seaduse lugemine, et saadikud, parteid, ühiskondlikud organisatsioonid ja juristid saaksid teha parandusi ja muudatusi esitatud seaduseelnõusse, või töötada välja Ülemnõukogu otsus ja tunnistada seda konventsiooni.

Ja lõpuks tahaksin öelda, et kui me praegu heidame selle kõrvale esimesel lugemisel, siis kiirendab see minu arvates seda protsessi, millest rääkis härra Lebedev, või seda, millest rääkis härra Kollist. Mäletatavasti otsustas härra Kollist tunnistada kõik inimesed siin isegi mitte Venemaa, vaid endise Nõukogude Liidu kodanikeks. Selle peale võib aplodeerida ainult Nevzorov "600 sekundis". See tähendaks ju umbes samasuguse organisatsiooni loomist Eesti territooriumil nagu Palestiina Vabastusorganisatsioon. Kinnitan teile, et sellise organisatsiooni esimeseks presidendiks saab härra Nevzorov. Asutagem siis siia NSV Liidu reservaadi.

G. Israeljan

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud kolleegid, kes on veel saali jäänud! Tahtsin pöörduda praegu meie spiikri poole ja loobuda sõnavõtust, sest umbes pooled saadikud on lahkunud. Ma võtsin juba ükskord sõna selles küsimuses ja ütlesin, et kõigile on kõik selge. Minu arvates pole meil tõepoolest vaja sõnu raisata. Aga ma mõtlesin järele ja otsustasin siiski öelda mõne sõna.

Tõnu Anton, keda ma olen seni austanud, rääkis siin pikalt komisjoni nimel. Olen ise olnud mõned korrad komisjoni istungil ja kuulanud tema sõnavõtte ning tahan öelda, et täna ta ei räägi mitte kui jurist, vaid kui partei esindaja. Mulle näib, et täna on meil üks viimaseid võimalusi lahendada see küsimus mingilgi moel normaalselt. Aga et paljud kolleegid lahkusid saalist, siis tekkis mul mõte, et õigus on vist nendel inimestel, kes nõuavad selle parlamendi laialisaatmist. Igaüks mõtleb enda peale ja passib juba selga homse päeva mundrit. Veel tahan öelda, et ehkki Tõnu Anton ütles siin, et vastutada tuleb kõigi tagajärgede eest, ei usu ma, et tema isiklikult hakkab vastutama nende tagajärgede eest.

Pole teada, kuidas kulgevad valimised, aga võib arvata, milline tuleb Riigikogu. Riigikogu võib kergesti tühistada kõik need otsused, mida me praegu vastu võtame. Seda mõistavad muide kõik, kes siin saalis istuvad. Ja tema kutsub mind, inimest, kes on väga palju, enamiku elatud aastatest pühendanud Eestile, olema rahulik, sest midagi hullu pole juhtunud, mööduvad mõned aastad ja kõik laheneb.

Kolleegid! Omal ajal mängisin ma jalgpalli ja kui ta ütles, et tuleb olla rahulik, siis meenus mulle üks episood ühelt jalgpallimatšilt. Mina olin ründemängija. Kui me mängisime Eesti esivõistlustel, siis üks meie kaitsemängija lõi palli oma väravasse. Kui meeskonnakaaslased tema juurde tormasid, ütles ta, et olge rahulikud, midagi pole veel katki. Ja kujutage ette, ta lõi veel teisegi korra palli oma väravasse ja me kaotasime. Aga enne ütles ta, et olge rahulikud. Mulle meenus see, kui siin kutsuti üles rahulik olema.

Ma ei tea, kas see on normaalne, kui isegi 25% Eesti elanikest hakkavad hääletama Venemaa presidendi poolt või kui näiteks siin hakatakse valima saadikuid Venemaa Ülemnõukogusse. Kas see on Eestile hea? Kes kannab selle eest vastutust, kallid kolleegid?

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma võtan teist korda sõna, seepärast räägin väga lühidalt. Mulle näib, et täna ei seisnudki kõnetoolis Tõnu Anton või siis ei rääkinud ta oma sõnadega. Aga see on minu isiklik mulje. Asi on selles, et me pole ju mingeid reglemendireegleid rikkunud. Ainult Ülemnõukogu võib eelnõu tagasi lükata või lugemise katkestada. 6. mail esitas Enn Leisson seaduseelnõu ja Tõnu Antonil oli õigus siin sõna võtta ja oma ettepanekud teha, aga mitte plenaaristungi raames. Küsimus on tõepoolest väga tähtis. Passiameti andmeil oli reedeks esitatud ainult 3003 avaldust Eesti kodakondsuse saamiseks. Seda on ju vähe. Järelikult venib avalduste esitamine paljude aastate peale ja kaua aega on Eesti Vabariigis palju mittekodanikke – kui tõepoolest ei juhtu nii, nagu rääkis härra Lebedev, et hakatakse võtma Vene kodakondsust. Seepärast peame tõepoolest selle seaduse vastu võtma ja minu ettepanek on lõpetada esimene lugemine. Selle seaduseelnõu kallal tuleb veel töötada. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Sellega on läbirääkimised lõppenud. Ma täpsustan veel kord asjaolusid. Tegemist on seaduse esimese lugemisega, kuid kiireloomulise protseduuri reglemendi järgi. Rahvussuhete komisjon kui juhtivkomisjon teeb ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Õiguskomisjon teeb ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Fraktsioon "Isamaa Ühendus" teeb ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Rahvasaadik Valeri Kois teeb ettepaneku katkestada kuni 10. juulini. Kui me paneme selle ettepaneku hääletamisele, siis me täpsustame kolleeg Koisiga ka istungjärgu numbri.

Härra Kois! Vastavalt reglemendile me 10. juulil ei tööta, meie viimane tööpäev on 18. juuni. Ma panen ettepanekud hääletusele vastavalt saabumise järjekorrale ja ka esitamise loogikale.

Nüüd kutsume kõik saadikud saali. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 26.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lükata eelnõu tagasi esimesel lugemisel? Selle ettepaneku poolt on 30 rahvasaadikut, vastu on 28, 8 jäi erapooletuks, See ettepanek leidis toetust. Lähtudes sellest, et esimene ettepanek leidis toetust, langeb teine protseduuriline ettepanek ära.

Kolleegid! Peame nõu. Vastavalt reglemendile tuleb mul jätkata kiireloomuliste küsimustega, mis on ka ette valmistatud. Lugu on aga selline, et me oleme palunud sellele istungile valitsuse esindajad, et arutada ka päevakorrajärgseid küsimusi. Kas me teeme järeleandmise ja võtame päevakorrast mõne küsimuse, kuna ministrid on paar tundi oodanud, või jääme jäigalt reglemendi juurde ja lähme kiireloomulistega edasi? Keegi ministritest peab täna sõitma välismaale ja ei tule lähematel päevadel tagasi. Ma näen siiski teie nägudest, et te olete valmis olema leebemad.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi etalonkujutiste kinnitamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid! Võtame kinnitatud päevakorrast teise punkti – Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi etalonkujutiste kinnitamise seaduseelnõu arutelu – ja alustame esimese lugemisega. Kas meil on käepärast härra riigiminister? Palun kõnetooli, härra Veering!

U. Veering

Austatud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Riigi sümboolika – see on riigi nägu. Riigilipp ja -vapp on aga nn. vaikiva, mitteverbaalse keele vahendid, mille kaudu väljendatakse rahvuslikku identiteeti ning riigi sõltumatust. Iga suveräänne riik kehtestab ise oma lipu ja vapi värvid ning muud kujunduslikud elemendid, samuti kaitseb neid seaduse jõuga. Sellisena muutuvad lipp ja vapp riigi tunnuseks nii sisemaal kui ka rahvusvahelises suhtluses.

Eesti Vabariigis määratleti riigilipu normaalmõõtmed ja värvid Riigikogu poolt 27. juunil 1922. aastal vastuvõetud riigilipu seadusega, riigivapp kinnitati aga 19. juuni 1925. aasta seadusega. Miks on meil siis nüüd, taastatud Eesti Vabariigis, vaja esitada Ülemnõukogule

vastuvõtmiseks seaduseelnõu "Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi kohta"? Vastuse sellele küsimusele leiame juba 1930. aastatest. Juba tollal tõlgendati Eesti lipu sinist värvust mitmeti. Seaduses ega ka mujal ei olnud täpselt ja üheselt fikseeritud meie lipule sobivaid sinise värvuse toone.

Praeguseks on üldlevinud seisukoht, et Eesti Vabariigi riigilipu sinine laid peab olema helesinine (taevasinine). Selle täpseima objektiivsema aluse annab füüsikaline meetod. Sinised värvused asuvad spektris vahemikus lainepikkusega 440–487 manomeetrit, mis jagatakse kahte gruppi. Soojad sinised on ultramariin, koobaltsinine jne., 440–480 manomeetrit, ja külmad sinised nn. *eisblau*, 480–487 manomeetrit. Eesti Vabariigi riigilipule sobivaim sinine on lähedane 480 manomeetrile, millel Ostwaldi värvuste skaalal vastab 15 ja 16 – see on koobaltsinine.

1925. aastal Riigi Teatajas koos seadusega avaldatud riigivapi kujutise autoriks ei olnud kunstnik, mistõttu oli selle vapi teostuses mitmeid olulisi puudusi. Nii olid lõvid kujutatud ruumiliselt, lehed tammeokstel olid kohati kolmekihiliste kimpudena, puudusid tammeokste kinnitused vapikilbil jms. Kuna mainitud vapi reprodutseerimine vähendatult pitsatitel, rahadel, postmarkidel ja mujal oli raskendatud, siis tegid kunstnikud sellest mitmeid korrastatud variante. Seega tekkis juba 1930. aastatel uus riigivapi variant, mis jäi aga 1939. aastal seoses teatud ajalooliste sündmustega ametlikult kinnitamata.

Nüüd koos omariikluse taastamisega on muutnud aktuaalseks vajadus viia lõpuni omal ajal katkenud töö. Tulemuseks oleks meie lipu ja vapilõvide sinise värvuse täpsem defineerimine, samuti traditsioonilise Eesti Vabariigi riigivapi kujundi kunstiline korrastamine ning nende juriidiline kehtestamine. Korrastatud vapikavand on kavas avaldada värvilisena ja mustvalge graafilise kujundina koos seaduse tekstiga Riigi Teatajas. Avaldatud kujutised oleksid seega Eesti Vabariigi riigilipu ja -vapi ametlikeks etalonideks. Selliste kujutiste avaldamise idee oli ka Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 16. oktoobri 1990. aasta seadlusega kehtestatud "Eesti Vabariigi riigivapi kasutamise korra" § 2 lõikes 3. Seaduseelnõu, mis teile on esitatud, on kooskõlastatud Riigikantselei juures asuva heraldikanõukogu, Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi ning Riigikantselei õigusosakonnaga.

Ja lõpetuseks mõni sõna heraldilisest terminoloogiast. Saksa vanemates heraldikaseadustes ja selle mõjutusel Venemaal ning baltisaksa autorite hulgas hakati lõvideks nimetama vaid kahel tagakäpal püsti olevaid vapiloomi. Rõhtasendis seisev või sammuv lõvi oli aga leopard. Kui selline vapiloom vaatas otse enda ette, siis oli ta *Leopardikste Löwe* (leopardiseeritud lõvi), kui aga tema pilk oli suunatud vaataja poole, siis oli tegemist *Gelöwte Leopard´*iga ehk (lõvistatud leopard). Kaasaegses kirjanduses väidetakse, et leopardinimelist looma heraldikas

ei ole – see on vaid kokkuleppeline termin teatud asendis lõvi kohta. Seepärast pole õige jätkata segamini mitme heraldikakoolkonna terminoloogia kasutamist, liiati kui meie rahvasuu on Eesti Vabariigi vapiloomi alati lõvideks nimetanud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused härra riigiministrile. Heino Kostabi.

H. Kostabi

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud ettekandja! Meie käes on õigusekspertide arvamus "Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi korrastamise kohta" eelnõust. Kas valitsus on nõus õigusekspertide seisukohtadega? Aitäh!

U. Veering

Ma ei oska öelda, missugust õigusekspertide seisukohta härra Kostabi silmas peab, sest valitsusele ei ole õigusekspertide seisukohti laekunud. Ma just vahetult enne siia tulekut küsisin, kas on mingisuguseid arvamusi selle kohta laekunud, ja sain vastuse, et ei. Seetõttu ma jään teile vastuse võlgu.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra riigiminister! Ma ei ole kunstnik, aga mulle näib, et oleks loomulikum, kui kuldsed lõvid oleksid helesinisel tagapõhjal. Seda enam, et meie kolleeg Heinz Valk on öelnud, et ka riigivappe muudetakse. Mida teie nendest värvidest arvate?

U. Veering

See oli nüüd ettepanek. Ma kommenteeriksin seda nii, et see heraldika on spetsialistide poolt läbi töötatud ja ma ei näe mingit põhjust hakata vapi põhja või lõvide värvust muutma. Seetõttu ma jään valitsuse poolt esitatud ettepaneku juurde.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud minister! Kas valitsusel on koostamisel vabariigi sümboolika seadus tervikuna, kus oleks sees ka hümn ja kus oleks selge, kellele kuulub lipu ja vapi kasutamise monopol, selle majanduslikud aspektid, sümboolika olemus ja õiguskaitse ning seos maakondade sümboolikaga? Tänan!

U. Veering

See küsimuste ring on kindlasti vaja läbi töötada ja ilmselt seaduseandja tasemel kehtestada, aga praegu ei ole ühtegi projekti selles staadiumis, mida oleks võimalik esitada Ülemnõukogule.

Ü. Uluots

Härra Veering! Kas te teate, et seda probleemi käsitles Ülemnõukogu Presiidium ja asus eitavale seisukohale – mitte põhimõtte pärast, vaid sellepärast, et esitatu ei olnud vormistatud nii, nagu peaks olema lipu ja vapi seadus? See oli juriidiliselt ja väljenduslikult väga nõrk ning Ülemnõukogu Presiidium andis selle valitsusele tagasi.

U. Veering

Ilmselt rääkis härra Uluots sellestsamast ekspertide arvamusest, mille kohta küsis ka härra Kostabi. Kuid ma ütlen, et Ülemnõukogu Presiidium ei ole vähemalt selleks hetkeks, kui ma siia teie ette tulin, valitsusele seda materjali esitanud – seetõttu on mul väga raske seda kommenteerida. Kui Ülemnõukogu peab vajalikuks lükata selle küsimuse arutamine edasi, et me saaksime vastava õigusekspertide materjaliga tutvuda ja vajadusel seda arvestada, siis ma saan ka vastata või kommenteerida seda väidet, enne kahjuks mitte.

Juhataja

Kolleegid! Ma juhin teist korda teie tähelepanu sellele, et praegu esitame küsimusi. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud minister! Kas te ütleksite, mis muutub, kui me selle seaduse esimese lugemise lõpetame ja selle teisel lugemisel sellisel kujul vastu võtame? Mis muutub Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi juures?

U. Veering

Muutub see, et Eesti riik saab oma sümboolika ametlikud etalonid. Praktiliselt võeti need kasutusele juba 1930. aastaist, aga need jäid teatud ajalooliste sündmuste tõttu võimuorganite poolt fikseerimata. Me teame, kui palju arusaamatusi on tekitanud lipu sinise laiu värvi täpne fikseerimatus. Need asjad saaksid lihtsalt korrektselt vormistatud etalonidega, avaldatud Riigi Teatajas ja kohustuslikuks kasutamiseks kõigile ja neil oleks riigi seaduse kaitse. Aga kui me

seda näiteks täna ei tee ja leiame, et on vaja veel Ülemnõukogu Presiidiumi või ekspertide hinnanguga arvestada, siis ma arvan, et nädalaga ei juhtu midagi hullu.

Juhataja

Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandega esineb meie ees haldusreformikomisjoni aseesimees härra Jüri Kork.

J. Kork

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kui natuke mälu värskendada, siis see oli maikuus, kui meie kätte tekkis siia saali läbi haldusreformikomisjoni ja härra Koisi seaduseelnõu Eesti Vabariigi riigilipu ja riigivapi kohta. Siis jäi meie komisjon seisukohale, mida ka saal pärast aktsepteeris, et selline variant ei ole vastuvõetav – peame ootama valitsuse valmivat varianti vapist ja lipust. Valitsus jõudiski sellega maha ja vaatasime need asjad koos haldusreformikomisjoniga üle. Nagu pealkirjast aru saate, ei ole see enam lipu ja vapi korrastamisest nagu varem – see seaduseelnõu on siiski ainult etalonkujutiste fikseerimiseks, eelkõige puudutab see ainult praktiliselt olemasoleva olukorra seadustamist.

Vabariigi sümboolika ei ole meil kaugeltki paigas. See on väga suur ja raske töö ning peab olema terviklik. Vabariik vajab eraldi sümboolika seadust, mis peab hõlmama lipu, vapi, hümni, dokumendid, väärtpaberid ja palju muud. Antud seadus fikseerib värvitoonid. Kahjuks saime Ülemnõukogu Presiidiumi ekspertide seisukoha alles praegu saalis. Ekspertide seisukohti teiste halduskomisjoni liikmetega arutades leiame, et seda seadust saab veel konkreetsemaks teha. Siin on tõesti sees kordusi juba meil vastuvõetud aktidega. Üht-teist annab veel kärpida, et see praegune seadus, mille me vastu võtame, jääks tõesti fikseerivaks seaduseks, mis määrab ära lipu, vapi kujud ja värvitoonid.

Kuna praegu töötatakse välja uut dokumentatsiooni, kasutatakse mitmesugust vapi kuju. Kas või saadikutunnistus – vaadake, milline vapp sellel on. Mida väiksem vapp, seda ebamäärasem see kujutis jääb. Nii et ka rahaliselt annab siin kokku hoida, mida kiiremini me selle vastu võtame ja ära fikseerime, et kõigil, kes seda kasutavad, oleks mingi etalon ette võtta. Lähtudes sellest täiendusest või eksperdi seisukohast, teeme ettepaneku katkestada see lugemine, viime sisse täiendused, parandused, mis tulevad ka teie poolt, ja jätkame käesoleval istungjärgul.

Juhataja

Suur tänu, härra Jüri Kork! Meil on praegu tegemist normaalprotseduuriga, mitte

kiireloomulisega. Normaalprotseduuril esimest lugemist ei katkestata. Mida juhtivkomisjon nüüd ütleb? Kas ta soovitab lõpetada esimene lugemine või ...?

J. Kork

Oleks kindlasti õige esimene lugemine lõpetada ja teiseks lugemiseks ootame teie ettepanekuid.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi ei ole härra Korgile. Tänan! Kolleegid! Kas kellelgi on vastuväiteid? Ei ole. Esimene lugemine on lõppenud.

Eesti Vabariigi lastekaitseseaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid! Jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale ja võtame arutusele 3. päevakorrapunkti – Eesti Vabariigi lastekaitseseaduse eelnõu koos selle juurde käiva rakendusotsuse eelnõuga ja ma paluksin kõigepealt kõnetooli haridusministri ja pärast sotsiaalhooldusministri. Palun, härra haridusminister, alustame ettekandega!

R. Loik

Austatud juhataja, väga lugupeetud saadikud! Lastekaitseseadus on teil lugemisel olnud ja me leppisime kokku, et täna me teeme ettekande kahe ministriga – ma põhjendaksin, miks. Eelmisel korral, esimese lugemise järel, tehti märkusi, et lastekaitseseadus võiks olla mõnevõrra konkreetsem. Eelmises variandis nägime me ette eraldi spetsiifilise lastekaitseteenistuse loomise maakondades ja linnades, nüüd, arvestades suhteliselt keerulist majandusseisu, pidasime me väga pikalt nõu ja tulime järeldusele, et õigem oleks moodustada ühtne sotsiaalabiteenistus, mis võtaks enda peale ka lastekaitseseaduse jälgimise ja tema toimimise ning elluviimise funktsioonid. Seaduse projektis on üks põhimõtteline parandus, et lastekaitseteenistused asendatakse sotsiaalabitalitustega. Lastekaitse temaatika jääb edasiselt Sotsiaalhooldusministeeriumi töövaldkonda. Kaks ministeeriumi on selles kokku leppinud, seda tõsiselt arutanud. Ma usun, et nii talitada on kõige ratsionaalsem. Konkreetselt selle seaduse ja nende täpsustuste kohta vastaks võib-olla minister Laur Karu. Minul oleks omalt poolt kõik.

Juhataja

Suur tänu! Kas härra haridusministrile on küsimusi? Ei ole. Tänan! On. Alar Maarend.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul oleks küsimus § 27 kohta. Seal esimeses lõikes on öeldud, millal võib last vanematest eraldada – nimelt, kui lahutamine on lapse huvides, kui on jõustunud kohtuotsus. Kes ikkagi otsustab, et lahutamine on lapse huvides või kes otsustab, et laps on hädaohus ja lahutamine vältimatu.

R. Loik

Ma arvaks, et võib-olla oleks kõige õigem, kui nüüd sotsiaalminister sellele vastaks, sest tema teebki ettekande sisulistes küsimustes. Ma väitsin, et me vahepeal mängisime ümber, et see läheb Haridusministeeriumist Sotsiaalhooldusministeeriumi kätte. Küsimusele vastaks siis järgmine ettekandja.

L. Karu

Lugupeetav eesistuja, lugupeetavad rahvasaadikud! Nagu kandis ette haridusminister, on ministeeriumide vahel toimunud mitu töist jutuajamist. Asja on arutatud Ülemnõukogu sotsiaalkomisjonis ja leidsime põhjendused, miks peab lastekaitseseaduse järgmine ja korraldamine kuuluma Sotsiaalministeeriumi kompetentsi. Nimelt on täna vabariigis teravaks muutunud küsimus laste adapteerimisest ühiskonda. Ja seetõttu ka need, kes arvatakse koolist välja või need, kellel on hälvetega perekonnad või kes muude probleemide tõttu jätavad kooli pooleli või tulevad sealt ära, vajavad töölerakendamist, hariduse täiendamist ja võib-olla ümberõpetamist. Ja see kuulub sotsiaalabiteenistuste ja sotsiaalteenistuste valdkonda.

Me diskuteerisime ka terminoloogilises küsimuses, kuidas nimetada kohapealset organit, kes kannab põhiraskust. Leidsime, et kohalikud sotsiaalteenistused võiksid olla need kohad, mis võtavad tööle vastavad spetsialistid, kes hakkavad tegelema laste probleemiga. Seaduse redigeerimise käigus ei ole meil tekkinud põhimõttelisi erinevusi. Me eeldame, et kuigi Sotsiaalministeerium hakkab koordineerima tegevuse rakendamist, jätkub paljudes küsimustes koostöö haridus- ja tervishoiuorganitega. Lähemate kuude jooksul pannakse kirja rakendusseadus, mis määrab ühe või teise küsimuse konkreetse seadusandliku aluse.

Nüüd küsimus, mis esitati saalist. Kes määrab selle, et laps on hädas, vajab abi ja milline on see mehhanism. Ülemaailmselt on välja kujunenud mehhanism, mis ka Eestis toimib. Häire selle kohta, et perekond, laps on hädas, tuleb kui mitte lastevanematelt ja lapselt endalt, siis

naabritelt, koolist, tervishoiuasutusest, sotsiaalhoolelt, kes jaole saab. Küsimus ongi selles, et edaspidi tuleb meil haridusorganitega reguleerida selle abi vajamise määr. Praegune kohalik sotsiaalpoliitika ongi suunatud sellele, et igale inimesele ja igale lapsele osutada sellist abi, nagu ta vajab. Vabariigis eksisteeriv turvakodude süsteem, mis on hakanud levima linnades, maakondades, näitab ära, kus laps tuleb koolist, perekonnast ära ja siis tuleb leida võimalus tema kooli tagasiviimiseks. Seda peab tegema sotsiaal- ja haridustöötajate abiga, see ongi see reaalne mehhanism. Igal konkreetsel juhul on vaja otsustada. Seadust on raske kõigile lastele ühtemoodi rakendada.

Kogu selle seaduse rakendamise ja lahendamise programmis näeme me ette kõigi kohapealsete spetsialistide koolitamist ja nende initsiatiivi toetamist. Me oleme lähtunud sellest, et laps on täieõiguslik ühiskonna liige, kus tal on oma teatud õigused, oma kindlad kohustused, mis rakenduvad vastavalt sellele, milline on lapse küpsusaste. On selge, et me ei saa 2-aastaselt lapselt nõuda sama mis 16-aastaselt, aga põhimõtteliselt läbib kogu seadust mõte, et last tuleb võtta ühiskonna täieõigusliku liikmena.

Ma ei hakkaks teile ette lugema kõiki neid redaktsioonilisi parandusi, mis on tehtud teiseks lugemiseks ettevalmistamise käigus – need on rahvasaadikutel laudadel olemas ja kui on vaja ühes või teises küsimuses täiendavat selgitust, miks üks või teine muudatus on tehtud, olen ma nõus vastama. Meie arvates on praegu Sotsiaalhooldusministeerium ja tema linnade ning maakondade all-lülid nõus selle seaduse rakendamise enda peale võtma. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Alar Maarend esitab uuesti oma küsimuse.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma tahaksin täpsustada § 27, kus on öeldud, et vastu lapse ja vanemate tahet on võimalik nad teatud tingimustel lahutada. Üheks tingimuseks on vastav nõue seaduses või jõustunud kohtuotsus, kaks tingimust ei nõua seda. Kes on ikkagi otsustaja, et nende lahutamine toimub vastu lapse ja vanemate tahtmist? Kuidas see määratletakse? Lõikes 3 on öeldud, et selle eraldamise põhjendatust jälgib sotsiaaltalitus. Kas sotsiaaltalitus lahutab ja jälgib või kuidas?

L. Karu

Kui on tegemist küsimuse ajutise lahendamisega, siis on võimalik asja lahendada sotsiaaltalituse baasil, kes korraldab selle küsimuse koos ühiskondlike organisatsioonidega.

Ilmselt saab sellest alguse ka vanemlike õiguste äravõtmine, mis on ilmselt kohtu pädevuses. Ühe etapina näeme me sotsiaalteenistuse aktsioone ja teiselt poolt, kui on näha, et ei ole võimalik last perekonda tagasi anda, kuna perekond on kaotanud sotsiaalse vastutustunde, siis sellisel juhul tuleb asi lahendada kohtus.

Juhataja

Suur tänu, härra Karu! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandega esineb meie ees sotsiaalkomisjoni esimees proua Lehte Hainsalu.

L. Sööt (Hainsalu)

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma palun laudadele võtta Eesti lastekaitseseaduse teiseks lugemiseks ette nähtud eelnõu tekst, mis on neljapäeval välja jagatud ja dateeritud 2. juuniga. See on esitatud Ülemnõukogu sotsiaalkomisjoni poolt ning on kooskõlastatud Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi ja Eesti Vabariigi Sotsiaalhooldusministeeriumiga. Selles tekstis praegu muudatusi ei ole ja ma paluksin see tekst teisel lugemisel nõnda vastu võtta. Mõned väiksed redaktsioonilised parandused tulevad sõnade järjekorra, komade, punktide osas, kuid need on väga väikesed parandused.

Esimene lugemine lõppes 9. märtsil. Võiks küsida, mida vahepeal nii pikka aega on tehtud, kui Ülemnõukogult laekus üksainuke ettepanek – see oli härra Tarandilt – ja see on ka arvesse võetud. Kuna Ülemnõukogult ettepanekuid ei tulnud, siis tegeles sotsiaalkomisjon koos kahe ministeeriumiga selle teksti edasise täiendamisega. Sisulisi parandusi selles mõttes, et oleks muutunud eelnõu vaim ja ideoloogia, ei ole. Et teil oleks kergem ülevaadet saada, mis on vahepeal juhtunud, ongi esitatud eestikeelne tabel "Erinevused Eesti Vabariigi lastekaitseseaduse eelnõu esimese ja teise lugemise tekstis". See tabel on dateeritud 2. juuni kuupäevaga, kuid 2. juunil istus sotsiaalkomisjon koos valitsuse esindusega koos ja tegi veel mõned parandused. Niisiis palun lugeda selles tabelis sotsiaalabitalitus sotsiaaltalituseks. Selle muudatuse me tegime ning siis muutsime ka § 45 ja 46 teksti, mis on uues eelnõus, teise lugemise eelnõus §-d 43 ja 44.

Eelnõu teise lugemise tekstis on redaktsioonilised parandused alla kriipsutatud, nii et te leiate need muudatused hõlpsasti üles. Kuid 19 sätet on välja jäetud ja millised nimelt, seda te saategi teada siis, kui võrdlete esimese lugemise teksti selle erinevuste tabeliga. Väljajätmine on tingitud eelnõu küpsemisest, parema sõnastuse, täpsema lausestuse otsimisest ning samuti sellest soovist, et eelnõus vähendada deklaratiivseid lõike, mida ka mõned Ülemnõukogu liikmed on kuluaarides pisut ette heitnud. Samuti on muutunud 10. peatükk. Selle peatüki

muutmine võimaldas ära jätta Eesti Vabariigi lastekaitseseaduse rakendusotsuse kui sellise. Nii et rakendusotsust eraldi ei tule ja seda ei ole siis vaja ka hääletada.
Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon tänab härra Maruste kollektiivi, kes töötas selle seaduseelnõu kaks aastat tagasi välja. Samuti täname Haridusministeeriumi, Sotsiaalhooldusministeeriumi liikmeid ja eksperte, kes on näinud vaeva selle seaduseelnõu katuse alla saamisel. Kui me selle seaduseelnõu ehk täna seadusena vastu võtame, on Eesti Vabariigil olemas juba see seeme, millest kasvatada Eesti lastekaitseseadus. Nagu küpseb ühiskond, nii peab edaspidi küpsema ka see seadus. Praegune tekst peaks päris hästi tagama neid ootusi ja vajadusi, mis meie riigil on ees lastekaitse alal. See olekski praegu kõik. Sotsiaalkomisjon palub Eesti lastekaitse seaduseelnõu teisel lugemisel seadusena vastu võtta.

A. Maarend
Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul oleks küsimus ka § 28 kohta. Kellel on õigus takistada lapsel suhtlemast oma vanematega? Kes on see organ, kes seda otsustab, et see suhtlemine kahjustab last?

L. Sööt (Hainsalu)
Nähtavasti kuulub see küsimus sotsiaaltalituse kompetentsi. Ei ole ka mõeldamatu, et need vaidlused jõuavad kohtu menetlusse.

A. Maarend
Siis peab seadus ka näitama, kes on see osapool, kellel on õigus ütelda, et laps ei tohi oma vanematega kohtuda. Aga kui see siin on fikseerimata, siis jääb küsimus õhku rippuma.

L. Sööt (Hainsalu)
Jah, aga siin on ette nähtud veel terve hulk alama astme normatiivakte ja seadusandlikke akte vastu võtta. Ja nähtavasti on see täpsemalt fikseeritud sotsiaaltalituse põhimääruses, mis on praegu väljatöötamisel. Seda ei ole saanud enne välja töötada, kui ei ole seadust vastu võetud.

Juhataja
Suur tänu, proua Hainsalu! Mulle tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Kolleegid! Ma avan läbirääkimised. Käib seaduse teine lugemine. Klavdia Sergij.

K. Sergij

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eesti Vabariigi lastekaitseseadus on üks humaansemaid seadusi, mis on Ülemnõukogule vastuvõtmiseks esitatud. Lapsed on tulevik, ühiskond peab neile tähelepanu pöörama. Neis tuleb kujundada ausust iseenda, vanemate, kaaskodanike, kõige elava, oma kultuuri ja rahva ning teiste kultuuride ja rahvaste vastu. See aitab arendada humaanset ühiskonda. See on eluliselt tähtis seadus. Kutsun Ülemnõukogu üles seda vastu võtma.

Juhataja

Suur tänu! Kas on sõnasoovijaid, kõnepidajaid? Ei ole. Kas lõpetame läbirääkimised? Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 63 rahvasaadikut, puudub 35.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käesoleva päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 3 jäid erapooletuks. Läbirääkimised on lõpetatud.

Kolleegid! Parandusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjon toetab käesoleva seaduse vastuvõtmist. Kõik protseduurilised nõuded on täidetud. Ma panen seaduseelnõu hääletusele. Rakendusotsust ei tule. Rakenduslikud momendid on juba seaduseelnõu tekstis olemas.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi lastekaitseseadus? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, 3 on vastu, 1 jäi erapooletuks. Eesti lastekaitseseadus on vastu võetud.

Jõudu ja jaksu ministritele töö organiseerimisel!

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kas me soovime laiendada päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis on esitatud Sõltumatute Demokraatide saadikurühma poolt? Nad taotlevad täiendada päevakorda ühe seaduseelnõuga, milles tuleksid käsitlemisele muudatused Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduses.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Ma teen ettepaneku arutada seda siiski homme, sest aeg on praegu selle asja arutamiseks väga lühikeseks jäänud.

Juhataja

Autorite soovi tuleb muidugi arvestada. Tegu on seaduseelnõuga ja selle põhjalik arutamine toimub esimesel lugemisel. Ma vaatan veel kord oma tabelit, võib-olla me leiame mõne otsuse eelnõu.

Kolleegid! Niisugust küsimust, mida me saaksime lühikese ajaga arutada, mul ei ole. Kas lõpetame täna varem arvestusega, et võib-olla oleme homme kauem? Kas Ülemnõukogu on valmis täna kauem töötama? Ma panen hääletusele. Mina ise annan seekord kahjuks ohjad üle, sest täna on välispoliitika komitee istung. Täiskogu töö ei saa olema sellest häiritud. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Meil on vaja vastu võtta protseduuriline otsus kvalifitseeritud häälteenamusega. Kohaloleku kontroll. Kohal on 55 rahvasaadikut, puudub 43. Milliseid tingimusi täiskogu enda jaoks sooviks – kas ajalist limiiti või päevakorrapunkti? Tunni aja sisse mahuks minu meelest täielikult üks päevakorrapunkt. Sellisel juhtumil peaks Ülemnõukogu langetama otsuse, kas ta soovib täiendada päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus tuleks arutusele Riigikogu valimisseaduse muudatus. Pikenduseks on pandud eeltingimus, et ta täiendab päevakorda ja arutab selle seaduse saatust esimesel lugemisel.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et pikendada käesoleva istungi tööaega kuni ühe kiireloomulise küsimuse otsustamiseni, kus kõne alla tuleb Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse muudatus? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 33 rahvasaadikut, vastu on 16, erapooletuks jäid 4. Tööpäeva pikendatakse.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutusele tuleb seaduseelnõu muudatustest Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduses? Juhtivkomisjon on õiguskomisjon, õiguskomisjon toetab seda ettepanekut. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 33 rahvasaadikut, vastu on 9, 3 jäid erapooletuks. Päevakorda täiendatakse. Mul on andmeid, et ettekande peab kolleeg Jaak Allik. Palun kõnetooli!

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Teie ees on eelnõu muudatustest Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduses. Ettepaneku selle küsimuse päevakorda võtmiseks on teinud Sõltumatute Demokraatide saadikurühm. Eelnõu käsitleb taas küsimust väliseestlaste

valimisõigusest. Kõnealuse paranduse valimisseadusesse tegi meie fraktsiooni esimees härra Uluots ja saadikurühm toetas seda ettepanekut.

Saadikurühm on endiselt põhimõtteliselt seisukohal, et Eestis pole erinevate õiguste ja kohustustega kodanike olemasolu võimalik. Me oleme jätkuvalt rõhutanud härra Uluotsa seisukohta, et olukord, kus osa Eesti Vabariigi kodanikke valib mitme riigi parlamendi saadikuid, pole korrektne, sest sellest tuleneb kodaniku lojaalsus üheaegselt mitmele riigile. Kuid diskussioon nii Eestis kui ka välismaal selles küsimuses on viinud meid arvamusele, et kõnesolev küsimus pole reguleeritav valimisseadusega, sest siis me tekitame omakorda erinevate õigustega Eesti Vabariigi kodanikke. Vastuolu on tekkinud mitte valimisseadusest, vaid sellest, et kodakondsuse seaduse rakendusotsusega on püütud muuta Eesti Vabariigi 1938. aasta kodakondsuse seadust, kus on selgelt öeldud, et Eesti Vabariigis ei saa olla topeltkodakondsust. Need rahvuskaaslased, kes on võtnud mõne teise riigi kodakondsuse, on sellega loobunud Eesti Vabariigi kodakondsusest ja ilmselt on nad paljudes riikides ka seda vastavate dokumentide täitmisega deklareerinud. Loomulikult saab väita ja peabki väitma, et nad pole seda teinud vabatahtlikult, nagu ka nende lahkumine Eestist ei olnud vabatahtlik. Kuid praegu on neil võimalus oma Eesti Vabariigi kodakondsus taastada. Eesti Vabariigi kodanikel peavad olema võrdsed õigused – see peaks olema põhipunkt taoliste probleemide lahendamisel ning ma kordan, et see on kodakondsuse seaduse küsimus. Valimisseadusega oleme me püüdnud seni seda reguleerida, kuid see pole korrektne.

Ja nüüd võime näkku vaadata ka tõsiasjale, et Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõu vastuvõtmisel 28. juunil, kui rahvas nii otsustab, oleme me faktiliselt vastuolu ees valimisseaduse ja põhiseaduse vahel, sest põhiseadus tagab kõigile kodanikele võrdsed õigused. Me esitasime eelnõu sellest lähtudes, et kõigepealt oleks vajalik see küsimus reguleerida enne põhiseaduse vastuvõtmist, sest jääb ju variant, et põhiseadus lükatakse rahvahääletusel tagasi. Parlamendivalimised tuleb korraldada niikuinii ning teiseks on vajalik alustada ettevalmistustöid valimiste läbiviimiseks välismaal. Praegune valimisseadus aga keelab vabariiklikul valimiskomisjonil taolisi ettevalmistusi teha või õigemini ei näe seda ette. Ja teiseks oleme seisukohal, et ei piisa vaid ühe lause kaotamisest selles valimisseaduses – küsimus on süsteemne. Oleks vaja otsustada, millal ja kuidas toimub valijate registreerimine välismaal, kuidas toimub mandaatide jaotus, kuna meie valimisseaduse kohaselt oleneb mandaatide jaotus otseselt valijate arvust igas ringkonnas. Tähendab, kas ka välismaal olevad valijad lähevad mandaatide jaotusel arvesse.

Kolmandaks, kas anda luba mittekirjalikuks hääletamiseks. Selle küsimuse on välisringkonnad ise tõstatanud. Tuleb leida finantsid nende asjade läbiviimiseks ja kuidas

garanteerida valimiste läbiviimise seaduslikkus võõrriigi territooriumil, millised peaksid olema kokkulepped, kuidas toimub vabariikliku valimiskomisjoni kontroll sealsete valimisjaoskondade töö üle jne.

Ma tahaksin juhtida tähelepanu sellele, et meie enda poolt vastuvõetud valimisseaduse põhjal võib isegi ühe hääle valesti lugemine teatud olukorras mõjutada kuni 10 mandaadi jaotust Riigikogus. See tuleneb nimelt meie protsendilisest künnisest. Kui see künnis on ühe häälega ületatud, lähevad kõik ringkondade nimekirjad ehk kandidaadid ju liitmisele, aga see ei tähenda mitte 5 kohta, vaid kuni 10 kohta Riigikogus. Või kui üks hääl on puudu, siis see nimekiri liitmisele ei lähe. Nii et valimistel on küsimus väga täpses töös ja kui mõne hääle või mõne jaoskonna valimistulemuste kokkulugemise kohta tekib kahtlusi, võib see oluliselt kõigutada kogu Riigikogu legitiimsust.

Nüüd tahaks siis minna konkreetselt selle eelnõu juurde. Kõigepealt on ettepanek lisada Eesti Vabariigi valimisseadusse tekst, et vabariigi kodanikud, kes elavad alaliselt välismaal, hääletavad nende vabal valikul valimisringkonnas nr. 1, nagu on praeguses valimisseaduse eelnõus, või valimisringkonnas, kus oli nende või nende vanemate viimane alaline elukoht Eestis. Sellel ettepanekul on kolm motiivi. Esiteks, kui me siin seda Tiit Käbini küsimust eelnevalt arutasime, me seda vist ei hääletanud. Teiseks on selle momendi korduvalt üles tõstnud ka väliseestlased, kes tahaksid pigem hääletada mitte abstraktselt Tallinna linnas, vaid neis piirkondades, kus on nende juured. Ja kolmandaks näen ma ka seda võimalust, et taoline häälte hajutamine annab võimaluse selles küsimuses kergemini poliitilist kompromissi leida. Tehniliselt on praegune variant kergem, kuid ma ei pea võimatuks toimetada meie välisvalimisjaoskondadesse bülletäänid kõigist meie valimisringkondadest. Ma arvan, et ka see on hea tahte puhul teostatav.

Edasi oleks ettepanek § 6 lisada tekst, et mandaatide jaotuse puhul tuleksid arvesse ainult Eesti territooriumil alaliselt elavad valijad, s.t. mandaatide jaotused ära teha enne, mitte oodata välismaal valijate registreerimise lõputähtaega, sest Riigikogu valimiste puhul töötame välja ju kiirendatud graafiku. Tähtaegade osas ei kehti enam seda 70-päevast punkti, nii et oleks selgelt öeldud, et seal olevate registreeritud valijate arv ei mõjutanud mandaatide jaotust Eestis, s.t. mitte Riigikogu kohtade jaotust, vaid mandaatide jaotust ringkondade vahel.

Edasi oleks ettepanek kindlalt ära öelda, et valimisjaoskondi võib Eesti Vabariigi välisesindustes avada ainult välisriikide nõusolekul. Praegu on see meil mõnevõrra omaalgatuslikult sees. Mõni riik lubab, mõni riik ei luba. See peaks olema valimisseaduses fikseeritud. Kuna Välisministeerium peaks need kokkulepped välisriikidega ette valmistama, siis me arvame, et ei ole otstarbekohane, et Välisministeerium ise need valimisjaoskonnad

moodustab. Eestis moodustavad oma valimisjaoskondi maa- ja linnaomavalitsused ja on ettepanek, et Eesti välisesindustes moodustaks seda vabariigi valitsus Välisministeeriumi ettepanekul.

Ja §-st 14. Eesti valimissüsteemis moodustab jaoskonnakomisjoni kõrgemalseisev valimiskomisjon, territoriaalkomisjon moodustab valimiskomisjone. Välisesinduste puhul on meil praegu reguleeritud nii, et need moodustab Välisministeerium. See ei ole meie meelest põhimõtteliselt õige. Seda peaks samuti tegema kõrgemalseisev valimiskomisjon, antud juhul siis Eesti Vabariigi Valimiskomisjon. See võimaldaks ka Eesti Vabariigi Valimiskomisjonil määrata sinna oma esindajad või saata sinna oma volinikud ja allutada kogu see häältelugemise protseduur Eesti Vabariigi Valimiskomisjoni kontrollile, mitte jätta seda täitevvõimu või ainult Välisministeeriumi enda teha.

§-des 7 ja 8 soovime konkretiseerida valimisjaoskonnakomisjonide vabariikliku valimiskomisjoni ülesandeid vastavalt eelöeldule selliselt, et Vabariigi Valimiskomisjon määraks teatud kindla tähtaja. See oleks siis ka valimiste läbiviimise graafikus – olgu selleks siis 1. august või 15. august. Selleks ajaks peaks olema valijate registreerimine välismaal toimunud, et oleks võimalik ka nende inimeste kodakondsust kontrollida, nii nagu me kontrollime oma inimeste kodakondsust siin. Valimispäeval keegi lihtsalt suvaliselt neisse nimekirjadesse juurde tulla ei saa ja see võimaldab siis ka kirjalikku hääletamist, kui see tähtaeg on küllaldaselt pikk.

Meie jaoks on kirjalik hääletamine midagi imelikku, erakordset. Ma tuletan meelde, et enamikus välisriikides on see täiesti tavaline protseduur. Paljud valimised seal just nimelt nii käivadki – nii et nende jaoks on see üsna tavaline nähtus. Korduvalt on tõstatatud selle finantseerimise probleeme. Nagu meil oli võimalus Kanadas ja USA-s aru saada, ei ole Eesti Vabariigi Valitsus eraldanud sentigi oma välisesinduste ülalpidamiseks möödunud aasta augustist alates. Seal ei ole üldse palgalist töötajat, kes võiks seda teha. Tähendab, finantseerimine peaks olema selgelt ära märgitud. Kohtumisel Torontos pakkusid väliseesti esindajad ise seada sisse teatud registreerimistasu, mille arvelt siis toimuks ka kirjalik hääletamine ja kõik vajalikud protseduurid. Me arvame, et seda ei ole vaja teha spetsiaalse maksuga. Vabariigi Valimiskomisjonile võiks anda volituse see tasu igas riigis erinevalt kindlaks määrata. Ja viimane paragrahv oleks see, mis annaks õiguse välismaal hääletada ka kirja teel. Kui selles on eriarvamusi, siis tõenäoliselt tuleks ka see võimalus saalis läbi hääletada.

Lõpuks tahaksin ma öelda veel seda, et see diskussioon, mis on käinud nüüd juba paar kuud selle probleemi üle ja mis algas siin selle valimisseaduse parandusega, mida härra Uluots

esitas ja mis saalis üsna suure toetuse leidis, on olnud kindlasti väga kasulik. Ma arvan, et me oleme läbi käinud vajaliku tee. Kõigepealt on diskussioon teinud selgeks nii meile kui ka välismaale kogu probleemi keerukuse ja mitmetahulisuse. Ja teiseks on selgelt näidanud ka vastuolu Eesti Vabariigi kodakondsuse seaduse ja selle rakendusotsuse vahel. Topeltkodakondsus tuleks muidugi lahendada juba Eesti Vabariigi kodakondsuse seaduse vastuvõtmisega Riigikogu poolt.
Ja lõpuks ma tahaksin paluda õiguskomisjoni, kes juhtivkomisjonina omab seda õigust, teha ettepanek viia läbi selle seaduseelnõu teine lugemine juba sellel istungjärgul, et me saaksime ühele poole. Aitäh!

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Milliste dokumentidega välismaal elav kodanik tõestab, näiteks Venemaal, Rootsis, Kanadas või Ameerikas loodud valimisjaoskonnas, et ta on Eesti Vabariigi kodanik? Teatavasti on neid Eesti kodanike isikutunnistusi, nn. Jaaksoni passe, antud välja nendele soovijatele, kes ei ole vabariigi kodanikud. Aitäh!

J. Allik

Härra Arro küsimus on õigustatud, kuid selle peaks reguleerima Vabariigi Valimiskomisjon või ka Eesti Vabariigi Siseministeerium või Välisministeerium oma täpse instruktsiooniga. Seda ei ole ka meie valimisseaduses öeldud, kuidas Eestis olev kodanik seda tõestab. Aga probleem on, ka sealsel registreerimisel peab seda tõestama või peab olema võimalik kontrollida. Aga see ei ole valimisseaduse probleem. Ilmselt peab Vabariigi Valimiskomisjon selle oma instruktsiooniga ära määrama.

T. Mets

Lugupeetud härra ettekandja! Mind paneb siiralt imestama see visadus, millega me seda küsimust juba neljandat korda püüame läbi suruda. Ma tooksin siin ajaloolise paralleeli. Eesti riigi algaastatel läksid kümned, kümned tuhanded Eestist välja ja mitte mingil juhul ei tekkinud nendel küsimust, kas nad osalevad Eesti riigi siseelu korraldamisel või mitte. Kas teie kui ettekandja ja selle osa pealesuruja oskaksite mulle ikkagi selgeks teha, millest on selline visadus praegu tingitud? Sest kaheksa kuud on mööda läinud ja mitte üks väliseestlane ei ole praktiliselt veel Eestisse tagasi tulnud. Kui meie probleemidele tahetakse kogu hingest kaasa elada, siis tuleb ikkagi praktilisi samme astuda.

J. Allik

Lugupeetud härra Mets! Siin on võimalik ilmselt nii emotsionaalseid kui ka juriidilisi vastuseid anda, kuid ma tahaksin veel kord tähelepanu juhtida sellele, et kui 28. juunil võetakse vastu rahva poolt põhiseadus, kus on öeldud, et põhiseadus on ülimuslik kõigi teiste seaduste ees, siis on selle põhiseaduse vastuvõtuga antud valimisõigus kõigile Eesti Vabariigi kodanikele, sõltumata nende asukohamaast. Ülemnõukogu juulis enam eriti ei tööta. Me oleme siis valmis keetnud pudru, mida hakatakse kiiruga reguleerima valimiskomisjoni poolt. See pudru tuleb lõpuks siia kõnepulti Riigikogu mandaatkomisjoni ettekandes.

Me peame selle asja ise ära reguleerima, s.t. vastuolu põhiseaduse ja valimisseaduse vahel. Ma tahaks veel öelda, et praegu me oleme valimisseadusega võtnud ära valimisõiguse ka neilt Eesti Vabariigi kodanikelt, kellel on kogu aeg olnud ainult Eesti Vabariigi kodakondsus. Neid on ju ka olnud välismaal – mitte küll palju, kuid neid on. Sellel puudub igasugune põhjendus, miks me nii tegime. Ja lõpuks inimestelt, kes on soovinud ja aastakümnete jooksul ka osalenud oma eesmärgi realiseerimisel, nimelt Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisel. Kui me praegu ei lase neid küllalt olulisel hetkel valima, kuigi see on poliitiliselt täiesti sümboolne ja need üks või ka paar tuhat häält ei määra midagi Riigikogu koosseisus, kui me neilt selle õiguse ära võtame – no ma ei tea, kas me siis talitame targalt ja ausalt. See on nüüd minu isiklik emotsionaalne vastus. Aga küsimus ei ole minu või kellegi teise emotsioonides.

K. Sergij

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra Allik! Ma sain teie ettekandest nii aru, et see seadus ei ole kooskõlastatud teiste riikide seadustega. Kuidas te suhtute sellesse, et me võtame siin vastu seaduse, mis annab õiguse valimistest osa võtta, aga teise riigi seadus keelustab selle?

Ja teine küsimus. Kuidas on teie arvates võimalik korraldada valimisi Venemaa territooriumil, kus on ligi 150 eesti asundust?

J. Allik

Aitäh, proua Sergij, küsimuste eest! Teie esimesele küsimusele ongi väga selge vastus meie eelnõus. Eelnõu § 4 paneb ette sõnastada Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 7 lõik 2 järgmiselt: "Välisriikide nõusolekul võidakse valimisjaoskondi moodustada Eesti Vabariigi välisesindustes." Praeguses valimisseaduses seda momenti ei ole, et on vaja välisriikide nõusolekut. Kui sakslane ütleb, et ei tee, siis mingit jaoskonda seal konsulaadis moodustada ei saa, kui mõni riik ütleb, et võib, siis saab. Siin on vaja riikidevahelist kokkulepet.

Ja teine moment on Venemaa. Kogu diskussioon ajakirjanduses käib selliselt, nagu eksisteeriks vaid Lääs. Kümneid tuhandeid õigusjärgseid kodanikke sellesama topeltkodakondsuse otsuse alusel on ka ida pool ja nendega on küsimus täpselt samasugune. Kui Venemaa valitsus annab nõusoleku Moskvas või Petrogradis valimisi läbi viia, siis peavad nad kindlustama võimaluse valimistest osa võtta ka neil inimestel, kes elavad üle Venemaa ja kes on Eesti Vabariigi kodakondsuses, nagu seda tuleb teha Rootsis või Ameerikas.

R. Järlik

Austatud proua juhataja, austatud härra ettekandja! Kas ei või hääletamise võimaldamine kirja teel panna venima Riigikogu koosseisu kinnitamist? Ja kas te kirjeldaksite lähemalt, kuidas te oma ettekujutuses näete kirja teel hääletamist? Kuhu ja mis tähtajaks need kirjad siis peavad laekuma?

J. Allik

Jah, koosseisu kinnitamine ei tohi venida. Vastavalt valimisgraafikule inimene, kes registreerib ennast välismaal valijaks, ütleb, millises meie 12 valimisringkonnast ta hääletada tahab. See on nii siis, kui läheb käiku mainitud variant, kui ei lähe, siis on 1. jaoskond. Teatud kuupäevaks enne Riigikogu valimisi – siis, kui enam ei tohi kandidatuure maha võtta, kui bülletäänid on lõplikult kinnitatud – tuleb need bülletäänid toimetada välisesindusse. Üks ümbrik on pealdiseta ja suletud. See pannakse valimispäeval kasti ja loetakse valimispäeva lõpul kokku nii selles jaoskonnas antud hääled kui ka selleks hetkeks kirja teel laekunud hääled. Mingit viivitamist, et me veel kolm päeva ootame veel kuskilt kirju, ei ole võimalik lubada.

Juhataja (M. Lauristin)

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kas õiguskomisjonilt on kaasettekanne? Härra Anton, palun!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjonis arutati seaduseelnõu "Muudatustest Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduses" 2. juunil. Õiguskomisjon võttis vastu otsuse toetada antud seaduseelnõu arutamisele võtmist kiireloomulisena. Õiguskomisjon on seisukohal, et on vaja veel kord püüelda sinnapoole, et kõrvaldada võimalik vastuolu Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõu ja valimisseaduse vahel. Küsimus ei ole selles, et põhiseaduse vastuvõtmise järel

kehtiks niikuinii põhiseadus ja valimisseadus peaks põhiseaduse printsiipidele alluma. Küsimus on selles, et valimisi tuleb ette valmistada nende printsiipide järgi, millest peavad lähtuma valimiskomisjonid. Selgus peab olema enne põhiseaduse rahvahääletust. Seega ei saa olla mingit kahtlust, et seaduseelnõu §-s 1 väljendatud printsiip – jätta välja valimisseaduse § 2 lõikest 1 sõnad "kes alatiselt elavad Eesti Vabariigi territooriumil" – on õige ja seda tuleb toetada.

Seaduseelnõus on mõned küsitavused, millele ma soovin juhtida teie tähelepanu, ja mõned redaktsioonilised märkused, mida lubage samuti esitada. Seaduseelnõu §-s 3 on tehtud ettepanek lisada Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 6 lõikele 4 järgmine tekst: "Selle aluseks on Eesti Vabariigi territooriumil alatiselt elavate valijate nimekirjad." Valimisseaduse § 6 käsitleb valimisringkondade moodustamist. Sellise lisanduse korral oleks mandaatide jagamine ja valimisringkondade moodustamine sõltuvuses vaid Eesti Vabariigi territooriumil alaliselt elavate valijate nimekirjadest. Paraku tuleks selle printsiibiga, mis ehk päris täpselt ei kajasta valijate jaotumist Eesti Vabariigi ja välismaal paiknevate valijate vahel, nõustuda. Selle printsiibi poolt, mis on esitatud eelnõu §-s 3, kõneleb asjaolu, et autor on teinud ettepaneku anda kõigile välismaal elavatele Eesti Vabariigi kodanikele õiguse vabalt valida, millises valimisringkonnas nad soovivad valimistest osa võtta. See vabadus piirdub võimalusega valida kahe põhimõtte vahel, kas võtta valimistest osa valimisringkonnas nr. 1 või vastavalt oma päritolule Eesti Vabariigis.

Eelnõu §-s 4 on kirjas põhimõte, et tuleks täiendada valimisseaduse § 7 lõiget 2 järgmiselt: "Välisriikide nõusolekul võidakse valimisjaoskondi moodustada ka Eesti Vabariigi välisesindustes." Tuleb asuda seisukohale, et välisriikide nõusolekuta võidakse kindlasti moodustada valimisjaoskondi selleks, et ajutiselt välismaal viibivad Eesti Vabariigi kodanikud saaksid välisesinduse territooriumil ja ruumes valimistest osa võtta.

Küsimuse tuum peaks seisnema selles, et probleeme võib tekkida nende kodanikega, kes pole üksnes Eesti Vabariigi kodanikud, vaid on kodanikuks võetud ka välisriigi poolt. Seaduseelnõu §-s 8 on esitatud ettepanek Riigikogu valimisseaduse täiendamiseks. Minul on küll kirjas § 10, vist peab olema § 11. Kui silmas peetakse valimisseaduse § 11 lõiget 17, siis on ettepanek lülitada vastav ettepanek seaduseelnõu § 6 ja siis saaksid §-d 6, 7 jne. ühe võrra suurema järjekorranumbri. Sellisel juhul säilitaks seaduseelnõu ilmselt taotletud ülesehituse ja nimelt, et ettepanekuid valimisseaduse muutmiseks ja täiendamiseks tehakse paragrahvide järjestuses, nagu need on esitatud valimisseaduses.

Mõnedest redaktsioonilistest märkustest. § 1 teises reas on sõnade järjekord vale. Õige on: "kes alaliselt elavad Eesti Vabariigi territooriumil." §-s 2, 3 jne. tuleks kasutada mõisteid

"täiendada ja muuta valimisseadust". §-s 7 tehakse ettepanek täiendada Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 15 täiendava 8. lõikega. See vajaks redaktsioonilist korrastamist. Praegu on kirjas järgmiselt: "Eesti Vabariigi välisesindustes moodustatud valimiste jaoskonnakomisjon koostab Eesti Vabariigi Valimiskomisjoni poolt määratud korra kohaselt ja kindlaks tähtajaks nimekirjad jne." Õiguskomisjon arvab, et see tekst on kohmakas ja vajab redaktsioonilist lihvimist. Ka § 9, milles tehakse ettepanek täiendada valimisseaduse § 26 lõiget 1, tuleks viimast rida redaktsiooniliselt korrastada. "Valimiskomisjoni poolt väljatöötatud eeskirjad", nagu siin kirjas, ei ole ammendav – tuleb märkida, kes antud eeskirjad kehtestab.
Lõpetuseks toonitan veel kord, et õiguskomisjon, juhindudes eeskätt seaduseelnõu §-st 1, toetab antud seaduseelnõu ja teeb Ülemnõukogule ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Tänan!

J. Lippmaa

Ma sooviksin siiski täpsustada ühte küsimust. Jaak Alliku esinemisest, kus ta viitas kodakondsuse seaduse §-le 1, mis ei luba meil kaksikkodakondsust, sain mina aru, et kaksikkodakondsed praegu siiski valimistes osaleda ei saa. Praegu sain ma härra Antoni jutust aru, et nad siiski osalevad. Selle asjaga on suur segadus.
Hiljuti oli lehes ühe väliseestlase artikkel, kes kirjutas, et USA-s, kes on saanud USA kodakondsuse, on andnud vande, et nad ei ole teise riigi kodanikud. Samal ajal me teame, et Rumesseni passide kampaania ajal lubati, et kes võtavad Rumesseni passid, ostavad Rumesseni passid, saavad kõik hääletada. Nüüd ma ikkagi tahaksin täpsustada. Kas kaksikkodakondsed saavad valida või ei saa valida?
Ja teiseks. Kas USA valitsus on üldse nõus nende inimeste osalemisega meie valimistel, nagu Rikkenid ja Karid ning kogu see kamp, kes kindlasti tahavad väga valida?

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Küsimus on kindlasti õige, kuid kahjuks ei saa ma tugevdada teie usku sellesse, et Eesti Vabariigi seadusandlus oli alati ja kõigis küsimustes väga korrektne. Ma saan väljendada isiklikku seisukohta, sest õiguskomisjonis meil sellist otsust vastu võetud ei ole, kuid 1938. aasta kodakondsuse seadus on paljudes küsimustes sisuliselt vastuoluline ja auklik. Eesti Vabariigis püüti neid vastuolusid ja aukusid täita sel teel, et kodakondsuse seaduse viimane säte andis valitsusele õiguse võtta vastu üldkohustuslikke eeskirju kodakondsuse seaduse elluviimiseks.

Teiseks. Meil tuleks pöörata tähelepanu sellele, et isikud, kes lahkusid Eestist, ei võtnud teiste riikide kodakondsust mitte omal vabal valikul, vaid nende ajalooliste sündmuste survel, millega me hästi kursis oleme. Ma arvan, et elu on enamasti mitmekesisem, kui on võimalik kirjasõnas ette näha või isegi tagantjärele kirja panna. Õiguskomisjonis toimunud arutelust sain ma aru niimoodi, et meil ei tuleks nii suure dogmatismiga suhtuda 1938. aasta sisemiselt vastuolulisse kodakondsuse seadusesse.

Kolmandaks. Mis puudutab USA ja mõnede teiste välisriikide suhtumist valimiste läbiviimisesse nende territooriumil ja USA või teiste välisriikide kodanike osalemisse sellistes valimistes, siis olen ma kindel, et see on Eesti Vabariigi ja nende välisriikide vaheliste kokkulepete küsimus.

Kuigi USA-s ollakse seisukohal, et kahekordne kodakondsus on lubamatu, on kindlasti USA-s neid inimesi, kellel on kahekordne kodakondsus. Niisuguseid inimesi, kellel on kahekordne kodakondsus, oli ka Eesti Vabariigis, vaatamata 1938. aasta kodakondsuse seadusele. Millised on selliste isikute tegelikud reaalsed õigused ja kohustused, tulebki läbirääkimistel selgitada. Päris kindlasti võib öelda, et kui Eesti Vabariigil ei õnnestu saavutada kokkuleppeid nende isikute osalemiseks valimistes, kes välisriigi kodanikena ei ole saanud välisriigilt selleks volitusi, on nende osavõtt Riigikogu valimistest võimatu.

Juhataja

Tänan, härra Anton! Rohkem küsimusi teile ei ole. Esimene lugemine eeldab kiireloomulise küsimuse puhul ka läbirääkimisi. Vahepeal on mulle tulnud kiri härra Sovetnikovilt, kes ütleb, et kuna saalis tema lugemist mööda kvoorumit ei ole, palub ta küsimuse arutelu katkestada. Ma tahaksin selgituseks öelda, et meie reglement ei näe ette läbirääkimiste käigus kvoorumi kontrolli. Kvoorumi kontroll toimub hääletamisega seoses. Esimese lugemise puhul aga on meil hääletamine ette nähtud siis, kui tehakse ettepanek eelnõu tagasi lükata. Avan läbirääkimised. Palun, härra Hallaste!

I. Hallaste

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma ei taha teie aega pikalt raisata. Ma tahaksin teha parandusettepaneku § 2 ja § 3 väljajätmise kohta antud eelnõust. Asja mõte on selles, et praegune § 2 tahab sätestada, erinevalt valimisseadusest, et need välisriikides elavad Eesti Vabariigi kodanikud võivad valida kas valimisringkonnas nr. 1 või ükskõik millises muus valimisringkonnas. Sisuliselt tähendab see seda, et välisesindustes tuleb luua 12 valimisjaoskonda vastavalt igale valimisringkonnale. Ma teen ettepaneku jääda selle skeemi

juurde, mis oli valimisseaduses, s.t. väljaspool Eesti Vabariiki asuvad Eesti Vabariigi kodanikud kuuluvad valimisringkonda nr. 1. Sellisel juhul on võimalik arvestada mandaatide jaotamisel ka neid isikuid. Neid isikuid on üle 1000 ja see võib osutuda päris oluliseks. Praegune § 3 piirab mandaatide jaotamise puhul valijaid ainult Eesti Vabariigi territooriumil alaliselt elavate isikutega – see ei oleks õige. Õige oleks jääda senise valimisseaduse juurde, kus Eesti Vabariigi Välisministeerium saab oma välisesinduste kaudu andmeid selle kohta, kui palju on neid isikuid, kes kandideerivad või kes tahavad valimistes osaleda, ja arvestab nendega mandaatide jaotuse puhul.

Kuna meil on sel aastal enne Riigikogu valimist põhiseaduse rahvahääletus, siis miks ei võiks valimiskomisjon võtta aluseks põhiseaduse rahvahääletusel osalenud väliseestlaste arvu. Küll aga võib minna selle skeemi peale, mille härra Allik pakub välja antud eelnõu §-s 7. Ka see on võimalik lahendus. Jättes §-d 2 ja 3 välja antud eelnõust, teeme me välisesindustes töö võrratult lihtsamaks ja ka tulemuste selginemine oleks kiirem. Aitäh!

Juhataja

Tänan! Rohkem keegi läbirääkimistes osaleda ei soovi. Läbirääkimised on lõppenud. Juhtivkomisjon tegi ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Teisi ettepanekuid ei ole tulnud, keegi ei väida sellele vastu. Esimene lugemine on lõppenud. Aitäh!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU
76. ISTUNGJÄRK
TEINE ISTUNG
9. juuni 1992

Juhataja (Ü. Nugis)

Istungjärgu töö jätkub, asugem töökohtadele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 52 rahvasaadikut, puudub 46.

Kolleegid! Nagu tavaks on saanud, antakse ka selle istungi alguses meile üle seadusandlike aktide eelnõusid. Ka valitsusel on midagi üle anda. Ma paluksin kõnetooli proua Krista Kilveti!

K. Kilvet

Härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 21. novembri 1991. aasta otsuse "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta" § 21 lõikele 4 teatame Heido Vitsuri vabastamisest Eesti Vabariigi majandusministri kohustest tema avalduse alusel. Teeme ettepaneku vabastada Olari Taal Eesti Vabariigi ehitusministri kohustest ja nimetada ta Eesti Vabariigi majandusministriks. Selle küsimuse palume võtta päevakorda kiireloomulisena.

Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse eelnõu riiklike aktsiaseltside aktsiate müügi alustamisest ja palub sellegi lülitada päevakorda kiireloomulisena. Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi Majandusministeeriumi poolt ettevalmistatud Eesti Vabariigi maa hindamise seaduse eelnõu koos seletuskirjaga ning palub võtta ka selle päevakorda kiireloomulisena.

Ühtlasi toetab Eesti Vabariigi Valitsus Eesti Vabariigi ajutise omandi- ja maareformikomisjoni ettepanekut võtta koos nimetatud seaduseelnõuga ühise paketina kiireloomulistena päevakorda varem esitatud järgmised eelnõud: Eesti Vabariigi seadus õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse määramise ja kompenseerimise ulatuse kohta, Eesti Vabariigi seadus õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse kompenseerimise viisi ja korra kohta, Eesti Vabariigi seadus õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi seaduse Eestis individualiseeritaval kujul säilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta" rakendamisest. Ka need neli palume lugeda kiireloomulisteks. Need on teie menetluses.

Eesti Vabariigi Valitsus palub võtta kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu istungjärgu päevakorda Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi astumise kohta Ülemaailmse Meteoroloogiaorganisatsiooni liikmeks" projekti. Esitame ratifitseerimiseks Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi vahelise riigipiiri taastamise lepingu. See küsimus on samuti kiireloomuline. Selles küsimuses esineb teie ees riigiminister härra Uno Veering. Esitame ka Justiitsministeeriumile saabunud avalduse põhjal otsuse eelnõu Tallinna Linnakohtu kohtuniku Avo Kreede omal soovil vabastamise kohta kohtunikukohustustest. Ka see on kiireloomuline. Tänan!

Juhataja

Tänan! Ülemnõukogu võtab teadmiseks minister Heido Vitsuri vabastamise isikliku avalduse alusel. Valitsuse otsuse, kus taotletakse uue majandusministri kandidaadi läbivaatamist ja

kinnitamist ministriks, võtab enda hoole alla Ülemnõukogu juhatus, jäädes juhtiva komisjoni rolli.

Eelnõu, mis käsitleb riiklike aktsiaseltside aktsiate müügi alustamist, kuulub eelarve-majanduskomisjoni kompetentsi, kelle määrame ka juhtivaks komisjoniks. Seaduse eelnõude pakett, kus kõne all on õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse määramine, kompenseerimise viisid ja muud aktid nimetatud teemal, kuuluvad minu hinnangu järgi õiguskomisjoni kompetentsi. Kas härra Reinson arvab, et see kuulub eelarve-majanduskomisjoni kompetentsi? Tegemist on terve paketi eelnõudega, kus on kõne all õigusvastaselt võõrandatud varaga seonduvad probleemid. Tundub siiski, et õigem on määrata juhtivaks komisjoniks eelarve-majanduskomisjon.

Otsuse eelnõu, mis käsitleb Ülemaailmse Meteoroloogiaorganisatsiooni liikmeks astumist, peaks minu hindamise järgi kuuluma keskkonnakomisjoni kompetentsi. Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi vahelise riigipiiri taastamise lepingu probleemid peaksid kuuluma väliskomisjoni kompetentsi. Juhtivkomisjon on väliskomisjon.

Ja tegemist on ühe taotlusega, kus kõne all on Tallinna Linnakohtu kohtuniku vabastamine. Juhiksin veel kord tähelepanu sellele, et Ülemnõukogu peab seadusandliku initsiatiivi autoriks valitsust, mitte ministeeriumi. Ja vastavalt sellele paluksin ma vormistada ka dokumendid. Nüüd paluksin ma kõnetooli Juhan Telgmaa, kes annab üle oma seadusandliku akti eelnõu.

J. Telgmaa

Lugupeetavad kolleegid! Lubage esitada kiireloomulisena ühe seaduseelnõu, mille pealkiri kõlab "Eesti Vabariigi maa hinna taseme seadus". Me mõistame muidugi päris hästi, et nende kiireloomuliste eelnõude esitamine on võtnud uputusliku iseloomu. Kuid kuna valitsus on esitanud maa hindamise seaduse, siis selleks, et kõikidele nendele maa hinnasse puutuvatele küsimustele anda lähtepunkt, millest saaks hakata edasi ehitama seda maa hinna institutsiooni, ilma milleta ka maareform ei käivitu, on vältimatult vajalik määratleda hinna nullnivoo ja selle eelnõu sisuks ongi selle hinnanivoo taastamine, mis oli 1940. aasta 16. juunil.

Juhataja

Selle eelnõu läbiarutamiseks määrame me juhtivaks komisjoniks eelarve-majanduskomisjoni. Palun kõnetooli kolleeg Uno Ugandi!

U. Ugandi

Austatud spiiker, kallid kolleegid! Annan töögrupi nimel, kelle koosseisus on Jüri Rätsep, Heino Kostabi, Lehte Hainsalu, Helgi Viirelaid, Priidu Priks, Andrei Prii ja Uno Ugandi, üle kõrgema seadusandliku kogu – Riigikogu sotsiaalsete garantiide seaduse eelnõu. See on kiireloomuline.

Juhataja

Juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Suur tänu! Nüüd palun kõnetooli kolleeg Arvo Junti!

A. Junti

Austatud Ülemnõukogu! Minu poolt üleantav dokument on inspireeritud varasematest päevadest ja selle täienduseks-kinnituseks sai ka tänane hommik. Küsimus on Ülemnõukogu töö korraldamisest seoses tema peale langenud suure seadusandliku tegevuse koormaga. Tegemist on Ülemnõukogu keskfraktsiooni avaldusega Ülemnõukogu töö korraldamise kohta enne Riigikogu valimisi. Lubage ette lugeda.

Erinevad ametiisikud ja poliitilised jõud on avaldanud mitmesuguseid arvamusi Ülemnõukogu 1992. aasta suvepuhkuse ning Ülemnõukogu töö korraldamise kohta enne Riigikogu valimisi. Keskfraktsioon, arutades Ülemnõukogu töö korraldamisega seotud küsimusi, leiab, et on hädatarvilik ette valmistada ja Ülemnõukogu poolt vastu võtta normatiivaktid Riigikogu ja presidendi valimiste ettevalmistamise ja läbiviimise kohta ning Riigikogu normaalse töö alustamiseks, operatiivaktid majandusreformi edasiviimiseks ja rahareformi tagamiseks.

Toodud eesmärkide täitmiseks on keskfraktsioon seisukohal, et Ülemnõukogu peab juulikuus tööd jätkama. Keskfraktsioon teeb Ülemnõukogu juhatusele ettepaneku arvestada ülaltoodut töö korraldamisel suveperioodil. Dokument antakse üle tavalises korras.

Juhataja

On vaja veel lahendada üks protseduuriline küsimus. Ma usun, et me saame mõne minutiga hakkama.

Kolleegid! Mida edasi, seda pingelisemaks läheb täiskogu töökoormus ja vastavalt sellele ka juhatuse töökoormus töö organiseerimisel. Mul on ettepanek, kolleegid, et me vastastikku heatahtlikult võiksime aktsepteerida sellist lähenemisviisi, et me võtaksime praegu väga suure hulga kiireloomuliste küsimuste kõrval arutusele ka päevakorra 19 punkti.

Lugu on selles, et meil tuleb ju kohale kutsuda ettekandjaid, valitsuse esindajaid, eksperte väljastpoolt ja nad istuvad muidu tundide viisi siin saalis. Samas on paljude kiireloomuliste eelnõude autorid meie omad inimesed saalis, igal ajal käepärast võtta. Ma usun, et selline lähenemisviis oleks õigustatud.
Samas ma rõhutan veel, et kiireloomulisi küsimusi on ette valmistatud väga palju. Tööfront on suur. Ja ka päevakorrapunktid tahavad arutamist. Teen ettepaneku, et me alustame tänase istungi sisulist poolt. Kuna praegu tellijaid ei ole, eeldan ma, et keegi vabas mikrofonis sõna ei soovi.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi pensioniseaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja
Alustaksime teisipäevasest esimesest päevakorrapunktist, kolleeg Valeri Koisi poolt esitatud seaduseelnõu "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi pensioniseaduses" esimest lugemist. Ma paluksingi kõnetooli kolleeg Valeri Koisi!

V. Kois
Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Palun võtke see tekst endale ette, et saaks kõigest põhjalikumalt rääkida. Esitatud seaduseelnõus on ainult kaks olulist sätet. Üks sätestab, et pensionid tuleb välja maksta hiljemalt vastava kuu 20. kuupäevaks. Praegu ei näe pensioniseadus ette konkreetset tähtaega. Teine on § 2 viimane lõik: "Asutused, kes on süüdi selles, et pensionide väljamaksmisega viivitatakse, on kohustatud maksma pensionärile viivist 1 protsendi ulatuses iga tähtajast üle läinud päeva eest."
Lugupeetud kolleegid! Mis tingib sellise otsuse vastuvõtmise? Asi pole sugugi mitte selles, et meil puudub sularaha ja seepärast ei saa pensionärid oma pensioni õigel ajal kätte. Kui te seda seadust arutama hakkate, siis palun sularahanappusest mitte rääkida. Seadus on tingitud hoopis teistsugustest põhjustest – eelkõige inflatsiooniprotsessidest majanduses.
Kui meil ka oleks piisavalt rublasid või kroone, et pensionid otsekohe välja maksta, siis ikkagi ootab meid ees inflatsioon. Maikuus kätte saadud märtsikuu pension on tegelikult juba kaks korda väiksem. Sellest saavad suurepäraselt aru nii valitsus kui ka sotsiaalfond ja seepärast nõudis valitsus maksude arutamise ajal, et kehtestataks 0,5%-suurune viivis iga

maksutähtajast üle läinud päeva eest maksude maksmisel. Aga tavaliste inimeste heaks, kes saavad pensioni sellestsamast sotsiaalfondist, ei ole viivist kehtestatud. Kui posti või panga või sotsiaalfondi süül ei kanta raha õigel ajal üle, siis kannatavad just nimelt tavalised inimesed, pensionärid.

Ma mõtlesin, et võib-olla ei tasu seda seaduseelnõu esitada praegu, enne krooni sisseseadmist – võib-olla peaks veidi aega ootama. Aga pärast seda, kui oli toimunud arutelu sotsiaalkomisjonis, kui Sotsiaalhooldusministeeriumi esindaja oli öelnud, et pensioniseadust tuleb niikuinii muuta ja ükskord – mitte nii pea – kehtestame me teistsuguse süsteemi ning kui ma olin teada saanud, et Venemaa indekseerib juba praegu töötasu, siis ma otsustasin, et seda tuleb praegu teha. Meie elanikud ei pea elama halvemates tingimustes. Ja sellega seoses teen ettepaneku muuta pensioniseadust vastavalt käesolevale tekstile.

Mida see annab? Eelkõige suureneb kõigi pensionide väljamaksmisega seotud organisatsioonide vastutus. Kõigil nendel organisatsioonidel on sõlmitud praegu omavahel lepingud, kuid nendes pole ette nähtud mitte mingisugust majanduslikku vastutust tähtaegadest mittekinnipidamise eest. Tavaliselt on mis tahes majanduslepingu koostamisel juttu ka viivistest. Kui arveldused pole õigel ajal tehtud, siis tasub süüdlane viivise. Käesoleva seaduseelnõu eesmärk on sundida kõiki pensionide väljamaksmisega seotud organisatsioone üle minema normaalsele majanduslikule vastastikuste suhete süsteemile. Sel juhul ei minda pensionide väljamaksmisega viivitamise korral tänavale meelt avaldama ega nõuta ministrite erruminekut, vaid pöördutakse kohtu või arbitraaži poole nõudmisega, et nõuda süüdlaselt vastav summa sisse.

Lugupeetud kolleegid! Ma palun teid veel kord tagasi pöörduda § 2 lõigu 3 juurde. Praeguses variandis on mul kirjas, et pensionide väljamaksmisega viivitamises süüdi olev asutus on kohustatud maksma pensionäridele viivist 1% iga tähtajast üle läinud päeva eest. Otsekohe tekib küsimus, kes määrab süüdlase kindlaks. Seepärast teen ise parandusettepaneku sõnastada see lõik järgmiselt: "Sotsiaalfond on kohustatud pensionärile maksma viivist 1 protsent iga tähtajast üle läinud päeva eest, kusjuures järgnevalt tuleb esitada hagi pensionide väljamaksmisega viivitamises süüdi olevale asutusele." Sel juhul tuleb see raha otsekohe välja maksta sotsiaalfondi vahenditest ja seejärel nõuab sotsiaalfond teiste asutustega (nt. postkontoriga) sõlmitud lepingute alusel need rahasummad süüdlastelt sisse. Minu arvates ei tule meil üksikasjalikult arutada, kuidas need lepingud sõlmitakse. See peab olema nende organisatsioonide – sotsiaalfondi, panga, postkontori, jne. – endi mure.

Lugupeetud härrad! Ma saan muidugi aru, et praegu, nädal või paar enne krooni kehtestamist, võib see tekitada suurt segadust. Seepärast pakun järgmist varianti. Avaldame täna arvamust

selle küsimuse kohta ja lõpetame või siis katkestame esimese lugemise ning pöördume selle teema juurde tagasi kohe pärast krooni kehtestamist. Kordan veel kord, et asi ei ole ju sularahas. Küsimus on selles, kas meil edaspidi suureneb inflatsioon ja kuidas kaitsta pensionäre sel juhul. Kordan veel kord oma ettepanekut avaldada praegu arvamust selle dokumendi kohta ja katkestada esimene lugemine. Tänan!

Juhataja

Küsimused ettekandjale. Nikolai Aksinin.

N. Aksinin

Lugupeetud Ülo Nugis, lugupeetud Valeri Kois! Pean teile ette kandma, et levitasin teie väga head ettepanekut suuliselt ja kirjalikult veteranide ja pensionäride hulgas. Kannan teile ette, et vastukajad on suurepärased. Iga päev küsitakse minult, millal see otsus vastu võetakse. Tahaksin teiega ühineda ja selle ettepaneku heaks kiita. Tahan kõiki paluda, et ei järgitaks eitamise refleksi – teha kõik vastupidi sellele, mida Aksinin ütleb. Seda tahtsin ma avalikult öelda. Tänan!

V. Kois

Tänan! Tahaksin veel öelda, et väga sageli, peaaegu alati, osalevad seaduseelnõu arutamisel ainult kaks poolt, näiteks mingi ministeerium valitsuse esindajana ja mingi vastav komisjon. Ma ei pea seda päris õigeks – eriti sellises olukorras, nagu on tekkinud käesoleva seaduseelnõu puhul. Kui me selle arutelu katkestame, siis selle jätkamisel on minu arvates vajalik, et sellest võtaksid tingimata osa sotsiaalfondi ja pensionäride organisatsiooni esindajad. Ja kui kõik asjast huvitatud – Sotsiaalhooldusministeerium, Ülemnõukogu vastav komisjon, sotsiaalfond ja pensionäride organisatsiooni esindajad – kokku saavad, siis suudavad nad minu arvates kõik probleemid kiiremini lahendada. Olen seisukohal, et me ei tohi seda seaduseelnõu tagasi lükata. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Kois! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandega esineb meie ees sotsiaalkomisjoni esimees proua Lehte Hainsalu.

L. Sööt (Hainsalu)

Austatud juhataja, kallid kolleegid! Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon on kahel istungil arutanud härra Koisi esitatud Eesti Vabariigi seaduse – "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi pensioniseaduses" – eelnõu. Kuigi härra Koisi ettepanek on ilmselt esimesel pilgul sümpaatne ja antud ajahetkel põhjendatud, otsustas Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon siiski mitte toetada härra Koisi muudatusettepanekut ja seda järgmisel põhjusel.

Esiteks. Pensioniseadus on peatatud ja välja makstakse vaid elatusraha – järelikult hakkab pensioniseadusse tehtud muudatus toimima alles pärast pensioniseaduse taaskehtestamist, s.o. kolm kuud pärast krooni käibeletulekut.

Teiseks. Elatusraha väljamaksmise viivitus on tingitud peamiselt sularahapuudusest. Kui uskuda Eesti Panga presidenti, siis krooni käibeletulek kaotab sularahapuuduse – seega peaks kaduma põhjus viivise kehtestamiseks.

Kolmandaks. Raske, kui mitte võimatu on välja töötada viivitamises süüdlase leidmise mehhanismi. Kes peab igal üksikul juhul viivist maksma: pank, postkontor, postiljon, sotsiaalfond? Kui kaua võtab aega kohtus vaidluse lahendamine?

Neljandaks. Raha viivise väljamaksmiseks saab üldjuhul tulla vaid maksumaksja taskust. Kui elatusraha väljamaksmiseks ei jätku sularaha, kuidas jätkub seda siis viivise maksmiseks?

Viiendaks. Eesti Vabariigi Sotsiaalhooldusministeerium on esitanud kirjaliku seisukoha nimetatud küsimuses. Tsiteerin: "Sel juhul tuleks linnades, maakondades luua vastavad ekspertkomisjonid, kes selgitavad välja viivisemaksjad. Näiteks: töökohtades makstakse pensioni koos töötasuga palgapäevadel. Igal asutusel on palgapäevad erinevatel kuupäevadel. Sotsiaalhooldusorganitel puudub ülevaade, millisel kuupäeval mingis asutuses palka makstakse. Kuidas selgitada süüdlast, kui tööle asumisel teade hilineb posti aeglase liikumise tõttu või pensionäri kätte antud kiri ei jõua vajalikuks ajaks sotsiaalosakonda? Kuidas suhtuda viivise maksmisesse pensionärile, kes ei tulnud pensioni järele ettenähtud kuupäeval või ei viibinud pensioni maksmise päeval kodus? Ka rahakaartidega väljastatakse pensione, kusjuures nende töötluse aeg sõltub rahakaartide hulgast. Töötlemise ajale lisandub saatmise aeg. Kuidas teha kindlaks iga asutuse süü, sellest tulenev viivise suurus? Kes maksab viivist sularaha nappuse tõttu õigeaegselt maksmata jäänud pensionide puhul jne."

See dokument on tuttav ka härra Koisile, samuti viibis härra Kois komisjoni istungil ja kinnitas oma allkirjaga taotlust võtta päevakorrast maha nimetatud eelnõu arutamine ning jätta see menetlusse, kuid eile härra Kois millegipärast siiski nõudis küsimuse arutamist istungil. Sotsiaalkomisjoni arvates ei kõrvalda viivise sissenõudmine viivituse põhjust, küll aga tekitab

lisapingeid, lisatööd ja lisakulusid. Ülemnõukogu sotsiaalkomisjoni nimel teen ettepaneku tagastada eelnõu autorile esimesel lugemisel.

Juhataja

Suur tänu! Nikolai Aksinin esitab teise küsimuse.

N. Aksinin

Suur tänu, lugupeetud Ülo Nugis! Lugupeetud proua Hainsalu! Tahaksin saada konkreetse vastuse oma küsimusele. Kas teile meeldis, kui meie palk maksti 10 päeva hiljem välja? Selle aja jooksul kallines piim. Kas te võitsite või kaotasite sellega midagi?

Teine küsimus. Kas teile ei tundu, et kõik teie põhjendused sarnanevad puhtakujulise bürokraatiaga? Aitäh!

L. Sööt (Hainsalu)

Härra Aksinin! Teie esimene küsimus on retooriline: kellele võiks see meeldida, kui palka välja ei maksta. Ja Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon on omalt poolt pidevalt astunud samme, et palgad saaksid välja makstud.

Teine küsimus puudutab viivist. Loomulikult ei saa keegi sellega nõus olla ega seda sallida, et pensione ja palku ei maksta õigel ajal välja, kuid Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon on veendunud, et viivise sissenõudmine ei ole see vahend, mis olukorda parandab – vastupidi, see teravdab. Siin peavad olema teised meetmed.

Juhataja

Suur tänu! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud proua Hainsalu! Ma saan nii aru, et te planeerite juba oma sõnavõtus kroonide nappust pensionide väljamaksmisel. Härra Kois oli nõus jätkama arutelu pärast krooni kehtestamist. Me arvatavasti ei saa arvestada sellega, et kohe pärast krooni sisseviimist hakkavad meie pensionärid õigeaegselt pensioni saama. Tuleb kasvatada meie ametnikke, et pensionärid tõepoolest oma kroonid õigel ajal kätte saaksid. Tänan!

L. Sööt (Hainsalu)

Sotsiaalkomisjon ei saa pooldada esimese lugemise lõpetamist, kuna antud seaduseelnõu ei ole põhjalikult läbi mõeldud. Kui pärast krooni kehtestamist selgub, et pensione ja palku ikkagi õigel ajal välja ei maksta, siis on härra Koisil või kellel tahes võimalik esitada seaduseelnõu uuesti. Kuid ei saa pooldada esimese lugemise lõpetamist ja eelnõu jätmist teadmata ajaks menetlusse, et vaadata, mis riigis juhtub.

Juhataja

Suur tänu, proua Hainsalu! Rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

Kolleegid! Tegemist on seaduseelnõu lugemisega normaalprotseduuril. Me oleme ära kuulanud ettekande, esitanud küsimusi ettekandjale, oleme ära kuulanud kaasettekande, esitanud küsimusi kaasettekandjale. Kõik protseduurilised nõuded, mida seaduseelnõu peab esimesel lugemisel läbima, on täidetud. Juhtivkomisjon ei toeta selle seaduseelnõu esimese lugemise lõpetamist. Otsuse langetas täiskogu. Esimesel lugemisel on veel võimalik ümber lükata juhtivkomisjoni seisukohti, aga see läheb ikka hääletamisele. Rohkem esimesel lugemisel protseduure ei tule, sest esimesel lugemisel me seadusi vastu ei võta.

Kolleegid! Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 27.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et eelnõu tagasi lükata? Niisugune on juhtivkomisjoni ettepanek. Selle ettepaneku poolt on 35 rahvasaadikut, vastu on 19, 9 jäi erapooletuks. Eelnõu lükatakse tagasi.

Eesti Vabariigi töökaitseseaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid! Jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Teine päevakorrapunkt on Eesti Vabariigi töökaitseseadus ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus selle rakendamise kohta, teise lugemise alustamine. Ma paluksin ettekandeks kõnetooli Tööinspektsiooni peadirektori härra Heldur Nermanni.

H. Nermann

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Eesti Vabariigi töökaitseseaduse eelnõu esimese lugemise järgsel perioodil esitati Ülemnõukogu keskkonnakaitsekomisjoni, mitmete rahvasaadikute poolt rida ettepanekuid ja märkusi eelnõu

kohta. Seaduseelnõu ettevalmistamisel tegi suure töö ära Ülemnõukogu õiguskomisjon. Töökaitseseaduse eelnõu autorid tutvusid kõikide esitatud ettepanekute ja märkustega ning andsid nende osas omapoolsed arvamused seaduseelnõu täiendamiseks Ülemnõukogu õiguskomisjonile. Autorid tänavad siinjuures rahvasaadikuid Ugandit, Käärmat, Grigorjevit ning Ülemnõukogu õiguskomisjoni ja keskkonnakomisjoni.

Lugupeetud rahvasaadikud! Teie poolt esitatud kriitilised märkused lubasid teile esitatud täiendatud seaduseelnõus kõrvaldada ebakõlad ja täiendada eelnõu ka sisuliselt. Rahvasaadik Ugandi poolt esitatud parandusettepanek oli nimetada töökaitseseadus ümber tööohutuse ja -tervishoiu seaduseks, mis oleks sisuliselt õigem. Samas pean ma ütlema, et Rahvusvahelises Tööorganisatsioonis oli mõni aasta tagasi nimetatud küsimus arutamisel, kuid paraku ei ole leitud sobivat terminit töökaitse mõiste asendamiseks. Samas on hetkel kehtiv töökaitse mõiste inglise keeles "labour protection", soome keeles "työsuojelu". Ma usun, et täpsema nimetuse leidmine on Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni asi ja küllap me siis leiame ka eesti keeles täpsema vaste.

Lugupeetud rahvasaadikud! Arvestades teie poolt esitatud ettepanekuid ja märkusi, viidi Eesti Vabariigi töökaitseseaduse eelnõusse järgmised parandused. Keskkonnakomisjoni poolt oli esitatud ettepanek täiendada seaduseelnõu § 5 punkti 3 alapunkti 4 sõnadega "ning keskkonda". Autorid peavad seda ettepanekut õigeks ja seda on praegu eelnõus arvestatud.

Rahvasaadik Käärma tegi ettepaneku § 7 punkti 11 lisada lause: "Sellises töökeskkonnas võib töötada ainult ujumisoskusega töötaja." Autorid leiavad, et töölerakendamisel on raske kontrollida ujumisoskusi. Põhinõue on, et oleksid piirded ja kättesaadavad kaitsevahendid. See on ka punktis 10 juba niigi kajastatud ja autorid ei pea õigeks selle paranduse sisseviimist.

§ 8 punktis 1 oli ettepanek lisada teise lausesse "lühikest aega". Peab ütlema, et seda küsimust reguleerib tervistkahjustavate kutsealade loetelu, kus on ette nähtud lisapuhkus ja lühendatud tööpäev, samuti töökaitse-eeskirjad, kus on ette nähtud töös vajalikud vaheajad.

§ 16 lõikesse 2 oli ettepanek lisada lause: "Meditsiiniasutused vastutavad läbivaatuse kvaliteedi ja töötaja tervislikule seisundile hinnangu andmise eest." Autorid on seisukohal, et antud küsimust peavad reguleerima meditsiiniasutuste põhikirjad, ka arstide kutse-eetika ning teised ametiisikute vastutust reguleerivad seadused. Ka autorid ei pea õigeks seda seaduseelnõu punkti täiendada.

Esimese lugemise järel oli tehtud ettepanek § 18 punkti 1 täiendada ja lisada esimesse lausesse kolm sõna "mille miinimumnormid ja kasutamise tähtajad kutseala lõikes", mis puudutavad eririietuse ja teiste kaitsevahendite väljastamist. Seda küsimust reguleerib vastav õigusakt, mis kohustab eririietuse ja -jalatsite ning teiste individuaalkaitsevahendite

väljastamise. Selles on kajastatud juba vastavad tähtajad. Autorid ei pea seda täiendust vajalikuks.

Rahvasaadik Grigorjevi ettepanek oli teha §-s 13 ümberpaigutus ja viia 1. alapunkt 3-ndaks, millega autorid on nõus. Samal ajal tehti rida ettepanekuid §-s 3. § 3 alapunktis 5 oli vastavalt tööteenistust ja tegevteenistust reguleerivatele seadustele vaja teha täiendus – nüüd on see ebakõla kõrvaldatud. 6. ja 7. alapunktis oli autorite poolt ettepanek, mida õiguskomisjon toetas. Tegime vastava ümberpaigutuse ja lõpetasime 7. punkti sõnadega: "ühiskondlikus töös osalev ja muudes töösuhetes olev isik". Vastavad muudatused viidi sisse ka haridusseadusesse. See oli § 5 punktis 2: "Tööandja kohustused".

§-s 9 oli ettepanek täiendada punkti 2 "masinad, seadmed" sõnadega "ja teised", § 7 punkt 4 sõnastada uues redaktsioonis ja viia punkti 1 "keelatud on toota, reklaamida ja kaubastada masinaid ja mehhanisme, tootmisseadmeid, töövahendeid ja materjale, mis ei vasta kehtivaile töökaitsenormidele". § 10 on täiendatud ja siin on lisatud sõna "üldnõuded". §-s 11 on viidud endised §-d 11, 12 ja 13 kokku, mis reguleerivad eraldi sätteid elektri, tuleohutuse ja liiklusohutuse üldnõuetest. Samas on ka § 11 punktis 3 täiendus: "töökeskkonna projekteerimisel, ehitamisel ja seal töötades tuleb järgida tuleohutuseeskirju". § 12 on keeleliselt redigeeritud. §-s 15 oli ettepanek asendada eelmine tekst sõnadega "vaimsete ning füüsiliste puuetega töötajate töö piirangud". § 18 redigeeriti keeleliselt: sõnad "töökaitse spetsialistid" asendati sõnadega "töökaitse peaspetsialist" ja "spetsialist". § 18 punktis 5 tehti muudatus. Viimane lause oleks: "üks või mitu vastava ettevalmistuse saanud töökaitsevolinikku". § 21 alapunkti 4 oli ettepanek täiendada sõnadega "töötajate ja tööandjate liitude". Siin on arvestatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni soovitusi. § 25 eelmise eelnõu punktid 1 ja 2 ühendati punktiks 1. Sellega vähendati punktide arvu selles paragrahvis. § 27 redigeeriti keeleliselt. Sisse viidi sõnad: "tööandja kolme ööpäeva jooksul pärast uurimise lõpetamist". Selline sõnastus on terminoloogiliselt õigem.

Autorid tänavad teid kõiki ettepanekute ja märkuste eest, mis olid tehtud töö käigus, ja arvavad, et seaduseelnõus olnud ebakõlad on nüüd kõrvaldatud. Autorid teevad ettepaneku seaduse teine lugemine lõpetada ja võtta seadus vastu.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus § 5 kohta. Punktid 1 ja 4 räägivad, et töötajaid, kes pole saanud vastavat valjaõpet, ei tohi neil töödel rakendada. Praegu on olukord kahjuks selline, et meil ei ole mitmel alal antud kutsetunnistusi. Näiteks

talusulane peab tegema mitmesuguseid töid. Vanasti oli kehtestatud mingisugune kategooria – talus juhtub ju igasuguseid probleeme ja asju, mida tuleb teha.

H. Nermann

Kogu töökaitsealane koolitus on eraldi paragrahv. Väljaõpet tehakse vastavalt korrale, mis praegu juba kehtib ja mida pidevalt täiendatakse. Hiljuti organiseeriti talunike töökaitsekoolitust juba välismaa spetsialistide baasil. Probleeme on, me uurime ja jälgime pidevalt talunike tööd – millised sotsiaalsed ohud võivad olla nende töödel ja tegemistel ning kindlasti on väljaõpe üks tähtsamaid lõike ohutusealases probleemistikus. Küsimus on aga reguleeritud juba teiste aktidega. Töökaitseseadusega ei saa kõiki küsimusi reguleerida. Me ei pea õigeks seda osa täiendada.

A. Tamm

Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus haakub härra Lembit Arro poolt esitatuga. § 11 punkt 4 nõuab, et veovahendite, liikurmasinate ja -mehhanismide juhtimisele võib lubada vastava ettevalmistuse ja juhiloaga töötajaid. Ma nüüd tulen tagasi talutingimustesse, kus kinnisel territooriumil – põllul – on küllaltki lihtsaid töid traktoriga, nagu rullimine, äestamine jne., kus neid töid teevad perepojad või sulased, omamata juhilubasid. Kuidas te kommenteerite seda nõuet ja kas need ei ole üldse liialt ranged? Võib-olla väga arenenud riigikorralduse ja majandusliku olukorraga riigi seadusele on niisugused nõuded asjakohased. Ma kardan, et me hirmutame oma viimaste seadusandlike aktidega inimesi üldse ettevõtlusest eemale – küll oma maksukoorma ja kõiksuguste muude piirangute ja reeglitega. Kuidas te kommenteeriksite seda? Aitäh!

H. Nermann

Küsimus on aktuaalne. Kogu õnnetusjuhtumite arvust on enamik seotud liikurmasinatega, eriti põllumajandussfääris. Riik ei või lubada, et vastava väljaõppeta noorukid istuvad rooli taha ja sõidavad mööda maanteid. Võimalused liikurmasinatega ümber kukkumiseks on väga suured. Terves maailmas võivad liikurmasinate ja -mehhanismidega sõita vastava tunnistuse saanud isikud. Siin võiks loa saada varemalt. Me oleme alustanud väljaõpet juba tunduvalt varasemas eas, kui liikumine toimub piiratud tsoonis. Peale selle puuduvad meil väga paljudel liikurmasinatel vastavad kaitsevahendid. Me ei saa lasta inimestel istuda rooli taha ja sõita, kus iganes tahetakse. Küll aga peame soodustama, et nad saaksid väljaõppe. Inimesed peavad

täitma teatud ohutusnõudeid. See on terves maailmas väga aktuaalne. Ma usun, et ka Eestist ei tule mingisugune teine riik, kus istutakse rooli ja sõidetakse ükskõik millega ja ükskõik kuhu.

A. Tamm

Lugupeetud ettekandja! Ma paluksin siiski öelda oma arvamus kinnise territooriumi suhtes. Võtame näiteks talupiirides töötamise. Minu teada ei ole mitte kõikides riikides, kaasa arvatud meie lähimad naaberriigid, nõuet, et traktoriga põllul töötades peab ilmtingimata luba olema. On olukordi, kus traktoriga teedel liikudes peab olema kas autojuhi luba või midagi muud, mis näitab, et liikluseeskirjadest on ülevaade. Miks te jätate siia eelnõusse sellise kategoorilisuse?

H. Nermann

Praegu on meil registreeritud kõik liikurmasinad, mis on meie talunike ja ka põllumajandusega tegelevate ettevõtjate käes. Vabariigis on olemas põllumajandustehnika inspektsioon, kes annab vastavaid lubasid ja registreerib. Küsimus on aktuaalne, kuid ka viimased õnnetusjuhtumid näitavad, et ilma reguleerimata ei saa neid küsimusi ikkagi vabaks lasta. Muidugi on olemas kindlat tüüpi masinaid, millele võib tõesti teha teatud järeleandmisi ja lubada liikuda, aga meie põldudel on üldiselt neid väga vähe ja väga suur hulk masinaid on meil isegi registreerimata. Neid on isegi raske leida. See probleem on väga terav ja me hiljuti prognoosisime koos teiste järelevalveorganite spetsialistidega, et kui me seda küsimust sügiseks ära ei reguleeri, siis võib õnnetusjuhtumite arv ilmselt tunduvalt kasvada. Me ei või noortele inimestele teatud mõttes omavoli lubada.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust § 18 kohta – eeldades muidugi, et seadus on täitmiseks. 5. lõige ütleb, et kus on vähemalt 10 töötajat, valitakse üks töökaitsevolinik, kes on vastava ettevalmistuse saanud. Aga mis siis saab, kui sellist inimest nende 10 hulgas ei ole?

Ja teiseks. 2. lõige võimaldab jätta määratlemata töökaitsealased kohustused, õigused ja vastutuse. Sel juhul täidab neid ja vastutab tööandja. Aga 6. lõikes öeldakse, et ettevõttes, kus on üle 50 töötaja, moodustatakse igal juhul töökaitsenõukogu. Ma ei saa aru.

H. Nermann

Mis puudutab volinike valimisi, siis muidugi. Tööandjal lasub igal juhul vastutus volinike valimise organiseerimise eest. Seaduse ees vastutab ta kui tööandja igal juhul. Mis puudutab teiste spetsialistide valimisi ja töölerakendamist, siis see määratakse ametiisiku juhenditega. Kogu tööjaotus toimub ettevõttes väljakujunenud struktuuri ja ametiisikute põhjal. Kui aga neid siiski ei ole, jääb vastutama tööandja ja juba vastavalt vabariigis kehtestatud seadustele.
Nii et see küsimus on praegu reguleeritud ja ka need kohtuprotsessid, mis praegu on, näitavad, et väga suur vastutus on siiski tööandjatel. Kui ta ei määra ametifunktsioone ega organiseeri tööd, vastutab ta ainuisikuliselt. See peaks olema välja kujunenud. Töökaitsealaste küsimuste organiseerimine on ka teiste riikide praktikas. Aitäh!

L. Arro

Lugupeetud ettekandja! Te nimetasite, et on väga palju masinaid, mis on registreerimata. Hiljuti võtsime me vastu liikluskindlustuse seaduse, mille alla kuuluvad ainult registreeritud masinad. Liiklusmäärustik ei näe samuti ette kinnisel territooriumil töötavate masinate registreerimist, sealhulgas on ka need talutraktorid, mis ei kasuta üldkasutatavaid teid. Kas te tahate taotleda, et kõik masinad oleksid registreeritud? Aitäh!

H. Nermann

Mis puutub kogu liikurmasinate parki, siis muidugi me peame teadma, millised masinad on ja milliseid talunikud kasutavad. Osa liikurmasinaid registreeritakse ainult kohapeal, mitte riiklikes organites. Ja nende juhid peavad täitma ohutuseeskirju ja juhinduma neist. Kõiki 100-protsendiliselt registreerida muidugi vaja ei ole ja ka eeskirjad ja juhised ei nõua seda.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Teie vastusest minu esimesele küsimusele sain ma aru, et selle seaduse täitmiseks on tööandja igal juhul kohustatud tööle võtma ühe inimese, kes on saanud töökaitsealase ettevalmistuse. Sain ma valesti aru?
Ja teises küsimuses viitasin ma sellele, et ma ei näe vajadust moodustada seda nõukogu, kui § 18 lõige 2 võimaldab mitte määratleda neid kohustusi, õigusi ja vastutust nende organite vahel.

H. Nermann

Mis puudutab küsimuse esimest poolt, siis on töökaitsealane koolitus juba terve süsteem. Koolitus muidugi peab algama juba koolieelsetest asutustest, nii nagu see mujal maailmas on. Muidugi ka põhikoolides ja kõrgkoolides – nii et igal juhul, kui ta lõpetab ühe kooli, peab ta saama mingi algõpetuse. Pärast seda ta muidugi täiendab ennast vastavalt oma erialale, vastavalt nõuetele ja kogu vastutus tervikuna on määratud ametijuhenditega. Õpetamise põhialused on seaduses kajastatud ja ma usun, et siin meil võib-olla probleeme ei ole. Küll aga on see probleem iseenesest väga terav ja aktuaalne.

Juhataja

Suur tänu, härra Nermann! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandeks palun ma kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Töökaitseseaduse eelnõu ja selle rakendusotsuse eelnõu on õiguskomisjon arutanud neljal korral, viimati 12. mail. Selle töö tulemusena on valminud esimese ja teise lugemise vahel töökaitseseaduse eelnõu uus redaktsioon, mis peaks teil kõigil ees olema. Selles uues redaktsioonis on alla tõmmatud need kohad, mida on muudetud.

Õiguskomisjonile on laekunud mitmeid parandus- ja täiendusettepanekuid. Kolleeg Ugandi on teinud ettepaneku töökaitseseadus nimetada tööohutuse ja töötervishoiu või tervisekaitse seaduseks. Paraku ei toetanud seda ettepanekut mitte üksnes autorid, vaid ka õiguskomisjon. Õiguskomisjon lähtus samadest põhimõtetest, mida tutvustas teile autor.

Kolleeg Käärma poolt on tehtud mitmeid ettepanekuid. § 7 lõike 10 osas lisada lause: "Sellises töökeskkonnas võib töötada ainult ujumisoskusega töötaja." Seda ettepanekut ei toetanud ka õiguskomisjon. § 8 lõikes 1 teise lausesse lisada kaks sõna. Uus tekst on: "Nendega tohib töötada lühikest aega, ainult vastavalt ..." jne. Ka seda ettepanekut õiguskomisjon ei toetanud. Kolmandaks, lisada § 14 lõikesse 2 teise lausena järgmine tekst: "Meditsiiniasutused vastutavad läbivaatuste kvaliteedi ja töötaja tervisliku seisukorra õige hinnangu eest." Ka seda ettepanekut õiguskomisjon ei toetanud.

Keskkonnakomisjon on teinud ettepaneku täiendada seaduseelnõu § 5 lõike 3 punkti 4 sõnadega "ning keskkonda". Vastav säte oleks siis järgmises sõnastuses: "jälgima, et tema poolt töö tegemine või selle tagajärjed ei ohustaks töötaja enda või teiste isikute elu ja tervist ning keskkonda." Niisugune täiendus, milleks ettepaneku tegi keskkonnakomisjon, on õiguskomisjoni poolt heaks kiidetud ja teile väljajagatud redaktsioonis on sellega arvestatud.

Kolleeg Grigorjevi poolt tehti väga palju parandus- ja täiendusettepanekuid, kokku kolmel lehel. Seetõttu arutati kolleeg Grigorjeviga kõik need parandus- ja täiendusettepanekud läbi. Härra Grigorjev asus seisukohale, et nende ettepanekute hääletamist Ülemnõukogu istungjärgul pole vaja. Härra Grigorjevi ettepanekutest on mõned arvestatud, mõningaid on arvestatud osaliselt, kuid paraku enamik nendest ettepanekutest on jäänud pärast autorite ja õiguskomisjoni selgitusi arvestamata, kuid härra Grigorjev on sellega rahuldunud.
Töökaitseseaduse eelnõu juurde on lisatud rakendusotsuse projekt. Vastavalt sellele projektile tuleks kehtestada Eesti Vabariigi töökaitseseadus käesoleva aasta 1. juulist. 1. juulini on jäänud küll vaid mõned nädalad, kuid õiguskomisjon on seisukohal, et selleks tähtajaks on võimalik töökaitseseadus avaldada ja alustada selle elluviimist. Töökaitseseaduse lõplik elluviimine saab toimuda pika perioodi vältel. 1. juuli oleks vaid selleks tähtajaks, millal alustatakse töökaitseseaduse tegelikku elluviimist. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Antonile? Ei ole. Mul on palve, härra Anton, et me siis lõppsõnade käigus hääletame parandusettepanekud koos läbi. Tänan!
Ma avan läbirääkimised, kolleegid. Kas on kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Ei ole. Me peame fikseerima selle seisundi, et läbirääkimised on lõppenud. Me oleme seda ennegi teinud. On see meie džentelmenlik kokkulepe? On. Läbirääkimised on lõppenud, parandusettepanekuid me ei oota. Mul on alust küsida, kas ettekandjad soovivad lõppsõna. Härra Nermann! Soovite lõppsõna? Ei soovi. Härra Anton! Hakkame siis läbi arutama parandusettepanekuid ja paneme need hääletusele.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Parandusettepaneku esitas härra Ugandi ja selle sisu on muuta arutatavas küsimuses esitatud seaduseelnõu pealkirja ja uueks pealkirjaks soovitatakse tööohutuse ja töötervishoiu ehk tervisekaitse seadust. Autorid ja õiguskomisjon lükkasid selle ettepaneku tagasi. Seetõttu on vajalik, et härra Ugandi avaldaks kas soovi hääletada antud küsimus Ülemnõukogus läbi või minna edasi ilma hääletamata.

Juhataja

Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kas keegi on härra Ugandit ka näinud? Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 23. Härra Ugandit ei ole saalis, järelikult hääletame läbi.

Kolleegid! Kas härra Ugandi parandusettepaneku sisu on mõistetav? On mõistetav. Autorid, juhtivkomisjon ei toeta.
Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on kolleeg Uno Ugandi parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 7 rahvasaadikut, vastu on 22, 24 jäid erapooletuks. Parandusettepanek ei leidnud toetust. Jätkame, palun!

T. Anton
Härra Käärmalt, kelle ettepanekuid ma teile teisena tutvustasin, on kirjalik avaldus: "Ma ei soovi oma parandusettepanekute läbihääletamist." Ma arvan, et see on piisavaks aluseks, et neid parandusettepanekuid mitte hääletada.

Juhataja
Kolleegid, rahvasaadikud! Kas mõni teist nõuaks kolleeg Käärma parandusettepanekute läbihääletamist? Ei nõua. Tänan!

T. Anton
Kolmandana tutvustasin teile keskkonnakomisjoni parandusettepanekut. See käsitles § 5 lõike 3 punkti 4 ja, nagu öeldud, õiguskomisjon arvestas seda parandusettepanekut ja teile väljajagatud uues redaktsioonis on vastav paragrahv juba esitatud koos keskkonnakomisjoni parandusettepanekuga.

Juhataja
Suur tänu! Sellisel juhul meil ei ole vaja hääletada.

T. Anton
Härra Grigorjeviga on õiguskomisjon töö käigus jõudnud niikaugele, et osa tema ettepanekutest on osaliselt arvestatud ja härra Grigorjev kinnitas mõned minutid tagasi, et ta ei soovi tema poolt esitatud ettepanekute hääletamist, mida õiguskomisjon ei arvestanud.

Juhataja
Suur tänu! Kolleegid, rahvasaadikud! Kas keegi teist nõuab härra Grigorjevi parandusettepanekute läbihääletamist, mida ta ise ei nõua? Ei soovi. Tänan!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjonile ei ole rohkem parandusettepanekuid laekunud. Kui kellegi parandusettepanek on jäänud mingil põhjusel arvestamata või pole jõudnud õiguskomisjonini, siis palun sellest märku anda.

Juhataja

Kolleegid! Ega juhtumisi ei ole kellegi parandusettepanekut unustatud või ei ole arvesse võetud? Ei ole. Tänan!

Härra Anton! Nüüd oleks vaja juhtivkomisjoni arvamust ühe protseduurilise ettepaneku kohta. Fraktsiooni "Põllumeeste Kogu" nimel teeb Aldo Tamm ettepaneku teise lugemise katkestamiseks. Sellel asjal on oma protseduur. Teine lugemine katkestatakse, kui seda nõuab ettekandja, kaasettekandja või kui Ülemnõukogu nii lihthäälteenamusega otsustab. Katkestamisel määratakse tähtaeg teise lugemise jätkamiseks. Meil on parandusettepanekud läbi hääletatud. Rohkem meil parandusettepanekuid oodata ei ole, sest juhtivkomisjoni tähtaeg on ammu möödas. Loomulikult läheb see ettepanek täiskogule hääletamisele, kuid oma arvamust avaldab juhtivkomisjon.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Kuigi härra Tamme poolt esitatud avalduses pole viidatud põhjusele, miks töökaitseseaduse teine lugemine tuleks katkestada, on selleks arvatavasti asjaolu, et töökaitseseaduses on tõepoolest sätted, mille kohaselt peaks ka talus liikurmasinatega töötaja olema vastavalt instrueeritud. Raske on ette kujutada, et me suudaksime päevapealt taludes, aga ilmselt ka paljudes teistes ettevõtetes, üle minna niisugusele töörežiimile. Ma arvan, et see on asjaolu, mis sundis härra Tamme sellist ettepanekut tegema.

Juhataja

Härra Anton! Tuleks lisada veel seda, et ettepanek on praegu mõnevõrra formaalne, kuna parandusettepanekuid enam esitada ei saa. Isegi kui asi peaks minema kolmandale lugemisele, on võimalus läbihääletatud kahte parandusettepanekut uuesti hääletada – ei midagi rohkemat.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjonis paraku seda sätet, millele viitas kolleeg härra Tamm, eraldi ei käsitletud. Kuid ma sooviksin meelde tuletada õiguskomisjoni seisukohta selles osas, et vaevalt on meil võimalik 1. juulist alates hakata elama töökaitseseaduse kõigi sätete

kohaselt. Tõenäoliselt kulub töökaitseseaduse lõplikuks elluviimiseks märgatavalt kauem aega, kui on jäänud 1. juulini ja sellepärast avaldan ma lootust ja püüan veenda teid, lugupeetud kolleegid, et töökaitseseadus on vaid selleks aluseks, millele peaksid tuginema need konkreetsed eeskirjad, mis reguleerivad töötajate väljaõpet ja nende instrueerimist kõigis vajalikes küsimustes. Seetõttu õiguskomisjon teise lugemise katkestamist ei toeta.

Juhataja

Ma küsin igaks juhuks üle. Ega Aldo Tamm ei soovi tagasi võtta?

A. Tamm

Ma paluksin fraktsiooni nimel 5 minutit vaheaega ja kui võimalik, siis paluksime seaduseelnõu autoril osaleda.

Juhataja

Niipalju teadmiseks, et seaduseelnõu autor praeguses staadiumis teksti muuta ei saa. Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 25. Ma küsin kolleeg Aldo Tamme käest, kas ettepanek on jõus.

A. Tamm

Kui me selle katkestamisega tõesti parandusettepanekul teha ei saa, isegi kui autor selleks valmis on, siis ma palun panna see hääletamisele. Arvestage, et sellesse seaduseelnõusse on kodeeritud niipalju eesmärke, mis ei vasta tegelikele võimalustele.

Juhataja

Kolleegid! Täpsustame enne hääletusele panekut veel asjaolusid. Me oleme jõudnud selle päevakorrapunkti arutusega seaduseloomes niikaugele, et parandusettepanekuid teha ei saa – tähtajad on möödas, läbirääkimised on lõppenud ja laekunud parandusettepanekud on läbi hääletatud. Loomulikult, saadikufraktsioonil on katkestamise ettepaneku õigus ja loomulikult

võib täiskogu seda ka aktsepteerida. Pärast katkestamist ei ole täiskogul muud mitte midagi teha, kui asuda hääletamisele. See võib tähendada ainult seda, et võetakse veel järelemõtlemise aega. Eelnõu ei muutu. Kas autor soovib tagasi võtta? Autor ei võta tagasi. Juhtivkomisjon jääb oma arvamuse juurde? Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et katkestada töökaitseseaduse arutelu teisel lugemisel ja jätkata 77. istungjärgul? Juhtivkomisjon ei toeta. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu on 41, 5 jäid erapooletuks. Arutelu ei katkestata.

Kolleegid! Mul tuleb panna see seaduseelnõu nüüd hääletusele, sest muid nõudeid mulle esitatud ei ole. Kolmandat lugemist ei nõuta, läheb teisel lugemisel vastuvõtmisele. Veenduge, kolleegid, kas teie kõik puldid töötavad. Kas kellaaeg on peal? Puldid töötavad, panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi töökaitseseadus? Palun hääletada! Kolleegid! Käib hääletamine, vaja on 50 häält. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, 12 saadikut on vastu, erapooletuid ei ole. Töökaitseseadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi töökaitseseaduse rakendamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu on 6, 3 jäi erapooletuks. Ka rakendusotsus on vastu võetud.

Kolleegid! Kiireloomuliste taotluste järjekord on meil suur. Alustame esimesest taotlusest, mis on esitatud keskfraktsiooni poolt. Keskfraktsioon taotleb käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist ühe seaduseelnõuga, milles käsitletakse muudatuste tegemist Eesti Vabariigi käibemaksuseaduses. Teile jagatakse eelnõu välja. Ma jätkan siis, kui eelnõu on kõigil käes.

Juhtivkomisjon – eelarve-majanduskomisjon – ei toeta seda ettepanekut. Selle seisukohaga ei ole autorid nõus. Autorid väidavad, et komisjon ei ole ka oma selgitustes olnud järjepidev, kuna ei ole päris selge, millistele nõuetele seadus ei vasta. Komisjoni argumendid on sellised, et eelnõu ei vasta autorite poolt selgituses antud eesmärkidele. Autorid arvavad, et komisjoni seisukoht ei ole küllalt põhjendatud. Niisugused on lood.

Otsuse langetab täiskogu. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 27. Selle vaidlusaluse olukorra peab lahendama täiskogu.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Öelge palun, kas reglemendi järgi on juhtivkomisjonil õigus selgitada oma seisukohta.

Juhataja

Ei, reglement ei näe seda ette, et enne päevakorra hääletamist peetakse läbirääkimisi. Ma olen juba oma kommentaaridega üle piiri minemas, juhtivkomisjon on oma otsuse teinud, see tehakse täiskogule teatavaks ja täiskogu langetab oma otsuse kompetentsuse, südametunnistuse või mõne muu ajendi põhjal.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis on esitatud keskfraktsiooni poolt ja milles taotletakse muudatuste tegemist Eesti Vabariigi käibemaksuseaduses? Autorid ja komisjon omavahel kaubale ei saanud. Selle ettepaneku poolt on 33 rahvasaadikut, vastu on 14, 5 jäid erapooletuks. Päevakorda täiendatakse.

Kas pikendame täna või jätkame homme? Nüüd on lood sellised, et meil jätkub Kaitsenõukogu istung ja ma annan juhtimise üle Marju Lauristinile. Enne peame välja selgitama Ülemnõukogu soovi, kas soovitakse pikendada. Ma usun, et veerand tunniga, mis juhataja käsutuses oleks, me hakkama ei saa. Tegemist on seaduseelnõu esimese lugemisega kiireloomulisena, mis eeldab läbirääkimisi.

Selgitame välja Ülemnõukogu tahte, kas ta soovib pikendada. Kolleegid! Teie kõik puldid töötavad, sest otsuse tööpäeva pikendamise kohta võtame vastu kvalifitseeritud häälteenamusega. Formuleering on selline: "Pikendada käesolevat istungit kuni käsilolevas päevakorrapunktis otsuse vastuvõtmiseni." Selle all mõtleme me nii otsust esimese lugemise lõpetamise kohta kui katkestamise otsust või muid protseduurilisi otsuseid, eks ole? Kuni otsustamiseni. Ollakse nõus? Mis juhtus, Aleksei Zõbin? Küsimus mulle? Palun, küsimus mulle. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud spiiker! Tahaksin, et te teeksite märkuse nendele saadikutele, kes hääletavad istungi pikendamise poolt, aga ise lahkuvad.

Juhataja

Jah, see on niisugune paha lugu küll ja käib esimesena minu kohta, sest Kaitsenõukogu istung algas täna pool kaheksa hommikul ja jätkub kell kaksteist.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et pikendada tänase istungi ametlikku tööaega kuni käesolevas päevakorrapunktis otsusele jõudmiseni? Palun hääletada! Kaks korda rohkem poolt kui vastu. Selle ettepaneku poolt on 26 rahvasaadikut, vastu on 28, 9 jäid erapooletuks. Täna ei pikendata. Me jätkame homme poolelijäänud koha pealt.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU
76. ISTUNGJÄRK
KOLMAS ISTUNG
10. juuni 1992

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Istungjärgu töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 64 rahvasaadikut, puudub 34.

Kolleegid! Enne, kui me läheme päevakorra juurde ja enne, kui me hakkame vastu võtma rahvasaadikutelt ja valitsuselt üleantavaid eelnõusid, tahaksin ma anda teile lühiinformatsiooni. See puudutab Ülemnõukogu töökorraldust suveperioodil.

Mulle tundub, et massimeediumis ei ole päris täpselt kajastatud kõiki asjaolusid ja paneme need täna nii sisuliselt kui ka terminoloogiliselt paika. Ülemnõukogu ei lähe suvepuhkusele 18. juunist – see on ekslik arvamus. Reglemendijärgne puhkus on planeeritud 1. juulist ja saadikutele on ette nähtud puhkust 28 tööpäeva. Olgu see kõikidele teadmiseks, et reglemendijärgne puhkus on saadikutele planeeritud 1. juulist 28 tööpäeva.

Juhatus annab juba eelnevalt mõista, et meil tuleb suvepuhkuse ajal töötada. Me oleme nõu pidanud ja arvanud, et ei ole otstarbekas reglementi muuta. On otstarbekamaid teid ja need seisnevad selles, mida juba mitu korda on toonitatud, et me kutsume kokku erakorralised istungjärgud. Erakorralistel istungjärkudel on ka erakorralised küsimused ja arvatavasti ka mõnevõrra erakorralised mängureeglid. Me oleme omavahel ka nõu pidanud, et eesti keeles sõna "erakorraline" ei ole hea kõlaga – see eeldaks, nagu oleks midagi erakorralist juhtunud. See on veel vana aja pärandus. Sisuliselt tähendab see seda, et need on reglemendivälised istungjärgud ja sellisena tuleb neid ka võtta.

Nendel istungjärkudel arutame me neid küsimusi, mis on hädavajalikud selleks, et kindlustada oma valuutale üleminekut, kindlustada valimiste läbiviimine, kindlustada seaduseloome sujuv üleminek ühelt kogult teise. Teha kõik selleks, et tulevane Riigikogu ei peaks esimesel perioodil mitte tegelema iseendaga, vaid saaks hakata tegelema sisulise tööga. Kui mitu istungjärku on vaja, seda otsustame me koostöö korras. Tõenäoliselt vähema kui nelja erakorralise istungjärguga me toime ei tule, võib-olla tuleb neid ka rohkem. Olgu see kõikidele teadmiseks. Tänan!

Kolleegid! Ja nüüd antakse meile üle seadusandlike aktide eelnõusid. Ma paluksin kõigepealt kõnetooli valitsuse nimel proua Krista Kilveti!

K. Kilvet

Lugupeetud juhatus, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Mu on hea meel anda teile üle veel mõned kiireloomulised küsimused. Kõigepealt esitab Eesti Vabariigi Valitsus teile Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Riigi- ja munitsipaalomanduses oleva vara erastamise tingimuste ja korra kehtestamise kohta" projekti. Esitame teile Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi maareformi seaduses" eelnõu. Esitame Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduses" eelnõu, "Eesti Vabariigi maareformi seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu ning "Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Riigimaade eraldamine põllumajanduslikele õppe-, katse- ja teadusasutustele" projekti. Tänan! Need küsimused palume läbi vaadata kiireloomulistena.

Juhataja

Suur tänu! Kallid kolleegid, lugupeetud pressiesindajad! Kogemata lubasin endale ühe ebatäpsuse, viime selle paranduse sisse. Mitte 28 tööpäeva ei ole rahvasaadiku puhkus, vaid üks kuu, üks kalendrikuu.

Määrame siis juhtivkomisjonid valitsuse poolt üle antud eelnõude läbiarutamiseks. "Riigi- ja munitsipaalomanduses oleva vara erastamise tingimuste ja korra kehtestamise kohta" eelnõu puhul on juhtivkomisjon eelarve-majanduskomisjon. Härra Reinson! On nii? On. "Muudatuste tegemine Eesti Vabariigi maareformi seaduses" eelnõu kuulub maaelukomisjoni kompetentsi. Maaelukomisjon on juhtivkomisjon. "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduses" eelnõu. Härra Reinson! Kas see on eelarve-majanduskomisjoni küsimus. Ei ole? Kama komisjon ei ole alaline komisjon. Kaido Kama komisjon on eelarve-majanduskomisjoni haldusalal olev komisjon. Jüri Reinson! On nii?

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Ma ei ole selles päris kindel. Kui ma õigesti mäletan, moodustati nn. Kama komisjon ajutise omandi-maareformi komisjonina. Ja nemad olid juhtivaks komisjoniks selle seaduse ettevalmistamisel, mistõttu ma leian, et nemad võiksid seda ka parandada.

Juhataja

Kolleegid! Mitte mingil juhtul ei taha ma mõista anda, et ma ei väärtusta Kaido Kama komisjoni – isegi rohkem, ma ütlen, nad on teinud tublimini tööd kui mõni teine alaline komisjon. Selle eest suur tänu ja suured lootused Ülemnõukogu tööpäevade lõpuni! Kuid vana

bürokraadina ei ole mul õigust öelda muud, kui et alaline komisjon on eelarve-majanduskomisjon, kelle eesotsas on härra Reinson ja tema haldusalas on probleemkomisjon, keda juhatab härra Kaido Kama. Et sisulist tööd teevad selle komisjoni liikmed, ei ole mingit kahtlust, kuid formaalselt on juhtivkomisjon eelarve-majanduskomisjon. Faktiline töö võib olla usaldatud probleemkomisjonile. Tänan! Jällegi maareformi seaduse osalise muutmise ja põllumajandusreformi seaduse osalise muutmise kohta ning riigimaade eraldamine põllumajanduslikele õppe-, katse- ja teadusasutustele. Mulle tundub, et see on Juhan Telgmaa komisjon, maaelukomisjon. Suur tänu! Rahvasaadik Ülle Aaskivi! Palun kõnetooli!

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, head kolleegid! Mäletatavasti tuleb põhiseaduse rakendamisseaduse eelnõust välja vähemalt kolm seadust, mida Ülemnõukogu peaks pärast referendumit ja enne Riigikogu valimiste väljakuulutamist vastu võtma. Õiguskomisjon arutas seda olukorda ja leidis, et need eelnõud tuleb oma liikmete vahel ära jagada, et nad kuidagi meie ette ka jõuaksid. Nii anti mulle ülesandeks välja töötada eelnõu süümevande andmise korrast, mille ma täna ka täiskogule kiireloomulisena üle annan. Juhtivkomisjoniks palun määrata õiguskomisjoni.

Juhataja

Eriarvamusi ei ole. Tõepoolest, juhtivkomisjon peaks olema õiguskomisjon. Kolleegid! Ega ma ei unustanud kellegi taotlust täna midagi üle anda? Ei unustanud. Tänan!

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi käibemaksuseaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Eelmise istungi lõpul täiendas Ülemnõukogu käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus keskfraktsioon taotleb muudatuste tegemist käibemaksuseaduses. Täiskogu langetas otsuse, et päevakorda täiendatakse. Küll aga ei saanud me sisuliselt selle küsimuse juurde minna, sest ametlik tööaeg sai otsa ja seekord täiskogu ei tahtnud tööaega pikendada – nii et jätkame täna. Paluksin kõnetooli härra Junti!

A. Junti

Lugupeetud kolleegid! Antud eelnõu tekst on lühike ning koosneb järgmistest momentidest. Esiteks tuleks antud eelnõu vaadata koos meie esitatud projektiga, s.o. "Eesti Vabariigi eelarve ja kohalike eelarvete vahekorrast", mida aga meie reglemendist tulenevatel põhjustel ei ole välja jagatud. Need on omavahel tihedalt seotud.

Teiseks, me ilmselt kõik tunnetame ja teame väga hästi, milline on omavalitsuste seisukord praegu oma maksude osas. Ma tuletaksin seda meelde. Kõigepealt, alates sellest aastast ei laeku tulumaksu kohalike esmatasandi omavalitsuste eelarvetesse. Ei laeku enam ka maamaksu, sest seda lihtsalt ei ole sel aastal ja ka üksikisiku tulumaksu maksuvaba miinimumi tõstmine tekitas omavalitsuste eelarvetele katastroofilise seisu. Raha laekumine praktiliselt lakkas. Kui me lisame siia veel, et alanud on tööpuudus ja sisuliselt on väga paljudes maakohtades alanud pankrotid, mis ei ole küll ametlikud, kuid sisuliselt on ettevõtted suletud, siis näitab see veel kord, et esmatasandi omavalitsuste seisukord on äärmiselt raske. Nendele ei laeku nüüd ka ettevõtte tulumaksust 35%, kuna paljud ettevõtted ei tööta.

Seega on täiesti ühene järeldus, et esmatasandi omavalitsustel maksubaas praktiliselt puudub, samal ajal on nendel väga suured kohustused olme ja teeninduse osas, elanikkonna, eriti vaesema elanikkonna, pensionäride ja lastega perekondade abistamiseks toetuste eraldamisel, mida nad tegelikult täita ei suuda. Nad peavad pidevalt taotlema nii maakonnalt kui ka riigilt eraldisi, aga minu informatsioon on, et praktiliselt saadakse nendest taotlustest kätte minimaalselt. Tähendab, kohustused on, õigusi ja võimalusi realiseerimiseks ei ole.

Järgmine moment. Omavalitsusi tuleb paratamatult doteerida, kuid me arvame, et see süsteem oleks vaja korrastada ja kehtestada kindlad reeglid nii eelarve määratlemiseks kui ka dotatsioonide andmise määratlemiseks.

Järgmine moment. Hetkel on tsentraliseeritus suurem kui kunagi varem, sest esmatasandi omavalitsuste eelarvete puudumisel peavad nad kõik selle taotlema riigieelarvest. Ja küsimus on tõusetunud ka sellest, kas omavalitsusi on üldse vaja. Me oleme seisukohal, et neid on vaja ja seega toetame ka nende tegevuse õiguslike aluste määratlemist.

Ühtlasi tahame juhtida tähelepanu oma teise otsuse projekti 1. punktis, et eelarveseaduse § 9 nõuab tasakaalu eelarvete vahel, nõuab tasakaalu maksubaasi osas, maksubaasi muutumise ja laekumise osas. Praegu on seda meie arvates väga tugevalt rikutud. Muutes maksubaasi, ei ole me muutnud tulude laekumise korda, baasi. Seetõttu tahaks me ka, et need süsteemid korrastuks ja me ei tohi viia omavalitsusi, kelle tegevus ilmselt lähema poole või isegi ka kolmveerandi aasta jooksul saab veel toimima olemasolevate seaduste ja normatiivaktide alusel, sellisesse seisundisse, kus nende tegevus võib puhtfinantsilistel kaalutlustel lakata.

Seda esiteks ja teiseks on nende autoriteedi langus vahendite puudumise tõttu paratamatu. Seda on viimasel ajal ka täheldatud. Kui me seda tahame, siis on iseasi, kuid me oleme veendumusel, et seda ei tohi lubada. Seetõttu püüame me määratleda mängureegleid, et korrastada laekumisi omavalitsuste kasuks. Sellest ka meie praegune seaduseelnõu.
Sellega ma lõpetaksin ja teeksin ainult ühe väikese täpsustuse eelnõu tekstis, kus on öeldud, et käibemaksust laekub 7% ja 3%. Siin on väike eksitus. Kui seda muidugi saab väikeseks nimetada. Peab olema 70% ja 30%. Palun need parandada. Tänan tähelepanu eest! Minul on hetkel kõik.

Juhataja
Suur tänu! Mõned küsimused rahvasaadikutelt. Ants Käärma.

A. Käärma
Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas te võiksite öelda, kui suur oleks see 30% rahasummana? Millise osa moodustaks see Tallinna linna eelarvest ja valla, ükskõik millise suvalise valla eelarvest?

A. Junti
Lugupeetud härra Käärma! Alates märtsikuust on meie eelarve ja kogu rahade kujundamine Ülemnõukogu kontrolli alt väljas, seetõttu saab seda küsida ainult valitsuse käest. Valitsus teab täpselt, palju meil on raha ja palju ei ole. Teatavasti me ise andsime valitsusele õiguse otsustada rahade üle nii, kuidas valitsus heaks arvab – kuni juulikuuni. Aga mis puutub just konkreetselt nendesse protsentidesse, siis siin on lähtutud varasematest suhetest käibemaksu laekumisel.

Juhataja
Suur tänu! Klavdia Sergij.

K. Sergij
Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleeg Arvo Junti! Palun öelge, miks te ei tulnud eelarve-majanduskomisjoni istungile, kui me teid kutsusime, et käesolevat küsimust arutada.
Ja palun vastake ka minu teisele küsimusele. Kui paljusid omavalitsusi meil doteeritakse ja milliste omavalitsuste arvel seda tehakse?

A. Junti

Esimene küsimus ei puuduta antud projekti. Teise küsimuse osas, nagu ma aru sain, oli küsimus selles, kui paljusid omavalitsusi doteeritakse, kui paljusid mitte. Praktiliselt doteeritakse praegu minu andmetel kõiki omavalitsusi.

T. Kork

Tänan, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja! Kas seda eelnõu koostades konsulteerisite te ka kohalike omavalitsuse esindajatega, ma pean silmas just vallaliidu või mõne sellise organisatsiooniga? Kui te seda tegite, siis millised olid nende seisukohad?

A. Junti

Aitäh! Ma tänan hea küsimuse eest, mis võimaldab vastata laiemalt. Kõigepealt kooskõlastusest ja konsultatsioonidest. Antud probleem ja ka meie järgnevad kolm projekti, kui te nõustute neid päevakorda võtma, olid ajendatud just nimelt omavalitsuste, Riigikantselei vastavate ametnike poolt.

Konkreetselt omavalitsustega on nõupidamised olnud Lääne-Virumaal ja Pärnumaal. Nende poolt tõstatatud probleemid on palju rängemad, kui meie julgesime neid esitada. Nemad tõstatasid ka probleemi, et üksikisiku tulumaksu otsuse, tulumaksu määra ja ka tulumaksusoodustuste otsustuse peab tegema vald. Me kartsime, et see on lihtsalt liiga keeruline probleem, et seda veel enne Ülemnõukogu töö lõpetamist üldse arutusele võtta ja see oleks nõudnud väga paljude spetsialistide kaasamist ja eeldanud tõenäoliselt ka kogu senise maksusüsteemi ümbervaatamist. See käib meil tõenäoliselt hetkel üle jõu.

Nii et omavalitsuste nõudmised, soovid, mured ja ettepanekud olid tegelikult mitmeid kümneid kordi isegi suuremad. Valisime välja selle, mis meie arvates tundus reaalsena, arvestades väga keerulist ja kiiret aega, arvestades äärmist hädavajadust. Sellega olid põhimõtteliselt omavalitsuste esindajad ka nõus, et see on see miinimum, millega peaks välja minema.

J. Põld

Tänan! Austatud ettekandja! Teie projekt tundub olevat sümpaatne. Öelge palun, kas te olete kooskõlastanud või läbirääkimisi pidanud ka Rahandusministeeriumi ja valitsusega ning milline on olnud nende suhtumine. Aitäh!

A. Junti

Ma nimetasin siin, et küsimus on puhtalt omavalitsuste eelarvete kujundamises ja selles osas meie põhikonsultatsioonid olid, nagu ma nimetasin, riigiministri asetäitjaga, kes tegeleb halduskü simustega ja kes on ka, nagu ma aru saan, haldussüsteemi finantseerimisega tegelev inimene. Nii et meil oli siin peale selle ettepaneku veel mitmeid teisi ettepanekuid. Temaga kooskõlastatult me loobusime nendest, kuna ta nimetas, et valitsuse poliitika on praegusel ajal hoopis vastassuunaline. Samas aga toetas ta seda praegu esitatud ettepanekut.

J. Jevstignejev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! See, mida te täna rääkisite kohalike omavalitsuste rasketest eelarveprobleemidest, on mulle isiklikult hästi teada, sest töötasin alles hiljuti Sillamäe linnapeana. Seepärast toetan täielikult teie ettepanekut ja ka keskfraktsiooni ettepanekut tervikuna.

Aga mul on järgmine küsimus. Kas need 7 ja 3 lihtsalt kordavad möödunudaastasi proportsioone? Millest te lähtusite? Ma tean, et ka 3% käibemaksu on praegu äärmiselt vähe kohalike omavalitsusorganite eelarvetele. Seepärast tahan teada, millest te lähtusite. Kas te kordasite lihtsalt automaatselt neid protsente või on teil mõni tõsisem põhjendus?

Ja et mitte enam sõna võtta, pöördun praegu ka kõigi rahvasaadikute poole palvega toetada keskfraktsiooni ettepanekut, sest eelarveliste vahenditega seotud probleemid on omavalitsusorganites väga keeruliseks muutunud. Tänan!

A. Junti

Aitäh! Ma olen teiega täiesti nõus, et see proportsionaalne osa, mis omavalitsustele meie positiivse otsuse puhul laekuma hakkaks, on väike. Aga samal ajal lähtume me ka sellest, et riigieelarve on ikkagi nii keerulises seisus, et me ei või siin väga raskeid kannapöördeid teha. Me tahtsime minna süsteemi korrastamise suunas, et maksebaasi muutmisel ei muutuks tulude baas. Eelarveseaduse § 9 ütleb, et kui maksustuses midagi muudetakse, siis peab samal ajal muutuma ka tulude ja kulude suhe. Seda ei ole kahjuks viimase kolme-nelja kuu jooksul järgitud. Me tahaks siiski selle seadusesätte toimet hakata realiseerima. See on nüüd asja sisuline põhjendus.

Kust need numbrid? Need numbrid tulid kohtumistelt omavalitsuse esindajatega ja me lähtusime ka sellest, et analoog on olemas möödunud aastal kehtinud suhtarvuga. Kuigi ma rõhutan veel kord, et me oleme seisukohal, et see loomulikult ei ole see, mida omavalitsustel vaja oleks. Aga suhete süsteemi korrastamiseks oleme me seisukohal, et see peaks protsessile

andma tõuke. Ma veel kord rõhutan, et kogu seda eelnõu peaks vaatama koos projektiga Eesti Vabariigi riigieelarve ja kohalike eelarvete vahekorra kohta, kus on esitatud samu ettepanekuid. Seda ei ole praegu välja jagatud, kuna me pole otsustanud, kas seda võtta veel päevakorda või mitte. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij. Teine küsimus.

K. Sergij

Lugupeetud kolleeg Junti! Ma ei saanud teile komisjoni istungil küsimust esitada, seepärast olen sunnitud seda nüüd tegema. Kelle arvel doteeritakse kohalikke omavalitsusi, kui nad kõik dotatsiooni saavad?

A. Junti

Ma vabandan, ma ei saanud küsimusest aru.

K. Sergij

Te ütlesite, et kõiki kohalikke omavalitsusi doteeritakse. Kelle arvel neid siis doteeritakse, kui nad kõik saavad ise dotatsiooni?

A. Junti

Küsimus on selles, et me ise andsime valitsusele õiguse korrastada eelarvet oma äranägemise järgi, esitamata Ülemnõukogule mingit aruannet, ja vastavalt tulude laekumisele. Seda ühest küljest.

Teisest küljest on selle aastaga ära langenud kaks maksu- või tulupositsiooni maksude näol, mis olid omavalitsustel eelmisel aastal. Lisaks üksikisiku tulumaksu tulumaksuvaba määra tõstmisele kaotasid omavalitsused põhilise tuluallika ettevõtlusest, kuivõrd ettevõtted seiskusid, lisaks veel pankrotid. Seega on ära kadunud need tuluallikad, mis pidid seaduse kohaselt laekuma omavalitsuste eelarvetesse – neid enam lihtsalt ei ole või on äärmiselt minimaalsel määral.

Seetõttu ongi omavalitsustel ainus võimalus paluda abi maakondadelt ja riigi eelarvelt, näidates ära, milleks neil raha vaja on. Nad ei saagi teistmoodi enam käituda ja siin on küsimus selles, kas me tahame omavalitsuste süsteemi säilitada omavalitsussüsteemina või oleme me seisukohal, et riigivõim peab olema tsentraalne seaduseandjast kuni vallavalitsuse

ja volikoguni. Kui me leiame, et omavalitsus ja omavalitsussüsteem peaksid säilima sellisena, nagu nad praegu normatiivselt seadusandluse järgi paigas on, siis me peame arvestama ka eelarveseaduse § 9, peaksime ikkagi arvestama nende huve ja ka seaduslikult tagama neile minimaalse tuludebaasi oma kohustuste täitmiseks.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Kork.

J. Kork

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Jah, praegu me tõesti ei saa seadusega taastada neid eelmisi arve, mis olid varem, kuid tuletagem meelde, miks me need arvud kaotasime ja miks jäi see 10%. Üks põhjustest oli see, et suurtes linnades, kus on suured käibed ja tegutsevad vahendusfirmad, tekkisid maksude ülelaekumised. Tähendab, eelarve oli tugevalt plussis. Samas vaeseid maavaldu, kus käibemaks tuleb praktiliselt ainult kohalikust maapoest, on vaja doteerida ja nendele ümber jagada. Ja ma väidan ka praegu, et eelkõige kannatavad vaesed maavallad. Kas te olete uurinud neid põhjusi, miks me muutsime ära selle asja? Kas te tahate vana uuesti sisse viia? Tänan!

A. Junti

Põhiliselt olen ma selles küsimuses sisalduva väitega nõus ja tahaksin veel kord viidata meie poolt esitatud, kuid mitte päevakorda võetud projektile. Me nimelt eeldame, et see on kompleksne küsimus ja selle lahenduse üheks positsiooniks oleks käibemaksu laekumise ümbervaatamine. Teised positsioonid sõltuvad just nimelt dotatsioonist ja ma ka nimetasin siin, et tõenäoliselt dotatsioonid jäävad – see on paratamatu ja loomulik.

Teises projektis pakume me välja, et töötataks välja täpsed eraldusnormid dotatsioonide andmiseks omavalitsuste eelarvetesse ja neid arvestataks teise poolaasta eelarveseaduse väljatöötamisel. See tähendab seda, et omavalitsusüksuste territooriumidel, kus on palju ettevõtteid, kus laekub ka suuri tulusid, arvestataks seda eelarve dotatsioonide määratlemisel ega määrataks dotatsioone, vaid arvestataks tulude-kulude baasi. Dotatsioone määrataks seal, kus tulu on väike.

Küsimus taandub minu arvates sellele, millist süsteemi me tahame: kas me tahame iseseisvate eelarvetega omavalitsusi või ei taha. Ma ütlen veel kord, et tõenäoliselt paljudel omavalitsustel dotatsioonid säilivad homme, 5 aasta pärast, täpselt samuti 10 aasta pärast, sest

regioonid on erinevad. Meie arvates tuleb eelarves täpselt ette näha dotatsioonide eraldusnormid maakondade ja valdade lõikes.

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandega esineb juhtivkomisjoni nimel härra Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Nagu me kuulsime nimetatud seaduseelnõu üleandmise juures ja täna põhiettekandes, oli seaduseelnõu esitamise peaeesmärk kindlustada vallad oma eelarvetuludega, mis võimaldaks neil katta oma kulusid. Samast versioonist lähtus Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjon nimetatud seadusemuudatuse arutelul ja me püüdsime endale selgeks teha, kas see seadusemuudatus täidab seda eesmärki, mille autorid on enda ette püstitanud.

Kahjuks pean ma ütlema, et ma ei saa toetuda väga mahukale andmepangale, sest meie töö ei võimalda kogu statistilise materjali läbitöötamist, küll aga püüdsime kahe maakonna baasil asja selgitada. Näiteks Pärnu maakonnas on niimoodi, et käibemaksu oli üldse aprillikuus 10 miljonit, sellest 30% oleks 3 miljonit. Kõigi valdade eelarved olid samal ajal 35 miljonit ehk nimetatud summa ei moodustanud valdade eelarvetest 1/10. Tartu maakonnas võtsime andmed käibemaksu ja selle laekumise kohta. Tartu maakonnas, kui käibemaks hakkaks laekuma vastava esmatasandi omavalitsuse eelarvesse, oleks Tartu Kooperatiivi Elva Tarbijate Ühistu käibemaksust, mis oli ka 10 miljonit rubla, laekunud üle 60% Tartu ja Elva linna eelarvetesse ja ainult 40% valdadele.

Seega otsuse projekt ei kindlusta sugugi valdade eelarveid, et nad võiksid iseseisvalt katta oma kulutused, küll aga võtab ära riigieelarvest olulise osa käibemaksust, mis laekub linnade eelarvetesse. Seda raha ei saaks enam kasutada valdade doteerimiseks, mida tuleb niikuinii teha. Nagu te nägite, valdade eelarvesse oleks sellega laekunud Pärnu maakonnas ainult 1/10. Seoses sellega Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjon seda projekti ei toetanud.

Juhataja

Ma küsin veel üle, et asi oleks kindlam. Eelarve-majanduskomisjon ei toeta esimese lugemise lõpetamist?

J. Reinson

Ei toeta.

Juhataja

Ei toeta. Teeb ettepaneku tagastada autoritele? Teeb ettepaneku tagastada. Esitame küsimusi härra Reinsonile. Ants Paju.

A. Paju

Austatud ettekandja! See on teie poolt praegu uus tuul seaduseloomes, kus te, tuginedes analüüsile, määratlete parandusettepaneku sellest tuleneva efektiga. See on hea, kuid te lähtusite ainult Pärnu ja Tartu näidetest. Siit küsimus. Kas teie seaduseelnõu parandust analüüsides lähtusite oma komisjonis ainult selle tulemist ja ei jälginud seda, mida see annaks vallale moraalselt? Vallal on praegu, iseseisvumise käigus, haldusreform takerdunud ja meestel oleks vaja moraalset tuge. Või te lähtusite ainult Pärnu ja Tartu andmetest?

J. Reinson

Lugupeetud kolleeg! Ma julgen väita, et eelarve-majanduskomisjon ei taotlenud moraalset toetust, vaid konkreetset rahalist toetust, jättes riigieelarvele selle võimaluse käibemaksu arvel anda.

R. Veidemann

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma saan teie põhjendustest muidugi aru, kuid ilmselt ka eelarve-majanduskomisjon on endale aru andnud sellest, et kogu haldusreform ja tegelik meie riigi n.-ö. fundeerimine on selle tõttu seisma jäänud, et me ei ole suutnud detsentraliseerida, viia võimu esmatasandile. Aga antud juhul me jätame valla ikkagi puhtalt eelarve sõltuvusse. Milles näeb eelarve-majanduskomisjon väljapääsu, et seda protsessi kiirendada või vastupidises suunas käivitada?

J. Reinson

Ma olen härra Veidemanniga 100% nõus, aga ma tahan ühtlasi öelda, et eelarve-majanduskomisjon on seisukohal, et 30%-lise käibemaksuga me haldusreformi ei käivita ega toeta. Aga et kas me oleme teinud midagi või mitte? Ma ütlen, et me oleme korduvalt pöördunud meie peamaksustaja härra Roose poole palvega, et nad kiirendaksid regionaalse

maksupoliitika väljatöötamist, et me saaksime kehtestada Eesti Vabariigis regionaalse maksupoliitika, mis peab seda eesmärki teenima ja täitma.

H. Kostabi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma ei tahaks rääkida moraalsest ega ebamoraalsest rahast, vaid konkreetsest majandusest. Need väga imelikud terminid hakkavad siin võimu võtma. Ma tahaks küsida, kas antud eelnõu muudab arvelduse keerulisemaks. Kas käibemaksu hakkimine ei tee kogu süsteemi veelgi keerulisemaks? Aitäh!

J. Reinson

Lugupeetud härra Kostabi! Ma ei saa nüüd küll täpselt vastata, aga ma võin öelda, et enne, kui meil kehtis see kord, et käibemaks laekus kahes osas, siis ettevõtetel ei olnud olulisi pretensioone. Ma olen paljude raamatupidajatega rääkinud, et see oleks neile olnud väga suur koormus. Kiruti, et peab seda kaheks tegema.

M. Lauristin

Härra Reinson! Teie komisjoni lähenemine konkreetse analüüsi kaudu on väga õige ja veenev, aga see oleks seda veelgi enam, kui te saaksite meile öelda, kas see käibemaksu kaudu vaesemate valdade doteerimine ikkagi toimub. Millise osa on vallad saanud sellest riigieelarvesse laekuvast käibemaksust ehk toetusest?

J. Reinson

Ma juba nentisin kahetsusega, et meie piiratud aeg ei võimaldanud meil koguda väga laialdast statistiliste andmete kogumit, küll aga uurisin, kui suur on dotatsioon riigieelarvest näiteks sellessamas Pärnu maakonnas. Riigieelarve ei tee vahet, kas see raha võetakse käibemaksust või ettevõtte tulumaksust või riigieelarvesse laekunud rahadest. Ja Pärnu maakond sai praktiliselt 50% kohalike valdade eelarve rahast riigieelarvest. Kogu summa oli 35 miljonit, 15 miljonit anti riigieelarvest.

V. Pohla

Lugupeetud kaasettekandja! Kas ma saan teie loogikast õigesti aru, et kuna tehtud ettepanek eelnõus ei kindlusta omavalitsuste eelarvete täitumist, siis tuleb see ettepanek tagasi lükata? On see niimoodi? Kuna see ei kindlusta ühte kümnendikkugi, siis tuleb see tagasi lükata. Kas see on teie loogika?

J. Reinson

Ma täpsustan. Kui me räägime millestki, siis oleks hea, kui me loeksime teksti lõpuni. Mitte ainult sellepärast, et see ei kindlusta kohalikke eelarveid 100%-liselt, vaid ainult ühe kümnendiku ulatuses, vaid peamiselt sellepärast, et küsimusel on teine pool.

Juhataja

Suur tänu, härra Reinson! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

Kolleegid! Täpsustame nüüd asjaolusid. Tegemist on seaduseelnõu esimese lugemisega ja arutelu on kiireloomuline, mis eeldaks põhjalikku arutelu esimesel lugemisel. Juhtivkomisjon ei toeta selle eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Sellest lähtudes teen ma ettepaneku läbirääkimiste lõpetamise kohta. Ja palun, kes veel tahab ennast kõnepidajaks registreerida, tehku seda kohe. Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käesoleva päevakorrapunkti üle pärast Andrus Ristkoki kõnet ja Tiit Käbini sõnavõttu? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu on 4, 3 jäid erapooletuks. Läbirääkimised lõpetatakse eespool öeldud tingimustel. Avan läbirääkimised. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Esitatud seaduseprojekt muudatuste tegemiseks käibemaksu osas minu arvates ei päästa olukorda. Maal on olukord praegu tõesti selline, et seal on mõni väikene maakauplus, aga kaupa ei ole. Käibemaksu osa on nõnda väike, et midagi ei laeku. Valla kulutused on aga kasvanud: on tõusnud palgad koolides, lasteaedades, kultuurimajades, tohutult kalliks on läinud munitsipaalobjektide ülalpidamine, küte, elektrimaksud jne.

Tegelikult kauplevad kõik vallad, vähemalt Rapla maakonnas, eelarvest raha juurde. Kui me selle paranduse vastu võtaks, kas siis muutuks olukord lihtsamaks või keerulisemaks? Asi muutub tunduvalt keerulisemaks. Siis peavad kohalikud omavalitsused hakkama arvestama, kui palju neil laekub seda ebamäärast käibemaksu, kui palju peab ülevalt poolt taotlema täiendavaid summasid juurde. Sama lugu toimub ka kõrgemal pool. Peab arvestama, kui palju see vald umbes käibemaksu saab, kui palju talle peab juurde andma. Praegu on asi siiski seevõrra lihtsam, et oma summad on enam-vähem teada ja taotletakse juurde. Praegu laekub käibemaks põhiliselt suurtest linnadest, kus on kaubamajad, ja mõnevõrra ka alevitest.

Kui me nüüd räägime, et see 30% läheb esmatasandi eelarvesse, siis ehk alev elab, kus on kaubamajad ja kus käib kauplemine, mille pealt on põhiline käibemaks, aga vald ei ela. Oleks

veel kuidagimoodi mõeldav, et käibemaks laekuks teise tasandi eelarvesse, maakonna eelarvesse. Siis maakond jagaks valdadele jne. See oleks ehk veel mõeldav, aga praegusel juhul tekitab see lihtsalt suurt segadust.

Mul on meeles, et sellepärast lahendatigi see probleem nõndamoodi, et käibemaks laekub riigieelarvesse ja riigieelarve kaudu finantseeritakse kohalikke omavalitsusi. See on praegu lihtsam. Ma toetan täielikult mõtet, mida siin küsimuste kaudu ka väljendati, et edaspidi tuleks hoopis maksuseadused ringi teha ja et vallal ja kohalikel omavalitsustel oleks mõtet ja tahet arendada ettevõtlust kohapeal. Muidu loodab ta kogu aeg riigieelarvele. Tuleb aga teha nii, et kohapeal oleksid töölised tööl, ei tekiks töötuid ja ettevõtted hakkaksid tööle, kust peaksid laekuma kohalikule omavalitsusele summad ja rahad. Vaat nõndamoodi tuleb asi paika panna, kuid selle väikese parandusega me seda paika panna ei saa – selleks tuleb välja töötada ikkagi süsteemne maksuseadus. Aitäh!

A. Ristkok

Lugupeetud kolleegid! Haldusreformikomisjon on kahe aasta jooksul hoolega jälginud tendentsi, taastsentraliseerimise tendentsi rahandussüsteemis, mis tegelikult kahjustab omavalitsusi. Omavalitsus on jäänud deklaratiivseks – nende toetus paraku. Ja sellest aastast on riigi rahandussüsteemis see tsentraliseerimine tõepoolest jõudnud maksimumini. Omavalitsustest rääkimine on puhtalt farss selles mõttes, et meil pole mitte midagi ise valitseda. Meil pole reguleeritavat tulubaasi oma kohustuste täitmiseks ei esimesel ega teisel tasandil.

Selle tõttu on väärt selline seaduse ettepanek. Kuigi tuleb möönda, et see on ainult üksikabinõu. Maksusüsteem on süsteem ja üksikute maksudega või maksuparandustega on seda raske korrigeerida. Ometigi tuleks see parandus ilmselt teha, sest praeguseks on olukord üsna absurdseks läinud, kuna vallad ega maakonnad ei saa praktiliselt mitte midagi ise otsustada. Nad ootavad ainult, kui palju nad riigi ümberjaotussüsteemilt raha tagasi saavad. Paraku langetatakse need otsused aga üsna ebaadekvaatse informatsiooni baasil.

Rahandusministeerium ei tea ju täpselt, missugused vajadused ühel või teisel vallal, maakonnal või linnal on. Kõik sõltub sellest, kes valjemini küsib, kes sagedamini nurumas käib – nii nagu see oli vanal õndsal sotsialismiajal. Selle tõttu tuleks eelnõu igal juhul toetada. Meie võimalustega ja keset aastat vaevalt me saame kogu maksusüsteemi ja eelarvesüsteemi tervikuna muuta, ilmselt on meile jõukohane teha mõned muudatused mõnedes maksuseadustes ja ka maksuseaduses, mis puudutab käibemaksu. Küll aga peab paika eelkõneleja väide, et valdades on tõepoolest käibemaksu allikaid vähe. See on kogu Eestimaal

väga ebaühtlaselt jaotunud. Rohkem on käibemaksu allikaid keskustes, alevites, suurtes linnades.

Seetõttu leidis haldusreformikomisjon, et tegelikult tuleks võimaluste piires taastada olukord, mis oli möödunud aastal, kus see käibemaks jaotati riigi ja maakonna või siis vabariiklike linnade eelarvete vahel. Me teeme ettepaneku parandada seda seaduseelnõu teksti nii, et 2. lõik, mis puudutab § 5, kõlaks käibemaksuseaduses järgmiselt: "70% käibemaksust laekub Eesti Vabariigi riigieelarvesse ja 30% vastava teise tasandi omavalitsusüksuse eelarvesse." See puudutaks teksti seda osa, mis algab sõnadega "§ 5, käibemaksu laekumine" ja edasi tuleks tekst meie komisjoni ettepanekul muuta järgmiseks: "70% käibemaksust laekub Eesti Vabariigi riigieelarvesse ning 30% vastava teise tasandi omavalitsusüksuse eelarvesse." Sellega me taastaks ligikaudu sellise maksude laekumise korra, nagu oli möödunud aastal, kui meil käibemaksuseadus ei kehtinud, aga oli valitsuse määrus, millega reguleeriti käibemaksu laekumist ja millega teise tasandi omavalitsus saaks reguleeritava tulubaasi vähemalt ühe komponendi osaski tagasi.

Ma möönan ka neid hirmusid, et suurtes linnades, ennekõike Tartus, Tallinnas ja võib-olla Kirde-Eesti linnades, kus poode on palju ja käive suurem, tekib maksude ebaproportsionaalne ülelaekumine, aga ka selle vastu on hetkel abinõu olemas. Seda peaksid võib-olla majandusmehed pisut kalkuleerima ja täpsustama, aga mäletatavasti tegime me eelarveseadusesse paranduse, mis võimaldab tulusid haldusüksuste vahel mõnevõrra ümber jaotada. See iseenesest ehk ei ole loomulik, aga praegusel üleminekuperioodil vajalik. Seda mehhanismi saaksime me kasutada ka siis, kui tekivad ebaproportsionaalsed ülelaekumised. Aitäh!

A. Käärma

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meile on selge, et kõiki valdu doteeritakse riigieelarvest ja riigieelarvesse võetakse ka suurte linnade eelarvetest osa tulusid. Nüüd on selge ka see, et kaupade ja teenuste käive on suurtes linnades kümneid kordi suurem. Järelikult laekub sinna käibemaksu kümneid kordi rohkem kui valda. Sellepärast ei saa niisugust kena silumist tõsiselt võtta.

Me peame vaatama, mis laekub suurele linnale reaalselt ja siis võime muidugi ka mõelda, mis vallale moraalselt võib tulla. Kuigi ma kardan, et moraalselt tuleb negatiivne emotsioon, kui vald teab, et temale laekub vaid mõni tuhat. Tegelikult vallas ei ole sellist käivet ja ETK kaupluse käibemaks laekub ETK keskorgani raamatupidamise asukohajärgse esmatasandi omavalitsusele – sellega jälle linna. See on tegelikkus.

Nüüd see ettepanek, et võib ju jagada uute normatiivide järgi ümber. See on kena küll, aga milleks siis kõigepealt paisata üks kogus raha sinna ja hiljem teise normatiiviga kõik ära võtta. See on tegevus küll, aga kas see on nii väga mõtestatud. Sellepärast ma väidan, et valla seisukohalt on see eelnõu ja ettepanek poolik, et mitte öelda erapoolik. See ettepanek, mille härra Ristkok tegi, toob uue kvaliteedi sisse. Nüüd peaks hakkama midagi rohkem muutma kui vaid maakonna eelarvesse käibemaksu kolmandikku tahtma.

T. Käbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et oleks päris loomulik, kui eelarvet käsitleva küsimuse arutamisel viibiks kohal ka härra rahandusminister, sest ilmselt on temal ka oma arvamus probleemi kohta ja oleks kasulik seda kuulata. Siit ettepanek – kui me peaksime selle küsimuse juurde veel tagasi tulema, et härra Rein Miller või Rahandusministeeriumi volitatud esindaja oleks ka meie hulgas. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Sellega on läbirääkimised lõppenud. Meil on üks sisuline parandusettepanek, kuid enne seda peab täiskogu langetama otsuse, kas täiskogu toetab juhtivkomisjoni, eelarve-majanduskomisjoni, seisukohta mitte lõpetada esimene lugemine ja tagastada eelnõu autoritele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 68 rahvasaadikut, puudub 30.
Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on juhtivkomisjoni, eelarve-majanduskomisjoni, ettepaneku poolt, et tagastada eelnõu autoritele ja esimest lugemist mitte lõpetada? Selle ettepaneku poolt on 26 rahvasaadikut, vastu on 21, 2 jäid erapooletuks. Eelnõu tagastatakse autoritele.

Eesti Vabariigi seaduseelnõude "Õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse määramise ja kompenseerimise ulatuse kohta", "Õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse viisi ja korra kohta" ning "Endisel individualiseeritud kujul säilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta" esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid! Ma arvestan teie lahke nõusolekuga, et hoolimata kiireloomuliste küsimuste rohkusest võtaksime vahele ka mõne päevakorrajärgse punkti, kuna juurde kutsutud inimesed, ettekandjad, eksperdid ootavad juba tükk aega saalis. Kolmapäevaks on meil planeeritud terve

pakett seaduseelnõusid, mis seonduvad õigusvastaselt võõrandatud varaga. Valitsus oma ametliku taotlusega palub fikseerida nende küsimuste arutamist kui kiireloomulisi, otsuse langetab täiskogu. Kui täiskogu seda soovib, siis ta otsustab seda lihthäälteenamusega ja kõne all on kolmapäevaseks päevaks planeeritud kolm esimest päevakorrapunkti. Ma panen selle hääletusele, see on protseduuriline ettepanek.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kvalifitseerida kolmapäevaseks päevaks planeeritud kolm esimest päevakorrapunkti, mis seonduvad õigusvastaselt võõrandatud varaga, kui kiireloomulisi? Selle ettepaneku poolt on 45 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid on 6. Need päevakorrapunktid tulevad arutusele kui kiireloomulised. See tähendab seda, et sisuline arutelu toimub esimesel lugemisel.

Kolleegid! Autorid taotlevad sellist lähenemisviisi, et ettekanne tehtaks koos kõikide päevakorrapunktide osas. Reglemendivastane see ei ole. Me oleme ennegi nii talitanud. Mina omalt poolt olen valmis tõlgendama reglementi selliselt, et kõigi kolme eelnõu kohta võib iga saadik avaldada arvamust mitte kaks, vaid kuus korda. Kuna tegemist on ühise ettekandega kolme eelnõu kohta ja võimalike kommentaaridega, võivad saadikud kuus korda arvamust avaldada. Ja ma paluksin kõnetooli majandusministri asetäitja härra Kamratovi!

A. Kamratov

Lugupeetud härra esimees, lugupeetud saadikud! Lubage mul anda teile ülevaate nendest eelnõudest ja ma alustaksin kõigepealt Eesti Vabariigi seaduseelnõust õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse määramise ja kompenseerimise ulatuse kohta. Nii see eelnõu kui ka teised kaks on juba töö käigus eelnevalt läbi arutatud nii Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjonis kui ka mitmel korral ajutise omandi- ja maareformi komisjonis. Töö käigus on tehtud terve rida märkusi, mida me oleme enne, kui valitsus esitas dokumendi Ülemnõukogule, juba jõudnud sisse viia. Viimasel ajal tehtud märkusi ei ole teie ees olevasse varianti jõutud veel sisse viia.

Esimene eelnõu käsitleb õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse tõendamist õigusvastaselt võõrandamise hetkel. See dokument käsitleb paralleelselt nii maa kui ka muu vara maksumuse tõendamist. Tõendamise protseduuriline ülesehitus on siin järgmine. Kõigepealt tuleb ikkagi vara maksumust tõestada dokumentaalselt. Kui dokumentaalselt on vara maksumus tõendatud, siis etteantud koefitsientide alusel (osa neist on sisse kirjutatud eelnõu § 3 lõikesse 2, ülejäänud koefitsiendid tuleb kehtestada vastava lõike järgi Vabariigi Rahandusministeeriumi poolt) toimub maksumuse ümberarvestamine kulla kaudu praegu Eestis kehtivas rahas ja kui rahamärk või raha Eestis muutub, siis toimub uude rahasse

ümberarvestamine Eesti Panga poolt kehtestatud kursi järgi. Kui dokumentaalselt ei ole võimalik vara maksumust tõendada, on seaduseelnõu järgi võimalik teha seda ekspertide teenuseid kasutades.

Seaduseelnõus on ära näidatud, millised on need kohaliku omavalitsuse või riigiorganid, kes ekspertide töö tulemused kinnitavad, s.o. määravad ära selle õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse. Kolmas variant, mida praegu selles seaduseelnõus sees ei ole, kuid mis tuleneb üldiselt omandireformi aluste seadusest, on vara maksumuse tõendamine kohtu korras. Sellisel juhul tuleb kasutada juba eespool nimetatud dokumente, kuid kohtu korras tõendamise vajadus on siis, kui dokumendid on puudulikud. Ja võib-olla tuleb ka kohtu korras tõendamise juures kasutada eksperte, et nad püüaksid vara ja selle väärtust tõendada. Viimane protseduuriline protsess, õigusvastaselt võõrandamise varalise maksumuse tõendamine (õigem oleks öelda mittetõendamine) tuleneb omandireformi aluste seadusest, kus on öeldud, et Ülemnõukogul on õigus kehtestada rahaline piirsuurus, kui ei ole üldse mingisugust võimalust õigusvastaselt võõrandatud varalist maksumust tõendada.

Näiteks toon ma sellise võib-olla mitte kõige õnnestunuma näite. On olemas endise omaniku järeltulija, kes on esitanud avalduse mingisuguse metsatalu kompenseerimiseks, mis on hävinud. Kohtu korras on võimalik tuvastada, et see talu oli olemas, kuid ei ole ühtegi isikut, kes on oma silmaga seda maja näinud ja järelikult jääbki ära võimalus, et eksperdid võiksid mingisuguste arvutuste või hinnangute järgi selle vara maksumust määrata. Sellisel juhul on ettepanek, et kompenseerida vara 2000 USA dollari väärtuses. Edasi on seaduse §-s 15 võimalus (ja see tuleneb ka omandireformi aluste seadusest), et rehabiliteeritud isikutele on kindlas summas võimalik kompenseerida nende vallasvara ja selleks suuruseks on praegu valitsuse poolt välja pakutud väärtushinnang 400 USA dollari ulatuses. Muidugi tuleb siin aru saada selliselt, et kompensatsiooni ei maksta välja mitte dollarites, vaid kompensatsioon makstakse välja Eestis kehtivas rahas (jälle Eesti Panga noteeringu või ametliku kursi järgi, kuid me teeme ettepaneku, et see suurus oleks kindlasti konverteeritavas valuutas, et me ei peaks järgnevatel perioodidel hakkama neid numbreid, arvestades inflatsiooni, ümber arvestama). Siin on ära märgitud (esimeses seaduseelnõus), et arvestusi teevad maa osas maa-ametid, metsa osas metsa asukohajärgsed metsaülemad, kui väärtus on dokumentaalselt tõestatud ja kui kasutatakse ainult koefitsiente. Sellistel juhtudel, kui on tegemist ekspertide hinnanguga ja nende töö tulemuste kinnitamisega, võivad töötulemusi kinnitada ainult need organid, kes omandireformi aluste seaduse järgi võivad otsustada vara tagastamise küsimusi. Need on kohaliku omavalitsuse täitevorganid või põllumajandusomandireformi seaduse järgi kinnitatud reformikomisjon.

Seaduseelnõu käsitleb eraldi ka põllumajandusinventari maksumuse määramise üldisi metoodilisi aluseid. Nendest põllumajandusinventari maksumuse üldistest metoodilistest alustest tulenevalt on juba Põllumajandusministeeriumil välja töötatud projekt ülejäänud põllumajandusinventari väärtuse tuvastamiseks. Põllumajandusinventari väärtuse määramiseks on tehtud siin ettepanek, et väärtus määratakse ühe lehma keskmise maksumuse kaudu, kusjuures selle lehma keskmine maksumus tuleks võtta ja kinnitada kohalike omavalitsuste poolt 1940. aasta arvestuses. Võib-olla need ongi lühikommentaarid esimese seaduseelnõu kohta ja ma püüdsin nende käigus avada selle seaduse põhisisu.

Teine seadus on õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse kompenseerimise viisi ja korra kohta. Selle seaduse järgi on nüüd omandireformi aluste seadusest tulenevalt ära näidatud, kuidas, millises ulatuses ja milliste protseduuridega peaks toimuma kompensatsiooni väljamaks. Kompensatsiooni tuleb vaadata kahes erinevas blokis: kompenseerimisele kuulub aluste seaduse järgi vara väärtuste vahe, kui on võimalik vara osaliselt tagastada või tagastada täielikult (vara väärtus on vähenenud, võrreldes väärtusega õigusvastaselt võõrandamise hetkel), või kuulub kompenseerimisele see vara, mis on hävinud või mida ei saa pädevate organite otsuse põhjal üldse tagastada.

On tehtud ettepanek, et kompenseerimisele ei kuuluks tagastamise korral vara väärtuse vähenemine, kui vara väärtus on vähenenud alla 25% ja täpselt samamoodi ei peaks õigustatud subjekt kompenseerima riigile vara väärtuse suurenemist, kui vara väärtus on suurenenud alla 25%. Kui nüüd õigustatud subjekt on kohustatud riigile kompenseerima, siis seaduseelnõu annab protseduuri, kuidas jälgida või kontrollida õigustatud subjekti poolt selle kompensatsiooni õigeaegset tasumist ja milliseid abinõusid võib ette võtta, kui õigustatud subjekt ei tasu kompensatsiooni õigeaegselt, s.o. § 2 lõiked 6 ja 7.

§ 3 käsitleb vara kompenseerimise viisi ja on selgelt kirja pandud omandireformi aluste seadusest tulenevalt, et vara kompenseerimise peamiseks viisiks on kompenseerimine õigusvastaselt võõrandatud vara kompenseerimise väärtpaberitega. Siin on tehtud ettepanek, et neid väärtpabereid võiks nimetada hüvitusväärtpaberiteks. Hüvitusväärtpaberitega on õigustatud subjektil õigus osta privatiseerimisele minevat vara.

§ 4 annab võimaluse hakata kompensatsioone välja maksma Eestis kehtivas rahas. Selleks on seaduseelnõu järgi tehtud ettepanek moodustada Eesti Vabariigis hüvitusfond, kuhu laekuksid 50% privatiseerimisest laekuvatest summadest. Ja on tehtud ettepanek, et igal aastal väljamakstavad kompensatsioonisummad peaksid olema kooskõlas riigieelarve tulude poolega, et tagada tulu tasakaal kaupade, teenuste ja rahamassi osas. §-s 4 on antud ka rahalise kompensatsiooni saamise võimalik eelisjärjekord. Valitsuse poolt on tehtud ettepanek

maksta eelisjärjekorras rahalist kompensatsiooni vähemkindlustatud isikutele, kes on olnud endised omanikud või kellele vara ei ole võimalik tagastada, kuid vara on säilinud. Samuti lubatakse selle seaduseelnõu järgi kanda vahendid pensionifondi, et selle kaudu suurendada igakuiselt väljamakstavat pensioni. Võib-olla lühikommentaarideks ja selgitusteks on teise seaduseelnõu kohta praegu kõik.

Kolmas seaduseelnõu puudutab endisel individualiseeritud kujul säilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise eelnõu. Selle eelnõu loogika on nüüd mõnevõrra teine omandireformi aluste seaduse §-s 17 märgitud loogikast. Tuletan meelde, et omandireformi aluste § 17 fikseeris kaks olulist momenti, mis tuleb enne vara tagastamist üldse täita. Esiteks tuleb koostada endiste omanike vara register, teiseks tuleb õigustatud subjektile välja jaotada tagastamise või kompenseerimise väärtpaberid.

Praegune meie poolt esitatud seaduseelnõu püüab tagastamise protsessi korraldada ilma selle kahe tingimuseta. Siin on püstitatud tagastamise tingimusteks kolm tingimust. Esimeses variandis ei ole vaja kompensatsiooni üldse maksta. Need kolm tingimust on järgmised. Esiteks, et on olemas dokumendid õigusvastase võõrandatud vara kohta ja ka õigustatud subjekti kohta. Teiseks, et need dokumendid on kohaliku omavalitsuse komisjoni poolt ehk maakonna, linna poolt tunnistatud piisavaks objekti ja subjekti tõendamiseks. Ja kolmas tingimus, et õigustatud subjektile ei ole vaja kompensatsiooni välja maksta, kuna vara väärtus ei ole vähenenud eelmises seaduses märgitud piirides või ei ole üldse vähenenud või et õigustatud subjekt ei ole huvitatud kompensatsiooni saamisest ning kinnitab seda kirjalikult.

Teine variant – kui kompensatsiooni maksmine on vajalik. Sellisel juhul peab lisaks eelmistele nõuetele olema õigustatud subjekti kirjalik avaldus või nõusolek selle kohta, et kompenseerimise väärtpaber antakse talle välja hiljem. Kuid samal ajal peab igal juhul kompensatsiooni ulatus olema kindlaks määratud ehk teiste sõnadega – vara õigusvastase võõrandamise aegne maksumus tuleb tuvastada ja teiselt poolt tagastatav vara ka ümber hinnata. Nii et kompenseerimisele kuulub sellisel juhul väärtuste vahe ja see vahe tuleb väga üheselt enne tagastamist ära määrata. Tagastamise otsused peaks tegema mitte maakonna tasandil, vaid objekti asukoha, valla või linna tasandil, ja seda võiksid teha nii täitevorganid kui ka põllumajanduse omandireformi aluste seaduse järgi moodustatud reformikomisjon.

Seaduseelnõu näeb ka ette, et tagastamise käigus tekkivate vaidluste vähendamise eesmärgil oleks otstarbekas tagastamise otsused enne ajakirjanduses avaldada. §-s 4 märgitakse, et kõik õigustatud subjektid võiksid avaldada pärast avalikustamist oma pretensioonid või arvamused tagastamise otsuse kohta. Selle paragrahvi osas on juba töö käigus tehtud ettepanekuid ja ma arvan, et lugemiste vaheajal tehtud asjalikud ettepanekud on võimalik ka seaduseelnõusse

sisse viia. Seaduseelnõu § 6 näeb ette protseduuri, kuidas käituda, kui vara on juba tagastatud, kuid kui tekib veel täiendavalt õigustatud subjekte. Sellisel juhul on ilmselt otstarbekas mitte hakata uuesti läbi vaatama vara tagastamise õiguslikkust, vaid piirduda ainult nendele uutele subjektidele kompensatsiooni väljamaksmisega.

Selle seaduseelnõu juurde on koostatud ka rakendusotsus, et tagada selle seaduseelnõu kiire elluviimine. Ma ei pea vajalikuks rakendusotsuse punkti 4. Nimelt on siin pakutud Ülemnõukogu arutluseks ettepanek kiirendada tagastamise protseduuri. Et see protseduur ei jääks seisma väärtpaberite väljaandmise taha, võiks vabariigi valitsus lahendada tagastamist teistsuguses režiimis – ilma väärtpaberite väljaandmiseta, näiteks kas või tagastamise aktiga tagastatav vara ära fikseerida. Või teine lahend. Kui me siiski määrame ja tuvastame ära kompensatsiooni suuruse, siis oleks seda kompensatsiooni suurust esialgu näiteks võimalik säilitada arvutis ja teatud perioodilisusega anda õigustatud subjektidele informatsiooni, kui palju neil seda kompensatsiooni seal ikkagi alles on. Ettepanek on selles, et mitte püüda lahendada esimestel etappidel nende väärtpaberite väljaandmist ja trükkimist, kuna see ei ole tehniliselt võimalik ja võib-olla esialgu ka mitte otstarbekas. Minu poolt kõik. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Alustame küsimuste esitamist härra Kamratovile.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma majanduskomisjonis küll küsisin, aga tahaksin täiendavalt ikka selgust põllumajandusinventari maksumuse määramise kohta. Siin on öeldud, et põllumajandusinventari maksumuse määramisel loetakse aluseks lehma hind 1940. aasta vääringus, kusjuures ümberarvutus tehakse dollari kaudu uutesse kroonidesse. Praktiliselt kulub nendeks väärtpaberiteks, paberiteks või ühistatud varaks peaaegu kogu majandi vara, kusjuures tööosakuid enam ei jäägi. Praktiliselt on asi nõndamoodi, et üks püksisäär maksab 90% ja teine 10%. Kas kogu vara, mis põllumajanduses on, tuleks ikkagi ühtsetel alustel ümber hinnata? Praegu moodustab ühistatud vara kogu varast umbes 25%. Suhe peaks samaks jääma, aga sellisel alusel tekib ebamäärane olukord. Aitäh!

J. Reinson

Härra Arroga oleme me sel teemal juba mõtteid vahetanud, kuid ma püüan ka siin saalis antud küsimuses oma seisukohta väljendada ja seda kahes osas. Esiteks on põllumajanduse omandireformi aluste seaduse vastuvõtmise ja arutluse käigus tehtud ettepanekuid ja seda ka

maaelukomisjoni poolt, et põllumajandusinventari vara tuvastamiseks võiks näiteks kasutada vara praegust maksumust rublades seisuga 1. jaanuar 1992.

A. Kamratov

Kuid ma juhin tähelepanu, et sellisel juhul peaks Ülemnõukogu vastu võtma muudatused omandireformi aluste seadusesse. Me ei räägi siis vara kompenseerimisest õigusvastase võõrandamise aegses maksumuses, vaid praeguses maksumuses. Praegune seadus või seaduste pakk on koostatud loogika järgi, et me räägime ikkagi õigusvastase võõrandamise aegsest maksumusest. See tähendab seda, et kui me tuvastame põllumajandusinventari maksumust lehma maksumuse kaudu, siis tuleb lehma maksumus võtta ikkagi 1940. aasta hindades. Maakonnavalitsustele on antud ülesanne oma territooriumil fikseerida lehma hind. Ma võin eksida, aga see oli vist kuskil suurusjärgus 400 krooni.

Nii, teine probleem on selles, et juba põllumajanduse omandireformi aluste seaduse läbiarutamise ja vastuvõtmise käigus pidasin ma vajalikuks, et pärast seda, kui vara on tuvastatud erinevate õigustatud gruppide vahel ja ka osakud on välja arvestatud ning me hakkame tegelema osakute jaotamisega või väljavahetamisega tervikvarade vastu, tuleks kõik tervikvarad ümber hinnata. Nii et ma ei välista praegu seda, et põllumajanduse omandireformi läbiviimise käigus tuleb teatud etappidel ka põllumajanduse varad paratamatult ümber hinnata.

Juhataja

Suur tänu! Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud juhataja, austatud härra Kamratov! Minu küsimus puudutab vara maksumuse kompenseerimise viisi ja korra seaduse § 2 lõiget 4. Ma saan selle lõike mõttest aru niimoodi, et vara väärtuse vähenemine ei kuulu kompenseerimisele, kui see vähenemine on vähem kui 25%. Kahjuks on praeguses sõnastuses see tõlgendatav niimoodi, et see ei kuulu kompenseerimisele siis, kui väärtus on vähenenud alla 25%. Kas te nõustute, et see sõnastus peaks olema täpsem ja üheselt mõistetav?

A. Kamratov

Ma vastasin, et see sõnastus vajab täpsustamist.

K. Kama

Härra Kamratov! Ma jätkan sealt, kus lõppes vastus härra Arrole, s.t. varade ümberhindamine põllumajandusreformi käigus. Põllumajandusreformi seadus näeb ette, et reformikomisjoni loal võivad majandid praegu oma põhivahendeid võõrandada. Sellega on juba peale hakatud ja neid põhivahendeid müüakse praegu bilansiliste hindadega. Mis saab nüüd siis edasi, kui need jõutakse bilansiliste hindadega maha müüa, aga kompenseerima tuleb hakata selles väärtuses, mida pakub välja praegune kompenseerimise seadus?

A. Kamratov

Küsimus on siin küllaltki terav selles mõttes, et kas see majand on siis kohustatud subjekt kompensatsiooni tasumisel. Ma kardan, et kui põllumajanduse omandireformi käigus on need varad jõutud välja jaotada ja kompensatsiooni maksmise juures selgub, et vara maksumus on suurem, kui nüüd ülejäänud varadest on järele jäänud, siis kompensatsioon tuleb ilmselt tasuda nii, nagu see aluste seaduses on, s.t. riigikassa ehk praegu väljapakutud hüvitusfondi arvel.

A. Käärma

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Küsimus on esimese seaduse ulatuse kohta. § 4 lõige 1, s.o. vara maksumuse määramisega seotud kulutused katab esmatasandi kohalik omavalitsus. Kas te võiksite öelda, kui suured need kulutused võiksid olla ja mis siis toimub, kui erastamist ei ole ja sealt mingit tulu ka ei laeku? Kas omavalitsustel probleeme ei teki?

A. Kamratov

Neid probleeme on arutatud korterite privatiseerimise juures ja ka teistes eelnõudes, mis järgnevatel päevadel siin Ülemnõukogu saali ette tulevad. Näiteks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse eelnõus aktsiate müügi alustamise kohta on tehtud ettepanek 50% laekuvast rahast anda hüvitusfondi, 30% kohalikule omavalitsusele, 20% Eesti Vabariigi Valitsusele.

Samasugune protsentuaalne jaotusettepanek on tehtud ka teile esitatud nimekirjas olevate ettevõtete privatiseerimise korras, mis täna üle anti. Ka usun, et on võimalik asju lahendada selliselt, et vabariigi valitsus annab krediidi korras kohalikule omavalitsusele esialgu laenuna välja need vahendid, kuid hiljem tuleks need siia selle 30% arvelt tagastada. Tähendab, korterite privatiseerimise juures on praegu selline ettepanek valitsuse dokumendis juba mustvalgel kirja pandud.

I. Raig

Jätkan härra Käärma küsimust. Kas Majandusministeeriumil on mingisugused esialgsedki arvud selle kohta, kui suur saab olema see summa – ükskõik siis, kas Eesti kroonides või rublades, mida on vaja kompenseerimiseks välja maksta? See peaks tulenema siis omanike registrist.

Teine küsimus. Kas on tulemas ka ülevabariigiline osak ja kui suurel määral katab see põllumajandusosak seda vabariiklikku osakut? Tänan!

A. Kamratov

Esimesele küsimusele vastates julgen ma välja pakkuda ühe ekspertliku numbri, tähendab suurusjärgu, mida võiks kompensatsiooniks vaja minna. See summa võiks ulatuda kuhugi ühe miljardi dollari suuruse summani, kusjuures vara mass, mida me üldse peaksime privatiseerima Eestimaa peal, oleks rahalises väljenduses kuskil 6–7 miljardi dollari piires, sealhulgas korterid.

Teisele küsimusele vastates ei saanud ma praegu täpselt aru, mis oli selle küsimuse mõte. Minu arvates on praegu põllumajanduse tööosaku ja ka rahvakapitali obligatsiooni vaheline seos fikseeritud. Ühelt poolt korterite privatiseerimise seaduses ja teiselt poolt põllumajanduse omandireformi seaduse rakendusotsuse punktis 11, kui ma ei eksi. Seal on öeldud, et põllumajanduse omandireformi käigus võiksid need isikud, kelle tööosak on väiksem rahvakapitali obligatsioonist, saada täiendavalt rahvakapitali obligatsioone.

Korterite privatiseerimise juures on meil välja töötatud seoste loogika, kuidas seda praktikas ellu viia. Lähtutakse tööaastatest. Püüame seda loogikat ka praegu korterite privatiseerimise käigus ellu viia. Näiteks, kui nüüd majandis on tööosak välja arvestatud, annaksime me praegu inimestele põhimõttelise võimaluse seda mitte põllumajanduses kasutada, vaid nad võiksid, lähtudes töötamise ajast, selle tööosaku kinkida järeltulijatele, kes saaksid selle eest välja osta oma korteri. Majandusministeeriumis ei ole tehtud ettevalmistusi täiendavate rahvakapitali obligatsioonide ja täiendavate tööosakute väljaarvestamiseks või väljajaotamiseks.

A. Tähiste

Aitäh! Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse kompenseerimise ulatuse seaduse eelnõu § 14 räägib rahast – kompensatsioon on kuni 2000 USA dollari eest ja §-s 15 on seda 400 USA dollari eest. Me oleme nüüd vastu võtnud otsuse, et Eesti kroon saab olema seotud Saksa margaga – nii et esimene küsitavus on, et

ümberarvutamisel hakkavad mängima kursivahed. Esimeseks küsimuseks on, kas ümberarvutamise aluseks on Saksa mark? § 3 räägib siin üldisest ümberarvutamisest Eestis käibivasse rahasse kulla alusel. Kullal on ka konstantne hind. Mulle näib, et USA dollar on siin kohmakas mõõtühik meie tänases olukorras. Kuidas kommenteerite? Aitäh!

A. Kamratov

Kommenteerin seda kahes osas. Esiteks olid seaduseelnõud ette valmistatud märtsis-aprillis. Tol perioodil andis Eesti Pank meile kirjaliku seisukoha, et ümberarvestusi teise riigi rahamärgi kaudu ei ole õige teha. See oli tollane Eesti Panga seisukoht. Ja kulla kaudu ümberarvestamise loogikat toetas tollal ka omandi- ja maareformi komisjon. Mis puudutab nüüd § 14 ja § 15 USA dollari sissekirjutamist, siis mul ei ole vastuväiteid, kui me siia lugemiste vaheajal kirjutame hoopis Saksa marga.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu küsimus oleks õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse määramise ja kompenseerimise ulatuse kohta – § 12. Kas te oleksite nii hea ja ütleksite, kui kaua see kõik aega võtab?

Ja teiseks. Kuidas need maakonnad peaksid käituma, kes on sündinud pärastises protsessis? Näiteks Jõgeva on vormitud ju hiljem.

Siis veel õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse kompenseerimisviisi ja korra kohta – punkt 5. Kui te olite nõus, et punkti 4 sõnastus vajaks korrastamist, siis kas te oleksite nõus, et punkt 5 vajaks ka korrastamist.

A. Kamratov

Jah, seda võib lihvida. Esimesele küsimusele oskan ma vastata. Et käesoleva aasta esimesel poolel on põhieesmärgiks tagastatava vara piiritlemine, et me saaksime selgeks, millist vara küsitakse tagasi. Et pärast saaks hakata opereerima ülejäänud varaga – kas seda privatiseerida või anda üle munitsipaalomandusse. Teisel poolaastal hakkavad kohaliku omavalitsuse need organid, kes avaldusi on vastu võtnud, tegelema arhiividega, et täpsustada vara maksumust. Paljude objektide osas on aga kodanikud ise esitanud avalduse koos vajalike dokumentidega. Paljude objektide osas on ka teada, et neid dokumente ei ole sellepärast, et need arhiivid on hävinenud. Nii ei oska ma öelda seda lõplikku kuupäeva, millal me suudame need vara maksumused kõik ära tuvastada, aga ma olen sügavalt veendunud, et selle vara maksumuse tuvastamisega me saame vähemalt alustada, kui need eelnõud vastu võetakse.

Praegu on probleem rohkem selles, et me ei saa sellega alustada. Aga ma arvan, et vara maksumuse tuvastamine võtab ikkagi aega selle ja võib-olla ka osa järgmisest aastast, üsna suure osa. Seetõttu on siin pakutud vara tagastamise loogika natuke teistmoodi, kui see oli omandireformi aluste seaduses. Neid varasid, mis on selged, võiksime hakata tagastama või kompenseerima. Lõppbilansi koostamisel mina isiklikult küll ei julge lõppkuupäeva välja pakkuda.

Juhataja

Suur tänu! Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Ma toetan moraalselt kogu selle seaduse preambulat. Aga kas need väljamaksed ja kompensatsioonid aitavad praeguse majandusliku kaose ajal majandust stimuleerida või vähemalt selle langust pidurdada, kui algab see meie vähese vara jagamine? Tänan!

A. Kamratov

Ma ei saa küsimuse mõttest päris hästi aru, kuid ma püüan vastata. Praegune seaduste pakk on ju koostatud põhiliselt omandireformi aluste seaduse loogikast tulenevalt. Tegelikult püüame me ellu viia selles seaduses püstitatud eesmärke. Teiste sõnadega, me oleme seadnud eesmärgiks nende algdokumentidega alustada kiiresti tagastamist, alustada kompenseerimise suuruse kindlaks määramist.

Samal ajal seaduseelnõu kompenseerimise viisi ja korra kohta ei fikseeri praegu seda kuupäeva, millisel ajahetkel Eesti Vabariik lõpetab kompensatsiooni väljamaksmise. Küll aga fikseerib see, et kompensatsioone on võimalik välja maksta praegu ja hakatakse ka vormistama väärtpaberitena, mida on võimalik kasutada privatiseerimisel. Rahalisele kompensatsioonile paneb piirid eelarve. See seaduste pakk ei otsusta, millal me lõpetame kompensatsiooni väljamaksmise ja kas Eesti Vabariik kannatab selle kompensatsiooni väljamaksmise majanduslikult välja.

Juhataja

Härra Kamratov! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

Härra Reinson! Kas me kuulame kaasettekande ära enne vaheaega või pärast vaheaega? Palun, härra Reinson!

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon arutas meile esitatud seaduseelnõude projekte ja toetas nende esitamist esimesele lugemisele. Arutelu käigus kerkis meil üles palju küsimusi – ka neid, mida küsiti täna siin saalis.

Me leidsime, et Eesti Vabariigi seaduses õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse määramise ja kompenseerimise ulatuse kohta § 3 lõikes 2 kõik ei klapi. Me ei ole seal jõudnud arvutustega tänase Eesti kroonini. Leidsime ka selliseid kohti, kus tuli täpsustada viiteid omandireformi seadusele ja §-s 14 ühe üldise viite käesolevale seadusele. Ja oluline küsimus, mis täna siin saalis veel kord üles kerkis, on varade hindamine tolleaegses vääringus ja tänases vääringus. Me leidsime, et neid küsimusi on võimalik saalist laekuvate parandusettepanekute baasil ja autoriga koostöös lahendada esimese ja teise lugemise vahel. Seepärast toetasime me nimetatud seaduseelnõu esimese lugemise lõpetamist.

Seadus Eesti Vabariigi õigusvastaselt võõrandatud vara maksumuse ja kompenseerimise viisi ja korra kohta. Üks raskem moment oli meil § 3 lõikes 3, kus komisjoni arvates on vastuolu omandireformi aluste seadusega, kus § 17 lõikes 4 on öeldud, et kompenseerimise viisi ja korra määrab Ülemnõukogu. Siin antakse see praktiliselt valitsuse ja kohaliku omavalitsuse kätte ning me leidsime, et kuna on valmimas varade erastamise kord ja selle saab Ülemnõukogu veel enne, kui me need seadused vastu võtame, siis ei ole ka see takistuseks selle seaduseelnõu esimese lugemise lõpetamisel. Veel kord kerkis üles 1940. aasta Eesti krooni ja tänase Eesti krooni suhe ning selle arvestamine ükskõik millise valuuta või kulla baasil. Me jõudsime autoriga seisukohale, et ka see on lahendatav küsimus.

Mis puudutab Eesti Vabariigi seadust endisel individualiseeritaval kujul säilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta, siis märkis autor, et ta nõustus meie poolt tehtud ettepanekuga. Esimeses paragrahvis, juba preambulas, on vaja lisada viitena ka omandireformi § 17 lõige 2. Me jõudsime kokkuleppele, et §-st 3 jäetakse välja viimane ja eelviimane lause ning eelarve-majanduskomisjon nõustus ka selle seaduseelnõu esimese lugemise lõpetamisega. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas kõik kolm olid kõne all? Küsimus Ants Pajult.

A. Paju

Austatud ettekandja! Mul on väga naiivne küsimus, palun juba ette vabandust. Kas teie komisjon on seda meelt, et see põhimõtteline küsimus, kas võtta aluseks tollane maks või

praegune maks, kuulub hääletamisele või läbivaidlemisele? Tähendab, me hääletame, kes on selle poolt. Kas teie arvates sellest piisab?

J. Reinson
Ma ei saa hästi aru.

A. Paju
Vabandust, te ise vihjasite sellele, et see oli teil arutlusel.

J. Reinson
Ma ei saa aru, mis maksumusest juttu on.

A. Paju
See käib vara tagastamise seaduse kohta – kas aluseks võtta tolleaegne maksumus või ümber hinnata praeguse vääringu järgi.

J. Reinson
Ma julgen väita, et me loodame siin arutelu käigus saada ka saalist ettepanekuid. Ka tahan meelde tuletada, et Ülemnõukogu on selles küsimuses ühe otsuse juba langetanud, sätestades omandireformi alustes, et lähtutakse võõrandamisaegsest väärtusest. See ei ütle üheselt ära, et see tuleb võtta aluseks sellessamas väärtuses, nagu see oli, vaid sellest tuleb lähtuda. See on Ülemnõukogu enda seadus.

Juhataja
Suur tänu, härra Reinson! Nüüd kuulutame välja vaheaja. Töö jätkub kell 12.21. Ma paluksin Jüri Põllu oma laua juurde.

V a h e a e g

Juhataja
Vaheaeg on läbi, istungjärgu töö jätkub, kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 64 rahvasaadikut, puudub 34.

Kolleegid! Ma avan läbirääkimised kõigi kolme eelnõu üle. Kas on kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Juhtivkomisjon soovitab esimese lugemise lõpetada. Kas lõpetame esimese lugemise? Esimene lugemine on lõppenud. Me ootame parandusettepanekuid 24 tunni jooksul. Tänan!

Eesti Vabariigi pankrotiseaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid! Jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale ja alustame Eesti Vabariigi pankrotiseaduse eelnõu teist lugemist. Kas justiitsminister on käepärast? On asetäitja. Palun ettekandeks kõnetooli justiitsministri asetäitja härra Markvarti!

E. Markvart

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Teiseks lugemiseks esitatud pankrotiseaduse eelnõu teksti ettevalmistamisel on projekti koostanud töörühm arvestanud esimesel lugemisel tehtud ettepanekuid ja märkusi, eelarve-majanduskomisjonis avaldatud seisukohti ning töögrupi liikmete endi ettepanekuid. Valitsuse poolt läbi vaadatud eelnõu kontseptsioon on eelnõu parandatud ja täpsustatud variandis jäänud muutmata, kuna tehtud muudatused ja parandused puudutavad eelkõige akti struktuuri, tehes selle selgemaks ja ülevaatlikumaks. On tehtud redaktsioonilist laadi muudatusi, mis teatud mõisteid ja protseduure selgemalt avavad.

Nii on eelnõus 4. peatükina käsitletud kompleksselt pankrotimenetluse organeid. Seejuures on §-s 28 täpsustatud pankrotitoimkonna funktsioone, jättes talle ainult järelevalve halduri tegevuse üle pankrotimenetluses. Küllaltki palju redaktsioonilisi täpsustusi on tagasivõtmise menetluse kohta 6. peatükis, kus antakse täpsed reeglid, kuidas haldur nõuab tagasi ja arvab pankrotivara hulka võlgniku omandusest või tiitlipärasest valdusest väljaläinud vara. Täpsustusi on ka 7. peatükis, mis käsitleb pankrotivara valitsemist. § 55 annab nüüd meie arvates selgelt pankrotivara valitsemise mõiste, sätestades, et valitsemine seisneb halduri tegevuses pankrotivara säilitamisel ja võlgniku majandustegevuse korraldamisel. § 57 kirjeldab nüüd täpsemalt võlgniku – juriidilise isiku reorganiseerimise ja likvideerimise korda. § 60 on lisatud viited konkreetsetele kriminaalkoodeksi paragrahvidele, mis käsitlevad pankrotikuritegusid. Vabandan siinkohal tehnilise vea pärast, kuna osades teile jagatud eksemplarides on vastavatele paragrahvidele ülanumbrid trükkimata jäänud, näiteks §-s 60 on

viidatavad kriminaalkoodeksi §-d 148^2 ja 148^3. Trükiviga on § 79 lõikes 2, kus sõna "peatab" asemel peab olema sõna "peab".

Tahaksin juhtida tähelepanu veel ühele olulisele täiendusele §-s 97. Selle 2. lõige sätestab, et pankrotimenetluses tunnustatud nõuded, mida pankrotimenetluse kestel pole täielikult rahuldatud, kuuluvad täitmisele 10 aasta jooksul pärast pankrotimenetluse lõppu, kusjuures kaalukatel põhjustel võib kohus seda tähtaega kreeditori taotlusel pikendada. Justiitsministeerium aktsepteerib täielikult tehtud muudatusi ja täpsustusi, kuid samas me leidsime, et võiksime teha teksti veel mõningad sisulised redaktsioonilised ja täpsustavad ettepanekud.

Esiteks teeksime ettepaneku asendada kogu tekstis sõna "kreeditor" sõnaga "võlausaldaja" vastavas käändes. Teiseks teeme ettepaneku jätta välja § 23 lõikest 3 sõnad "väljaspool pankrotimenetlust", kuna see ei ole kooskõlas §-dega 84 ja 85. Samuti teeme ettepaneku lisada §-le 26 uus täiendav lõige järgmises sõnastuses: "Kui võlausaldajad enne nõuete kaitsmist ei jõua kokkuleppele neile kuuluvate häälte arvus, on halduril või võlausaldajal üldkoosoleku toimumisest 10 päeva jooksul õigus pöörduda vaidluse lahendamiseks kohtusse. Kohus lahendab vaidluse viie päeva jooksul, otsustades ka üldkoosoleku vaidlustatud otsuse kehtivuse."

Ma tahaksin veel kahele momendile tähelepanu juhtida. Meie palvel vaatas pankrotiseaduse eelnõu teksti läbi ka kaks välisekspertide kollektiivi – need olid Georgetowni Ülikooli teaduskeskus ja üks Prantsuse advokaadifirma. Nad analüüsisid meie seaduseelnõu põhjalikult ja neile tundub meie seadus sellisel kujul vastuvõetav olevat, kuid nad märgivad ka seda, et nähtavasti võivad meil selle seaduse rakendamise käigus kerkida küsimusi, mida tuleks hiljem seaduse täpsustamisel arvestada.

Veel tahaksin märkida, et pankrotiseaduse tegelik rakendamine eeldab veel kahe akti vastuvõtmist. Kõigepealt oleks vaja veel rakendusotsust, mis on samuti töögrupi poolt välja töötatud ja see eelnõu on praegu läbivaatamisel eelarve-majanduskomisjonis. Teiseks on vaja teha ka parandused tsiviilkoodeksis. Ka nende paranduste tekst on üle antud õiguskomisjonile. Meie arvates pankrotiseadust ei tule kehtestada mitte enne 1. septembrit. Peaks jääma piisav aeg sellega tutvumiseks, kuna see seadus on meie oludes uudne ja oma konstruktsioonilt küllalt keerukas. Samuti on potentsiaalsetel võlgnikel vaja tunda teatud mängureegleid.

Lõpuks tahaksin ma teid paluda, et te kuulaksite ära ka töögrupi juhi härra Varuli kaasettekande, kes vastaks ühtlasi ka kõigile sisulistele küsimustele. Tänan!

Juhataja (M. Lauristin)

Aitäh, härra Markvart! Tundub, et küsimusi teile ei ole. Kaasettekandeks saab sõna härra Reinson.

J. Reinson

Proua juhataja! Kui ma õigesti aru sain, siis pidi kaasettekande tegema härra Varul.

Juhataja

Jah, mõlemad. Meil on päevakorras kaasettekandjateks märgitud esimesena härra Uluots ja siis härra Varul.

J. Reinson

Mina arvasin, et autorite pool teeb enne, siis võib-olla härra Varul ja seejärel komisjon.

Juhataja

Kes teeb komisjoni poolt? Härra Reinson ise. Palun siis komisjoni ettepanekul esimese kaasettekandjana härra Varul.

P. Varul

Lugupeetud rahvasaadikud! Minu roll on rohkem vist küll teie küsimustele vastamine kui kaasettekande esitamine. Härra Markvart juba peatus nendel põhilistel parandustel ja pärast esimest lugemist enam olulisi kontseptuaalseid parandusi ei tehtud, küll aga palju redaktsioonilisi ja täpsustavaid. Ma ei hakka kordama, millest rääkis härra Markvart. Võib-olla ma puudutaksin mõnda probleemi, millest on ka laiemalt juttu olnud, et oleks siiski selge, milles on asi.

Ajakirjanduses on esitatud küsimus, kas pankrot on kuritegu või mitte. Seda me eelmine kord möödaminnes ka puudutasime, võib-olla tuleks selle juurde korraks tagasi. Kui pankrotiseadusandlus 17. sajandil Inglismaal arenema hakkas, siis vaadeldi pankrotti kui kuritegu. Balti eraseaduse järgi võidi ka Eesti Vabariigis ärialane pankrot kuritegelikuks tunnistada. Kui pankrot kuulutati välja kohe kohtusaalis, võidi võlgnik otsemaid vahi alla võtta, kui just kreeditorid ei taotlenud ta vabadusse jätmist.

Kui me võtame endale eeskujuks maailmas tunnustust leidnud pankrotiseadused, eeskätt 1990. aasta Euroopa pankroti konventsiooni, siis pankrotti ei käsitleta kuriteona – pankrot on ikka kohtu poolt tunnistatud maksejõuetus. Kuid teatud juhtudel on need teod, mis on viinud

pankrotini, maksejõuetuseni, tunnistatud kuritegudeks. Kuritegu on ka pankroti tahtlik tekitamine.

Näiteks järgmine situatsioon. Üks aktsiaselts, mis on piiratud vastutusega ettevõte, saab endale pangalaenusid, võtab suuri krediite ja tekitab nüüd tahtlikult pankroti nii, et kingib ja maksab suuri palkasid välja, toimetab selle vara osavalt kõrvale ja siis kuulutab välja enda likvideerimise, taotleb enda pankrotti või siis laseb teistel enda pankrotti taotleda. Kuna tegemist on piiratud vastutusega, siis aktsionärid ju ei vastuta. Sellisel juhul saab tegemist olla nende isikute kriminaalkorras vastutusele võtmisega, kes vastutavad niisuguse tegevuse eest vastavalt kriminaalkoodeksile. Sellisel juhul saame me öelda, et teatud juhtudel on pankroti, maksejõuetuse tekitamine küll kriminaalkuritegu ja sellisel juhul võib öelda, et pankrot on kuritegu.

Me ei saa oma seadusesse sisse kirjutada, et pankrot on üldmõistena kuritegu. Siis ei oleks lootust ühineda Euroopa pankroti konventsiooniga ja ka välisinvesteerijad ei julge siia tulla, sest alati on oht, et võib minna pankrotti teiste süül ning siis kuulutatakse sind veel kurjategijaks. Majandusele oleks see oluline pidur.

Nüüd on juttu olnud ka sellest, kuivõrd õigustatud on §-s 15 toodud pankroti raugemise alused. Pankroti raugemisega on tegemist siis, kui on esitatud pankroti avaldus, kuid selgub, et võlgnikul ei ole vara ega ole võimalik nn. tagasivõitmise korras tehinguid tühistada. Rahvusvahelisest praktikast näeme, et 1/3 pankrotte raugeb seetõttu, et ei ole lihtsalt vara. Ei ole võlgnikul isegi niipalju vara, et katta pankrotikulusid. Võlausaldajad peaksid olema kogu aeg valvel ja jälgima oma võlgniku käitumist, et siis õigel hetkel kuulutada välja pankrot, kui ta ei ole kõike varasid ära raisanud ja ta varanduslik seisukord on vähemalt selline, mis võimaldab võlgu tasuda. Ka turumajanduse tingimustes ei saa me kindlaid garantiisid ette anda.

Kui rääkida parandustest, siis oleme püüdnud võimalikult palju arvestada majandusteadlaste seisukohti. Majandusministeeriumi poolt oli esialgsele projektile etteheide, et ei oldud arvestatud mitmesuguseid majanduslikke momente. Eelmises projektis oli näiteks sees säte, et pankrotti võib taotleda ka ettevõtte tegevdirektor. Me majanduskomisjonis arutasime seda ja oldi selle poolt, et see ära jätta. Sellisel juhul me ikkagi tugevdame omaniku positsiooni ja omaniku vastutust.

Härra Markvart rääkis juba ettevõtte likvideerimise ja reorganiseerimisega seotud mitmesugustest kompromisside võimalustest. Tahaksin siiski öelda, et nende teiste seaduste kohta, mida pankrotiseaduse vastuvõtmine eeldab, on kindlasti vajalikud tsiviilkoodeksi parandused. Need on üle antud õiguskomisjonile. Tsiviilkoodeksis on praegu kehtivalt sees

riiklike ja kooperatiivsete ettevõtete põhivarale sissenõude pööramise keeld. Kuni see on kehtiv, ei saa me neid mitte kuidagimoodi pankrotti kuulutada. Pankrotiseadus eeldab kindlasti pandiseadust. Pankrotiseadus on ju suuremas plaanis suunatud sellele, et krediteerimissüsteem hakkaks paremini tööle. Et võlausaldajad julgeksid anda rohkem krediite, sest nad saavad vajadusel pankroti kaudu oma võlgasid tagasi nõuda.
Kuid maailmapraktika räägib ikkagi sellest, et pangad tahavad enamikel juhtudel saada panti ja eelkõige kinnisvara kujul. Ja siit tuleneb, et pankrotiseaduse kõrval oleks ka kinnisvara seadus, mis omakorda on aluseks pandiseadusele ja hüpoteekide paneku võimalusele. Ajakirjanduses on räägitud küll pankrotiseadusest kui niisugusest, mis peaks kohe hakkama majandust tervendama, kuid ma tahan rõhutada, et pankrotiseadus üksinda ei saa siiski oma funktsioone täita ja see saab tegelikult majandust mõjutada ikkagi kompleksis teiste vajalike seadustega. See on minu poolt märkuste korras kõik.

Juhataja
Suur tänu! Millised on küsimused? Ei ole küsimusi. Tänan! On küsimusi. Ivar Raig.

I. Raig
Kas selle seaduse vastuvõtmise ajaks on ette valmistatud ka kohtuorganid, kes võiksid siis pankroti välja kuulutada? Millist ettevalmistustööd on vaja teie poolt nimetatud seaduste vastuvõtmiseks? Millal need reaalsed pankrotid võiksid siis Eestis alata? Tänan!

P. Varul
Selles pankrotiseaduse rakendamisotsuses, mille majanduskomisjon peatselt teie ette toob, on kehtestamise tähtajaks pakutud 1. september. Valitsusele on tehtud ülesandeks kaks olulist asja. Kõigepealt valmistada ette haldurid, kes on kesksed kujud pankrotiprotsessis, ja see eeldab professionaalseid teadmisi. Septembriks on vaja niisiis haldurid ette valmistada ja loomulikult tuleb kohtunikele asi selgeks teha. See on küllaltki keerulise struktuuriga seadus.

Juhataja
Suur tänu! Marju Lauristin.

M. Lauristin
Härra Varul! Palun selgitada minule kui mittejuristile, kas selle seaduse järgi on võimalik järgmine olukord. Kui näiteks riigiettevõtte baasil on loodud aktsiaseltse-erafirmasid

paralleelselt, kusjuures selle sama ettevõtte juhtkond on ka sellessamas aktsiaseltsis juhtival kohal, võib tekkida olukord, kus pankroti puhul ongi võlausaldajaks seesama aktsiaselts või ütleme näiteks kommertspank, kus sellesama ettevõtte juhtkond on ka osaline. Tegelikult muutub pankrotiseadus sellega ärastamist võimaldavaks seaduseks.

P. Varul

Võib küll olla niimoodi, kui nad on eraldi ettevõtted. Seal peavad nüüd teised pidurid peal olema, kas nad saavad nii teha või mitte. Võib-olla on ta küll pankroti võlausaldaja, aga sellisel juhul ei ole ka ju midagi halba, sest siis saaks riik selle kaudu tagasi. Siis ei oleks ta mitte ärastamine, siis oleks see tagasisaamine. Aga alati on võimalik tütarettevõtete kaudu teha niimoodi, et vara tütarettevõtetele üle anda, siis emaettevõte pankrotti kuulutada, tütarettevõte on piiratud vastutusega ja nii. Selleks on nüüd kehtestatud see tagasivõitmise mehhanism. See tähendab seda, et vaadatakse läbi kõik tehingud – ütleme aasta, kolme, viie aasta ulatuses. Seda vara on võimalik tagasi nõuda. Tagasivõitmine on tegelikult sellele vastumürk. Tütarfirmadega kombineeritakse igal pool.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij.

K. Sergij

Lugupeetud härra Varul! Palun selgitage mulle § 4 punkti 2 mõtet. Ma ei saa aru, miks maksuvõla puhul on kreeditor kohalik omavalitsusorgan.

P. Varul

Asi on selles, et paljudel puhkudel on võlausaldajad pangad ja pankade järel riik. Siin on lihtsalt täpsustatud, kes siis esitab riigi nimel kohtusse taotluse. Võlausaldajad, kes saavad esitada nõude kohtusse – need on riigivalitsemis- või kohaliku omavalitsuse organid –, on tegelikult need maksuorganid.

P. Grigorjev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Mul on üks küsimus sõnastuse kohta. § 12 punktis 3 on öeldud: "Kohus võib võlgnikult ära võtta allkirja." Peaks vist ikka olema: "Kohus võib võtta võlgnikult allkirja."

Teine küsimus on § 14 kohta. Seal on öeldud: "Kohus jätab pankrotiavalduse rahuldamata." Kes kannab sel juhul kohtukulud? Kas kreeditorid, kes on esitanud pankrotiavalduse või riik? Tänan!
(Paul Varuli vastus Pavel Grigorjevi küsimustele puudub. Puudu on ka järgmise sõnavõtja küsimused.)

P. Varul

Alustan teisest. Sellele annab vastuse § 100 "Kahju hüvitamine". Nii § 100 kui ka tsiviilkohtupidamise seadus sätestavad, et kes jääb kaotajaks, see kannab kohtukulud. Kui võlausaldaja on esitanud avalduse ja seda ei rahuldata, siis tema on kaotaja – temale jäävad kohtukulud.
Selle § 13 kohta ma ei saanud päris aru. Siin on põhimõte selles, et peab alati kutsuma võlgniku ja võlausaldaja, kes on esitanud avalduse. Kohus peab kutsuma. Ülejäänud osas võib ta kutsuda, keda tahab. See on lihtsalt 13-ndaga pandud kohustus, et need kaks peavad kindlasti kohal olema.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig! Teine küsimus.

I. Raig

Tänan! Ma jätkaksin §-ga 6 "Seaduse kehtivus". Seal on kirjas, et seadus kehtib nende võlgnike suhtes, kelle alaline elukoht (füüsiline isik) või asukoht (juriidiline isik) on Eesti Vabariigis. Kui nüüd seadus hakkab kehtima alles 1. septembrist, nagu on kavandatud, siis kõik n.-ö. pankrotiohus olevad ettevõtted võivad registreerida ennast Eesti Vabariigist välja, näiteks Venemaale, kus ongi nende n.-ö. emaettevõtted. Nad registreerivad ennast kas või Gibraltarile ja sellega nende suhtes see seadus üldse ei kehti. Et kuidas siis nüüd sellest olukorrast välja tulla, kui me anname neile veel kolm kuud aega ümberregistreerimiseks?

P. Varul

See on õige, et selline oht on. Ainult et me peame vaatama, mis vastuabinõusid me peame rakendama. Ütleme, et üks ettevõte lõpetab siin tegevuse, registreerib ennast kusagil mujal. Et siin tegevust jätkata, peab ta saama tegutsemisloa või teiste sõnadega – ta peab asutama siin filiaali. Välisettevõte saab siin filiaali asutada ainult juriidilise isiku õigustes – selle me panime nimelt välisinvesteeringute seadusesse sisse, pidades sellist situatsiooni silmas kui

ühte võimalikku. Kui filiaal on nüüd iseseisev juriidiline isik, siis ettevõttena saab ta kuulutada selle filiaali ikka pankrotti. Ja vastupidisel juhul, kui ta filiaali ei ava, siis ei anta talle ka tegutsemisluba ja siis võib olla niimoodi, et ta peab oma pillid kotti panema – ta ei saa siin tegutseda.
Keerulisem lugu on füüsilise isiku elukoha määramisega. Selle kohta on antud tõlgendus ka rakendamisotsuses. Seal on näidatud, mida siis füüsilise isiku elukoha all mõelda. Näiteks siis, kui tal ei olegi alalist elukohta. Kui ta elab kord siin, kord seal ja igal pool hotellides. Nii et see on oluline küsimus selle alalise elukoha ju asukoha määramisel.

Juhataja
Suur tänu! Johannes Kass.

J. Kass
Lugupeetud ettekandja! Millised on käesoleva eelnõu põhilised erinevused või täiendused Eesti Vabariigi aegse pankrotiseadusega võrreldes?

P. Varul
Üldisemas plaanis on põhiskeem sama. Eesti ajal ei olnud pankrotiseadust, siis oli nii, et pankrotimenetlusi viidi läbi põhiliselt kolme seaduse alusel: Balti eraseadus, Tsaari-Venemaa kaubandusliku kohtupidamise seadus ja tsiviilkohtupidamise seadus. Siis tuli kasutada neid erinevaid norme, aga need omakorda põhinesid ikkagi sellel pankrotiseadusandlusel, mis kujunes eelmise sajandi ja selle sajandi algul.
Skeem on ikkagi sama, et võim läheb üle kreeditoridele – need müüvad vara. Esimene niisugune protsessuaalne erinevus on selles, et enne oli nii, et haldur valiti ainult selleks perioodiks. Tuli kokku esimene kreeditoride üldkoosolek, mis valis pankrotivalitseja. Pankrotivalitseja sai iseseisvaks juriidiliseks isikuks, seades sisse kogu oma arvepidamise. Haldur sellega vabastati, pankrotivalitseja kui juriidiline isik jätkas tegevust. Vara müümise puhul olulisi erinevusi ei olnud. Aluseks oli suures osas Rootsi ja Soome pankrotiseadus.

Juhataja
Suur tänu! Ants Paju.

A. Paju

Austatud ettekandja! Mul on üldist laadi küsimus. Põhiettekandja nimetas, et saali on tulemas rakendusotsuse eelnõu ja parandusettepanekud tsiviilkoodeksisse. Te nimetate tänases "Postimehe" intervjuus, et pankrotiseadusel on küll täitefunktsioon, kuid see ei saa asendada teisi puuduvaid seadusi, ja nimetate pandi- ja kinnisvaraseadusi. 1. septembriks on selle rakenduse aeg määratud. Kas te eeldate, et selleks ajaks on teie poolt pakutud pakett olemas?

P. Varul

See ei sõitu minust, ma väga loodan. Pandiseaduse puudumine iseenesest ei takista pankroti väljakuulutamist, aga tavaliselt on niimoodi, et suurte krediitide saamiseks pangad tahavad ju ometi tagatist. Ja pankrotiseadus ei ole mitte ainult sellepärast, et pankrotti välja kuulutada, vaid kogu majanduse tervendamise jaoks, et võlausaldajad julgeksid rohkem krediteerida. Pankrotiseadust saab rakendama hakata küll ilma kinnisvara seaduseta ja ilma tagatise seaduseta, kuid majanduse üldise tervendamise jaoks on neid hädasti vaja.

Juhataja

Suur tänu, härra Varul! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni nimel esineb kaasettekandega härra Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma püüaksin teha hästi lühidalt, sest ettekanded on olnud põhjalikud ja sisukad ja ma olen aru saanud, et küsimuste vähesus viitab probleemi selgusele. Tahan ainult öelda, et eelarve-majanduskomisjon leidis peamistes vastuolu tekitavates küsimustes autoritega üksmeele ja praegu teiseks lugemiseks esitatud kujul toetab eelarve-majanduskomisjon seda seaduseelnõu, toetab ka selle vastuvõtmist.

Eelarve-majanduskomisjon toetab ka autorite redaktsioonilisi parandusi: kreeditori asendamist sõnaga "võlausaldaja", § 23 lõikest 3 sõnade "väljaspool pankroti menetlust" väljajätmist ja § 26 lõike 6 lisamist järgmises sõnastuses: "Kui võlausaldajad enne nõuete kaitsmist ei jõua kokkuleppele neile kuuluvate häälte arvus, on halduril või võlausaldajal üldkoosoleku toimumisest 10 päeva jooksul õigus pöörduda vaidluse lahendamiseks kohtusse. Kohus lahendab vaidluse viie päeva jooksul, otsustades ka üldkoosolekul vaidlustatud otsuse kehtivuse."

Mis puudutab nimetatud seaduse rakendamise otsust, siis see otsus on valmis. See on töös Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjonis ja ma ei tahagi muud kui informeerida teid

põhjustest, miks see otsus ei ole praegu laudadel. Me ei tahtnud seda enne esitada, kui see seadus on vastu võetud ja on ilmnenud tõepoolest selge otsene vajadus selle otsuse järele. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas juhtivkomisjon soovitab seaduse vastu võtta?

J. Reinson

Jah.

Juhataja

Tänan, härra Reinson! Kolleegid! Ma avan läbirääkimised. Kas on kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Ei ole. Fikseerime nüüd reglemendipäraselt selle seisundi. Läbirääkimised on lõppenud. On see meie ühine otsus? Ma küsin härra Jüri Reinsoni käest kindluse mõttes üle, kas juhtivkomisjon aktsepteerib valitsusepoolseid parandusettepanekuid täielikult. Nii, kolleegid saalis! Kas kellelgi on eriarvamusi? Ei ole. Jüri Reinson! Minu meelest ei ole ühtegi parandusettepanekut, mis läheks hääletusele.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Seoses sellega, et meie komisjoni poolt määratud ettekandja härra Uluots on sunnitud eemal viibima, paluksin ma üle küsida, kas kellelgi on esitatud härra Uluotsale parandusettepanekuid.

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Ega keegi ei ole pankrotiseaduse eelnõuga tegelemise käigus esitanud oma ettepanekuid härra Uluotsale? Ei ole. Me konstateerime, et parandusettepanekuid esitatud ei ole. Kohaloleku kontroll. Kohal on 68 rahvasaadikut, puudub 30.
Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi pankrotiseadus? Selle poolt on 59 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 on erapooletu. Seadus on vastu võetud. Autorid olid ettenägelikud ja kirjutasid ainult pankrotiseaduse.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti NSV ettevõtteseaduses" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid! Meil on pooleli ühe kiireloomulise küsimuse arutelu – nimelt muudatuste tegemine ENSV ettevõtteseaduses. Tegemist on kiireloomulise küsimusega, esimesel lugemisel arutasime me seda eelnõu põhjalikult ja nüüd jaotatakse teile välja uus parandatud tekst. Ma ootan nii kaua, kuni kõik kätte saavad. Nagu öeldud, küsimus on kiireloomuline, parandusettepanekuid me enam juurde ei oota. Küll aga langetame oma otsused esitatud parandusettepanekute kohta ja ma paluksin ettekandeks kõnetooli rahandusministri härra Milleri! Palun kõnetooli Jüri Reinsoni!

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Me leppisime tõepoolest niimoodi kokku, et põhiettekande teeb eelarve-majanduskomisjon, kuna suurem osa sellest teile täna välja jagatud seadusest muudatuste tegemise kohta ENSV ettevõtteseaduses on tehtud eelarve-majanduskomisjoni poolt ja Rahandusministeeriumi osa käsitles ainult § 22.

Me arutasime seda kolmel korral komisjoni istungil ja tahtsime lahendada või vähemalt püüda selle poole, et mingigi lahendus oleks ka selles saalis korduvalt kõlanud probleemile, et riik kui omanik ei saa oma ettevõtete suhtes rakendada mitte mingeid meetmeid – need on täiesti iseseisvad ja väljaspool omaniku tahet.

Ja et mitte tulla jälle kord nende muudatusettepanekute juurde tagasi, pidaski eelarve-majanduskomisjon võimalikuks algselt valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu muudatuste tegemise kohta täiendada. Ja olulisemad täiendused tulevad § 17 lõike 2 ja § 18 lõike 1 muudatustena, kus riigi või kohaliku omavalitsuse ettevõtted on kohustatud täitma kõrgemalseisva organi korraldusi. Algses tekstis kõlab § 17 lõige 2 selliselt: "Ettevõttel, välja arvatud riigiettevõte ja munitsipaalettevõte, ei ole kõrgemalseisvat organit." Kogu seaduse tekstis ei järgne sellest kõrgemalseisvast organist mitte midagi enamat, kui siin öeldud. Me proovisime selle muudatusega ka selle kõrgemalseisva organi selles seaduses maa peale tuua, anda talle konkreetne sisu.

Ja § 16 lõikes 1 on kirjas, et ettevõtte suhted riigi ja kohaliku omavalitsuse organitega reguleeritakse seaduste ja lepingutega. Meie praegustes riigi ja munitsipaalettevõtetes kehtivad kahtlemata seadused, aga keegi meist ei ole kuulnud, et omanik oleks nendega ka

mingeid lepinguid sõlminud. Ja kui toetuda ainult nendele, siis võib tõepoolest juhtuda, et omaniku tahe ei ole ettevõtte jaoks määrav ja me teeme ettepaneku täiendada seda teksti lausega: "Riigi või kohaliku omavalitsusüksuse ainuomanduses oleva ettevõtte tegevust reguleeritakse ka kõrgemalseisva organi korraldustega."

Kolmas punkt puudutab § 22 lõiget 2. Tehakse ettepanek praegune tekst asendada järgmise tekstiga: "Ettevõte on kohustatud Eesti Vabariigi kõrgeima riigivõimuorgani ja Eesti Vabariigi Valitsuse normatiivaktides ettenähtud kontrolliõigust omavatele organitele ..." ja edasi läheb esimesel lugemisel olnud teksti järgi.

Esimesel lugemisel olnud tekstile tuleb lisaks veel muudatusettepanek §-s 24. § 24 on praegu väga lühike ja lihtne ning kõlab järgmiselt: "Ettevõtte tegevus lõpetatakse seaduses ja asutamisdokumentides ettenähtud korras." See parandusettepanek tuli härra Kamratovilt. Komisjon pidas otstarbekaks parandusettepanekut toetada ja sel juhul sõnastatakse § 24 kahelõikelisena. Esimeses lõikes jääb praktiliselt eelmine tekst ja teises lõikes tuleb täiendav tekst: "Riigi omanduses oleva ettevõtte tegevuse lõpetamisel müüakse tema vara, mis ei ole riigile vajalik ja mida ei erastata tervikvarana, avalikul enampakkumisel." Siin tuleks erilist tähelepanu pöörata sõnadele "mis ei ole riigile vajalik". See tähendab seda, et too vara, mida riik otsustab pärast ettevõtte likvideerimist ikkagi üle anda teisele riiklikule ettevõttele rendile, ei lähe müüki – see on riigile vajalik vara ja sellega talitab riik või omanik vastavalt oma otstarbekohasele otsusele. Ülejäänud vara, mida tõesti ei ole kellelegi vaja üle anda, võimaldatakse müüa avalikul enampakkumisel.

Ja viimane – asendada seaduse pealkirjas ja tekstis sõnad "Eesti NSV" sõnadega "Eesti Vabariik". See ei tekita ilmselt meis kelleski probleeme. Kõik see, mis on lisandunud esimese lugemise järel praegusesse teksti, on kooskõlastatud seaduseelnõu autoritega ning eelarve-majanduskomisjoni poolt heaks kiidetud. Tänan!

Juhataja

Kas juhtivkomisjon soovitas seaduse vastu võtta?

J. Reinson

Juhtivkomisjon soovitab seaduse vastu võtta.

Juhataja

Küsimused rahvasaadikutelt. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Kui te nüüd selgitaksite kolleegidele ühte niisugust põhilist asja. Kui ühel või teisel ettevõttel on omanik, siis on nendel omanikel teatud kontrolli ja tegevuse juhtimise õigused, mis on muude seadustega paika pandud. Miks peab antud seadusega riigi kui omaniku funktsioone täpsustama ja eriliselt paika panema? Riik on ettevõtte omanik ja sellest tulenevalt on tal selle üle kõik kontrolli ja sisulise töö määramise õigused. Miks te tahate seda veel täiendavalt selle seaduse eelnõuga tugevdada? Või seadusega tugevdada? See on esimene küsimus.

Teine küsimus. Kuidas siis nüüd mõista meie lugupeetud eelarve-majanduskomisjoni, kes kuidagi ei saa lahti sotsialistlikust mõistest – kõrgemalseisev organ? Aitäh!

J. Reinson

Alustagemgi siis sellest kõrgemalseisvast organist. See ei ole meie väljamõeldis – see on selles seaduses, mida me praegu parandame, §-s 17 olemas: "Ettevõttel, välja arvatud riigiettevõte ja munitsipaalettevõte, ei ole kõrgemalseisvat organit." Sellest tekstist ma järeldan, et nendel kahel, mis on siin nimetatud, on, kuid teistel ei ole. Sellepärast ei ole see eelarve-majanduskomisjoni väljamõeldis.

Mis puudutab nüüd omanikuküsimust, et kas omanik võib alati ettevõttes teha kõike, mida tahab, siis meie saame niimoodi aru, et ettevõte on, öeldakse, täiesti iseseisev ja tema tegevusse ei või keegi sekkuda. §-s 17 öeldakse, et ettevõtte tegevust reguleeritakse käesoleva seaduse, teiste Eesti NSV normatiivaktide, asutamisdokumentide, riigivalitsemise, kohaliku omavalitsuse organite otsuste ja lepingutega. Ju nüüd, kui selliseid normatiivdokumente ei ole, kes võib minna ettevõttesse ja mis on ettevõttele kohustuslik. Olemegi situatsiooni ees, kus peale riigikontrolöri keegi riigiettevõtte territooriumile ei pääse.

Juhataja

Suur tänu! Kaido Kama.

K. Kama

Lugupeetud härra Reinson! Me võtsime praegu just vastu pankrotiseaduse, aga ettevõtteseaduse § 24 lõige 1 ütleb, et ettevõtte tegevus lõpetatakse tema asutamisdokumentides ettenähtud korras. Kas siin ei peitu mitte väike vastuolu, kuna ettevõte ei pruugi oma asutamisdokumentides pankrotti ette näha? Ja kas siin ei peaks ikkagi olema öeldud, et tema asutamisdokumentides või seaduses ettenähtud korras?

J. Reinson

Ma isiklikult ei vaidle üldse vastu, härrased valitsuse poolt noogutavad ka pead. Siis on see üheselt aktsepteeritav.

Juhataja

Võib esitada küsimusi.

A. Junti

Minu esimene küsimus on punkti 1 kohta. Kui seadusega on vaja reguleerida, et omanik, kes kinnitab põhikirja, peab saama seaduse näol ka selle põhikirja täitmise õiguse, siis on küll midagi viltu. Palun seletada, mida siin mõeldud on.

Teiseks. Viimastel kuudel oleme me korduvalt kuulnud, et meil on kõik võimalused ettevõtete tegevust mõjustada. Nüüd äkki selline pööre. Millest on see tingitud? Kas mingi seadus on lakanud toimimast või on ettevõtted kõik valitsuse vastu häälestatud? Kommenteerige, palun. Aitäh!

J. Reinson

Esimene küsimus ühtis härra Kama küsimusega ja sellele ma andsin vastuse. Järelikult on põhiküsimus parandusettepanek nr. 1. Eelarve-majanduskomisjoni seisukoht rajaneb meie korduvatel pöördumistel Majandusministeeriumisse, seejärel Justiitsministeeriumisse küsimusega, kas praegune Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi ettevõtteseadus, mis kehtib Eesti Vabariigis, võimaldab riigil kui omanikul sekkuda ettevõtte tegevusse või mitte. Sealt on antud vastus, et see ei ole selgelt ja üheselt selle seadusega määratud ja võimaldab ettevõttel tõepoolest väita, et keegi ei saaks tema tegevusse sekkuda – ta on iseseisev ja tegutseb vastavalt oma põhikirjale ja ainult sellele.

Meie ettepanek oli, et seadus võimaldaks riigil kui omanikul sekkuda ettevõtte tegevusse. Ei maksaks eeldada, et riik kui omanik hakkab väga rumalasti käituma ja sekkub igal võimalikul viisil iga ettevõtte, riigiomanduses oleva ettevõtte tegevusse. Seaduseandja ei peaks väga pikalt sellise valitsusega koostööd tegema, kes ei oska oma ettevõtetega, kes talle kasu ja tulu peaksid tooma, normaalselt ümber käia. Nii et meie eelarve-majanduskomisjonis ei näinud võimalust langeda selle otsusega teise äärmusesse, et riik kui omanik hakkab nüüd igal sammul ettevõtte tegevusse sekkuma ja administreerima tema tegevust igapäevases elus.

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja! Mitmed vabariigi kõrgametnikud on õhutanud ettevõtete juhte majanduslikele kuritegudele väidetega, et ega selliseid kuritegusid pole olemas, kuna vastavat seadusandlustki pole. Korruptsioon on näiteks sisse programmeeritud riigiettevõtete, riigiaktsiaseltside põhikirjades ja põhimäärustes ning senine praktika on näidanud, et suured afäärid paljastatakse suure kisaga, kuid nad lõpevad väikse susinaga ning sellega vaikitakse kõik toimunu maha. Kas te arvate, et need tagasihoidlikud parandused võimaldavad veidikenegi piirata või vastutusele võtta majanduslike kuritegude sooritajaid?

J. Reinson

Jah. Me tõesti arvame, et see loob võimaluse omanikul operatiivselt sekkuda ettevõtte tegevusse.

Juhataja

Kõik? Suur tänu! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Nüüd ma paluksin kaasettekandeks kõnetooli Eesti Vabariigi rahandusministri härra Milleri.

R. Miller

Austatud Ülemnõukogu! Valitsuse esindajad vaatasid täna hommikul koos eelarve-majanduskomisjoniga antud seaduseelnõu koos läbi ja teevad ettepaneku see seaduseelnõu vastu võtta. Seaduseelnõu esimesel lugemisel jäi õhku rippuma üks küsimus ja nimelt – kui ettevõtte juhid ikkagi ei luba riigiametnikke kontrollima ettevõtteid, oma dokumentide juurde, kuidas siis toimida. Ma ei osanud sellele vastata. Täna tahaksin öelda, et Ülemnõukogu menetluses on haldusõigusrikkumiste seadustik, mille § 154 sätestab, et riiklikku järelevalvet ja kontrolli teostavate ametiisikute järelevalve- ja kontrollialase tegevuse takistamise, samuti selleks vajalike dokumentide ja andmete esitamisest keeldumise eest on võimalik määrata rahatrahvi kuni 50 päevapalga ulatuses. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Millerile? Ei ole küsimusi. Tänan!

Kolleegid! Ma rõhutan veel kord, et tegemist on kiireloomulise küsimusega. Sisuliselt on jäänud meil ainult langetada otsus, kas me võtame seaduse vastu või mitte. Reglement ei keela aga enne hääletamist veel arvamust avaldada. Kas keegi tahab sõna võtta? Härra Tähiste žestidest saan ma aru, et tema tahaks. Härra Tähiste, palun kõnetooli!

A. Tähiste

Lugupeetud ettekandja, kallid kolleegid! On ilmne, et see seaduseelnõu üritab meie kaoses mingit korda luua, kuid on mõningaid küsitavusi. Eelnõu punkt 1 genereerib olukorda, et riiklikus omanduses oleval ettevõttel ei olegi mõtet akumuleerida vahendeid enda arendamiseks, sest omanik võib iga hetk akumuleeritud raha lihtsalt ära võtta. Selline praktika on meile juba tuttav. Nagu te mäletate, luges Eesti valitsus Merelaevandusest neli miljonit dollarit omanikutuluks, lihtsalt võttis selle ära. Ma leian, et see pole päris õige taktika. Eks riik kui omanik ja tema esindaja valitsuses otsusta ise, kuidas ta teeb, aga korrektne oleks, et riik annab välja näiteks mingisugused võlapaberid. Ja võiks mõjutada hea sõnaga, et riiklikud ettevõtted soetaksid neid võlapabereid. Aga lihtsalt niimoodi ühel päeval teatada, et nüüd ma võtan selle raha ära – seda ei saa minu meelest küll korrektseks pidada.

Minu kui paadunud eraettevõtja poole pöördusid kallid kolleegid punkti 3 osas. Ka see on küsitav. Riigil peab põhimõtteliselt olema kõigi tema alamate ja nende alamate poolt moodustatud ettevõtete kontrollimiseks teatav mehhanism, aga punkti 3 võiks teha ühe parandusettepaneku. Kontrolliõigust omavad organid saavad nõuda dokumente ja teostada kontrolli ikkagi vaid kompetentsi piires. Võib-olla näib see kentsakana, aga ma arvan, et see ei ole siin liiast, kui me loome tasakaalustatud mehhanismi – tähendab, anname riigiorganile tõepoolest volitused kätte, igasuguseks omavoliks peaks seaduses olema ka tõkestusmehhanism olemas.

Nendele kahele momendile tahtsin ma juhtida tähelepanu. Isiklikult arvan ma, et see punkt 1 ei hakka lihtsalt tööle. Ma kardan, et see seadus tuleb meil nüüd tulevikus ümber muuta, sest see ei soodusta riiklike ettevõtete tööd. Ja punkti 3 ma teeksin kiiresti ühe parandusettepaneku teie lahkel loal. Aitäh!

Juhataja

Kas on veel kõnepidajaid? Sõnasoovijaid? Ei ole. Loeme läbirääkimised lõppenuks.

Kolleegid! Kõigele vaatamata ei jää meil hetkel muud üle, kui asume langetama otsuseid. Jüri Reinson! Kas meil on selliseid parandusettepanekuid, mis lähevad täiskogu ette hääletusele? Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Kui härra Kõo on sellega nõus, et me oleme tema parandusettepanekut arvestanud, siis õigeaegselt laekunud parandusettepanekuid meil rohkem ei ole.

Juhataja

Kas härra Kõo on nõus? Kas härra Kõo on olnud täna istungil?

J. Reinson

Oli küll. Küll peaksin ma võimalikuks, kui autorid valitsuse poolt on nõus arvestama härra Tähiste tehtud parandusettepanekut, lisada sõnad "nende kompetentsi piires".

Juhataja

Ma ütleksin niimoodi, et kui see toiming sai teoks reglemendis ette nähtud ajal ja te kooskõlastasite selle küsimuse omavahel ning keegi saalist ei protesti, siis ei ole mul selle kohta midagi öelda.

J. Reinson

Ma ei näe autoreid, ma ei saa seda ainuisikuliselt otsustada.

Juhataja

Kas härra Miller läks juba ära? Kas keegi härra Kõo saatusest teab midagi? Igasuguste sekelduste ärahoidmiseks teen ma ettepaneku, et me hääletame läbi härra Kõo parandusettepaneku. Kuidas on teil vahekorrad autoritega – see on usalduse küsimus. Kui juhtivkomisjon ütleb, et tal on autoritega asi ära klaaritud ning keegi ei protesti, siis me ei pane hääletusele. Härra Kõo! Olge hea, lülitage oma mikrofon sisse ja ütelge oma kõrge seisukoht, kas juhtivkomisjon on võtnud parandusettepanekud arvesse.

A. Kõo

Lugupeetud juhataja! Olles tähelepanelikult kuulanud juhtivkomisjoni seisukohta – tõsi küll, mitte siin saalis –, aga siiski kuulanud, olen ma seisukohal, et minu ettepanek on täielikult arvesse võetud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Kas kellelgi saalis võib olla eriarvamus? Ei ole. Kas keegi nõuab läbihääletamist? Ei nõua. Tänan! Härra Reinson! Kui juhtivkomisjon väidab, et autorite ja juhtivkomisjoni vahel on olemas kokkulepe, siis me sellisena seda ka kvalifitseerime.

J. Reinson

Härra juhataja! Kas teie viimane sõnavõtt puudutab härra Tähiste esitatud ettepanekut või härra Kõo ettepanekut?

Juhataja

Härra Kõoga on klaar. Siin ei olnud meil probleeme. Mina püstitan küsimuse niimoodi, et kas teie omavahel olete kooskõlastanud kõik asjaolud, mis on tekkinud teie eelnõu teksti põhjal. Härra Tähiste.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Ma juba väitsin ettekandes, et kogu täna esitatud tekst on autoritega kooskõlastatud ja eelarve-majanduskomisjoni ning autorite ühistöö.

Juhataja

Selge, siis minul ei ole rohkem küsimusi. See, mis puudutab härra Tähistet, võis olla teiega ka eelnevalt läbi arutatud. Kui see eelnevalt läbi arutatud ei olnud ja kõlas tema tänases kõnes esmakordselt, siis sellisel juhtumil ei saa me midagi muud teha kui oletada, et tema võib-olla ei ole nõus. Äkki hääletab vastu. Rohkem meil midagi lausuda pole.

Kolleegid! Ega kellegi parandusettepanekut ei ole unustatud? Ei ole unustatud. Kutsume kõik saadikud saali. Kohaloleku kontroll. Kohal on 65 rahvasaadikut, puudub 33.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta ENSV ettevõtteseaduses? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu on 4, 4 jäid erapooletuks. Seadus on vastu võetud, muudatused tehakse.

Maa kasutuse kohta

Juhataja

Kolleegid! Kiireloomulised küsimused rõhuvad pidevalt peale ja me peaksime ka kiireloomuliste küsimustega tegelema. Saadikurühma "Keskfraktsioon" poolt taotletakse käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist ühe kiireloomulise otsuse projekti aruteluga maakasutuse teemal. Maaelukomisjon juhtivkomisjonina arutas seda probleemi oma korralisel

istungil ja toetab keskfraktsiooni ettepanekut võtta see kiireloomulise küsimusena arutlusele käesoleval istungjärgul. Otsuse langetab täiskogu.
Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus kõne all oleks keskfraktsiooni poolt pakutud otsuse projekt maakasutuse kohta? Hääletame! Selle ettepaneku poolt on 49 rahvasaadikut, 2 on vastu, 2 jäid erapooletuks. Päevakorda täiendatakse. Palun ettekandeks kõnetooli härra Junti.

A. Junti

Lugupeetud kolleegid! Antud eelnõu võib teile mitte meeldida. Jutt on kohaliku omavalitsuse seisundi määratlemisest ja silmas peetakse nende töö parandamise huve. Antud projekt ja selles sisalduvad sätted teenivad nende vastuvõtmise korral järgmisi eesmärke.
Kõigepealt, me kõik teame, milline on praegu omandireformi aluste seaduse seis. Me oleme suures ootuses, et see käivituks, kuid see ei ole hakanud veel toimima. Selle ja mitmete teiste aktidega on peatunud Eestimaal talude taastamine, on suures osas sisuliselt peatunud ka omandireform, kuna endiste omanike kõrgpinges olevad, aga seadustega lubatud ootused ei ole veel realiseeruma hakanud.
Ka selle tõttu, et omavalitsustel, eriti valdadel, on suured kohustused talunduse, oma piirkonna arengu ees, kuid omavalitsusseaduste aluste rakendust veel ei ole. Samuti on täielikult seiskunud Maa-ameti tegevus sellel pinnal, kuna puudub normatiivne alus.
Ning viimane põhjendus. Täna on meil juunikuu, aga Riigikogu, tulles kokku sügisel või sügise hakul, tegeleb ilmselt mingi aeg iseendaga ning need protsessid, mis on seotud maaga, võivad vallanduda kõige paremal juhul järgmise aasta kevadel. See tähendab, et me kaotame jällegi ühe aasta. Ja seetõttu me teemegi ettepaneku vähemalt talude taastamise osas, aga Maa-amet kogu maakasutuse osas. See on ilmselt vaidlusteema. Me vabastaksime protsessi ja asuksime reaalselt, kuigi mitte veel omaniku seisundis, selle protsessi realiseerimisele, mis on meil maha pandud 1990. aasta detsembris ja juunis 1991, s.o. omandireformi aluste seaduse rakendamisele.
Ja mul ei olegi siin muud lisada. Mul on hea meel, et seekord on juhtivkomisjon meiega täiesti ühel nõul vähemalt päevakorda võtmise osas. Arutelul on siin kerkinud üles ka mõningaid probleeme. Minu arvates ei ole need põhimõttelised ja on täiesti lahendatavad. Need oleksid põhjendused, miks me niisuguse projekti esitasime. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused rahvasaadikutelt.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus otsuse projekti punkti 1 kohta. 1. lõikes räägitakse, et otsuse maa andmiseks võtab vastu omavalitsusliku haldusüksuse volikogu ja 2. lõige räägib, et vaidluse korral seesama volikogu otsustab küsimuse. Loogilisem oleks, kui siin peaks selle asja otsustama teise tasandi volikogu, kuna kord otsustatud küsimus ei taha enam uues volikogus kuidagi teiseks minna. Näiteks kolhoosis on nõndamoodi, et kui juhatusega tekib vaidlus, siis otsustab küsimuse volinike koosolek. Kui vaidlused tekivad, peaks otsuse tegema kõrgem või erapooletum. Aitäh!

A. Junti

Põhimõtteliselt ma tunnistan probleemi mitmeid lahendusi. Siin on pakutud üks lahendus. Näiteks Maa-amet pakub formuleeringuks, et see toimub maareformi seadusega kehtestatud korras. Arvan, et ka selline formuleering on võimalik.

K. Kama

Lugupeetud härra ettekandja! Käesolev otsuse projekt lubab mitut asja. Ma tahaksin teada, millise aktiga on keelatud teha näiteks seda, millest räägib otsuse projekti punkt 1.

A. Junti

Sisuliselt on maareformi seadusega talude taastamine praktiliselt peatunud, samuti on see takistatud 1991. aasta 17. oktoobri maareformi seaduse kehtestamise otsuse punktiga 3.

M. Ahven

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on üks küsimus. Miks te kirjutasite punkti 1 lõppu sõnad "milles ta elab"? Tähendab, kui taotletaval maal asub elamu, milleks ta elab. Kas elamine on siis sissekirjutus, tegelik elamine või ka see, kui ta elab näiteks kuskil praeguses majandikeskuses või linnas ja elab seal nädalalõpul, või on kriteeriumiks, et selles elamus elab tal koer või kass või on seal rohkem loomi ja ta käib seal lihtsalt kuskilt mujalt? Aitäh!

A. Junti

Jah, probleem on keeruline. Muidugi tahaks praegu vallandada protsessi sellisena, et absoluutselt mingisuguseid piiranguid, mingeid takistusi ei oleks, aga ma arvan, et ei ole võimalik praegusel hetkel mõningaid protsesse vallandada, ilma et ei teeks teatud piiranguid. Küsimus on ka selles, et maale pretendeerivad teatavasti paljud isikud, kes soovivad sellega

kunagi opereerida, mitte sihtotstarbel kasutada. Me peaksime kõigepealt nende huvisid kaitsma, kellel on kinnisvara, praegune või kunagine talu ja kes ise ka maaga tegelevad.
Teises järjekorras peaksime lahendama teiste õigustatud subjektide probleemid. Sellest siin väljapakutud piirang. Põhimõtteliselt ma üldse piiranguid ei näeks, kui see oleks loomulik, turumajanduse ühiskonnas toimiv protsess. Üleminekul ja protsessi vallandamisel peaks see piirang olema. Kui alustada sellest, et päästa kõik vabaks, siis me ilmselt ei suuda seda protsessi ennast kontrollida. Aga see ei võta ära kõigilt teistelt õigustatud subjektidelt võimalust tulevikus oma omandit realiseerida.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Öelge palun, kas täna kiireloomulisena alustatud "Eesti Vabariigi seaduse "Endisel individualiseeritaval kujul säilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta" rakendamisest" eelnõu ei lahenda teie poolt püstitatud probleeme.

A. Junti

Ei, see otseselt ei lahenda seda probleemi, mis on püstitatud praeguse projektiga.

J. Liim

Ma puudutan punkti 1, mida ka härra Ahven käsitles – see on elamu, milles ta elab. Kuidas te arvate, kas ei võiks taotleda ka see isik, kes on saanud sinna juba krundi ja ta ehitab või hakkab ehitama? Seega ta ei ela seal veel. Pealegi, kui on isikuid, kes teevad seda ka õiguslikul maal, mida nad niikuinii peaksid saama. Kahtlemata oli härra Ahvena küsimus väga oluline, sest tõesti ei saa ilmselt lugeda elamiseks ainuüksi seda, kus ta ööbib. Mina leian küll, et seda küsimust võiks laiendada. Kuidas teie arvate?

A. Junti

Mina isiklikult pooldaksin laiendamist. Kui see leiab ka meie kõigi enamuse heakskiidu, siis on küll väga hea. Mina pooldan laiendamist.

I. Raig

Tänan! Pooldan selles otsuses sisalduvaid ideid. Ma ei saa aru punkti 2 lõpus olevast lauseosast, kus taotluse rahuldamiseks on vaja taotlejalt või taotlejatelt kirjalikku nõusolekut. Milleks peab olema punktis 2 see viimane lauseosa? Ma juristina ei saa võib-olla sellest aru.

A. Junti

Milleks peab olema taotleja nõusolek – kas küsimus oli selles? Küsimus ongi selles, et praegu on esitatud avaldused vara tagastamiseks, sh. ka maa tagastamiseks, valdavalt sellised, et soovitakse saada omandusse, mitte kompensatsiooni. Sealhulgas inimestel ei ole praegu selge, mida nad selle maaga peale hakkavad. Kas nad ikkagi tahavad seda maad või tahavad kompensatsiooni. Kuna täpne ja selge seisukoht praegu puudub, siis oleks kindlasti vaja nende isikute nõusolekut, kes on esitanud oma või päritava maa osas taotluse, et nad, kui nad on nõus seda ära andma, sellest ikkagi kirjalikult ka selgesõnaliselt loobuksid hilisemate vaidluste ärahoidmiseks.

J. Põld

Härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas keskfraktsioon arutas selle otsuse eelnõu esitamisel ka nende maade talupidajatele tagastamist, mis 1939. aastal baaside lepinguga omanikelt ära võeti? Teatavasti omandireformi aluste seadus käsitleb aega pärast 1940. aasta 17. juunit. Baaside leping sõlmiti enne seda. Kuid tollase Nõukogude Liidu armee väeosad on juba osaliselt baaside territooriumid vabastanud. Näiteks Sõrve sääre otsas on kasutamata maa-alasid – need on endiselt võsastunud, kasutamata ja ei oleks mitte midagi lihtsamat, kui see maa kohe endistele omanikele tagasi anda. On teie fraktsioon seda arutanud? Tänan!

A. Junti

Ma olen küsimuse asetusega täiesti nõus, kuid asi on selles, me lähtusime siin omandi- ja maareformi seaduse ideoloogiast ja nendes sätestatud kuupäevadest ning ei püüdnud vähemalt käesoleva projektiga neid suundi laiendada. Mina isiklikult suhtun tõstatatud küsimusse pooldavalt.

J. Kork

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab punkti 2 lõigu 1 teist poolt, mis puudutab taotlejate kirjaliku nõusoleku andmist. Praegu on teada, et taotlejaid on tunduvalt rohkem, kui on maad. Põhjendamatult taotlejaid on küllalt suur protsent. Otepääl on näiteks ühele maalapile 12 taotlejat, kellest võib-olla ainult üks on põhjendatud. Kuidas seda olukorda lahendada? Juriidiliselt on meil praegu need avaldused läbi vaatamata, kellel on üldse õigus taotleda, kellel ei ole. Põhjendamatuid taotlusi on omajagu palju. Kuidas jääks sel juhul nende nõusolekuga?

A. Junti

Siin tuleks rakendada seda 1. punkti ideed ja kvalifitseerida seda kui vaidlust ja lahendada see maareformi seadusega kehtestatud korras. Maareformi seaduses on minu arvates nende omavahelise vaidluse lahend olemas.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig! Teine küsimus.

I. Raig

Tulles oma eelmise küsimuse juurde tagasi, küsin ma, kas autorid tõesti usuvad, et tingimustes, kus meil ei ole ikka veel fikseeritud maa hinda ja maa eest saadava kompensatsiooni suurust, on keegi nõus andma kirjalikku nõusolekut selle kohta, et ta loobub ühe või teise kasuks. Meil oli juba kunagi varem juttu, et kõigepealt peaks olema ikkagi valmis need kompensatsiooni tingimused ja maa hinna kujundamise alused, siis alles saab inimene otsustada selle üle, kas ta võtab maa tagasi või nõuab kompensatsiooni. Tänan!

A. Junti

Teoreetiliselt on Raigil täiesti õigus, aga siin on nagu kaks tahku. Teine oleks selline, mida ma nimetasin ka sissejuhatuses, et kui me nüüd ei püüagi protsessi vallandada, siis tõenäoliselt jääb asi veel aastaks seisma ja minu arvates on see meie majandusele ja omandireformile, sealhulgas inimeste psüühikale, väga suur karuteene.

Aga esiteks on asi selles, et praktikas niisuguseid asju tehakse. Praktikas see toimib ja ma ütleksin veelgi rohkem – praktikas antakse tegelikult ka praegu krunte välja. Praktikas antakse praegu ka maad, aga see toimub seadusevastaselt. Praktikas vallavanemad, vallavolikogud tõendavad loobumise kirju. Ka see toimib. Nii et tegelikult protsess käib ja võib-olla meie ülesanne olekski selles, et anda isetoimivale protsessile normatiivne ümbris. See on üldse meie õigusloome puudujääk viimasel ajal, et me püüame seadusega, normiga luua suhteid. Aga tegelikult suhted toimivad niikuinii endistviisi edasi. Me saame suhteid, ühiskondlikke suhteid reguleerida vaid niivõrd, kuivõrd nad langevad kokku meie sooviga, meie normatiivse sooviga ja kui meil on jõudu, füüsilist jõudu nende suhete reguleerimiseks. Kui meil seda füüsilist jõudu ei ole, siis me peame kohandama oma normiloovat tegevust ühiskonnas toimivatele protsessidele. Ja ma tahan öelda, et sellised protsessid tegelikult toimuvad – me peame andma neile normatiivsed raamid, kui me tahame neid hoida kontrolli all ja suunata neid selles suunas, kuhu me peame praegu oma normatiivse tegevuse ja ideoloogiaga jõudma.

M. Lauristin

Ma paluksin siiski veel kord selgitada ja kindlasti ka härra Kamal, kes valmistub ka sõna võtma sellesama punkti 2 ja taotleja loa suhtes. Mu puhtloogiline arutlus ütleb seda, et kui taotleja annab loa kasutada maad, millele ta on esitanud taotluse, siis tegelikult ta alustab n.-ö. operatsioone selle maaga veel enne, kui ta taotlus on rahuldatud. Kui ta aga annab selle loa, teades, et ta tahab ainult kompensatsiooni, annab ta loa maale, mis sisuliselt läheb ju riigile, sest kui ta tahab kompensatsiooni, siis ta enam maad kasutada ei saa. Tähendab, kas me ei anna selle punktiga 2 järsku taotlejale neid õigusi, mida tal tegelikult ei ole? Ja ei saagi olla, lähtudes omandi- ja maareformi seadusest.

A. Junti

Ma kordan juba eelmisele küsimusele vastatut. Taolised protsessid praegu toimivad ja on täiesti seaduslik praegu taotleja poolt toimuv loobumine kellegi kasuks, kui vallavalitsuses on allkiri tõestatud. Me peaksime võtma protsessi kontrolli alla, mitte laskma seda isevoolu teed ja tekitama tulevikuks kohtulahendeid.

Juhataja

Suur tänu, Arvo Junti! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid! Kuidas me häälestame ennast? Kas jätkame otsustamiseni või jätkame homme? Veerand tundi oleks nagu veel aega. Enne on vaja ära kuulata veel Juhan Telgmaa. Kuulame veel ära Juhan Telgmaa kaasettekande ja siis peame veel aru.

J. Telgmaa

Tänan! Lugupeetavad kolleegid! Maaelukomisjon arutas seda esitatud otsuse projekti põgusalt ja konsulteeris Maa-ametiga. Meie otsus toetada selle eelnõu arutuselevõtmist põhines sellel, et ei ole mõtet olla vastu headele kavatsustele. Teiseks, Maa-amet ütles, et kui me need põhimõtted suudame korrektselt otsuseks vormida, siis väga paljudel juhtudel saavad inimesed, kellel maad saada on, selle kätte.

Ja muidugi tekitas seesama põgus arutelu ka maaelukomisjonis päris palju küsimusi, mis on analoogilised nendega, mis siin on juba kõlanud – kas või punkti 1 kohta: kas suhtuda ühtemoodi talu taastajasse ja talu rajajasse. Seesama elamuküsimus – kas peab seal sees elama jne. Nii et see projekt tahab kindlasti palju lihvimist. Samuti ka 2. punkt. See punkt 2 on praegu formuleeritud nii, et see ei arvesta ühte osanikku, riiki, kes ei ole ka oma maad veel kätte saanud. Nii et segadus tekib siin kindlasti siis, kui me võtame selle 2. punkti vastu nii,

nagu ta siin on kirjas, ja mõne aja pärast võtame vastu otsuse riigi omandusse jääva riigimajandite maa kohta.

Ja sellest tulenevalt me oma komisjonis otsustasimegi toetada põhimõtteliselt selle otsuse projekti arutamist ja vaadata, millised probleemid sellega seoses tõstetakse, et täna arutelu katkestada ja jätkata siis, kui me oleme saanud parandusettepanekud ja kui Ülemnõukogu on vastu võtnud otsuse riigimajandite kohta. See esitati täna valitsuse poolt.

Juhataja

Katkestada ja jätkata 77. istungjärgul?

Kolleegid! Kaido Kama ja Jüri Põld! Kuidas te suhtute sellesse? Kas te tahate täna ära öelda oma arvamuse või ütlete pärast katkestamist? Teeme siis niimoodi, et ma panen juhtivkomisjoni ettepaneku hääletusele. Ärge veel ära minge, mul on teadaanne ka. Kohaloleku kontroll. Kohal on 56 rahvasaadikut, puudub 42. Nii, kolleegid, kui tegemist oleks seaduseelnõuga, oleks asi lihtsam, praegu hääletame protseduurilise ettepaneku läbi.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu ja jätkuta 77. istungjärgul? Selle ettepaneku poolt on 45 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid rahvasaadikuid ei ole. Arutelu katkestatakse ja jätkatakse 77. istungjärgul.

Kolleegid-rahvasaadikud! Juhatus vaatas oma eilsel koosolekul juhtivkomisjonina läbi valitsuse poolt esitatud otsuse projekti Olari Taali nimetamise kohta Eesti Vabariigi majandusministriks ja Olari Taali vabastamise kohta Eesti Vabariigi ehitusministri kohustest ning toetab nende käsitlemist Ülemnõukogus. Kuid juhatus palub saadikurühmadel ja alalistel komisjonidel võtta ühendust riigiministri asetäitja proua Krista Kilvetiga või Ülemnõukogu kantseleiga ning organiseerida kohtumisi härra Olari Taaliga veel sellel nädalal. Tänaseks jätame head nägemist! Saame kokku homme kell 10.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU
76. ISTUNGJÄRK
NELJAS ISTUNG
11. juuni 1992

Juhataja

Tere hommikust, kolleegid! Istungjärgu töö jätkub. Asugem töökohtadele ja kontrollime kohalolekut. Kohal on 55 rahvasaadikut, puudub 43. Palun registreeruda, kes hilines.

Kolleegid! Enne kui me hakkame vastu võtma üleantavaid eelnõusid ja läheme päevakorra juurde, on mul teile eelinformatsioon ühe dokumendi kohta. Juhatus saadab teile saali ringi käima ühe komplekti dokumente, milles juhatus paluks ära märkida, millistel kuupäevadel teil pole võimalik Ülemnõukogu täiskogu töös osaleda teile ette teadaolevatel põhjustel. Selle põhjal hakkame me tööplaane koostama. Me arvame, et sellel suvel võib olla vajadus neljaks erakorraliseks istungjärguks ja et kvoorumiga ei oleks suurt muret, võtame me ka teie probleeme arvesse. Eks ole? Täitke ära ja saatke siis meile tagasi.

Paluksin kõnetooli valitsuse esindaja proua Krista Kilveti.

K. Kilvet

Austatud Ülemnõukogu liikmed! Lubage mul teile valitsuse nimel üle anda kiireloomulisena "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve teise poolaasta plaani kohta" eelnõu ja teise küsimusena, samuti kiireloomulisena, anname teile üle Keskkonnaministeeriumi poolt ettevalmistatud Eesti Vabariigi veeseaduse eelnõu koos selle rakendusotsuse projektiga. Tänan teid!

Juhataja

Kolleegid! Tegemist on teise poolaasta riigieelarvega. Ei ole kahtlust, et juhtivkomisjon on härra Reinsoni komisjon. Tegemist on ka kiireloomulise küsimusega. Võimalikud variandid on sellised, et 77. istungjärgul on esimene lugemine ja järgneval erakorralisel teine ning kolmas lugemine. Juhtivkomisjon on eelarve-majanduskomisjon. Veeseaduse eelnõu koos rakendusotsusega peaks minu meelest kuuluma keskkonnakomisjoni kompetentsi. Härra Tähiste! On nii? Juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon. Nüüd palun kõnetooli kolleeg Ülo Uluotsa.

Ü. Uluots

Lugupeetud seaduseandjad! Rahareformi teele on tekkinud ootamatu takistus. Härra Jalakas on haigestunud ja on praegu Stockholmi haiglas. Sel nädalal ta siia sõita ei saa, järelikult oleme me ilma kolmandast rahanõukogu või -komisjoni liikmest ja meil puudub kolmas allkiri. Meie poolt vastu võetud otsuses on öeldud, et juhul, kui peaminister puudub, siis asendab teda rahandusminister ja kui Panga president puudub, siis asendab teda esimees, aga kolmanda suhtes on meil kirja pandud, et me peame valima asendusliikmed. Eesti Pank pakub kiireloomuliselt välja kahte asendusliiget – need on Raimond Hagelberg ja Ardo Hansson. Loodan, et me vähemalt esmaspäeval teeme selle protseduuri ära, muidu me jääme ilma kroonideta.

Juhataja

Kas kolleegidel on midagi selle vastu, kui juhatus võtaks enda peale juhtivkomisjoni kohustused? Ei ole. Härra Uluotsa poolt pakutud graafik on reaalne. Juhatus võiks langetada oma otsuse esmaspäeval pärastlõunasel ajal enne istungi algust ja põhimõtteliselt võiks esmaspäeval päevakorda täiendada. Sobib nii? Tänan! Kolleeg Ahti Kõo.

A. Kõo

Lugupeetud kolleegid! Seaduste vastuvõtmise hoos oleme jõudnud niikaugele, et peame vaatama ka, kas mõnda vastuvõetud seadust on võimalik rakendada. Me ei ole suutnud leida Riigikohtu esimehe väärilist kandidaati, et esimeest ametisse nimetada ja seega on muutunud võimatuks kohtureformi edasine teostamine, ei rakendu meie otsusega 1. juulist kehtima hakkav kohtute seadus. Õiguskomisjon arutas eile seda probleemi ja mul on esitada otsuse projekt, millega muudetakse Eesti Vabariigi kohtute seaduse ja kohtuniku staatuse seaduse rakendamise otsuse kuupäeva, samuti reguleeritakse sellest tulenevad mõned muud probleemid. Nagu ma juba nimetasin, õiguskomisjon arutas seda küsimust ja kui leitakse, et on võimalik juhtivkomisjoniks määrata õiguskomisjon, siis on mul au teatada, et õiguskomisjon on võimeline juba oma seisukohta selle projekti kohta ütlema.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et siin probleeme ei ole, juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Me peame töökorras nõu, kas me ootame veel täna juhtivkomisjoni kirjalikku seisukohta või jätame esmaspäevaks.

Härra Kuznetsov! Me ei ole omavahel eelnevalt kokku leppinud. Milles on probleem? Ei, kulla mees, täna ei ole avatud mikrofon, teisipäeval oli.

Ants Leemetsa kinnitamine Lääne-Viru maavanemaks

Juhataja

Kolleegid! Mulle tundub, et käesoleva istungi põhiline aeg läheb meil kiireloomuliste küsimuste läbiarutamiseks. Ja alustame personaalküsimustega. Ülemnõukogu Presiidium taotleb käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist ühe kiireloomulise küsimusega, kus kõne all oleks Lääne-Viru maavanema kinnitamine. Juhtivkomisjoni rollis oli juhatus, juhatus toetab presiidiumi taotlust. Ja ma panen selle täiskogu ette otsustamiseks. Viime kõigepealt läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 59 rahvasaadikut, puudub 39.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutusele tuleks Lääne-Viru maavanema kinnitamine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse. Ettekandega esineb meie ees Ülemnõukogu Presiidiumi nimel härra Kiris.

A. Kiris

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! 27. mail k.a. otsustas Lääne-Viru Maavolikogu nimetada k.a. 1. juunist Lääne-Viru maavanemaks Ants Leemetsa.

Ants Leemets on sündinud 1950. aastal ja lõpetanud 1976. aastal Tartu Ülikooli õigusteaduskonna juristi kvalifikatsiooniga. Pärast ülikooli lõpetamist on ta töötanud Tamsalu Teraviljatoodete Kombinaadi juristina ja direktori asetäitjana, seejärel Tapa Tarbijate Kooperatiivi juhatuse esimehena, agrofirma "Pandivere" kommertsdirektorina ja 1990. aastast Lääne-Viru Maavalitsuses abimaavanemana.

Tema maavanemaks hääletamisest võttis volikogu istungil osa 25 volikogu saadikut – poolt hääletas 21 saadikut, vastu 1 ja erapooletuks jäid 3 saadikut. Ülemnõukogu Presiidium vaatas materjalid Ants Leemetsa valimise kohta läbi ja leidis, et vastavalt kohaliku omavalitsuse aluste seaduse § 12 lõikele 2 võib ta esitada maavanemaks kinnitamiseks Ülemnõukogu täiskogule. Vastav otsuse projekt on teile välja jagatud.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Kirisele? Ei ole. Tänan! Kolleegid! Vastavalt meile juba tavaks saanud praktikale ei esita me kandidaatidele küsimusi. Need esitati juba komisjonides ja fraktsioonides. Kas oleks vaja, et Lääne-Viru maavanema kandidaat lihtsalt tuleks veel kord kõnetooli? Võib-olla mõni saadik ei ole veel näinud. Palume! Jah, võib-olla kolm lauset, kui soovite.

A. Leemets

Tere päevast, Ülemnõukogu liikmed! Ma ei ole kõneks valmistunud, aga olen alati valmis vastama.

Juhataja

Me leppisime niimoodi kokku, et me praegu ei esita küsimusi – nii et sellest piisab. Tänan! Kas keegi soovib arvamust avaldada, kõnet pidada, sõna võtta? Ei soovi. Loeme sellega läbirääkimised lõppenuks. Kas ma võin panna eelnõu hääletusele? Viime läbi kohaloleku kontrolli, meid ei ole saalis kuigi palju. Kas Jaak Allikul on küsimus? Ei ole. Kohaloleku kontroll. Me kinnitame maavanema salajasel hääletusel ja vaja on 50 häält. Kohaloleku kontroll.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ants Leemetsa Lääne-Viru maavanemaks kinnitamise kohta? Hääletamine on salajane. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu on 3, 3 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud, Ants Leemets on kinnitatud Lääne-Viru maavanemaks. Küsimus mulle?

G. Israeljan

Lugupeetud spiiker! Vabandage, kui minu küsimus on naiivne. Me kinnitasime praegu uue maavanema. Kas me endise maavanema vabastasime kohalt või pole meil vaja seda teha?

Juhataja

Seda ei ole vaja meil teha. Vana lahkus omal soovil ja seda lahkumist ei pea Ülemnõukogu kinnitama.

Vitali Menšikovi kinnitamine Sillamäe linnapeaks

Juhataja

Kolleegid! Ülemnõukogu Presiidium taotleb veel kord käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutusele võiks tulla Vitali Menšikovi Sillamäe linnapeaks kinnitamine. Ülemnõukogu juhatus, olles juhtivkomisjoni rollis, toetab presiidiumi taotlust ja ma annan selle küsimuse täiskogule otsustada.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mille sisuks oleks Vitali Menšikovi esitamine Sillamäe linnapeaks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse. Ettekande selles küsimuses teeb meile Ülemnõukogu Presiidiumi nimel härra Kiris.

A. Kiris

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! 14. mail k.a. võttis Sillamäe Linnavolikogu vastu otsuse nimetada Sillamäe linnapeaks Vitali Menšikov. Kohal oli 17 volikogu liiget. Poolt hääletas 14 volikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuks jäi 3 volikogu liiget.

Vitali Menšikov on sündinud 1946. aastal ja lõpetanud Uurali Polütehnilise Instituudi keemiku-tehnoloogina. Ta suunati tööle põlevkivi-keemiatehasesse meistrina. Ta on töötanud seal vanemmeistrina, ohutustehnika osakonna juhataja asetäitjana kuni tema valimiseni Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikuks. Ülemnõukogu Presiidium arutas 4. juunil Sillamäe Linnavolikogu otsust ja teeb Ülemnõukogule ettepaneku kinnitada Vitali Menšikov Sillamäe linnapeaks vastavalt Eesti Vabariigi kohaliku omavalitsuse aluste seaduse § 12 lõikele 2.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Kirisele? Ei ole. Täname! Kas me sooviksime, et meie vana hea kolleeg Vitali Menšikov tuleks siia ette või lepime sellega, et me teda kõik tunneme? Me vist lepime sellega. Kas keegi soovib arvamust avaldada? On kõnepidajaid, sõnasoovijaid? On. Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Lugupeetud juhataja! Me oleme kunagi võtnud vastu sellise otsuse, et Ülemnõukogu liikme põhitöökoht on Ülemnõukogus. Praegu on meil mitu saadikut, kelle põhitöökoht on kuskil mujal. Nad suurendavad puudutud päevade arvu ja kvoorumit. Nüüd, kus meil sel suvel seisavad ees väga otsustavad otsustused, on äärmiselt kahjulik omada neid nn. surnud hingi. Kui kolleeg Telgmaa tõstis omal ajal selle küsimuse üles härra Koha suhtes ja tundis piinlikkust, ei olnud küsimus tookord suunatud Koha ega praegu ka kolleeg Menšikovi vastu. Aga ma tahaksin praegu ikkagi küsida, et mis siis nüüd ikkagi saab. Praegu on meil kas neli või viis meest, kes on mujal kirjas ja puhtalt suurendavad meie kvoorumit ehk teisisõnu annavad meie otsustustele oma puudumisega pidevalt vastuhääli. Ma ei pea seda korrektseks ja sooviksin kuulda nii teie kui ka kolleegide seisukohta, sest ma arvan, et praegu on õige aeg oma arvamus välja öelda. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kuulame ära ka Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Aitäh kolleeg Lippmaale! Ma tahan ainult avalikult välja öelda, nagu ma tegin seda ka Ants Veetõusme ja Kalju Koha puhul, et kogu minu isikliku lugupidamise juures nende meeste ja ka Vitali Menšikovi vastu kavatsen ma vastu hääletada, kui ma ei kuule siin, et ta paneb maha saadikuvolitused. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleeg Jaan Lippmaa tahtis teada ka minu seisukohta. Kas ma võin siit öelda või pean alla tulema? Ka mina jagan seda muret, aga ma loodan rohkem asjaosaliste ja teie abile. Mul ei ole praegu seaduslikku mehhanismi, mida rakendada. See peaks tulema initsiatiivi korras. Aga teie muret ma jagan. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Mis oleks, kui te järgmisel juhatuse istungil seda küsimust arutaksite ja juba siis ühekorraga lihtsalt vabastada kõik need inimesed, kes juhivad linnu ja maakondi ja muid väärikaid organisatsioone ning asutusi? Tuleksite niisuguse pakkumisega täiskogu ette juhatusepoolse initsiatiivina. Aitäh!

Juhataja

Juhatuse üksikud liikmed omavad kõik seadusandliku algatuse õigust, juhatus ise tervikuna mitte. Mõte on kaalumist väärt, aga minu meelest võiks seda teha ka iga teine saadik. Kõige parem oleks, kui asjaosalised ise näitaksid initsiatiivi. Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud kolleegid! Ka mina ootan praegu härra Menšikovilt vastust, kas ta jääb pärast seda, kui ta osutub valituks, saadikuks või mitte. Sellest on tingitud ka minu hääletus. Ma ootaks vastust härra Menšikovilt.

Juhataja

Ma olen nüüd suures kimbatuses, sest me oleme siiamaani tõepoolest neid küsimusi lahendanud selliselt, et ei ole selle päevakorrapunkti arutamise ajaks kandidaate ette küsimustele vastama kutsunud. Andke mulle natukene aega mõelda, kuulame ära teised sõnavõtud. Nikolai Zolin.

N. Zolin

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Meil puudub praegu umbes 40 saadikut. Neist kolme – Vitali Menšikovi, Kalju Koha ja Ants Veetõusme puudumine on täiesti põhjendatud. Kus on aga ülejäänud? Võib-olla tuleks nemad ka Ülemnõukogu koosseisust välja arvata, sest nad tegelevad erabisnisega. Meie aga vaikime. Lahendagem siis ühekorraga kõik probleemid. Tänan!

Juhataja

Kõike probleeme saab lahendada muidugi ainult seaduslikus korras. Veel kehtivad Eesti NSV ja Eesti Vabariigi seadused valitsuse liikmete kohta ütlevad väga selgelt välja, kuidas on lood. Kõne all olevate ametite kohta seni seadusandlikku lahendit ei ole, mis ei tähenda seda, et Ülemnõukogu ei võiks seda lahendust otsida.

Ü. Aaskivi

Head kolleegid! Ma jätaksin tõesti jõusse härra Made poolt tehtud ettepaneku, et juhatus antud probleemi arutaks, kuid lahutaksin sellest probleemi Vitali Menšikovi kinnitamisest Sillamäe linnapeaks. Minu jaoks on praegu hääletamisel kõige olulisem see, et me teaksime, milline inimene saab Sillamäe linnapeaks, ja on väga hea, kui me teame seda oma enese kahe

ja poole aastase koostöö kogemusest. Ja ma tõesti paluksin kolleege toetada Vitali Menšikovi kinnitamist Sillamäe linnapeaks. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas lõpetame läbirääkimised? Hillar Eller.

H. Eller

Lugupeetud kolleegid! Ka mina toetan Tiit Made ettepanekut, et sellele küsimusele tuleks leida lahendus ja seda asja tuleks arutada juhatuses. Seetõttu teen ma ettepaneku täna katkestada ja tulla selle juurde tagasi tuleval nädalal.

Juhataja

On see Hillar Elleri ametlik ettepanek, mida ma pean hääletusele panema? Jah. Siis ma palun selle kirjalikult esitada. Vitali Menšikov. Ei soovi. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin ka tänada härra Lippmaad ja ka härra Telgmaad, et see küsimus uuesti üles tõsteti. See tuleb tõesti põhimõtteliselt lahendada. Kuid samas, ma arvan, kui me oleme juba härra Koha ja härra Veetõusme suhtes asja otsustanud ning peame ikkagi võtma ka nende probleemi uuesti üles, siis ma ei näe, et me peaksime tegema selles suhtes nüüd teisiti härra Menšikovi puhul. Niikuinii tuleb tagantjärele arutada ka härrade Koha ja Veetõusme küsimust.

Juhataja

Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Olen täielikult nõus Jaan Lippmaa, Juhan Telgmaa ja teiste kolleegide seisukohaga, et see küsimus tuleb reguleerida. Minu arvates tuleb sellise otsuse tegemisel arvestada Ülemnõukogu huve, tema töövõimet ja otsuste vastuvõtmise võimet. Juhul kui mind kinnitatakse sellele kohale, toimin ma vastavalt sellele otsusele, mis vastu võetakse, s.t. ma olen valmis maha panema Ülemnõukogu saadiku volitused.

Juhataja

Suur tänu! Hillar Eller.

H. Eller

Lugupeetud kolleegid! Pärast Vitali Menšikovi avaldust võtan ma oma ettepaneku tagasi.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Pärast Menšikovi ülesastumist on saalis tekkinud huvitav olukord. Eelnevate kolleegide lähetuse otsustamisel ei ole me neid sundinud niisugust otsust tegema. Siin on praegu segi kaks erinevat küsimust. Üks on konkreetne, mille seaduseelnõu on meil laual, ja teine on sellest johtuv. Ma arvan, et peame Menšikovi loo hääletama nii, nagu seadus ette näeb, aga juhatus peab üldiselt selle asja otsustama.

Juhataja

Suur tänu! Ma panen hääletusele ettepaneku läbirääkimised lõpetada.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käesolevas päevakorrapunktis? Selle ettepaneku poolt on 63 saadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Läbirääkimised on lõpetatud. Juhtivkomisjoni poolt palun ma siiski toetada seda eelnõu ja hääletada selle poolt. Järgmisel juhatuse istungil me arutame probleemi. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 68 rahvasaadikut, puudub 30. Hääletamine on salajane.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Vitali Menšikovi Sillamäe linnapeaks kinnitamise kohta? Palun hääletada! Vaja on 50 häält. Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu on 9, 2 jäid erapooletuks. Vitali Menšikov on kinnitatud Sillamäe linnapeaks.

Avo Greebe ennetähtaegne vabastamine kohtuniku kohustest

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Vabariigi valitsus taotleb käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist ühe kiireloomulise küsimusega, kus tuleks arutlusele Avo Kreebe ennetähtaegne vabastamine kohtuniku ametist. Juhatus juhtivkomisjoni kohustes toetab valitsuse taotlust päevakorra täiendamise osas ja ma panen selle täiskogu ette hääletamisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutusele tuleks Avo Kreebe ennetähtaegne vabastamine kohtuniku ametist? Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid rahvasaadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse.

T. Mets

Viimasel ajal on saanud moeks kohtunike enneaegne ametist vabastamine. Millega see on üldiselt seotud? See läheb juba liiga sagedaseks. Kas keegi võiks anda selle kohta kompetentse seletuse?

Juhataja

Loomulikult me teeme selle kohta ettekande. Ja ettekande palume me teha justiitsministri asetäitjal härra Vahur Klaasel.

V. Klaase

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumile esitas avalduse enda vabastamiseks kohtuniku ametist omal soovil Tallinna Linnakohtu kohtunik Avo Kreebe. Kooskõlastatult Eesti Vabariigi Ülemkohtuga ja vastavalt Eesti Vabariigi kohtuniku staatuse seaduse §-dele 26 ja 27 esitame ettepaneku Avo Kreebe ennetähtaegseks vabastamiseks kohtuniku ametist omal soovil. Otsuse projekt peaks olema teile välja jagatud.

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused härra Klaasele? Tõnis Mets.

T. Mets

Seesama küsimus nüüd teile. Kas te võiksite kompetentse vastuse anda? Probleem paistab minevat väga üldiseks. Kas see johtub kohtureformi korraldamatusest, et kohtunikud tahavad nii sageli omal soovil ametist lahkuda?

V. Klaase

Küsimus on väga aktuaalne ja meile väga valuline. Viimasel ajal on süvenenud tendents, kus kohtuniku töö pealt kipuvad ära minema noored andekad inimesed. Tundub nii, et neile lihtsalt makstakse mujal rohkem. Ma ei seostaks seda tervikuna kohtureformiga, kuna

kohtuniku staatuse seaduses on kohtuniku seisund ühiskonnas ja tema palgatingimused soodsad – nii et esialgu on see lihtsalt majandustingimustega seotud.

Juhataja

Suur tänu! Kas on veel küsimusi? Ei ole. Tänan! Juhtivkomisjoni poolt ütleksin ma niipalju, et ilmselt ei ole see küsimus seadusandlikult kõige otstarbekamalt läbi mõeldud. Näiteks mis siis saab, kui Ülemnõukogu ei kinnita, aga inimene tööle ka ei hakka? Ma oletan, et edaspidi see probleem lahendatakse – kui mitte meie, siis Riigikogu poolt. Kas keegi soovib sõna võtta, kõnet pidada? Ei soovi. Ma panen otsuse hääletusele, mis on salajane. Kolleegid-rahvasaadikud! Kohaloleku kontroll. Kohal on 62 rahvasaadikut, puudub 36.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Avo Kreebe kohtuniku ametist ennetähtaegse vabastamise kohta? Palun hääletada. 50 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, 1 on vastu, 5 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud, Avo Kreebe on kohtuniku ametist vabastatud.

Eesti Vabariigi seaduse "Avalduste esitamise tähtaegade ennistamise korrast õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamisel ja kompenseerimisel" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Teie lahkel nõusolekul ja töö parema organiseerimise nimel oleks õige edasi minna vastavalt kinnitatud päevakorrale. Asume arutama tänaseks päevaks planeeritud päevakorra teist punkti: Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Avalduste esitamise tähtaegade ennistamise korrast õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamisel ja kompenseerimisel". Alustaksime teise lugemisega ja paluksin ettekandeks kõnetooli õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise keskkomisjoni aseesimehe härra Erki Silveti.

E. Silvet

Lugupeetav Ülemnõukogu juhataja, lugupeetavad Ülemnõukogu liikmed! Arutamisele tulev seaduseelnõu peaks vastuvõtmise korral kõrvaldama olulised lüngad õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamist ja kompenseerimist reguleerivast seadusandlusest. Vara tagastamise ja kompenseerimise protseduur näeb ette terve rea tähtaegu avalduste esitamiseks.

Avaldusi on kaheksat liiki. Põhiline neist on õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise või kompenseerimise avaldus, mille esitamise tähtajaks oli 1992. aasta 17. jaanuar.

On küllaltki palju situatsioone, kus õigustatud subjektil ei olnud objektiivsetel põhjustel võimalik avaldust tähtaegselt esitada. Praegune normatiivaktide skeem ei võimalda sellisel juhul seda küsimust lahendada ega tähtaega ennistada. Aga selliseid juhuseid on praegu küllaltki palju ning pea iga päev tulevad keskkomisjonile järelepärimised. Kodanikud tulevad oma avaldustega ning kurdavad oma häda.

Ma toon kõige värskema näite. Eile tuli avaldus, kus Rootsis elav õigustatud subjekt saatis möödunud aasta detsembrikuus volikirja Tallinnasse oma sugulasele vastava avalduse esitamiseks. See kiri on kaduma läinud ning seetõttu volikiri kohale ei tulnud, tähtajaks avaldust ei esitatud ning pärast tähtaega avaldust enam vastu ei võeta. Mitmeid avaldusi on ka vanematelt inimestelt, kes olid avalduste esitamise ajal haiged. Nüüd on nad tervenenud ning on hädas, et ei saa oma õigusi teostada.

Ühesõnaga vajadus selle seaduse järele on ning üldsus ootab praegu selle seaduse vastuvõtmist. Võib arvata, et praegu on vabariigis neid avaldusi juba esitatud paarisaja ümber. Keskkomisjonis on neid 20. Teile esitatav seaduseelnõu näeb ette nende avalduste esitamise tähtaja ennistamise korra, kusjuures organiks, kes neid ennistada saavad, oleks siis õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise keskkomisjon. Kui avaldus kuulub esitamisele kohtusse, siis ennistaks selle avalduse esitamise tähtaja kohus.

Me näeme praegu ette, et seaduse vastuvõtmise korral tekib selle rakendamisel terve rida probleeme, millest põhiliseks kujuneb see, milliseid mitteesitamise põhjustest lugeda mõjuvateks ja milliseid mitte. Eelnõu ettevalmistamise käigus arutati seda küsimust Ülemnõukogu komisjonides küllaltki ulatuslikult ning otsiti võimalusi neid kriteeriume seaduseelnõus fikseerida. Asuti aga seisukohale, et näitliku loetelu andmine ei ole võimalik ega otstarbekohane. Iga piirangu puhul tuleks tingimata ette näha ka erandid, sest elu on niivõrd keeruline ja põhjused väga mitmesugused. Seetõttu jäetigi nende põhjuste mõjuvaks tunnistamine nende organite otsustada, kes neid rahuldab või ei rahulda – see on keskkomisjon või siis kohus. Keskkomisjoni otsused avalduse ennistamise rahuldamata jätmise korral kuuluvad läbivaatamisele ja edasikaebamisele kohtusse.

Teine küsimus on see, kas selline avalduste esitamise tähtaja ennistamine ei too kaasa täiendavaid raskusi õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise protsessis üldse. Kas see ei hakka asja venitama? Kuidas sellega lugu on? Kogu õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise protsess on ju praegu küllaltki aeglustunud. Täiendavaid avaldusi tuleb praegu teisigi küllalt palju. Kõige tavalisemad on maa asendamise

avaldused, mis toovad kaasa eelnevate avalduste muutmise ning seetõttu nende avalduste tähtaja ennistamine ei peaks kaasa tooma olulisi raskusi selle õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kompenseerimise protsessi üleüldse. Peale selle näeb esitatud seadusandlus ette ka juriidilised vahendid selle ärahoidmiseks. Ma juhin tähelepanu seaduseelnõu § 3 teisele punktile, mis ütleb, et neid taotlusi tähtaega ennistada ei rahuldata sel juhul, kui vara on juba tagastatud või kompenseeritud. See hoiab siis ära nende asjade ülevaatamise. Juhiksin tähelepanu ka § 6 lõikele 2, mis ütleb, et erastamisel, kui see vara on erastamise käigus saanud uue omaniku, vara tähtaja ennistamise korral tagastamisele ei kuuluks, kuid kompenseeritakse üldistel alustel.

Meie andmetel parandus- ega täiendusettepanekuid Ülemnõukogu liikmetelt saabunud ei ole, v.a. üks parandusettepanek, mille teeb omandireformi komisjon ning millega Justiitsministeerium ning õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise keskkomisjon on päri. Me palume Ülemnõukogu seadus vastu võtta. Suur tänu!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Silvetile? Ei ole. Tänan! Vello Pohlal on küsimus.

V. Pohla

Lugupeetud ettekandja! Kas need taotlused pärast tähtaega, s.o. 17. jaanuari on põhiliselt tulnud välismaalt või Eestist? Umbes kui suur protsent on nendest tulnud välismaalt? Tänan!

E. Silvet

Ülevaadet nendest avaldustest ei ole meil sellepärast, et kodanikud teadsid, et neid vastu ei võeta ega esitanud neid. Osa maakondi on need siiski ootele pannud. Ja meie keskkomisjonis oleme need samuti ootele pannud ja ootame seaduse vastuvõtmist. Niipalju kui meil on andmeid, jagunevad need umbes pooleks – pooled välismaalt ja pooled Eestist.

Juhataja

Suur tänu, härra Silvet! Mulle tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

Kolleegid! Kaldume hetkeks teemast kõrvale. Ma olen sattunud keerulisse olukorda – ma ei tea, kuidas väljapääsu leida. Lugu on selline, et väga paljud, vähemasti mõned meie kõige paremad kolleegid on teinud ettepaneku, mis päevakorda ei puuduta ja mis inimlikult on mõistetav. Ja ma ei tahaks jääda nüüd täiesti lootusetuks bürokraadiks. On tehtud ettepanek seoses Hansapäevade avamisega teha Ülemnõukogu töös vaheaeg kella 11–12.20-ni. Lugu on

selline, et ettepanekud tehakse päevakorrapunkti kohta ja vaheaegu saab paluda fraktsioon ainult enne lõpphääletust. Mina ei oska küll midagi juurde öelda. Ma siiski arvaksin, kolleegid, et ärme paneme seda hääletusele – see kukub arvatavasti läbi. Või mis? Teeme niimoodi, et seda ettepanekut ei ole olnud, sest see ei klapi reglemendi järgi kohe mitte kuidagi, ei ühe ega teise nurga alt. Oleme leppinud. Tänan!
Ma ütleksin selgituseks, et ausalt öeldes olen ma ise ka ametlikult kutsutud ja võib-olla inimesena või rahvasaadikuna ka läheksin, kuid praegu ei saa. Vabandan sellise intermeediumi pärast, lähme tagasi päevakorrapunkti juurde. Ja palun kõnetooli kaasettekandeks õiguskomisjoni liikme härra Kaido Kama.

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Nimetatud seaduseelnõu on juba läbinud esimese lugemise ja praegu käib teine lugemine. Õiguskomisjon ja ajutine omandi- ja maareformi komisjon tegid koos seaduse autoritega selle seaduseelnõuga tublisti tööd juba enne esimest lugemist ja paistab, et see töö on vilja kandnud, kuna paistab, et saadikutel probleeme ei ole. Saadikud ei ole esitanud ühtegi parandusettepanekut.
Küll aga on autoritel veel üks redaktsiooniline ettepanek, mis puudutab § 6. Ma loen ette § 6 lõike 2 kohta uue redaktsiooni. See on nüüd lühem ja konkreetsem, sisu muutunud ei ole. Uus redaktsioon on järgmine: "Kui vara, mille tagastamist taotletakse seoses avalduse esitamise tähtaja ennistamisega, on pärast avalduste esitamise kehtestatud tähtaega erastamise või muus korras antud eraomandusse, kompenseeritakse taotlejale vara omandireformi aluste seaduse § 13 alusel." Õiguskomisjon aktsepteeris selle parandusettepaneku möödunud nädalal ja teeb Ülemnõukogule ettepaneku seaduseelnõu koos etteloetud redaktsioonilise parandusega teisel lugemisel vastu võtta.

Juhataja

Suur tänu! Ma küsin kindluse mõttes üle, kas sel juhtumil meil parandusettepanekuid täiskogu ette hääletusele vaja panna ei ole. Ei ole. Kas on küsimusi härra Kaido Kamale? On. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Seaduseelnõus on sees klausel, et avalduse hiljem esitanu peab lisama ka tõendi põhjuse kohta, miks avaldust õigel ajal ei antud. Minu poole on pöördunud inimesi, kes ütlevad, et nad on sugulusastmest teadlikuks saanud pärast

17. jaanuari ja taotlevad vastavalt seadusele nüüd maad. Aga selle kohta ei ole kuskilt võtta tõendit, et nad ei olnud teadlikud näiteks oma vanavanaonust. Kas see tõend ikka peab olema või ei pea? Aitäh!

K. Kama

Siin on toodud kaks tingimust, mida peab kindlasti täitma, et seda avaldust oleks võimalik rahuldada. Kuupäeva möödalaskmise põhjus peab olema tõendatud ja keskkomisjon tunnistama selle mõjuvaks ning teiseks, et vara, mille tagastamist või kompenseerimist taotletakse, ei ole juba tagastatud või kompenseeritud tähtaegse avalduse alusel.

Nüüd see, mida lugeda tõendiks ja milline tõend lugeda mõjuvaks. Sellele seaduseelnõu ühest vastust ei anna ja see on jäetud keskkomisjoni otsustada. See on sama asi, millest rääkis enne mind härra Silvet. On proovitud leida kindlamaid kriteeriume, aga leitud, et põhjused, miks avaldust esitatud ei ole, võivad olla ikkagi niivõrd erinevad, et neid praegu seaduses ammendavalt kirja panna ei ole võimalik. Nüüd minu isiklik arvamus – otsustama hakkab neid asju loomulikult keskkomisjon –, et kui inimene elas Eestis ja ütleb, et tema ei teadnud, et 17. jaanuariks tuleb avaldus esitada, siis tuleb tal küll süüdistada ainult iseennast. Mitteteadmine on mõjuv põhjus näiteks välismaalase, väliseestlase puhul või nende Petserimaa inimeste puhul, kes elavad praegu väljaspool Eesti Vabariigi piiri. Nende puhul tuleks lugeda mõjuvaks seda, et ta ei teadnud. Mida siis lugeda tõendiks? Ma arvan, et piisab elukohatõendist, aga ma ütlen veel kord, et see on keskkomisjoni otsustada. See on praegu ainult minu isiklik arvamus.

Juhataja

Suur tänu! Mulle tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid! Ma avan läbirääkimised. Kas on kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Ei ole. Kolleegid rahvasaadikud! Fikseerime selle seisundi ja loeme, et läbirääkimised on lõppenud, me ei oota enam parandusettepanekuid. Ma pean üle küsima, kas ettekandjad soovivad lõppsõna. Ei soovi. Parandusettepanekuid meil teie ette hääletamisele panna ei ole, redaktsioonilised parandused, mis olid esitatud autorite poolt kooskõlas juhtivkomisjoniga, leidsid lahenduse töö korras. Ma panen seaduse vastuvõtmisele teisel lugemisel. Kohaloleku kontroll. Kohal on 61 rahvasaadikut, puudub 37.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus avalduste esitamise tähtaegade ennistamise korrast õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamisel ja kompenseerimisel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenevate seaduste eelnõude väljatöötamisest

Juhataja

Kolleegid! Jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Meil jäi eilsest päevakavast üks punkt arutamata – nimelt otsuse eelnõu "Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenevate seaduste eelnõude väljatöötamise korrast". Ma mõtlen, et ei teeks paha, kui me paluksime ettekandjatel meie mälu värskendada. Palun kõnetooli justiitsministri asetäitja härra Enn Markvardi.

E. Markvart

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Otsuse eelnõu "Vabariigi põhiseadusest tulenevate seaduste eelnõude väljatöötamise korrast" on valitsus esitanud selleks, et juhul, kui põhiseaduse eelnõu leiab rahva hulgas toetust ja see rahvahääletusel heaks kiidetakse, oleks võimalik kiiresti ette valmistada ja esitada juba põhiseaduse kohaselt Riigikogule eelnõud, mis on vajalikud uue põhiseadusliku korra järgi.

Eelkõige on tarvis kiiresti ette valmistada Riigikogu kodukorra seadus, Riigikogu töökorra seadus, seadus vabariigi valitsusest ja mõned teised seadused, ilma milleta põhiseadust nendes valdkondades rakendada ei saa. Ja seetõttu pakutigi välja kava moodustada Ülemnõukogu töögrupid kõige vajalikumate eelnõude väljatöötamiseks. Nende töögruppide koordineerimine jääks vabariigi Justiitsministeeriumile, kes jälgib ka seda, et töögruppide töös ei tekiks tehnilisi raskusi. Ja me arvame, et on vaja luua veel eraldi grupp, kes püüaks kõigis eelnõudes ühtset ideoloogiat jälgida – seetõttu on otsuse projektis ette nähtud ka ekspertgrupi moodustamine. Need muudatused, mis on arutelu käigus esialgse projektiga võrreldes tehtud, me aktsepteerime, k.a. need ettepanekud, mis puudutavad Ülemnõukogu liikmete osalemist selles töös. Tänan!

V. Pohla

Lugupeetud ettekandja! Öelge palun, mis põhimõttel need grupid kokku pandi ja kas see nimekiri on lõplik.

E. Markvart

Me püüdsime Justiitsministeeriumis välja selgitada, kes on vastavate küsimustega varem tegelenud. Mitme seaduseelnõuga on juba varem tegeletud, nagu riigiteenistuse seadusega, valitsuse seadusega – seetõttu oli lihtsam neid spetsialiste siia arvata. Mis puudutab

Ülemnõukogu liikmete osalemist, siis Ülemnõukogu liikmetel oli minu teada aega ennast registreerida – seda nagu teise poole pealt. Kolmandaks, ma rõhutaksin, et need on niisugused grupituumikud, millele tuleb kindlasti veel spetsialiste täiendavalt juurde võtta, luua alatöögruppe, sest mõned tööd on väga mahukad ja ei ole välistatud, et sellele tööle palutakse veel täiendavalt rahvasaadikuid.

P. Priks

Härra spiiker, lugupeetud ettekandja! Ma näen, et täna esitatud lisas on üks punkt vähem. Puudu on endise nimekirja järgi Riigikogu töökorra seadus. Kuidas te kommenteerite?

E. Markvart

Esimene ja teine punkt on eelmisest variandist kokku pandud. Nad peavad kandma üht ideoloogiat ja siin ei ole otstarbekas eraldi töötada.

M. Lauristin

Härra Markvart! Minu küsimus tuleneb selle töökomisjoni tööst, mis tegeleb vene elanikkonna probleemidega. Ma ei näe siin seaduste loetelus eelnõu, mis tegeleks Eestis alaliselt elavate mittekodanike õigusliku staatusega. Ilmselt vähemuste kultuurautonoomiast ei piisa.

Ja teiseks, justiitsminister on esinenud ajakirjanduses avaldustega, et Riigikogu peaks vastu võtma uue kodakondsuse seaduse, aga ma ei näe ka seda siin.

E. Markvart

Siia on võetud eelkõige need eelnõud, mis sõnaselgelt tulenevad põhiseaduse eelnõust. Mis puudutab nüüd uue kodakondsuse seaduse väljatöötamist, siis võib-olla on see pikemas perioodis vajalik. Praegu ei ole küll loodud veel spetsiaalset töörühma selleks, et hakata sellega nüüd lähipäevil tegelema, samuti välismaalaste õigusliku seisundiga.

Juhataja

Vello Pohla! Teine küsimus.

V. Pohla

Ma jätkan oma esimest küsimust, lugupeetud härra ettekandja. Ma tunnen muret selle üle, et meil on ettevalmistamisel tähtsad seadused, aga nende ettevalmistamisest ei võta osa piisavalt

saadikuid, kellel on praktilisi kogemusi ühe või teise küsimuse lahendamiseks. Eksperthinnangud jäetakse arvestamata ja rohkem tegeldakse poliitilise küljega. Mulle tundub väga imelik, et kahe seaduseelnõu, välissuhtlemise seaduse ja välisteenistuse seaduse ettevalmistamises osaleb vaid kaks-kolm väliskomisjoni liiget – need on Indrek Toome, Ignar Fjuk ja ... Juhan Aare. Miks ei ole nende seaduste väljatöötamise komisjonis rakendatud selliste suurte välissuhtlemise kogemustega inimest nagu härra Väljas? Meil on väliskomisjonis kolm inimest, kel on välissuhtlemise praktilisi kogemusi. Miks ei ole pöördutud nende poole või lülitatud neid nendesse komisjonidesse?

E. Markvart

Meil ei ole midagi selle vastu, kui näiteks härra Väljas sellest tööst osa võtaks, aga ma adresseeriks selle küsimuse edasi kaasettekandjale Tõnu Antonile, sest tema täiendas seda nimekirja. Meie, autorid, ei ole saadikutega ise nõu pidanud, aga me aktsepteerime täielikult neid, keda on komisjoni arvatud ja kui tuleb täiendavaid ettepanekuid, siis ma arvan, et meil ei ole põhjust vastu seista.

Juhataja

Suur tänu, härra Markvart! Mulle tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandeks palun kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Kui me katkestasime eelmisel istungjärgul arutatava otsuse projekti lugemise, siis pöördusin õiguskomisjoni esimehena teie poole palvega teha oma märkused, ettepanekud nii otsuse projekti kui ka sellele lisatud tabeli kohta. Ma tuletan meelde, et projekti lisa koosnes esialgselt vaid nendest juristidest-spetsialistidest, keda valitsus ja justiitsminister soovitasid selles töös osalema. Ülemnõukogu liikmed on siia lisasse kirjutatud saadikurühmade, saadikute endi kirjalike taotluste alusel.

Seega õiguskomisjon pole lisasse kandnud ühtegi Ülemnõukogu liiget vastavalt oma suvale ja mitte ühtegi taotlust mitte ühegi nime osas pole jäetud rahuldamata. Otsuse projekti suhtes ei ole tulnud ühtegi märkust ega ettepanekut. Kui on kolleege või saadikurühmasid, kes leiavad, et üht või teist töörühma on vajalik täiendada, siis on seda just praegu veel võimalik teha ja ma arvan, et ma annan õigesti edasi õiguskomisjoni seisukoha, et õiguskomisjon on nõus kirjutama ühte või teise töörühma täiendavalt Ülemnõukogu liikmeid. Kõik. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Kas on härra Antonile küsimusi? Nüüd on limiit läbi, kolleeg Vello Pohla. Te ei kasutanud reglemendist tulenevaid õigusi õigesti. Selle asemel, et küsimuse ajal arvamust avaldada, oleks võinud sõna võtta. Parandusettepanekuid võib praegu ka teha, kuid kaks arvamusavaldust on olnud. Nii et Vello Pohla enam küsimust esitada ei saa. Parandusettepanekut võib teha. Kas on veel küsimusi Tõnu Antonile? Ei ole. Tänan! Rohkem küsimusi ei ole.

T. Anton

Suur tänu! Ma meeleldi vastan kolleeg Pohla küsimusele väljaspool kõnetooli. Tänan!

Juhataja

Arusaamatuste vältimiseks pean ma veel lisama, et oleks piisanud ühest küsimusest ja ühest sõnavõtust. Ma avan läbirääkimised. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu! Täites oma kohustust komisjoni esimehena, mille moodustas Ülemnõukogu juhatus, arutamaks Vene kogukonna esindajatega nende õigusliku staatuse probleeme, pean ma siiski väga oluliseks, et põhiseadusest tulenevate eelnõude hulka lülitataks ka eelnõu, mis määratleks Eesti Vabariigis alaliselt elavate teiste riikide kodanike staatuse.

Härra Markvardi vastus, et sellist eelnõu ei ole ega valmistata jne., ei ole päris täpne. Võib-olla ta ei pannud täpselt tähele minu küsimust. See on olemas Migratsiooniameti juures, seda juhib Migratsiooniameti juhataja härra Kollist. Väljaspool kogu riikluse arendamise süsteemi mingisuguse resultaadini jõutakse. See resultaat võib mitte haakuda üldise süsteemiga ja sellepärast ma paneksin ette lülitada niisuguse eelnõu ettevalmistajate nimekirja inimesed, kes on selle küsimusega juba tegelenud. Sellesse töörühma võiksid kuuluda härra Kollist ja kindlasti veel tema esitusel teised selle Migratsiooniameti töörühma liikmed.

Ülemnõukogu poolt võiksid sinna kuuluda proua Hänni, kes on olnud rahvusvahelistel õppustel inim- ja kodanikeõiguste küsimustes, härra Käbin, kes on spetsialist ka nendes küsimustes, proua Hallik valitsuse esindajana. Komisjonis peaks kindlasti olema kas härra Leisson või härra Sovetnikov ning kindlasti ka härra Liivamägi ja Kaljuvee, kes tegelevad Siseministeeriumis ka nende küsimustega. See on niisugune esialgne ettepanek. Ma loodan, et te toetate ja täpsustate seda. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Läbirääkimised jätkuvad. Kolleegid! Ma teen ettepaneku läbirääkimiste lõpetamiseks. Kellel on parandusettepanekuid, tooge kohe ära. Vello Pohla! Kas teil on parandusettepanek? Ei ole. Minul kirjalikke parandusettepanekuid ei ole. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 64 rahvasaadikut, puudub 34.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 jäid erapooletuks. Läbirääkimised on lõpetatud. Me ei oota enam täiendavaid parandusettepanekuid ja hakkame ära kuulama lõppsõnasid. Härra Markvart! Kas on soovi lõppsõna pidada? Ei ole. Härra Anton saab sõna.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Lõppsõna käigus teen ma teile teatavaks, et mõõdukate nimel laekus üks täiendav ettepanek.

Juhataja

Marju Lauristini nimel.

T. Anton

... arvata otsuse lisas punktis 14 ja 10 märgitud eelnõu töögruppi Priidu Priks. Nagu ma juba ütlesin, on õiguskomisjon seda meelt, et on ainult hea, kui Ülemnõukogu liikmed toetavad oma osavõtu ja tööga nende eelnõude ettevalmistamist, mis selles otsuse projektis kirjas on. Sama otsuse projekti kohta on tulnud proua Marju Lauristinilt järgmine ettepanek. Lülitada nimekirja eelnõu Eesti Vabariigis alaliselt elavate teiste riikide kodanike staatusest. Ettepanek töörühma suhtes: Kollist, Hänni, Käbin, Hallik, Leisson, Sovetnikov, Liivamägi, Kaljuvee.

Õiguskomisjon on arutanud, millist eelnõu oleks antud küsimuste lahendamiseks vaja, ja õiguskomisjoni otsus oli järgmine. Vaja on eelnõud, mis lahendaks nii kodakondsuseta isikute kui ka välismaalaste õigusliku seisundi küsimused. Antud juhul on tehtud ettepanek lahendada Eesti Vabariigis alaliselt elavate teiste riikide kodanike staatus. Seega, ma näen õiguskomisjoni seisukoha ja tehtud ettepaneku vahel vastuolu ja ei saa selle tõttu õiguskomisjoni esimehena õiguskomisjoni nimel antud ettepanekut toetada.

Teiseks, antud ettepanekus on osutamata põhiseaduse eelnõu sellele paragrahvile või nendele paragrahvidele, millele konkreetselt toetudes on vajalik see väga tähtis eelnõu lülitada ettevalmistavate eelnõude nimekirja. Ma rõhutan veel kord, et antud nimekiri ei loetle mitte

kõige tähtsamaid eelnõusid, mida on vaja välja töötada, vaid üksnes põhiseaduse ja selle rakendamise seaduse eelnõudest tulenevaid kõige pakilisemaid eelnõusid. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Ma vabandan ning küsiksin veel kord, mis meil nüüd hääletusele läheb. Kas see on üks ettepanek?

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Meil on kaks ettepanekut. Üks on mõõdukatelt ja selles soovitakse lisada punktide 10 ja 14 töögrupi koosseisu Priidu Priks. Õiguskomisjon juhtivkomisjonina toetab seda. Teine ettepanek on proua Marju Lauristinilt – lisada ettevalmistavate seaduseelnõude nimekirja veel üks eelnõu Eesti Vabariigis alaliselt elavate teiste riikide kodanike staatusest. Õiguskomisjonis toimunud arutelu alusel ma seda ettepanekut toetada ei saa ja seetõttu läheb see hääletamisele.

Juhataja

Suur tänu! Kas mõõdukad jäävad oma ettepaneku juurde? Ma küsin üle, kas Marju Lauristin jääb oma arvamuse juurde, et vajalike seaduseelnõude reas oleks ka teiste riikide kodanike staatusega seonduv eelnõu. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Nagu ma ütlesin, ei esitanud ma seda ettepanekut mitte saadikurühmaga seoses, vaid komisjoni tööga, kus on neid küsimusi arutatud ja mille tööst tulenes niisugune ettepanek. Eelnõul on seos põhiseaduse nelja paragrahviga, kus on sellised staatuse erinevused markeeritud, ja ma tõesti vabandan härra Antoni ees, sest tal on õigus, et see oleks pidanud toimuma varem. Kahjuks olin ma ära ja ei saanud õigel ajal seda teha. Ma lihtsalt paluksin arvestada, et sellise eelnõu ettevalmistamine käib ja oleks tarvilik kanda nimekirjadesse, et põhiseaduses markeeritud probleemid leiaksid lahendust ka konkreetses seaduses.

Juhataja

Suur tänu! Läheb hääletusele. Enne, kui Tõnu Anton lahkub kõnetoolist, küsin ma veel üle. Kolleegid! Kas see ettepanek, et meie kolleeg Priidu Priks on lülitatud ühe eelnõu väljatöötajate hulka, vajab läbihääletust? Ei. Suur tänu! Tõnu Anton! Meil jäi siis üks parandusettepanek hääletusele.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Ma ei tea, kuidas on see reglemendiga kooskõlas, kuid minu puldisoleku ajal mõni minut tagasi tõi kolleeg härra Sovetnikov mulle veel ühe ettepaneku. Kahjuks ei leidnud toetust õiguskomisjoni ettepanek eelnõu lugemine katkestada, et kõik kolleegid saaksid õigeaegselt esitada ettepanekuid ja märkusi, kuid ma leian, et minu kohustus on see ettepanek vähemalt ette lugeda. Tohin ma seda teha?

Juhataja

Jah.

T. Anton

Niisiis, paar minutit tagasi esitas härra Sovetnikov mulle järgmise ettepaneku: "Teen ettepaneku lülitada täiendavalt väljatöötatavate eelnõude nimekirja eelnõu Riigikogu liikme staatusest." Kahjuks ei ole eelnõus osutatud põhiseaduse nendele paragrahvidele, millest tulenevalt on vajalik selline eelnõu välja töötada ja puudub märkus töögrupi kohta, kes selle tööga tegeleb. Kolmandaks, me leppisime omavahel kokku, et teisipäeval laekuvad märkused ja ettepanekud õiguskomisjonile, kes need läbi arutab ja teile ette kannab – antud ettepanek on laekunud minu esinemise ajal. Ja neljandaks, sisulise märkusena soovin ma juhtida teie tähelepanu sellele, et on välja töötatud seaduseelnõu, mis käsitleb Riigikogu liikmele ja presidendile palga maksmist ja tema sotsiaalseid garantiisid. See on üks osa probleemidest, mis seondub Riigikogu liikme staatuse küsimustega. Erinevalt tehtud ettepanekust on just see osa, mida ma nimetasin, märgitud põhiseaduse rakendamise seaduse eelnõus ja on seega täpses vastavuses läbivaadatava otsuse projekti põhimõtetega. Tänan!

Juhataja

Juhtivkomisjon ei toeta. Aitäh, Tõnu Anton! Kolleegid! Kui te lubate, siis ma värskendan teie mälu. Lood on nimelt sellised, et parandusettepanekuid esitatakse otsuse eelnõu arutelu puhul kuni lõpphääletuseni, kuid me oleme alati püüdnud organiseerida otsuse eelnõude arutlusi selliselt, et parandusettepanekud ei laeku pärast läbirääkimiste lõppu. Ka ei ole see reglemendivastane. Ma panen hääletusele, kuid meie väljakujunenud praktikas see siiski sobiv juhtum ei ole. Niipalju teile selgituseks, et seaduseelnõu teise lugemise käigus esitatakse parandusettepanekuid normaalprotseduuril juhtivkomisjoni poolt määratud tähtajani ja kiireloomuliste küsimuste puhul esimese lugemise lõpetamise järel 24 tunni jooksul. Ma

palun, kolleegid, katsume ikkagi niimoodi orienteeruda, et need ettepanekud laekuksid õigel ajal. Ma eeldan, et küsimus on ainult mulle. Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja! Kuna tegemist on töögruppidega, mis rakenduvad tööle juhul, kui võetakse vastu põhiseadus, siis siin on olemas sisemine vastuolu. Ja ma palun teil vastata niisugusele küsimusele. Kas pärast ei tule õiendamist ja jorisemist selle üle, et töörühmadesse kuuluvad mittekodanikud, kes põhiseaduse järgi sinna kuuluda ei tohi?

Juhataja

Ma arvan, et võib tulla jorinat küll, aga see on sisuline küsimus. Mina vastan protseduurilistele küsimustele. Kolleegid! Meil on kaks parandusettepanekut, mis lähevad teie ette hääletamisele. Esimene on kolleeg Marju Lauristinilt, kes palub lülitada nimekirja eelnõu Eesti Vabariigis alaliselt elavate teiste riikide kodanike staatusest ja annab sinna juurde soovitava töörühma koosseisu. Juhtivkomisjon ei toeta selle eelnõu lülitamist nimekirja. Ma panen selle hääletamisele. Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et me ei kaota palju aega, aga võib-olla on meil võimalik midagi võita, kui me teeksime õiguskomisjoni palvel vaheaja. Õiguskomisjon kaaluks veel kord proua Lauristini poolt tehtud ettepanekut. Ma palun teha viieminutiline vaheaeg.

Juhataja

Vaheaeg 5 minutit.

T. Anton

Suur tänu!

V a h e a e g

Juhataja

Palun koguneda istungisaali. Kohaloleku kontroll. Kolleegid õiguskomisjoni liikmed! Vaheaeg on läbi. Kohal on 64 rahvasaadikut, puudub 34.

T. Anton

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Aitäh võimaluse eest lasta õiguskomisjonil läbi vaadata hilinenud ettepanek lülitada ettevalmistavate seaduseelnõude nimekirja üks täiendav eelnõu. See ettepanek leidis õiguskomisjoni toetuse, kusjuures ettepaneku autori proua Lauristiniga lepiti kokku järgmises. Selle eelnõu pealkiri on "Eesti Vabariigis elavate välismaalaste ja kodakondsuseta isikute staatusest". Viide tuleb põhiseaduse eelnõu §-le 9, 28, 29 ja 44. Nimetatud töörühma tuleks arvata Kollist, Hänni, Käbin, Hallik, Leisson, Sovetnikov, Liivamägi, Kaljuvee. Kuivõrd kolleegidel ei ole olnud võimalust arutada, kas keegi veel soovib selles töörühmas osaleda, siis õiguskomisjon on päri, kui keegi praegu avaldab, et soovib selles töörühmas osaleda.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Kasutage juhust, kui keegi soovib osaleda selle komisjoni töös. Juhan Telgmaa. Kas on veel ettepanekuid? Ei ole. Lugupeetud kolleegid-rahvasaadikud! Asjaosalised, nii parandusettepanekute esitajad kui ka juhtivkomisjon, jõudsid kokkuleppele.

T. Käbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Et selle akti nimetus oleks täiesti täpne, pakuksin ma sõnastuse: "Teiste riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute", sest ka kodakondsuseta isik on välismaalane.

Juhataja

Autor ja juhtivkomisjon aktsepteerivad. Kas keegi nõuab läbihääletamist? Ei nõua. Kuidas on lood härra Sovetnikovi parandusettepanekuga. Tõnu Anton?

T. Anton

Õiguskomisjon nimetatud ettepanekut ei toeta.

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker! Mul on lihtsalt väga kahju meie ulatuslikust tööst eetikakomisjonis. Meie komisjon töötas välja ka Ülemnõukogu saadiku staatuse. Eelnõu tuli välja päris hea ja kui Riigikogu kasutab meie materjale, siis ma olen nõus selle tagasi võtma.

Juhataja

Võtate tagasi? Härra Sovetnikov võtab tagasi. Lugupeetud kolleegid! Meil läbihääletamist vajavaid parandusettepanekuid ei ole. Ma paneksin otsuse eelnõu tervikuna hääletusele. Kas on vaja läbi viia kohaloleku kontrolli? Ei ole. Veenduge, kas teie puldid töötavad, kas kellaaeg on sees.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõust tulenevate seaduste eelnõude väljatöötamisest"? Palun hääletada! 50 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 3 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud. Töö jätkub meil 12.17.

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid! Istungjärgu töö jätkub. Asugem töökohtadele ja kontrollime kohalolekut. Kohal on 53 rahvasaadikut, puudub 40.

Kolleegid! Saadikurühma "Keskfraktsioon" poolt on esitatud taotlus täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise otsuse eelnõu läbiarutamisega, kus kõne alla tuleks Eesti Vabariigi riigieelarve ning eelarvete vahekorrad. Juhtivkomisjon oli eelarve-majanduskomisjon. Eelarve-majanduskomisjon arutas seda küsimust oma istungil ja ei toeta selle küsimuse võtmist Ülemnõukogu päevakorda. Ta toob välja oma argumendid, mida ma praegu nimetama ei hakka. Ma oletan, et kui täiskogu aktsepteerib taotluse, siis juhtivkomisjon esitab need oma kaasettekandes. Kolleegid! Veenduge, kas teie puldid töötavad.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimuse eelnõu aruteluga, kus kõne alla tuleks riigieelarve ja kohalike eelarvete vahekorrad? Juhtivkomisjon ei toeta. Palun hääletada! Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 23 rahvasaadikut, vastu on ka 23 rahvasaadikut, erapooletuid on 4. Kui hääled langevad pooleks, siis ettepanek toetust ei leia.

Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee sõltumatu teadlasest liikme asendaja kohta

Juhataja

Kolleegid! Meil on siin juba kiireloomuliste taotluste konkurents, kuid teie mõistmisel ma teeksin ettepaneku võtta üks eelnõu vahele. Kõne all oleks rahareformi komitee täiendavate liikmete kinnitamine, sest me teame, et reform ei tohi olla häiritud. Juhatus toetab.

K. Raud

Austatud juhataja! Kas te oskate öelda, on see eelnõu rahareformi komitee kohta käiva seadusega kooskõlas?

Juhataja

Tunnistan ausalt, et ma isiklikult ei kontrollinud – ma usaldan praegu asjatundjaid. Teeme nüüd nii, et Uluots ütleb oma arvamuse selle kohta välja siis, kui me oleme otsustanud päevakorda võtmise. Praegu me ei tohi läbirääkimisi pidada – praegu on vaja otsustada, kas me täiendame päevakorda või mitte. Juhatus toetab päevakorra täiendamist ja me langetame otsuse ning siis hakkame arutama sisu. Kohaloleku kontroll. Kohal on 67 rahvasaadikut, puudub 31.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutlusele tuleks otsuse eelnõu Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee sõltumatu teadlasest liikme asendaja kohta. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 49 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse. Ma paluksin ettekandeks kõnetooli kolleeg Ülo Uluotsa, kes on samal ajal ka Eesti Panga nõukogu esindaja.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker, lugupeetud seaduseandjad! Härra Koit Raud! Te ei olnud vist hommikul saalis, kui ma andsin selle otsuse projekti üle. Siis ma lugesin ette otsuse punkti, millega seadustatakse praegune protsess. Mul ei ole seda dokumenti praegu käepärast, aga te võite mind uskuda, et see tõesti on nii. Seal on öeldud selgesõnaliselt, et peaministrit, kui ta mingil põhjusel puudub, asendab rahandusminister. Eesti Panga presidenti asendab Eesti Panga nõukogu esimees ja kolmandat eksperti asendavad Ülemnõukogu poolt määratud kaks asendajaliiget. Tookord, kui me valisime härra Jalaka, siis oldi arvamusel, et asendajaliikmete

järele ei teki vajadust. Aga näete, saatuse teod on äraarvamatud ja mees jäi haigeks ning me oleme sunnitud selle probleemi juurde tagasi pöörduma. Nii et asi on täiesti seaduslik ja vastab meie eelnevale otsusele. Nüüd võib tekkida veel üks küsimus, et kas härra Jalakas on tänasest protsessist teadlik. Härra Jalakas on sellest teadlik, Eesti Pank helistas talle ja ta andis selleks oma nõusoleku, et tõesti on tarvis valida kaks asendajaliiget. Eesti Panga nõukogu oli arvamusel, et oleks jätkunud ka ühest, aga igaks juhuks otsustasime valida siiski kaks. Kandidaadid on teie ees laudadel paberi peal ja mul vist rohkem teile midagi seletada ei ole.

A. Tähiste

Austatud eesistuja ja väga lugupeetud ettekandja! Mul on selline küsimus. Kas siis rahareformi komitee saab nüüd olema neljaliikmeline? Kas nad lähevad korraga selle ühe asemele või tähestiku järjekorras või kuidas see siis toimub? Või te ei suuda välja valida, kumb neist parem on? Aitäh!

Ü. Uluots

Ma juba ütlesin, et antud juhul me pakume välja kahte asendajaliiget ja rahareformi komitee kaks liiget – need, kes meil praegu on (peaminister ja panga president) – lepivad arvatavasti nendega kokku, kumb nendest kirjutab dokumendile alla x–1 päeval. Küsimus on selles, et alla tuleb kirjutada terve rida dokumente (dekreete) – neid oli vist 11, kui ma ei eksi.

Juhataja

Ma vahepeal küsin, kas härra Kallas esineb kaasettekandega. Rahvasaadikud peavad teadma, võib-olla nad tahavad oma küsimusi ka veel panga presidendile jätta. Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Hea kolleeg Ülo Uluots! Kunagi võeti siin saalis vastu otsus, et Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee on kolmeliikmeline. Antud otsuse eelnõu põhjal tekib meil neljaliikmeline rahareformi komitee. Taolise lahenduse jaoks ei piisa selliselt sõnastatud otsusest, vaid on vaja juba võtta vastu täiendus ka meie eelnevatele otsustele. Ma siiski teeksin teile ettepaneku kasutada otsuse projektis asendusliikme mõistet ainsuses ja jääda ühe nime juurde. Kui meile oleks esitatud korrektselt sõnastatud eelnõu, ei oleks meil praegu ei küsimusi ega sõnavõtte. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! See oli kohe peaaegu nagu sõnavõtt. Aga sõnavõtud tulevad, kolleegid. Esitame praegu küsimusi. Härra Uluots kommenteerib.

Ü. Uluots

Eesti Panga nõukogu on üks väga korrektne organisatsioon ja ta täidab sõnasõnaliselt ja punkt-punktilt Ülemnõukogu otsuseid, millesse on kirjutatud: "Juhul kui komitee esimees või selle liikmed ei saa täita oma kohustusi, asendavad neid vastavalt Eesti Vabariigi rahandusminister, Eesti Panga nõukogu esimees ja üks kahest spetsialistist, kelle määrab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu." Tähendab, me oleme selle juba otsustanud, järelikult tuleb meil need kaks spetsialisti valida. Ja Eesti Pank pakub teile just vastavalt sellele otsusele välja kaks ja nende hulgast valitakse välja üks, kes kirjutab dokumendile alla.

Juhataja

Kolleegid! Ma usun, et me mõistsime probleemi olemust ja lisaküsimused vaevalt ka asja parandavad. Sellepärast võtame sõna ja ütleme sõnavõtu korras, mis me arvame. Esitame praegu ainult küsimusi. Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud kolleeg Uluots! See küsimus oli päevakorras juba ammu, et panna täiendav liige rahareformi komiteesse. Selle ettepaneku esitasin nimelt mina. Teie olite selle peale hirmus kuri, et laseme rahareformi kohe põhja. Kuidas te nüüd kommenteerite?

Ü. Uluots

Härra Mets! Me läheme ja vaatame stenogramme. Vaevalt ma oma naabrile ütlesin, et ta laseb oma ettepanekuga rahareformi põhja. Kuna härra Jalakas oli küllalt vana mees, siis oli arvamus niimoodi, et kui me kohe adjutandi järele paneme, ootaksime nagu tema surma ja sellepärast sai puht korrektsusest valitud ainult üks mees.

Juhataja

Suur tänu! Kaido Kama.

K. Kama

Kas härra Uluots saaks aktsepteerida järgmist sõnastust? Siis me võib-olla pääseksime sellest umbseisust välja, kus me praegu oleme. Loen ette: "Nimetada Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee sõltumatu teadlasest liikme, juhul kui ta ei saa täita oma kohustusi, esimeseks asendajaks Eesti Vabariigi Valitsuse väliskonsultandi Ardo Hanssoni ja teiseks asendajaks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe nõuniku Raimond Hagelbergi." Aitäh!

Ü. Uluots

Ma aktsepteerin seda, ainult et ma vahetaksin need nimed ringi.

Juhataja

Marju Lauristin.

M. Lauristin

Härra Uluots! Minu küsimus on – kui sõltumatud on sõltumatud? Meie otsus on määrata sõltumatu teadlasest liige. Kandidaatidest üks on Eesti Vabariigi Valitsuse väliskonsultant. Ja küsimus on – kas ta on valitsuse palgal? Teine on Ülemnõukogu esimehe nõunik, kes kindlasti on Ülemnõukogu esimehe kantseleis palgal, ta on kantseleiametnik. Sõltumatu teadlane ja riigiametnik, kes saab sellisena palka, on kaks erinevat mõistet.

Ü. Uluots

Härra Jalakas on Rootsi Handelsbankeni palgal.

M. Lauristin

Härra Jalakas on meie riigi suhtes sõltumatu ekspert.

Ü. Uluots

Tuleb niimoodi välja, et meie riigist ei saagi sõltumatut eksperti leida. Kõik teavad, et härra Hagelberg on teadlane ja ta on akadeemik. Peale selle on ta pensionil ja teeb oma tööd praegu ainult heast tahtest – nii et ma leian, et ta on täiesti kohane mees selleks. Nad on muidugi mõlemad palgalised riigiametnikud. Ka peaminister ning härra Kallas saavad palka ja ometi moodustavad nad meie rahareformi komitee.

Juhataja

Suur tänu, härra Uluots! Meil rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks palun kõnetooli Eesti Panga presidendi härra Siim Kallase.

S. Kallas

Austatud rahvasaadikud! Ma väga lühidalt kommenteerin eilset probleemi. Rahareformi komitee ei muutu kolmeliikmelisest neljaliikmeliseks. Rahareformi komitee jääb ikkagi kolmeliikmeliseks ja rahareformi komitee sõltumatuks liikmeks ikkagi Rudolf Jalakas, kellega võimaluste piires kooskõlastatakse ka kõik otsused. Kui vähegi võimalik, siis võtab Rudolf Jalakas sellest otsustamise protsessist osa ja ei ole ka sugugi välistatud, et ta järgmine nädal saab Eestisse tulla.

Nüüd, mis puutub nendesse kahte kandidaati, siis ma ütleksin ainult niipalju, et tookord, kui see rahareformi komitee moodustati, oleks pidanud need kaks asendajat ka kohe määrama. Mis puutub nüüd konkreetsetesse isikutesse, siis ma ütlen niipalju, et Ardo Hansson on küll olnud valitsuse palgal, kuid ta on olnud väga tihedalt seotud rahareformiga, andnud väga palju väärtuslikku nõu ning teinud asjalikke ettepanekuid. Ka professor Hagelberg on olnud rahareformi probleemidega seotud. Ma rohkem ei oskagi lisada.

T. Made

Lugupeetud eesistuja, austatud Eesti Panga president! Kõigepealt ma tänan enam-vähem täpse rahareformi kuupäeva teatamisest rahvasaadikutele. Kuid mulle tundub siiski, et see seletus ei rahulda, sest hetk tagasi te ütlesite, et härra Jalakas jääb selle kolmiku hulka. Siis ei ole meil mõtet üleüldse mingit muudatust praegu teha. Seda esiteks.

Teiseks. Need kaks nime ei ole tõesti sõltumatud, nagu Marju Lauristin väga täpselt ütles.

Ja kolmandaks. Miks ei võiks asendajaliikmeks olla härra Raud? Niisiis, kas on mõtet seda muudatust praegu enam teha, kui te Jalakasega niikuinii konsulteerite? Kui on tarvis ühte allkirja sellele dokumendile, siis te peate paratamatult tegema selle valiku ja see valik oleks vaja nüüd Ülemnõukogu saadikutele teatada. Aitäh!

S. Kallas

Me ei ole otsustanud ega arutanudki, kes just nendest peaks see allkirja andja olema. Muidugi pean ma ka lisama, et mingisugust protseduuri, kuidas rahareformi komitee oma otsuse vastu võtab, ei ole olemas. Ja ei ole näiteks öeldud, et otsused peaks vastu võtma konsensuses. Ei saa välistada võimalust, et Rudolf Jalakas järgmisel või ülejärgmisel nädalal ei tule siia.

Seaduse järgi peaksid need kaks spetsialisti olema siiski määratud, niisuguse ettepaneku me oleme teinud. Ülemnõukogu võib muidugi otsustada nii- või naapidi ja rahareform toimub igal juhul – seda ma kinnitan.

Juhataja
Suur tänu! Ain Tähiste! Teine küsimus.

A. Tähiste
Austatud eesistuja, lugupeetud president! Mulle näis, et Uluots eelistas elukogemustega härra Hagelbergi, aga teie näite eelistavat härra Hanssonit. Kas ma sain õigesti aru? Aitäh!

S. Kallas
See on väga diskreetne küsimus. Ma ütleksin, et mõlemad on väga lugupidamisväärsed spetsialistid, praktilises töös on osalenud rohkem küll Ardo Hansson. Aga ma ei näe vähimatki põhjust ühte või teist eelistada. Mõlemad on väga austusväärsed spetsialistid.

J. Kork
Austatud juhataja, lugupeetud president! Reformikomisjon moodustati väike sellepärast, et konkreetset infot vähem läbi imbuks. Praegu me suurendaksime nende inimeste arvu Eestis, kes on lähedal sellele konkreetsele infole. Ja küsimus oleks, kas need kaks meest on osalenud konkreetsete dokumentide väljatöötamisel. Kui palju neil on praegu seda infot?

S. Kallas
Paratamatult on konkreetsete dokumentide väljatöötamisel osalenud rohkem inimesi kui ainult rahareformi komitee liikmed. Selles on osalenud pangaaparaat ja ka mitmed teised inimesed valitsusest. See seltskond ei ole küll väga suur. Ma ei näe selles probleemi. Eelnevalt arutatakse variante ja lõpliku otsuse langetab ikkagi rahareformi komitee viimasel hetkel – nii et praktiliselt jäävad siiski rahareformi põhilised detailid, nagu vahetuskursid ja vahetustingimused, viimase hetke saladuseks.

P. Priks
Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas midagi on väga halvasti, kui me teeme selle otsuse esmaspäeva õhtul? Neli päeva inimese tervenemiseks on pikk aeg.

S. Kallas

Ma ei oska seda isegi kommenteerida, põhimõtteliselt ei ole see ju välistatud. Ma ei oska seisukohta võtta. Ettevalmistustööd kulgevad ja sellest nimetamisest ei kulge nad ei kiiremini ega aeglasemini.

J. Jõerüüt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Siim Kallas! Mul on küsimus-ettepanek. Kas te saaksite paari sõnaga kommenteerida Ardo Hanssoni isikut, kuna tundub, et kõik muud senised kõnealused nimed ja ka härra Hagelberg on rohkem tuntud, kuid osa saadikuid ei seosta, mis on Eesti Vabariigi Valitsuse väliskonsultandi Ardo Hanssoni nime taga? Tema teaduslik kvalifikatsioon, tegevusalad, vanus ja muu niisugune.

S. Kallas

Ardo Hansson on majandusteadlane, makroökonoomika spetsialist, Kanada kodanik, Kanada eestlane, kes töötab praegu teist aastat ÜRO uurimiskeskuses Helsingis – ta on eestlastest üks kõige kvalifitseeritumaid mehi. Ta on kirjutanud hulgaliselt artikleid, töötanud koos paljude nimekate majandusteadlastega, sealhulgas koos Rahvusvahelise Valuutafondi ekspertidega. Ta on teaduste doktor meie mõistes, filosoofiadoktor Lääne mõistes. Milline on olnud tema roll valitsusnõunikuna, ei oska ma öelda, rohkem on ta olnud tegev meil pangas.

Juhataja

Suur tänu! Pavel Jermoškin.

P. Jermoškin

Lugupeetud spiiker ja lugupeetud Eesti Panga president! Mulle meeldib sõna "sõltumatu", aga ma tahaksin saada eitava või jaatava vastuse. Kas te saate asendada sõna "sõltumatu" sõnaga "erapooletu" või väljendiga "kes ei esinda kellegi huve"? Asi on selles, et rahareformi läbiviimise puhul tekib suur infolekke oht. Palun vastake jah või ei.

S. Kallas

Et asendada formuleering "sõltumatu ekspert" "erapooletu eksperdiga" – selles on omajagu loogikat. Ma ei oska praegu seda nüanssi kommenteerida, kuid ma võin öelda, et kumbki ekspert ei näi küll esindavat mingisuguste rühmituste ega ka huvigruppide huve. Nad on osalenud nendes asjades, lähtudes professionaalsetest kriteeriumidest.

Juhataja

Suur tänu, härra Kallas! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Avame läbirääkimised. Kas keegi soovib kõnet pidada, sõna võtta? Ei soovi. Fikseerime siis seisundi, et läbirääkimised on lõppenud. Ärge siis rohkem parandusettepanekuid esitage. Kuulame ära lõppsõnad. Palun kõnetooli härra Uluotsa.

Ü. Uluots

Lugupeetud kolleegid! Mul ei ole eriti midagi lisada. Mis puudutas Jermoškini ettepanekut, siis see läheb vastuollu meie eelneva otsusega, sest tekst on pärit sealt. Sama lugu on ka Kaido Kama ettepanekuga. Me peaksime hakkama muutma meie endist otsust, mis määras ära rahareformi komisjoni struktuuri. Aga see on saali otsustada. Me peaksime alustama eelmise otsuse korrigeerimisest.

Kolmas parandusettepanek on tulnud härra Järlikult, mis on keeleliselt natukene paremini vormistatud, ja seda ma aktsepteerin. Ja viimane ettepanek on tulnud Tiit Madelt, kes pakub professor Vambola Raudseppa sõltumatu teadlase asendajaks. Siis peaks ta ütlema ka, kelle asemele – kas siis Hagelbergi või Hanssoni asemele. Või peame korraldama konkursi kolme inimese vahel.

Juhataja

Vastavalt reglemendile peaksin ma selle otsuse eelnõu panema hääletusele salajasena. Kui on esitatud juurde parandusettepanek, tundub olevat täiesti loomulik korraldada konkurss. Küsimus on selles, et me peame praegu kõigepealt otsustama, kas Ülemnõukogul on vastuvõetav selline lähenemisviis, et me määrame asendajad ja neid on kogunisti kaks, kusjuures tegelikult komitee koosseis praktiliselt ei muutu. Härra Jalakas jääb sisse. Ma oleksin eeldanud, et sellel teemal oleksid toimunud läbirääkimised, kuid ei toimunud.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Kui ma õigesti aru saan, siis selle Ülemnõukogu otsuse arutelu juures on juhtivkomisjon juhatus. Juhatuse liikmena oleks mul ettepanek teha juhatusele viieminutiline vaheaeg, et autorite ja juhtivkomisjoniga läbi arutada – võib-olla leiame me mõistliku kompromissi.

Juhataja

See on väärt ettepanek. Juhtivkomisjon palub vaheaega.

Ü. Uluots

Ma ütlen veel ainult ühe asja. Ma ei ole autor ja kui asi puudutab persoone, siis minu selja taga on panga nõukogu otsus. Antud juhul võin ma jälgida ainult panga nõukogu otsust.

Juhataja

Me arutame vaheajal. Vaheaeg 10 minutit. Ma palun ka härra Kallase siia.

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid! Vaheaeg on läbi, koguneme saali. Kolleegid! Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 32.

Lugupeetud kolleegid-rahvasaadikud! Juhtivkomisjon juhatuse näol pidas nõu ja juhtivkomisjoni nimel ütlevad kolm juhatuse liiget oma seisukoha. Kui te lubate, alustan ma esimesena.

Autoritega lepiti kokku, et eelnõus tehakse alljärgnevad muudatused. 2. lõik algab: "Nimetada Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee sõltumatu teadlasest liikme asendajateks, juhul kui ta ei saa täita oma kohustusi, ..." ja nüüd tuleb kaks alternatiivi: "Eesti Vabariigi Valitsuse väliskonsultant Ardo Hansson või Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe nõunik Raimond Hagelberg." Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Ma võtan oma ettepaneku panna sellele ametikohale professor Vambola Raudsepp tagasi, lähtudes nendest läbirääkimistest juhatuses. Võtan selle tagasi Ardo Hanssoni kasuks, kellel on päris hea ettekujutus rahvusvahelisest valuuta- ja finantssüsteemist ning samuti rahareformi läbiviimise sügavamatest aspektidest. Aitäh!

Juhataja

Kas Jüri Reinson soovib lisada? Ei soovi. Me leppisime kokku, et kui on vaja stiililisi, redaktsioonilisi parandusi, siis Jüri Reinson on valmis neid tegema, aitama kolleege pangast. Kas need kokkuleppelised muudatused on rahvasaadikutele arusaadavad? On. Kas kellelgi on eriarvamusi nende muudatuste suhtes? Kas keegi nõuab esialgse teksti läbihääletamist? Ei nõua. Siis on lood sellised, et meil oleks vaja kuulutada konkurss kahe kandidaadi vahel, kes

asendaksid sõltumatut teadlasest liiget juhul, kui ta ei saa täita oma kohustusi, konkreetselt – härra Rudolf Jalakat. Me kuulutame välja konkursi meile äraproovitud ja tuntud viisil kahes hääletusvoorus, arvesse lähevad poolthääled. Igas voorus on igal saadikul üks hääl. Alustame konkursiga.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Eesti Vabariigi Valitsuse väliskonsultandi härra Ardo Hanssoni poolt? Palun hääletada! Meil on nii hea koostöö, et kompuutrimehed teavad ise, et peab salajane olema. 45 poolthäält.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe nõuniku härra Raimond Hagelbergi poolt? 18 poolthäält. Konkursi võitis härra Ardo Hansson. Nii et eelnõu lõplik redaktsioon on alljärgnev. Teine lõik algab selliselt: "Nimetada Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee sõltumatu teadlasest liikme asendajaks, juhul kui ta ei saa täita oma kohustusi, Eesti Vabariigi Valitsuse väliskonsultant Ardo Hansson."

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee sõltumatu teadlasest liikme asendaja kohta? Palun hääletada! See on lahtine hääletamine, sest me oleme persooni kohta juba otsuse langetanud. 50 häält, kolleegid, oleks vaja. Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Otsus on vastu võetud, asendaja on määratud.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid! Eesti Pank palub täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutlusele tuleks seaduse eelnõu muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses. Juhtivkomisjon on eelarve-majanduskomisjon, kes toetab Eesti Panga ettepanekut täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ja teeb isegi ettepaneku lõpetada esimene lugemine. Otsuse langetab täiskogu.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise seaduse eelnõu läbiarutamisega, mille sisuks oleks muudatuste ja täienduste tegemine Eesti Vabariigi pangaseadusesse? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse. Kes teeb Eesti Panga poolt ettekande? Panga president härra Kallas, palun teid kõnetooli!

S. Kallas

Kõrgesti austatud Ülemnõukogu! Teile esitatud eelnõu kuulub nende seadusandlike dokumentide paketti, mis peavad lähemaks ajaks kindlaks määrama meie raharingluse korraldamise põhimõtted ja reeglid. Sellest ajast on möödunud palju aega, kui 1989. aastal võeti vastu ENSV pangaseadus. Sellesse on tehtud mitmeid muudatusi. Korduvalt on arutatud, kas töötada välja uus pangaseadus. On tehtud ulatuslikku koostööd välisekspertidega, kes on tutvunud meie pangaseaduste ja muude seadusandlike aktidega ning meile soovitanud, et me siiski kohendaksime olemasolevat redaktsiooni, kuna sellel on puuduste kõrval ka voorusi.

Käesolevad muudatused on välja töötatud koos Saksa pangaspetsialistide ja Rahvusvahelise Valuutafondi spetsialistidega Prantsuse spetsialistide osavõtul – nii et need peaksid viima meie praegu kehtivasse pangaseadusesse sisse terve rea rahvusvaheliselt aktsepteeritavaid põhimõtteid. Kogu selle protseduuri mõte on selles, et suurendada keskpanga kui institutsiooni iseseisvust raharingluse juhtimisel. Siia on lisatud redaktsioonilisi ja juriidilisi nüansse, täpsustatud formuleeringuid ja põhimõtteid, et panga lahutatus valitsusest oleks selge.

Sees on ka kaks põhimõttelist uut aspekti. Pangalaenude andmisel on praegu väga keeruline olukord, kuna miski ei sätesta pangalaenude tagatist, võtmise ja realiseerimise korda ning pandiseadus ei ole veel vastu võetud – seetõttu on siia üks lõik sisse lülitatud pantimise kohta. See on suhteliselt uus asi ja seda võib pärast üle vaadata, kui pandiseadus juba tuleb.

Teine tähtis moment, mis on siin pikemalt lahti kirjutatud, on see, mis puudutab pankade moratooriumi. Teatavasti on pankrotiseaduses sees pankroti kuulutamise üldised reeglid ja on öeldud ka, et teatud erisused kehtivad panganduse pankrotistumise korral. Need erisused ongi leidnud kajastuse siin moratooriumi põhimõtetes, mis annavad teatud lisaprotseduuri pankade pankroti vältimiseks. See kujundaks teatud eelstaadiumi, mille kaudu oleks võimalik pankade pankrotti vältida ja finantskohustusi ning võlgasid natukene juba eelnevalt lahendada. Teatavasti on pankade pankrot ohtlik nähtus majanduses, kuna see toob kaasa ka klientide pankroti ja ma ei välista, et niisugune olukord ees seisab.

Need oleksid üldisemad märkused, mida ma tahtsin sissejuhatuseks esile tuua. Ma tahaksin vabandada ühe tehnilise vea pärast eelnõus, mis teile on jagatud. Paljunduses on jäänud teise lehekülje lõpust kaks rida puudu ja seal peab olema 21. muudatus järgmiselt: muuta § 18 esimene lause ja sõnastada see järgmiselt: "Kommertspangad ja muud krediidiasutused asutatakse ja registreeritakse vabariigi ettevõtteseaduses ette nähtud ..." ja edasi läheb juba teksti järgi.

Üks küsimus veel, mida siin kajastatud ei ole, aga mida eilsel nõupidamisel Rahvusvahelise Valuutafondi ekspertidega arutati ning mida Valuutafondi eksperdid väga tungivalt soovitavad, s.o. fikseerida täpselt see fakt või reegel, et Eesti Pank keskpangana ei tohi krediteerida vabariigi ega kohalikke eelarveid. Nii ongi ettepanek lisada sellesse eelnõu projekti § 10 lõige 3, kus on sõnaselgelt öeldud, et Eesti Pangal on keelatud krediteerida Eesti Vabariigi riigieelarvet ja kohalikke eelarveid. Seda pidasid Rahvusvahelise Valuutafondi eksperdid äärmiselt oluliseks. See oleks kõik, mis mul on öelda esimese lugemise alustamiseks.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra Kallas! Kui me kolm nädalat tagasi võtsime vastu valuutaseaduse, siis tekkis päevakorrale mure, et Eesti Pank on Eesti Vabariigi Valitsuse raudses haardes, millest me lubasime ta vabastada. Nüüd on siis ilmselt paras aeg. Kuidas suhtuda sellesse ettepanekusse, kui panna siia seadusesse sisse, et Eesti Panga nõukogus ei saa olla vabariigi valitsuse esindajaid? See on esimene küsimus.

Ja teiseks. Kas te selgitaksite saadikutele, mida Eesti Pank peab silmas termini "krediidi emissioon" all? Aitäh!

S. Kallas

Selline punkt on praegu tõesti, et valitsuse liige ei või kuuluda panga nõukokku. See on jäänud sätestatuks endisel kujul. See on tõesti viimane niisugune side, mis seob valitsust ja panka. Kõik muud nüansid on kõrvaldatud. Teie otsustate. Mul ei ole selle parandusettepaneku vastu midagi ja Ülemnõukogul on õigus selle üle otsustada. See kahtlemata suurendab veelgi panga lahutatust valitsusest. Kõik muud nüansid, mis varem olid, on väljas.

Mis puutub sõnasse "krediidi emissioon", siis me mõtlesime ja mõtlesime selle üle. Kui on mingi parem formuleering, siis on võimalik seda arutada. Nõukogude Liidu tingimustes teostatakse krediidi emissiooni väga lihtsate võtetega ja selle tulemusena kasvab ringluses olev rahamass. Seda ei tohi mingil juhul meie praegu aktsepteeritud reeglite järgi juhtuda. Seetõttu on selline punkt siin sees, aga sõnastust võib arutada.

J. Põld

Tänan, härra Kallas! Ma vabandan oma halva mälu pärast, aga mulle jäi arusaamatuks muudatuste 10. punkt – tunnistada kehtivuse kaotanuks § 7 lõige 4. Võib-olla te loeksite selle seaduse ette.

S. Kallas

§ 7 lõikes 4 on niisugune asi sees: "Eesti Pank konsulteerib enne käesoleva seaduse §-des 28, 35, 49 märgitud otsuste vastuvõtmist kommertspankade ning nende poolt moodustatud liitude ja assotsiatsioonidega." Seda pidasid välismaa eksperdid äärmiselt kummaliseks ja ootamatuks punktiks.

J. Põld

Jah, arusaadav. Aitäh!

R. Veidemann

Härra juhataja, lugupeetud panga president! Minu küsimus puudutab muudatust nr. 3, mis liigitub terminite korrastamise alla. Siin asendatakse sõna "krediit" sõnaga "laen". Kas siin on tegemist sünonüümidega või tõesti ebatäpsusega? Aitäh!

S. Kallas

Ma ei oska rohkem öelda, kui et niisuguse täpsustuse pidasid ettevalmistajad vajalikuks sisse viia. Tuleb vaadata, kas see on kõikjal asendatud. Eesti keeles pidi "laen" olema mitmeti mõistetav.

Juhataja

Suur tänu! Juri Jevstignejev.

J. Jevstignejev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra Kallas! Mul on järgmine küsimus. Ma ei suuda kuidagi aru saada, mis põhjusel on §-s 57 punkt 5, mis annab Eesti Panga presidendile õiguse kõrvaldada juhtkonnast kõik või mõned mainitud pankade juhatuste nõukogude liikmed ja määrata nende asemele teised isikud. Kas see ei ole vastuolus juba asutatud või asutatavate pankade põhikirjadega? Kui see seletub sellega, et meil pole praegu veel pankade pankroti seadust, siis minu arvates ei saa see olla põhjenduseks. Palun vastake mulle.

S. Kallas

See puudutab moratooriumi ja on väga oluline punkt. Kogu maailmas eksisteerib selline reegel nii või teisiti. Alles mõned aastad tagasi vabastas Rootsi Keskpank ametist kogu Handelsbankeni juhtkonna tänu sellele, et ühest reeglist ei oldud kinni peetud, kuid siin puudutab see ainult moratooriumit. Pankrot on pankadele ohtlikum nähtus kui ettevõtetele. Seepärast pidasime me vajalikuks tuua sisse niisuguse protseduuri, mis annab võimaluse pankade pankrotti ennetada. Moratooriumi paragrahvis on üles loetletud reeglid. Igasuguse radikaalse muutuse loomulikuks tingimuseks turumajanduses on äpardunud juhtkonna vahetamine. Ei saa toimuda mingisugust positiivset muutust, kui need, kes on lasknud asja põhja, jäävad edasi oma kohale. Seetõttu on selline punkt vältimatu ja ma kaitseksin seda iga hinna eest. Me võime muidu moratooriumi üle arutleda, kuid selline võimalus, et juhtkond vahetatakse välja, peab olema.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, härra president! Küsimus puudutab projekti § 8 lõiget 2, kus on juttu Eesti Panga ülesannetest. Punktis 3 on öeldud, et tuleb tagada rahvusliku valuuta stabiilsus ja määrata kindlaks vahetuskurss välisriikide valuutade suhtes. On selge, et rahvusliku valuuta stabiilsus oleneb Eesti Vabariigi majanduse olukorrast. Mil moel kavatseb Eesti Pank tagada rahvusliku valuuta stabiilsuse ja Eesti krooni kursi? Tänan!

S. Kallas

See küsimus oli võib-olla põhjalikult arutusel eelmiste seaduste arutelude ajal. Seadused annavad ka need reeglid, kuidas tagada stabiilsust. Pangaseaduses ilmselt ei pea neid reegleid enam rohkem olema, sest panga kõige tähtsam kohustus on tagada valuuta stabiilsus. Selle tagamiseks on terve keerukas mehhanism. Me oleme praegu teie abiga fikseerinud suhteliselt lihtsa ja töökindla mehhanismi, mis puudutab täielikku tagamist, s.t. me ei lase lihtsalt üleliia palju raha ringlusesse. See on kõige tähtsam. Edaspidi, kui me areneme, on ka teisi võtteid, kuidas kursi stabiilsust tagada. Praegu on nende eelmiste rahaseadustega fikseeritud, et raha peab olema täielikult tagatud ja see tagabki kursi stabiilsuse. Me ei tohi lasta ühtegi krooni ringlusesse, mis ei ole rangelt tagatud.

Juhataja

Suur tänu, härra Kallas! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandega eelarve-majanduskomisjoni nimel esineb härra Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon arutas koos panga esindajatega meile esitatud Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses" ja toetas nimetatud seaduseelnõu esimest lugemist ja ka esimese lugemise lõpetamist. Komisjon on seisukohal, et muutused meie majanduses ja rahanduses ning eelseisvad muudatused asetavad Eesti Panga uude olukorda, mis peab kajastuma ka pangaseaduses. Kahtlemata peab Eesti Pangast kujunema sõltumatu keskpank ja seepärast me toetame nimetatud seaduseelnõu.

Tahan juhtida teie tähelepanu sellele, et eelarve-majanduskomisjon arutas ka seda muudatust, mis puudutab pangaseaduse § 10, kuhu tuleks lisada lõige järgmise sõnastusega: "Eesti Pangal on keelatud krediteerida Eesti Vabariigi riigieelarvet ja kohalikke eelarveid." Eelarve-majanduskomisjon toetab seda parandust. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused härra Reinsonile? Ei ole küsimusi. Kolleegid! Kuna tegemist on kiireloomulise seaduseelnõuga, siis toimub esimesel lugemisel tema põhjalik arutelu. Ma avan läbirääkimised. Kas on kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Ei ole. Kas loeme esimese lugemise lõppenuks? Esimene lugemine on lõppenud, me ootame parandusettepanekuid 24 tunni jooksul.

Välisvaluutaseaduse rakendamise kohta

Juhataja

Jätkame kiireloomuliste taotluste läbivaatamist. Eesti Pank taotleb käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutusele võiks tulla otsuse eelnõu Eesti Vabariigi välisvaluutaseaduse rakendamise kohta. Eelarve-majanduskomisjon juhtivkomisjonina arutas seda küsimust ja toetab Eesti Panga ettepanekut päevakorda täiendada. Otsuse langetab täiskogu.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, kus arutusele tuleks otsuse eelnõu välisvaluutaseaduse rakendamise kohta? Juhtivkomisjon toetab. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 47 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse. Kas ettekande teeb panga president? Palun kõnetooli, härra Kallas!

S. Kallas

Kõrgeauline Ülemnõukogu! See otsuse projekt on jätkuks sellele diskussioonile, mida me pidasime seoses välisvaluutaseadusega. Ma esitasin selle otsuse projekti rahareformi komitee ja Eesti Panga nimel. See käsitleb olemasolevaid valuutaarveid ja fikseerib selle põhimõtte, et olemasolevaid valuutaarveid ei suleta, nii nagu me selle arutelu käigus kokku leppisime, vaid need lihtsalt vähenevad. Neid kasutatakse, kuid sinna juurde enam raha ei kanta, uusi arveid ka ei avata, aga me ei hakka konfiskeerima eksisteerivaid valuutaarveid. See on selle otsuse projekti mõte. Rohkem ei ole mul siia midagi lisada. Muud põhimõtted me arutasime väga põhjalikult läbi juba eelmine kord.

A. Tähiste

Lugupeetud eesistuja, austatud president! Kas te oskate prognoosida, millal te esitate, ilmselt siis juba Riigikogule, eelnõu Eesti Vabariigi välisvaluutaseaduse muutmise kohta, mis legaliseeriks tulevikus füüsiliste ja juriidiliste isikute valuutaarved Eesti Vabariigis? Aitäh!

S. Kallas

Mina seda lähemas tulevikus mingil juhul ei tee. See võib olla väga kauge tuleviku küsimus, sest konsulteerides ka kõikide teiste keskpankade, sealhulgas ka Soome keskpankade esindajatega, on meiepoolset taktikat peetud ainuõigeks. Valuutaarvete säilimine on omaette probleem. Ma usun, et see ei ole lähema tuleviku küsimus.

I. Raig

Tänan! Härra Eesti Panga president! Meil oli teiega seoses rakendusotsusega suuliselt juttu, et sinna läheb sisse ka säte, mis kehtestab sanktsioonid nendele füüsilistele või juriidilistele isikutele, kes vaatamata kehtima hakkavale pangaseadusele ei täida neid sätteid. Kas te kommenteeriksite, miks siin seda sätet ei ole või on selle kohta midagi muud välja mõeldud?

S. Kallas

Me üritasime pingeliselt leida sobivaid formuleeringuid, et seda siia rakendusotsusesse panna. Juristid olid väga tugevasti selle vastu, ütlesid, et sanktsioonid ei saa olla rakendusotsuses – need peavad olema teistes seadusandlikes aktides. Ja nii me lihtsalt ei osanud seda siia rakendusotsusesse panna.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Kallas! Mul on väga lihtne küsimus. Kas meie rubla kuulub selle välisvaluuta kategooria alla?

S. Kallas

Ei lähe. Muide, siin on venekeelses tõlkes üks ebatäpsus, mille me eelarve-majanduskomisjonis avastasime. Siin peab olema: "установить что физическим лицам резидента не закрывают счета в конвертируемой валюте." Nii et rubla, paraku, veel ei kuulu selle alla.

R. Veidemann

Härra juhataja! Mul on niisugune küsimus. Kas see otsus ei peaks kehtima hakkama vastuvõtmise hetkest selle arvestusega, et füüsilised isikud saaksid oma valuutaarveid avada? Kümne päeva pärast nad võib-olla satuvad juba löögi alla ja ei saagi neid avada. Niisugune lisapunkt peaks seal olema.

S. Kallas

Aga mida see muudaks? Praegu on juba lubatud avada valuutaarveid, keegi neid ei sule ega midagi. Rahareformi hetkest hakkab kehtima see reegel, et uusi arveid ei avata. Ma ei näe praegu vajadust, et see peaks olema spetsiaalselt sätestatud.

R. Veidemann

Aga otsus hakkab kehtima kümne päeva pärast, kui seda märkust ei ole.

S. Kallas

See on nüüd reglemendi küsimus, et peab olema see punkt sees, et see hakkaks kohe tänasest kehtima.

R. Veidemann

Kui see vastu võetakse.

S. Kallas

Võib-olla on see tõesti mõistlik.

G. Israeljan

Lugupeetud pangapresident! Palun kommenteerige seda küsimust veel kord. Ma ei saanud aru, kas see parandus käib ainult konverteeritava valuuta kohta. Mis saab aga rublahoiustest?

S. Kallas

Rublahoiused me konverteerime krooniks. Nagu rahareform toimub, muutuvad nad kroonideks. Nii et rublahoiuseid Eestisse ei jää ja see on ka Venemaa kategooriline nõudmine.

Juhataja

Suur tänu, härra Kallas! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks paluksin ma kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni esimehe härra Jüri Reinsoni.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon on ka läbi arutanud selle otsuse projekti Eesti Vabariigi välisvaluutaseaduse rakendamise kohta ja toetab selle vastuvõtmist. Ühtlasi tahan ma teile teatada, et juba on laekunud üks parandusettepanek, mis käsitleb mõlemat otsuse punkti. Ma arvan, et kui autor, härra president, kuuleb ja on nõus nende ettepanekutega, siis ma arvan, et majanduskomisjoni poolt me toetaksime neid ettepanekuid, aga me peaksime need koos autoriga eelnevalt läbi arutama.

Juhataja

Tutvustame neid ettepanekuid.

J. Reinson

Härra Made teeb ettepaneku käesoleva otsuse punkti 1 lõikes 2 täiendada lauset järgmiselt: "Pärast rahareformi neile kontodele saabuvad täiendavad laekumised ostetakse ära panga poolt Eesti Vabariigi välisvaluutaseaduse §-s 6 ettenähtud korras ja vastavalt antud hetkel kehtivale ametlikule vahetuskursile."

Teine parandusettepanek puudutab punkti 2 redaktsiooni ja kõlab selliselt: "Meil olevat raha võib kitsendusteta kasutada Eesti krooni ostmiseks." Ma saan aru, et ka panga president on nõus.

Juhataja

Ma saan aru, et operatiivne koostöö toimub praegu saalis. Inimesed on olemas.

J. Reinson

Autor on ka selle ettepanekuga nõus.

Juhataja

Kas juhtivkomisjon toetab otsuse vastuvõtmist?

J. Reinson

Ma julgeks toetada otsuse vastuvõtmist. (Hääled saalis.)

Juhataja

Suur tänu! Ma tänan, härra Reinson, ja kuulutan välja läbirääkimised. Kes soovib sõna, kolleegid? Ain Tähiste.

A. Tähiste

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Saatus on kätte mänginud suurepärase võimaluse üritada veel kord teile selgeks teha, et meie rahaühik – Eesti kroon – saab olla ikkagi nii tugev ja niivõrd usaldusväärne, kui tugev ja usaldusväärne on meie majandus, mitte vastupidi. Kivikõva krooniga muutub meie majandus üks-kaks-kolm ka jalgadel püsivaks. Ja oma põhjendusi olen ma tutvustanud teile siit kõnepuldist päris mitu korda. Need põhinevad väitel, et me oleme äsja vabanenud finantsvanglast ja ei tohiks ennast kohe viia vabatahtlikult järgmisesse finantsvanglasse.

Ma arvan, et liberaalne valuutapoliitika on eduks Eestimaale ja Eesti pankade maine, sealhulgas Eesti Panga maine, saab sellise poliitika abil ka tugevneda. Kui ma olen teeninud sadu tuhandeid dollareid ja need on minu omad, siis mul on loomulikult valida, millisesse panka need paigutada. Kui Eesti Pank kehtestab soliidse ja hea pikaajalise deposiidi protsendi, siis ma panen selle sinna. Raha on füüsiliselt minu oma, aga ma olen sõlminud pangaga lepingu, et näiteks pool aastat ei tohi ma oma raha oma arvelt liigutada. See on ju siis Eesti Panga ressurss. Minu meelest on see selline aabitsatõde, millele on üpris raske vastu vaielda. Raha on juriidiliselt küll minu oma, aga see on panga ressurss ja sellel kogu pankade filosoofia maailmas ju ometigi baseerub.

Veel kord juhiksin ma teie tähelepanu sellele, lugupeetud rahvasaadikud, et tänapäeval voolab valuuta Eesti Vabariigist välja. Teades, et härra Uluotsa lemmikväljend minu kohta on "suli", teeksin võib-olla isegi ametliku avalduse, et minul ei ole välisvaluuta arvet – ei minul isiklikult ega minu firmal välismaal. Ma ei kanna oma valuutat kuhugi mujale. Ja mul ei ole

ka sedasama x-firmat, millega ma oleks legaalselt välisriigi juriidiline isik ja võiksin vilistada nende mängude peale, mida siin mängitakse. Aga protsess on ilmne. Täna läheb välisvaluuta Eestist välja ja seda ei saa peatada sellise otsusega.

Kokkuvõttes teen ma parandusettepaneku selle otsuse eelnõu kohta – mitte rakendada välisvaluutaseaduse § 5 ja 6. Esimene puudutab füüsilise isiku välisvaluutat ja teine juriidilise isiku välisvaluutat. Ja millal me siis seda rakendama hakkame, seda näitab tulevik. Ma loodan, et minu parandusettepanekud on nüüd terase tähelepanu all ka eelarve-majanduskomisjonis ja leiavad teie lahket läbihääletamist. Tänan tähelepanu eest!

I. Raig

Austatud esimees, austatud saadikud! Ma tulin täna kõnepulti sellepärast, et ma ei saa nõustuda mitte kuidagi Eesti Panga poolt valitud tööstiiliga esitada Ülemnõukogule eelnõusid. Need seadused on esitatud kõik kiirkorras situatsioonis, et kui neid seadusi vastu ei võeta, siis Ülemnõukogu on Eesti rahva vastane, ta ei taha rahareformi. Mulle tundub, et ka seekord on Eesti Pank avaldanud Ülemnõukogule survet ja esitanud talle otsuse eelnõu, mida pole komisjonides põhjalikult varem läbi arutatud. Ülemnõukogu saadikud lähevad suvepuhkuse eel selle survega kaasa ning sisuliselt ei arutata rahareformi probleeme.

Ja samuti ei saa ma nõustuda sellega, et oldi valmis sanktsioone mitte kehtestama nende suhtes, kes ei täida meie seadusi. Seaduste täitmisega on olukord väga halb ja kui seoses rahareformiga seadusi ei täideta, pole mingisuguseid sanktsioone. Ei ole viidatud isegi sellele, kuna need sanktsioonid võiksid ilmuda. Võib juhtuda, et meie rahareform tõuseb küll õhupallina taevasse, kuid mõne kuu pärast lõhkeb seal ja meie uus raha ning majandussüsteem langeb kokku. Ja meie siin Ülemnõukogu saalis oleme kaassüüdlased.

Mina küll ei saa toetada tänast otsust. Teen ettepaneku peatada selle küsimuse arutamine ja töötada välja korralik projekt "Vabariigi valuutaseaduse rakendamise kohta", nähes ette sanktsioonid, mõeldes läbi meetmete süsteemi, mis juhtub nende isikutega, nii füüsiliste kui ka juriidilistega, kes ei asu täitma pangaseaduse või rahareformiga seoses olevate seaduste nõudeid.

Miks me peaksime neid parandusettepanekuid arutama kolme kuu pärast, kui me oleme nendega silmitsi? Miks ei võiks me seda teha juba praegu? Ja kui me juuni alguses arutasime neid seadusi, lootes, et rahareform tuleb järgmisel nädalavahetusel, siis miks see rakendusotsus nii kaua venis? Kaks-kolm nädalat. Miks ei saanud rakendusotsust ette valmistada kohe pärast seaduste esitamist? Need küsimused jäävad mulle arusaamatuks ja ma ei saa toetada selle rakendusotsuse vastuvõtmist. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas on veel kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Kas lõpetame läbirääkimised? Lõpetame. (Hääled saalis.) Kolleegid! Kohaloleku kontroll. Kohal on 57 rahvasaadikut, puudub 41.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised antud päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 46 rahvasaadikut, vastu on 1, 1 jäi erapooletuks. Läbirääkimised lõpetatakse. Kas härra president peab lõppsõna? Ei. Ma paluksin kõnetooli lõppsõnaks härra Jüri Reinsoni.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Minu lõppsõna on lühike. Seoses vajadusega arutada komisjonis läbi härra Tähiste ja härra Raigi parandusettepanekud teen Ülemnõukogule ettepaneku otsuse arutelu katkestada ja jätkata järgmisel istungjärgul.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et katkestada antud päevakorrapunkti arutelu ja jätkata 77. istungjärgul? Selle ettepaneku poolt on 45 rahvasaadikut, vastu on 5, 1 jäi erapooletuks. Arutelu katkestatakse ja jätkatakse järgmisel istungjärgul.

Kolleegid! Ma jätan teiega täna hüvasti. Saame kokku järgmisel esmaspäeval. Juhatuse istung on kell 14.30. Head nägemist!